

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Petra Tomažič

**Pomen dodatne strokovne pomoči za otroke, starše in učitelje v Osnovni šoli Antona
Žnideršiča**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2019

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Petra Tomažič

**Pomen dodatne strokovne pomoči za otroke, starše in učitelje v Osnovni šoli Antona
Žnideršiča**

Magistrsko delo

Študijski program: Socialno delo

Mentorica: doc. dr. Liljana Rihter

Ljubljana, 2019

ZAHVALA

Najprej se iskreno zahvaljujem mojim sogovornikom. Hvala vsem staršem, ki so si vzeli čas in se odzvali na moje povabilo. Hvala vsem otrokom, ki so z mano delili svoje izkušnje. In seveda hvala učiteljicam, ki so brez zadržkov spregovorile o temi, ki me je zanimala.

Neizmerno sem hvaležna šolski svetovalni delavki Darinki Dekleva, ki me je usmerjala in mi svetovala od samega začetka. Njeni predlogi in nasveti so mi pomagali pri snovanju ideje za magistrsko delo in tudi kasneje pri zbiranju podatkov. Upam, da je raziskava dosegla začetna pričakovanja.

Hvala mentorici doc. dr. Liljani Rihter. Njena odzivnost, predlogi, strokovni popravki in spodbudne besede so mi pomagali, da je pisanje magistrskega dela potekalo brez zapletov.

In nazadnje hvala moji družini. Hvala fantu Luki, sestri Nini, očetu Bojanu in mami Metki. Že pri pisanju diplomskega dela sem spoznala, kako pomembna je vaša podpora in vaše zaupanje vame. Tokrat ste se ponovno izkazali.

Če bi lahko, bi se vam zahvalila neštetokrat, saj se zavedam, da brez pomoči in podpore vseh naštetih, mojega magistrskega dela ne bi bilo. Zares hvala vsem!

POVZETEK IN KLJUČNE BESEDE

Naslov dela: Pomen dodatne strokovne pomoči za otroke, starše in učitelje v Osnovni šoli Antona Žnideršiča

Povzetek:

V magistrskemu delu sem želela raziskati, kakšen pomen pripisujejo otroci, starši in učitelji dodatni strokovni pomoči. Želela sem izvedeti več o počutju otrok in njihovih staršev ter mnenja učiteljev, ki se z otroki srečujejo. Zanimala so me pričakovanja, ki sledijo vložitvi zahteve za uvedbo postopka usmerjanja; kaj od pričakovanega se je oziroma se ni uresničilo; kako je odločba o usmeritvi vplivala na reševanje težav; kje udeleženci v procesu podpore in pomoči vidijo možne izboljšave; kakšna občutja jih spremljajo ipd. Na podlagi ugotovitev bo Osnovna šola Antona Žnideršiča v prihodnje lahko načrtovala spremembe, povezane z delom z otroki s posebnimi potrebami. Odločila sem se za kvalitativno raziskavo, saj sem želela pridobiti besedne opise. V teoretičnem uvodu sem opredelila pravico otrok s posebnimi potrebami do vključujočega izobraževanja ter navedla dejavnike (ne)uspešnega vključevanja. Pojasnila sem razliko med pojmom integracija in inkluzija. V magistrskem delu sem opisala postopek usmerjanja otrok s posebnimi potrebami ter navedla možne programe vzgoje in izobraževanja. Ker sem raziskavo izvajala v sklopu redne osnovne šole, sem se v šestem poglavju podrobneje posvetila tej tematiki. Izpostavila sem tudi pomen sodelovanja staršev, v predzadnjem poglavju pa šolo povezala s socialnim delom. Teoretični uvod sem zaključila s poglavjem o izbrani osnovni šoli. V empiričnem delu so predstavljeni rezultati raziskave, v kateri je sodelovalo enajst otrok, enajst staršev ter sedem učiteljev. V intervjujih sem pozornost namenila splošnim temam (močna in šibka področja otroka, potek otrokovega običajnega dne, razumevanje otroka s sošolci itd.), obdobju pred izdajo odločbe, samemu postopku usmerjanja ter obdobju po izdaji odločbe. Ugotovila sem, da se težave pri otrocih pričnejo pojavljati različno, otroci jih običajno prepoznajo šele v šoli. Poleg staršev so učitelji tisti, ki prvi opazijo spremembe pri otroku. Odzivi staršev na težave so različni. Včasih se pojavi tudi zanikanje in prenašanje krivde na druge. V šoli pomoč prvi nudijo učitelji, zelo hitro se vključi tudi specialni pedagog. Informacije o možnosti usmerjanja starši po navadi dobijo šele v šoli. Znotraj postopka usmerjanja je potrebno zbrati različno dokumentacijo, pri čemer staršem pomaga šola. Od uvedbe postopka usmerjanja do dokončne odločbe preteče veliko časa. Večina otrok pomoč dobro sprejema, so pa tudi takšni, ki jim je pomoč odveč. Razlike nastajajo tudi pri razumevanju s sošolci. Nekateri so še vedno deležni zbadljivk in norčevanja vrstnikov. Primanjkljaji se po začetku prejemanja pomoči običajno zmanjšajo, ocene pa izboljšajo. Po mnenju staršev so za napredek odgovorni vsi udeleženi, kljub temu pa se nekateri učitelji še vedno velikokrat srečujejo s prenašanjem odgovornosti zgolj na šolo. Glede občutkov, ki spremljajo udeležene, do največjih nihanj prihaja pri starših. Na začetku pri njih prevladujejo negativni občutki, v času postopka usmerjanja se počasi začnejo priključevati pozitivni (npr. olajšanje). Po pričetku izvajanja dodatne strokovne pomoči negativne občutke večinoma nadomestijo pozitivni. Kljub prevladujočemu zadovoljstvu glede izvajanja dodatne strokovne pomoči, so sogovorniki navedli tudi nekaj predlogov za možne spremembe (hitrejša ukrepanje, boljše sodelovanje med vsemi udeleženi, spoštovanje dolžnosti s strani vseh udeleženi, pogostejša pohvala otroka ...). Na podlagi pridobljenih rezultatov sem ugotovitve poskušala povezati s teoretičnimi spoznanji. Podani predlogi izhajajo iz pridobljenih rezultatov in predstavljajo smernice, ki jih šola lahko uporabi za izboljšanje izvajanja dodatne strokovne pomoči. Navajam tudi predloge glede nadaljnjega raziskovanja.

Ključne besede: šola, otroci s posebnimi potrebami, starši otrok s posebnimi potrebami, učitelji otrok s posebnimi potrebami, dodatna strokovna pomoč, socialno delo

Title: Importance of Additional Professional Assistance for Children, Parents and Teachers at Anton Žnideršič Primary School

Abstract:

The master's thesis takes a look at the importance children, parents and teachers ascribe to additional professional assistance. I wanted to learn more about the well-being of the children and their parents, and about the opinions of the teachers that work with these children. I was interested in the following: the expectations that arise after filing an application for the placement procedure; which expectations have been or have not been realised; how the placement order has influenced the problem-solving process; in which areas the participants in the support and assistance process see room for improvement; the emotions they are experiencing, etc. Based on these findings, the Anton Žnideršič Primary School will be able to plan future changes to the education of children with special needs. I decided to conduct qualitative research because I wanted to obtain verbal descriptions. In the theoretical introduction I defined the right of children with special needs to inclusive education and mentioned the factors behind (un)successful inclusion. I explained the difference between the terms 'integration' and 'inclusion'. The master's thesis describes the placement procedure for children with special needs and mentions possible educational programmes. Since the research was conducted at an ordinary primary school, chapter six focuses more closely on this topic. The importance of cooperation from the parents is highlighted, while the penultimate chapter establishes a connection between school and social work. The theoretical introduction concludes with a chapter on the selected primary school. The empirical section presents the results of the survey in which eleven children, eleven parents and seven teachers participated. The interviews focused on general topics (the child's strengths and weaknesses, the course of an ordinary day in the child's life, how the child gets along with his/her classmates, etc.), on the period before an order is issued, on the placement procedure, and on the period after the order has been issued. It has been determined that children's problems emerge in different ways and that the children usually identify them only after starting school. Besides the parents, the teachers are the first to notice changes in the child. The parents react to these problems differently. Sometimes they are in denial and blame others. In school, the teachers are the first to provide help; the special education teacher also gets involved very early on. Parents usually receive information on the placement option only after their child starts school. During the placement procedure the parents have to gather various documentation; the school helps them with this. A great deal of time passes between the initiation of the placement procedure and the final order. Most children accept help well, but there are also some that find it a nuisance. There are also noticeable differences in how they get along with their classmates. Some are still teased and mocked by their peers. After they start to receive help, their deficiencies are usually reduced and their marks improve. In the parents' opinions, all those involved are responsible for this progress; nevertheless, some parents often delegate responsibility to the school alone. As regards the emotions experienced by those involved, the parents' opinions vary the most. In the beginning, they mostly experience negative emotions, but during the placement procedure positive emotions (e.g. relief) slowly join in. After the implementation of additional professional assistance begins, the negative emotions are, for the most part, replaced by positive ones. Despite the prevailing satisfaction with the implementation of additional professional assistance, the interlocutors have also given a few suggestions for changes (taking swifter action, better cooperation among all those involved, all parties involved honouring their obligations, commending the child more often, etc.). Based on the results obtained, I attempted to link the discoveries with the theoretical findings. The suggestions given are based on the results

obtained and act as guidelines which the school could use to improve the implementation of additional professional assistance. Suggestions for further research are also given.

Keywords: school, children with special needs, parents of children with special needs, teachers of children with special needs, additional professional assistance, social work

KAZALO VSEBINE

1.	TEORETIČNI UVOD.....	1
1.1.	Otroci s posebnimi potrebami.....	1
1.2.	Pravica otrok s posebnimi potrebami do vključujočega izobraževanja.....	2
1.2.1.	Dejavniki (ne)uspešnega vključevanja otrok s posebnimi potrebami	4
1.3.	Integracija in/ali inkluzija	6
1.4.	Postopek usmerjanja otrok s posebnimi potrebami	8
1.5.	Programi vzgoje in izobraževanja za otroke s posebnimi potrebami	10
1.6.	Redna osnovna šola in otroci s posebnimi potrebami.....	11
1.6.1.	Petstopenjski model pomoči v redni osnovni šoli	11
1.6.2.	Prilagojeno izvajanje programa osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo...	12
1.6.3.	Individualizirani program	14
1.7.	Pomen sodelovanja staršev otrok s posebnimi potrebami	16
1.8.	Socialno delo v šoli.....	19
1.8.1.	Šolska svetovalna služba v osnovni šoli.....	19
1.8.2.	Koncept delovnega odnosa soustvarjanja in izvirni delovni projekt pomoči v šoli	21
1.8.3.	Pomen otrokovega glasu.....	24
1.9.	Otroci s posebnimi potrebami v Osnovni šoli Antona Žnideršiča.....	27
2.	PROBLEM.....	29
3.	METODOLOGIJA.....	31
3.1.	Vrsta raziskave.....	31
3.2.	Merski instrument.....	31
3.3.	Populacija in vzorec.....	31
3.4.	Zbiranje podatkov	32
3.5.	Analiza podatkov	32
4.	REZULTATI.....	34
4.1.	Splošne informacije	34
4.2.	Čas pred izdajo odločbe	38
4.3.	Postopek usmerjanja	41
4.4.	Čas po izdaji odločbe.....	43
5.	RAZPRAVA	48
6.	SKLEPI	55
7.	PREDLOGI.....	58
8.	UPORABLJENA LITERATURA	62

9. PRILOGE	71
9.1. Povabilo oziroma soglasje za starše.....	71
9.2. Vprašalnik za otroke	71
9.3. Vprašalnik za starše	72
9.4. Vprašalnik za učitelje.....	73
9.5. Prepis intervjujev in izbor izjav – otroci.....	75
9.5.1. Intervju OA.....	75
9.5.2. Intervju OB	75
9.5.3. Intervju OC	76
9.5.4. Intervju OČ	77
9.5.5. Intervju OD.....	78
9.5.6. Intervju OE	79
9.5.7. Intervju OF	79
9.5.8. Intervju OG.....	80
9.5.9. Intervju OH.....	81
9.5.10. Intervju OI	82
9.5.11. Intervju OJ	83
9.6. Prepis intervjujev in izbor izjav – starši.....	84
9.6.1. Intervju SA	84
9.6.2. Intervju SB.....	85
9.6.3. Intervju SC.....	88
9.6.4. Intervju SČ.....	91
9.6.5. Intervju SD	92
9.6.6. Intervju SE.....	94
9.6.7. Intervju SF	96
9.6.8. Intervju SG	98
9.6.9. Intervju SH	101
9.6.10. Intervju SI.....	103
9.6.11. Intervju SJ.....	105
9.7. Prepis intervjujev in izbor izjav – učitelji	107
9.7.1. Intervju UA.....	107
9.7.2. Intervju UB	109
9.7.3. Intervju UC	112
9.7.4. Intervju UČ	114
9.7.5. Intervju UD.....	117
9.7.6. Intervju UE	120
9.7.7. Intervju UF	123

9.8.	Primer odprtega kodiranja – otroci	125
9.9.	Primer odprtega kodiranja – starši	126
9.10.	Primer odprtega kodiranja – učitelji	127
9.11.	Osno kodiranje	128
9.12.	Odnosno kodiranje	160

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. Otroci s posebnimi potrebami

V slovenski zakonodaji so otroci, ki so na kakršen koli način ovirani pri svojem razvoju, poimenovani različno. V predpisih s področja zdravstva najdemo *otroke z motnjami v telesnem in duševnem razvoju*. Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih govori o *otrocih, ki potrebujejo posebno nego in varstvo*. Na področju vzgoje in izobraževanja se uporablja pojem *otroci s posebnimi potrebami* (Murgel, 2014). Po mnenju Murgel (2014) je izraz *otroci s posebnimi potrebami* tudi sicer najbolj uveljavljen. Njegova prednost je, da zajema vse otroke, ki imajo posebne potrebe. Na različna poimenovanja opozori tudi Kobal (2009), ki pa se ne strinja, da je pojem *otroci s posebnimi potrebami* najbolj uveljavljen, saj se v zakonodaji uporablja le takrat, kadar gre za vzgojo in izobraževanje. Zapiše, da različni pojmi, uporabljeni v pravnih predpisih, označujejo isto skupino oseb. Iz različnih zakonskih opredelitev izhajajo različni statusi in različne pravice skupin.

Opara (2011) zapiše, da se je poimenovanje *otroci s posebnimi potrebami* pojavilo leta 1980 ter se je neverjetno hitro razširilo po vsem svetu. Z uporabo pojma *otroci s posebnimi potrebami* se umaknemo od ovire in se usmerimo v posameznika. Najprej poimenujemo otroka, šele nato sledi označba, ki označuje posebne potrebe. Zanimajo nas zmožnosti in sposobnosti otroka, ne pa nesposobnosti (Kavkler, 2008c; Opara idr., 2010).

Od načina poimenovanja je odvisna identiteta otroka in priložnosti, ki jih bo deležen v okolju. V primeru neustreznega poimenovanja se pogosto nerealno ocenjuje vrednost otrokovih dosežkov ter se jih omejuje. Podobne učinke ima poleg poimenovanja tudi stroga delitev otrok. Pripadnost določeni skupini obljublja relativno zanesljivo napoved (ne)uspeha posameznika (Mencin Čeplak, 2000; Opara, 2015). Booth in Statham (1988) sta prepričana, da vključitev otroka v posebno šolo prispeva k temu, da so določene težave bolj kot ne prisiljene. Menita, da če bi bili ti isti otroci vključeni v običajno šolo, ne bi potrebovali toliko pomoči, kot jo dobijo v posebni šoli.

Drugi člen Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2011) opredeljuje, kdo so otroci s posebnimi potrebami. Navaja devet skupin: otroci z motnjami v duševnem razvoju; slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije; gluhi in naglušni otroci; otroci z govorno-jezikovnimi motnjami; gibalno ovirani otroci; dolgotrajno bolni otroci;

otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja; otroci z avtističnimi motnjami; otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami.

1.2. Pravica otrok s posebnimi potrebami do vključujočega izobraževanja

Želja vsakega učitelja, ki se je odločil za ta poklic, bi morala biti, da naredi izobraževanje življenjsko in uporabno, saj ima le-to pomemben vpliv na učence do konca življenja. Ker so cilji izobraževanja enaki za vse učence, je zelo pomembno, da učitelj pozna in raziskuje različne načine, kako jih doseči. Vemo namreč, da enotnega navodila ni, za vsakega učenca posebej je potrebno določiti prednostne naloge, da bi lahko ustvarili uspešne rezultate. Do življenjskega in uporabnega izobraževanja so nedvomno upravičeni tudi otroci s posebnimi potrebami (Schwarz, 2006). Pravica otrok s posebnimi potrebami do enakih možnosti izobraževanja je v večini držav zagotovljena že v zakonodaji (Sardoč, 2006).

Posvečanje posebne pozornosti in podpore ljudem pri vključevanju v izobraževalne institucije služi kot model za učinkovito soočanje z različnimi oblikami socialnega izključevanja, saj je ravno zagotavljanje enakih možnosti izobraževanja vsem posameznikom ena od temeljnih značilnosti vključevanja posameznikov v širšo družbo (Sardoč, 2006). S tem, ko otroke s posebnimi potrebami izključimo iz splošnega izobraževalnega sistema in jih premestimo v posebne izobraževalne institucije, okrepimo njihovo socialno izključenost (Opara, 2011; Sardoč, 2005). Golob (2011) dodaja, da je za preseganje socialnega izključevanja potrebno sprejeti novo paradigmo, in sicer paradigmo vseživljenjskega učenja. Nanašati se mora na vse vidike učenja in izobraževanja, tako formalnega kot neformalnega.

Šolanje ni samo čas za razvoj akademskih spretnosti, temveč tudi čas za socialno in čustveno rast. Izobraževanje je pot, ki vodi k neodvisnosti in posamezniku omogoča, da na koncu prispeva k skupnosti. Čeprav se bodo otroci s posebnimi potrebami razlikovali glede na stopnjo neodvisnosti ter v svoji zmožnosti, da postanejo aktivni sodelavci skupnosti, se njihova pravica do izobraževanja in priložnost za razvoj največjega potenciala ne sme nikoli zmanjšati (Tovray in Wilson Portuondo, 1995). Izvedene raziskave so pokazale, da kategorizacija učencev, s katero smo v preteklosti opredelili posebno šolanje, ni več ustrezna (O'Hanlon, 1993).

Pečak in Lesar (2006) opozarjata, da se pri izobraževanju otrok s posebnimi potrebami pri uresničevanju načela enakih možnosti zaplete. V redni šolski sistem so otroci lahko vključeni le ob pogoju, če dosežejo izobrazbeni standard po izobraževalnem programu osnovnošolskega

izobraževanja. Kriterij je torej, ali ima učenec takšno vrsto in stopnjo primanjkljaja, s katero bo lahko dosegel standard kot ostali učenci. S takšnim kriterijem v ospredje postavimo primanjkljaj. Z vidika človekovih pravic izključevanje nekaterih skupin učencev s posebnimi potrebami ni sprejemljivo. Osnovna šola tako najprej predpostavlja preverjanje strokovnjakov, ali bo konkretni učenec zmožni uresničiti zahtevano in se prilagoditi sistemu.

Vrhovski (2005, str. 10) komentira dilemo, ali kljub vsemu ohraniti specialne institucije: »Predpostavka, da ima vsak posameznik pravico obiskovati osnovno šolo, ki mu je najbližja, in uživati enake privilegije, ugodnosti in možnosti kot njegovi enako stari vrstniki, ne pomeni, da se ni treba sprijazniti tudi s tem, da je v posameznih primerih posebno izobraževanje najustreznejša oblika, zlasti v situacijah, kjer splošni šolski sistem zaradi različnih vzrokov ne more zadovoljevati vseh potreb oseb s posebnimi potrebami.« Singer (2012), oče hčerke s posebnimi potrebami, v svoji knjigi celo zapiše, da ne smemo vedno slediti nasvetom strokovnih delavcev. Če se otrok v določeni šoli ne počuti dobro, ne vidi razloga, zakaj šole ne bi zamenjal. Opisuje svojo izkušnjo s šolo, v katero je hodila njegova hčer. Kot pravi, so kmalu ugotovili, da ima javna šola številne omejitve ter da je bilo osebje neustrezno usposobljeno, zato so se sami odločili, da obiščejo zasebno šolo, specializirano za delo z otroki s posebnimi potrebami. Menili so, da bo za otroka tam bolje.

Statistični podatki kažejo, da se število otrok s posebnimi potrebami v rednih osnovnih šolah povečuje. Opara idr. (2010) navajajo, da je v Sloveniji v celotni populaciji šoloobveznih otrok približno 6,5 % otrok s posebnimi potrebami, ki imajo odločbo o usmeritvi. 4,5 % od omenjenih otrok naj bi bilo vključenih v izobraževalni program devetletne osnovne šole s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Podatki iz šolskega leta 2011/2012 kažejo, da je bilo v program osnovne šole s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo vključenih 10.000 učencev s posebnimi potrebami, kar je 6,2 % populacije, v posebne šole ali zavode pa le še 3.224 otrok, kar je dva odstotka populacije (Opara, 2015). Nekoliko starejši, a kljub temu pomembni podatki, ki jih navaja Vršnik Perše (2005) dokazujejo, da se večina rednih osnovnih šol srečuje z vzgojo in izobraževanjem otrok s posebnimi potrebami, saj so bili otroci s posebnimi potrebami do aprila 2004 usmerjeni v kar 93,1 % rednih osnovnih šol. Nadalje navaja, da sta v redne oddelke vključeni skoraj dve tretjini vseh otrok s posebnimi potrebami. Če podatek primerjamo z zgoraj navedenimi, lahko opazimo, da se je v kasnejših letih število otrok s posebnimi potrebami v rednih oddelkih še povečalo. Vršnik Perše (2005) dodaja, da se je število vključenih otrok s posebnimi potrebami

začelo najizrazitejše spreminjati ob sprejetju Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami leta 2000.

1.2.1. Dejavniki (ne)uspešnega vključevanja otrok s posebnimi potrebami

Pri vključevanju otrok s posebnimi potrebami v osnovno šolo moramo posebno pozornost nameniti ustvarjanju pozitivnega ozračja. Ostalim učencem v razredu moramo ponuditi čim več informacij, saj lahko ravno nepoznavanje drugačnosti okrepi predsodke in ustvari klimo, ki ni spodbudna za otroke s posebnimi potrebami. Naloga odraslih je, da poskrbijo, da se otrok v oddelku počuti varnega in sprejetega ter se razbremeni občutkov krivde (Košir, 2008). Pomembno je, da se tako učitelji kot tudi drugi učenci naučijo sprejemati učence s posebnimi potrebami kot normalne otroke ter tako tudi ravnati z njimi (Peklaj, 2008). Učitelji morajo izrabiti vire moči v bližnjem (družina) in širšem okolju. Pomembno je tudi povezovanje šol (Kavkler, 2005).

Za uspešno vključevanje otrok s posebnimi potrebami je pomembna odgovornost vseh udeležencev. Za aktivno sodelovanje v šolskem, domačem, skupnostnem, poklicnem in rekreacijskem okolju otroci potrebujejo pomoč odraslih. Nikoli ne gre zgolj za dobro voljo posameznega učitelja, vsak učitelj je odgovoren za izvajanje dobre prakse. Negativna stališča nekaterih učiteljev do vključevanja otrok s posebnimi potrebami močno ovirajo uspešno vključevanje (Kavkler, 2008a; Udavari Solner, Causton Theoharis in York Barr, 2004).

Specializirani učitelji so glavni vir za vključevanje otrok s posebnimi potrebami. Razviti morajo nove načine dela in pridobiti nove vloge, ki jih prej, v specializiranih šolah, niso izvajali (Hegarty, Pocklington in Lucas, 1990). McLeskey, Rosenberg in Westling (2010) opozarjajo, da imajo navkljub osrednji vlogi specializiranih učiteljev pri izobraževanju otrok s posebnimi potrebami (tudi v rednih izobraževalnih programih) tudi splošni učitelji v razredu pomembno odgovornost za poučevanje teh otrok. Zelo pomembno je, da so splošni učitelji pripravljeni na sodelovanje. S tem se strinja tudi Schwarz (2006), ko pravi, da se danes splošni učitelji v svojih učilnicah ukvarjajo z veliko raznolikostjo. Nihče od njih ne more reči, koga bo učil in koga ne. Tradicionalna stališča, dvojni standardi ter drugačno usposabljanje so danes že zastareli. Ravno zaradi tega Hegarty, Pocklington in Lucas (1990) zapišejo, da je treba za splošne učitelje zagotoviti določeno stopnjo podpore. V prvi vrsti je nujna dobra komunikacija med specializiranimi in splošnimi učitelji.

Popolno vključevanje zahteva spremembo paradigme ter znanje odraslih, da so zmožni povabiti otroka v uspešen projekt pedagoškega procesa. Sprejeti morajo nov koncept izobraževanja, kjer ravnajo s perspektive moči, upoštevajo etiko udeležnosti ter soustvarjajo nove rešitve ob upoštevanju otrokovega glasu (Čačinovič Vogrinčič in Kodele, 2016). Medicinska diagnoza namreč ne koristi pri organiziranju pomoči. Pomembneje je poznavanje otrokovih močnih področij in njegovih potreb (Kavkler, 2008b; Kavkler, Košak Babuder in Magajna, 2015).

Horvat in Košir (2013) v svojem prispevku navajata rezultate raziskave, katere glavni namen je bil ugotoviti, kako so v razredu sprejeti nadarjeni otroci in kako otroci, ki prejemajo dodatno strokovno pomoč. Več kot polovica otrok, ki prejemajo dodatno strokovno pomoč, je bila v preizkusih umeščena v skupino nesprejetih v razredu. Manj kot polovica učencev z dodatno strokovno pomočjo (44 %) je bila uvrščena v skupino sprejetih učencev. Rezultati kažejo, da imajo otroci s posebnimi potrebami pogosto nizek socialni status. Lahko pa ugotovitve interpretiramo na bolj pozitiven način in povzamemo, da vsi otroci z dodatno strokovno pomočjo niso zavrnjeni.

Schwarz (2006) zapiše, da danes šole porabijo veliko časa, naporov in denarja za izobraževanje učencev s posebnimi potrebami. Zaradi pogosto nespodbudnih izidov izobraževanja otrok s posebnimi potrebami je po njegovem mnenju nujno spremeniti način obravnave raznolikosti. Prvi korak v tej reformi je spreminjanje odnosov, ki ljudem pomagajo ceniti raznolikost. Prepričanja učiteljev, da se ob vključitvi otroka s posebnimi potrebami v razred soočijo z različnimi težavami in da jim je težko zagotoviti potrebno stopnjo individualizirane pozornosti, bi morala nadomestiti prepričanja, da raznolikost prinaša številne pozitivne posledice (Hegarty, Pocklington in Lucas, 1982).

Vključevanje nedvomno predstavlja korist za vse udeležene v vzgojno-izobraževalnem procesu. Prisotnost otroka s posebnimi potrebami obogati izkušnje sovrstnikov, saj se učijo razvijati socialne veščine ter ustrezen, pozitiven odnos do vrstnikov s posebnimi potrebami. Hkrati veliko pridobi tudi učitelj, saj je prisiljen k strokovnemu razvoju, ki vključuje poglobljanje že obstoječih znanj in veščin ter razvijanje novih. Prisotnost učenca s posebnimi potrebami v razredu preusmeri pozornost s procesa poučevanja na proces učenja, iz negativno usmerjenega tekmovanja k sodelovanju, k raziskovanju, razumevanju ter sprejemanju (Vrhovski, 2005).

Tudi Rovšek (2006) in Bratož (2004) navajata pozitivne in negativne dejavnike vključevanja otrok s posebnimi potrebami v programe z enakovrednim izobrazbenim standardom. Med pozitivne dejavnike navedeta naslednje: če se učenec vključi v bližnjo šolo, to pomeni, da se mu ni potrebno voziti v oddaljeno šolo, ni potrebna organizacija prevoza ter ni izgube učenčevega časa na poti, ki gre v breme njegovega prostega časa. Njegovi sošolci bivajo v bližini. Zagotovi se pogoj, da je učenec s posebnimi potrebami kar najbolje socialno vključen, ter pogoj, da bo lahko v svoji soseščini sprejet. Otroci, ki so vključeni v redno osnovno šolo, se počutijo manj odtujene in manj drugačne. Njihovi starši lažje sprejmejo vključitev otroka v redno šolo kot pa v šolo s prilagojenim programom. Učencu se uresniči pravica do šolanja skupaj z njegovimi vrstniki. Celotno okolje v šoli na otroke s posebnimi potrebami deluje bolj spodbudno in stimulatивно (predvsem na področju govora, komunikacije in pri igri). Otroci imajo v redni osnovni šoli več možnosti za pridobivanje različnih in pomembnih socialnih izkušenj ter možnost za doseganje višje stopnje šolanja. Med negativne dejavnike avtorja vključita naslednje: učenec s posebnimi potrebami se lahko v razredu znajde v položaju, ko so vsi učenci učno uspešnejši od njega. To lahko privede do opazk in kritik. Poleg tega je učenec lahko pod pritiski pričakovanj staršev, ker ne pokaže ustreznega učnega uspeha. V rednih šolah je opremljenost prostorov slabša. Lahko se zgodi, da je kadrovska zasedba slaba, zaradi česar je kvaliteta sodelovanja z otroki s posebnimi potrebami slabša. Učitelji redne šole slabše poznajo specifične potrebe otrok s posebnimi potrebami, saj so za delo s takšnimi otroki slabše usposobljeni. Delo poteka v večjih skupinah, kar je ravno tako lahko v škodo otrok s posebnimi potrebami.

1.3. Integracija in/ali inkluzija

Pred letom 2000 so številni menili, da sta pojma integracija in inkluzija sopomenki. Danes se s tem ne strinjajo več. Integracija namreč pomeni zgolj namestitvev otroka s posebnimi potrebami v redni program izobraževanja. Integriran je lahko le tisti otrok, ki se prilagodi zahtevam šolskega okolja. Tisti, ki ne zmore doseči minimalnih ciljev in se ne more prilagoditi učnemu okolju, ne more doseči popolne integracije. Integracija torej zanemara pozitivno diskriminacijo, saj zahteva od ljudi, da je njihova uspešnost v družbi pogojena z njihovo sposobnostjo prilagoditve potrebam družbe (Hozjan, 2012).

Za razliko od integracije, inkluzija vsakemu otroku omogoča, da sodeluje, kolikor zmore. Doseganje povprečnih dosežkov namreč ni temeljni pogoj za vključitev v okolje. V inkluzivnem šolskem okolju se podpirajo različne potrebe in sprejemajo posebnosti (Kavkler,

2008a). Lahko bi rekli, da so pri integraciji prizadevanja usmerjena v asimilacijo, inkluzija pa zagovarja ohranitev identitete ob vključitvi posameznika v družbo (Bratož, 2004). Razlika je tudi v tem, da pri integraciji ostane šolski sistem nespremenjen, inkluzivna praksa pa zahteva spremembo šolske politike in prakse. Inkluzija mora biti eden od pristopov celotnega šolskega sistema (Bratož, 2004; Clement Morrison, 2008a; Kavkler, 2008a).

Kobal Grum in Kobal (2009) sta mnenja, da je socialna integracija predstopnja inkluzije. Leta predstavlja ključni dejavnik, ki omogoča razvoj optimalne sprejetosti v socialno okolje. Socialno integracijo bi lahko opredelili tudi kot most med integracijo in inkluzijo. Z upoštevanjem socialnih odnosov med vsemi udeleženci vzgojno-izobraževalnega procesa učenec ni več zgolj opazovalec dogajanja, ampak dogajanje soustvarja. Glavni cilj socialne integracije je zagotavljanje uspešne inkluzije.

Čeprav inkluzijo zelo pogosto povezujemo zgolj z vključevanjem otrok s posebnimi potrebami v redne programe izobraževanja, pojem pomeni bistveno več. Upoštevanje pravice otrok do inkluzivne vzgoje in izobraževanja pomeni, da je vsem omogočeno, da se skupaj uspešno učijo, kar zahteva upoštevanje razlik med njimi (Kavkler, 2008a; Sardoč, 2006). Rutar (2012) inkluzijo opredeli v ožjem in širšem pomenu. V ožjem pomenu gre za inkluzijo otrok s posebnimi potrebami, v širšem pa za inkluzijo, ki zagotavlja enake možnosti za vse otroke. Trdi, da je šele širše razumevanje inkluzije kot vključevanje in zagotavljanje priložnosti za vse, osnova za vzpostavljanje inkluzivnega konteksta, v katerem je prostor za vse oblike različnosti.

Povzamemo lahko, da sta inkluzivna vzgoja in izobraževanje zahtevna in dolgotrajna procesa. Zahtevata veliko sprememb, ki se poleg poučevalne prakse dotikajo tudi prepričanj, stališč, medsebojnih odnosov ter načina dela. Gre za proces, ki nima enotnega modela ali univerzalnega sistema rešitev, ampak je v vsakem okolju potrebno poiskati optimalne rešitve glede na objektivne danosti. Ravno zaradi tega je pri razvijanju inkluzivne šole potrebna velika fleksibilnost (Tancig, 2005). Spremembe morajo pripeljati do tega, da bo vsak otrok s posebnimi potrebami lahko rekel stavek, ki ga v svojem prispevku navaja Šmid (2016, str. 134): »Jaz sem otrok s posebnimi potrebami, vendar sem kljub temu v šoli viden, slišan, lahko povem, kar mislim, sem uspešen, imam prijatelje, opazujem, imam dosežke, lahko sodelujem v razredu ter v zunajšolskih dejavnostih.«

Slovenija je članica Evropske agencije za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami in inkluzivno izobraževanje. Cilj Agencije je izboljšati izobraževalno politiko in prakso za

učence s posebnimi potrebami. Njihovo delo se osredotoča na izboljšanje dosežkov učencev na vseh stopnjah inkluzivnega vseživljenjskega učenja. Končna vizija sistema vključujočega (inkluzivnega) izobraževanja v državah, ki so članice Agencije, je, da imajo vsi učenci zagotovljene pomembne, visokokakovostne izobraževalne priložnosti v svoji lokalni skupnosti (European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2018).

1.4. Postopek usmerjanja otrok s posebnimi potrebami

Postopek usmerjanja vodi in v njem odloča svetovalec na pristojni območni enoti Zavoda Republike Slovenije za šolstvo (v nadaljevanju ZRSŠ) glede na stalno prebivališče otroka. Odločitve glede usmeritve temeljijo na ugotovitvah in na strokovnem mnenju komisije za usmerjanje otrok. Zahtevo za začetek postopka usmerjanja lahko podajo starši oziroma zakoniti zastopnik otroka ali mlajša polnoletna oseba. Vzgojno-izobraževalne ustanove, zdravstveni, socialni in drugi zavodi lahko uvedbo postopka predlagajo le v izjemnih primerih – takrat, ko menijo, da je usmeritev potrebna, možni vlagatelj pa temu nasprotuje. Svetovalec na podlagi prejete dokumentacije nato ugotovi, ali je usmeritev potrebna. Če postopek uvede, o tem obvesti predlagatelja in starše. V primeru, da starša v postopku ne sodelujeta, lahko svetovalec o tem obvesti center za socialno delo, kar pomeni, da se postopek naprej vodi po uradni dolžnosti. Ko svetovalec prejme vlogo, povabi vlagatelja zahteve na razgovor. V tej fazi pridobi svetovalec tudi poročilo o otroku (če je že vključen v vzgojno-izobraževalno ustanovo) in morebitno drugo strokovno dokumentacijo od institucij, kjer je bil otrok obravnavan. Strokovno mnenje se lahko izda tudi zgolj na podlagi prejete dokumentacije, če komisija oceni, da to zadostuje. Strokovno mnenje komisija izdela v senatu, ki ga sestavljajo trije ali več članov – odvisno od vrste in stopnje otrokovega primanjkljaja (psiholog, defektolog, zdravnik specialist pediater ali zdravnik specialist šolske medicine ...). Mnenje mora senat izdelati v roku devetdesetih dni od prejema obvezne dokumentacije. Strokovno mnenje se sprejme z večino glasov članov senata. Izdelano mnenje komisija pošlje svetovalcu, ki mora strokovno mnenje, preden ga pošlje vlagatelju, preučiti in preveriti, ali je v skladu z veljavno zakonodajo in ugotovitvami v postopku. Dokončna odločitev o otrokovi usmeritvi je izdana v obliki odločbe. Rok za izdajo odločbe je šest mesecev od uvedbe postopka (Opara idr., 2010). V odločbi mora biti med drugim opredeljeno, v kateri program in ustanovo se učenec usmerja, obseg in vrsta dodatne strokovne pomoči ter druge prilagoditve in pripomočki (Rovšek, 2006).

Ena izmed nalog komisije za usmerjanje ob vključevanju otrok s posebnimi potrebami v programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo je, da preveri, ali šola izpolnjuje vse pogoje za vključitev otroka. Pri tem mislimo na kadrovske, prostorske, materialne ter druge pogoje (Opara idr., 2010). Rovšek (2006) dodaja, da ni dovolj, da šola odgovori le na zahteve, ki jih navaja odločba. Eden izmed pogojev bi namreč moral biti tudi ta, da je izbrana šola ustvarjena za otroke, kar pomeni, da se ona prilagaja potrebam učencev in ne obratno. Težava se pojavi, ko šola sporoči, da ne more zagotoviti ustreznega izvajalca dodatne strokovne pomoči. V takšnem primeru je v ospredje nujno postaviti otrokovo potrebo. Komisija se s šolo običajno skuša dogovoriti za možen časovni okvir, ko bi lahko zagotovila pogoje, ki so bili predlagani (Opara idr., 2010).

Komisija za usmerjanje oceni, ali je potrebno ustreznost usmeritve v program vzgoje in izobraževanja kasneje preveriti. V primeru, da odloči, da je to potrebno, v strokovnem mnenju določi rok za preverjanje ustreznosti. Ta ne sme biti krajši od enega leta in ne daljši od petih let. Če je rok za preverjanje ustreznosti usmeritve v odločbi določen, mora ZRSS na podlagi mnenja vzgojno-izobraževalnega zavoda ter mnenja komisije za usmerjanje v določenem roku začeti postopek preverjanja ustreznosti usmeritve po uradni dolžnosti. Pridobiti mora poročilo o izvajanju individualiziranega programa in njegovo evalvacijo. Na podlagi analize lahko ZRSS usmeritev potrdi ali jo spremeni (Murgel, 2014).

Avtorji Opara idr. (2010) so v analizi postopkov usmerjanja ugotovili, da cilji usmerjanja niso v celoti doseženi. Usmeritev otrok s posebnimi potrebami je večinoma še vedno enkratno dejanje brez kasnejšega spremljanja. Postopki so zamudni in predolgi, kar ima za otroke tudi negativne posledice. Pri analizi se je pokazalo, da veljavna ureditev ne dopušča dovolj individualiziranega pristopa, ker v določenih primerih preveč natančno določa obliko in obseg prilagoditev za določeno skupino otrok s posebnimi potrebami. Problem je tudi regijska neenakopravnost glede zagotavljanja ustreznih programov. V praksi bi bilo potrebno stremeti k bolj inkluzivni vzgoji in izobraževanju. Opara (2015) med kritikami navaja, da se komisije o usmeritvi otroka velikokrat odločajo posredno, saj se pogosto niti ne srečajo z otrokom, ampak odločitev sprejmejo na podlagi poročila vrtca ali šole in druge dokumentacije. Sama dokumentacija ne omogoča izpeljati analize o funkcioniranju otroka, saj poročila pogosto niso rezultat sistematičnega strokovnega opazovanja, ampak naključnega in nestrukturiranega opazovanja.

Še vedno lahko srečamo starše, ki na postopek usmerjanja ne pristanejo, ker se bojijo, da omenjeno že pomeni prešolanje v šolo s prilagojenim programom, kar škoduje otroku, saj onemogoča ustrezno pomoč, ki bi jo otroci lahko dobili (Bratož, 2004). Novljan (2008), ki kot pedagoginja dela v šolski svetovalni službi, ravno tako izpostavi, da je strah pred prešolanjem pogosto prisoten. V škodo otroku je tudi prepričanje staršev, da so neuspehi posledica otrokove lenobe. V teh primerih je naloga šolske svetovalne delavke, da staršem razloži, da bo povečanje količine učenja le povečalo pritisk na otroka, učni uspeh pa se zaradi tega ne bo izboljšal. Vztrajanje v neustreznem programu ima lahko za otroke hude posledice. Zaradi stalne neuspešnosti razvijejo slabo in nerealno samopodobo, lahko se pojavijo psihosomatske težave, čustvene ali vedenjske motnje, ki so posledica stalnih pritiskov.

1.5. Programi vzgoje in izobraževanja za otroke s posebnimi potrebami

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2011) omogoča izobraževanje otrok s posebnimi potrebami v različnih izobraževalnih programih. Prva možnost je izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Gre za program, ki se izvaja le v redni šoli (Murgel, 2014). Druga možnost je prilagojeni izobraževalni program z enakovrednim standardom znanja, ki omogoča otrokom prilagoditev predmetnika, organizacije, načina preverjanja in ocenjevanja znanja, napredovanja in časovno razporeditev pouka (Kavkler, 2008d). Prilagojeni izobraževalni program z enakovrednim izobrazbenim standardom večinoma izvajajo v posebnih šolah (zavodi za gluhe, naglušne in težje govorno-jezikovne motnje; slepe in slabovidne; gibalno ovirane; delno čustvene in vedenjske motnje). Prilagaja se le tisti del programa, ki se zaradi ovir otrok ne more izvajati v obsegu rednih šolskih programov (Opara, 2011). Prvi dve možnosti otrokom s posebnimi potrebami omogočata, da pridobijo enakovreden izobrazbeni standard, kot ga zagotavljajo izobraževalni programi osnovnošolskega izobraževanja (Murgel, 2014).

Tretja možnost je prilagojeni izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom, četrta možnost pa poseben vzgojno-izobraževalni program. Gre za programa, ki otrokom ne omogočata doseči enakovrednega standarda znanja. Zadnja možnost je vzgojni program, kamor so usmerjeni otroci z izrazitimi čustvenimi in vedenjskimi težavami (Kavkler, 2008d). Programe izvajajo vzgojni zavodi. V Sloveniji je deset takšnih zavodov. Leta 2010 je bilo v vzgojnih zavodih 395 otrok in mladostnikov (Opara, 2011).

1.6. Redna osnovna šola in otroci s posebnimi potrebami

1.6.1. Petstopenjski model pomoči v redni osnovni šoli

Petstopenjski model je namenjen vsem otrokom s posebnimi potrebami, razen otrokom z izrazitimi vidnimi primanjkljaji. S tem izrazom mislimo na otroke, ki so gluhi, slepi, močno gibalno ovirani, ki imajo hude kronične bolezni ipd. Ti otroci takoj preidejo na zadnjo stopnjo pomoči, ki predvideva usmerjanje v ustrezne programe (Kavkler, 2008d).

Osnova petstopenjskega modela je v svetu prevladujoči tristopenjski model podpore in pomoči. Naš model je prilagojen slovenski šolski praksi. Vsebuje različno intenzivne oblike pomoči in podpore. Začne se s pomočjo učitelja pri pouku, nadaljuje z vključevanjem šolske svetovalne službe ali mobilnih specialnih pedagogov, sledi organiziranje individualne ali skupinske učne pomoči ter pomoč zunanje specializirane ustanove. Šele potem je mogoče učenca usmeriti v izobraževalni program prilagojenega izvajanja z dodatno strokovno pomočjo (Magajna, Kavkler in Košir, 2011).

Na prvi stopnji učitelj odkrije, da otrok dosega nižje uspehe kot njegovi vrstniki. V sodelovanju z otrokom in njegovimi starši skuša odkriti otrokova močna področja, na katerih gradi pomoč. Prva stopnja pomoči ne predvideva specialnih oblik pomoči, ampak dobro poučevalno prakso. Otroku lahko dobi minimalne prilagoditve, kot so branje navodil, fotokopiranje zapiskov, več ustnega preverjanja znanja, več časa, obarvane ključne informacije itd. Poleg rednega pouka učitelj nudi pomoč tudi pri dopolnilnem pouku in v času podaljšanega bivanja (Kavkler, 2008d). Magajna, Kavkler, Čačinovič Vogrinčič, Pečjak in Bregar Golobič (2008) dodajo, da pomoč v obliki dobre poučevalne prakse zadostuje samo pri najlažjih oblikah učnih težav. Učenci z zmernimi učnimi težavami namreč potrebujejo več prilagoditev in večjo količino pomoči. Učenec, ki ima izrazitejšo težavo, preide na drugo stopnjo modela. Svetovalni delavec s svojimi znanji dopolni in poglobi oceno močnih področji in primanjkljajev učenca. Izvaja bolj specialne oblike pomoči ter sodeluje tako z učencom kot tudi z učiteljem in starši (Magajna, Kavkler in Košir, 2011). Svetovalni delavec začne voditi individualni projekt pomoči, ki vključuje sklepno evalvacijo prve stopnje, dodatne diagnostične ugotovitve, pisno soglasje staršev, oceno učinkovitosti pomoči svetovalnega delavca ter evalvacijo napredka s predlogom obravnave otroka (Kavkler, 2008d). Na tej stopnji pomoči se individualni projekt začne voditi v učenčevi osebni mapi. Šolska svetovalna služba mora pridobiti pisno soglasje staršev (Magajna, Kavkler, Čačinovič

Vogrinčič, Pečjak in Bregar Golobič, 2008). Če učenec na drugi stopnji ne napreduje v zadostni meri, preide na tretjo stopnjo, ki predvideva individualno in/ali skupinsko pomoč. Le-ta poteka praviloma eno uro na teden, izvaja pa jo učitelj, mobilni specialni pedagog ali svetovalni delavec. Čeprav se je v praksi v drugih državah kot učinkovitejša pokazala skupinska pomoč, pri nas še vedno prevladuje individualno sodelovanje zunaj razreda (Magajna, Kavkler in Košir, 2011). Pri nudenju individualne in skupinske pomoči je potrebno uporabljati prilagoditve, kot so prilagoditev oblike gradiva, prilagoditev vsebine, dodatno razlago, večje časovne prilagoditve, več tehničnih pripomočkov itd. V primeru, da so težave še vedno prisotne, se k sodelovanju povabi zunanje ustanove. Predpogoj, da šola zaprosi za pomoč zunanje strokovnjake, je soglasje staršev (Kavkler, 2008d). V primeru da zunanja strokovna ustanova presodi, da šola še ni izkoristila vseh virov pomoči, svetuje šoli, kako naprej (Magajna, Kavkler, Čačinovič Vogrinčič, Pečjak in Bregar Golobič, 2008).

Pomoč učitelja je edina, ki nujno traja ves čas izvirnega delovnega projekta pomoči. Pomoč na drugi in na naslednjih stopnjah pa med sabo niso nujno v kumulativnem odnosu. Če se na primer v tretji stopnji vključi mobilni specialni pedagog, ni nujno, da se bo hkrati nadaljevala tudi pomoč šolskega svetovalnega delavca. Delo z učencem je potrebno dokumentirati v obliki dnevnika izvirnega delovnega projekta pomoči. Na vsaki stopnji pomoči je potrebno opraviti evalvacijo učenčevega napredka in učinkovitost pomoči strokovnega delavca. Izvirni delovni projekt pomoči se lahko konča na kateri koli stopnji pomoči. V projekt pomoči je od samega začetka dalje nujno vključiti starše, ki sodelujejo na vseh stopnjah pomoči (Magajna, Kavkler, Čačinovič Vogrinčič, Pečjak in Bregar Golobič, 2008).

1.6.2. Prilagojeno izvajanje programa osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo

Do prilagojenega izvajanja programa osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo so upravičeni tisti otroci, za katere je komisija za usmerjanje presodila, da bodo s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo dosegli minimalne cilje, ki so določeni v učnih načrtih (Košir, 2008). Z dodatno strokovno pomočjo in prilagoditvami otrokom s posebnimi potrebami zagotavljamo enake možnosti, kot jih imajo njihovi vrstniki. To je tudi ključna zahteva pravične in demokratične družbe (Opara, 2015).

Prilagoditve so v zakonih večinoma navedene zgolj okvirno, saj se zakonodajalci zavedajo, da je v zakonskih členih nemogoče zaobjeti vso raznolikost pojavnih oblik. Zakoni bolj konkretno določitev prepuščajo pravilnikom in smernicam, ki so podlaga za individualizirano

obravnavo vsakega posameznika (Janželj, 2011). Prilagajati se je potrebno starosti otroka, organizaciji pouka ter vsebinam učenja. Intenzivnost izvajanja dodatne strokovne pomoči mora biti fleksibilna. Uravnavati je treba razmerje med premagovanjem primanjkljajev in učno pomočjo. Organizacije in načina izvajanja dodatne strokovne pomoči zato ni mogoče določiti z odločbo o usmeritvi, saj se razvoj posameznika in šolska situacija hitro spreminjata in zahtevata fleksibilnost pri izvajanju dodatne strokovne pomoči. Pomembnejši je individualizirani program, ki omogoča fleksibilno prilagajanje (Opara, 2015).

Dodatna strokovna pomoč je namenjena premagovanju primanjkljajev, ovir oziroma motenj, izvajanju svetovalnih storitev ter izvajanju učne pomoči. Pomoč pri premagovanju primanjkljajev, ovir oziroma motenj členimo na reedukacijo, kompenzacijo ter rehabilitacijo. Reedukacija pomeni izboljšati funkcije in procese posameznika s posebnimi potrebami, da bo postal učinkovitejši. Kompenzacija pomeni premagovati primanjkljaje, torej pri otrocih s posebnimi potrebami najti načine, kako jih usposobiti za njihovo premagovanje, da bodo lahko dosegli podobne cilje kot ostali. Rehabilitacija pomeni pripraviti posameznika, da spozna samega sebe, svoje potenciale in ovire oziroma motnje in da razvije svojo osebnost (Opara, 2015).

Poleg tega moramo dodatno strokovno pomoč razumeti kot kompleksno podporo, pomoč in prilagoditve, pri kateri morajo sodelovati vsi, ki so udeleženi v procesu učenja otroka s posebnimi potrebami. Vloge in naloge morajo biti ustrezno porazdeljene, saj imajo udeleženci različne kompetence. Nikakor ne gre torej za ločeno specialistično obravnavo (Opara, 2015). Uspeh lahko pričakujemo le z aktivnim sodelovanjem vseh udeležениh v procesu pomoči. Pomembna je motivacija učenca, zaradi česar je osebni pristop izrednega pomena. Zastaviti si moramo realna pričakovanja ter opaziti vsak najmanjši uspeh. Otroka moramo vedno primerjati le z njim samim (Kus, Leskovec in Pesan, 2006). Udeleženci dodatne strokovne pomoči so vsi, ki se vključujejo v obravnavo posameznega otroka s posebnimi potrebami. Zgrešeno je mnenje, da sta udeleženca dodatne strokovne pomoči samo otrok in izvajalec (Opara, 2015). V celotnem procesu izobraževanja, kot tudi pri izvajanju dodatne strokovne pomoči, so starši, otroci in učitelji enakovredni partnerji. Ni namreč dovolj, da pri izvajanju dodatne strokovne pomoči s strokovnjakom sodelujejo samo starši. Izrednega pomena je tudi povezava med učiteljem in izvajalcem dodatne strokovne pomoči. Če učitelji ne upoštevajo ugotovitev, kako poučevati otroka, kakšne prilagoditve mu zagotoviti, bo delo izvajalca dodatne strokovne pomoči brez pravega učinka (Nojič, 2006; Opara, 2015).

Skupno število ur dodatne strokovne pomoči ne sme preseči pet ur na teden. Vsaj ena ura mora biti namenjena svetovalni storitvi. Slepim in slabovidnim otrokom ali otrokom, ki imajo več motenj, se lahko določi večje število ur, vendar največ tri ure na teden več. Ura dodatne strokovne pomoči traja petinštirideset minut. Težje in težko gibalno oviranim ter slepim otrokom, ki so usmerjeni v izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, se lahko za izvajanje fizične pomoči dodeli stalni ali začasni spremljevalec. Gluhim in naglušnim otrokom se na podlagi strokovnega mnenja z odločbo o usmeritvi lahko prizna pravica do tolmača slovenskega znakovnega jezika (Murgel, 2014).

Dodatna strokovna pomoč lahko poteka individualno izven oddelka ali pa v oddelku. Tako kot pri zagotavljanju tretje stopnje pomoči v okviru petstopenjskega modela pomoči, kjer smo navedli, da se je skupinska pomoč izkazala za učinkovitejšo, tudi za dodatno strokovno pomoč velja podobno (Magajna, Kavkler in Košir, 2011). Kuntner (2017) navaja svoje izkušnje sodelovanja z dečkom z avtizmom, kjer se je izvajanje dodatne strokovne pomoči v razredu izkazalo za pozitivno rešitev. »Za dečka je bilo zelo pomembno zavedanje, da ima vsak trenutek na voljo nekoga, ki mu bo prisluhnil in mu pomagal, tudi v odnosih in komunikaciji z učitelji.« (Kuntner, 2017, str. 15) Omenjeno lahko otroku omogočimo le, če hkrati sodelujemo z njim in s celotnim razredom.

1.6.3. Individualizirani program

Vsak učenec je osebnost zase, vsak ima drugačne izobraževalne potrebe in možnosti. Pomembne so individualizirane metode dela, ki so prilagojene posamezniku (Žerovnik, 2004). Individualizirani program je tisti, v katerem se določijo oblike dela pri posameznih predmetih, način izvajanja dodatne strokovne pomoči, prehajanje med programi, potrebne prilagoditve pri organizaciji, preverjanju in ocenjevanju znanja, napredovanju in časovni razporeditvi pouka (Košir, 2008). Pulec Lah (2005) zapiše, da si individualizirani program lahko predstavljamo kot zemljevid oziroma kot vodič skozi šolsko obdobje. V njem je opredeljena začetna točka otrokovega potovanja, vmesne postaje, predvideni dolgoročni in kratkoročni cilji, posebna sredstva in oprema, predviden čas potovanja ipd.

Na šoli je potrebno oblikovati strokovno skupino za pripravo, izvedbo in evalviranje individualiziranega programa. Izredno pomembno je timsko delo skupine, kar pomeni, da so vsi člani skupine enakovredni partnerji. Nepogrešljivi partnerji so starši, ki enakovredno sodelujejo že pri pripravi individualiziranega programa (Nojič, 2006). Poleg tega je v pripravo

in spremljanje vključen tudi otrok s posebnimi potrebami, upoštevajoč njegovo zrelost in starost (Opara, 2015). Uspeh učenca v šoli in kakovost njegovega življenja je, kot že večkrat omenjeno, odvisna od celotnega tima. Številne izobraževalne, zdravstvene, socialne in čustvene potrebe otrok s posebnimi potrebami namreč zahtevajo organizacijo za sistematično načrtovanje, izvajanje in vrednotenje šolskega programa (Cloninger, 2004).

Vodja tima je razrednik. Njegova naloga je med drugim, da sklicuje timske sestanke in koordinira delo v smislu organizacije (Kus, Leskovec in Pesan, 2006). V programu morajo biti opredeljene tiste posebnosti vzgojno-izobraževalnega procesa, ki naj bi učencu s posebnimi potrebami omogočale in zagotavljale čim bolj optimalno napredovanje v skladu z njegovimi zmožnostmi in danostmi. Individualizirani program mora šola izdelati v tridesetih dneh po prejetju odločbe o usmeritvi. Da bi bile prilagoditve ustrezne in učinkovite, je pomembno, da izhajamo iz zmožnosti in potencialov otroka ter natančnega poznavanja otrokovih primanjkljajev in ovir okolju. Z osredotočanjem na močna področja bo otrok krepil samopodobo, oblikoval občutek lastne vrednosti ter nabiral energijo in voljo za premagovanje težav na drugih področjih (Pulec Lah, 2008). Pri ugotavljanju močnih področij in interesov otroka so najboljši informatorji otroci sami ali pa njegovi starši. Občasno moramo otroka skrbno opazovati (Jurišić, 2008).

Oblikovati je potrebno realne in smiselne cilje, saj se v nasprotnem primeru lahko pojavi nezadovoljstvo tako pri otroku kot tudi pri drugih udeleženi v procesu pomoči. Cilji, ki jih načrtujemo, morajo biti merljivi in specifični; opredeljevati morajo kaj, kdaj in kako bo učenec dosegel določeni cilj (Pulec Lah, 2008). Program se tekom leta lahko spreminja. Trajanje prilagoditev je odvisno od posameznega primera. Ure dodatne strokovne pomoči je nujno usklajevati v času pouka. Učencem se namreč ne sme nalagati še dodatnih obremenitev. Pri ocenjevanju je izrednega pomena, da ocenjujemo otrokovo znanje in ne neznanja (Nojič, 2006). Pravico do individualiziranega programa ima vsak otrok z odločbo, ne glede na program, saj vsi učenci s posebnimi potrebami zasledujejo cilje, ki so prilagojeni njihovim individualnim potrebam, zato ni pomembno, ali otrok obiskuje program z enakovrednim izobrazbenim standardom, prilagojeni program z nižjim standardom ali posebni program (Heller, Forney, Alberto, Schwartzman in Goeckel, 2000; Jurišić, 2008).

Pulec Lah (2005) povzema prednosti individualiziranega programa, ki so jih navedli učitelji in drugi strokovni delavci. S pomočjo individualiziranega programa se razvijajo boljši ter kakovostnejši odnosi med učitelji in starši ter med učitelji in drugimi strokovnimi delavci.

Poleg tega sodelovanje pri oblikovanju individualiziranega programa omogoči boljše razumevanje otrokovih potreb, natančneje se oblikujejo cilji ter prilagoditve, spodbudi se celostna obravnava otroka. Z vrednotenjem programa dobimo več informacij o otrokovem napredku. Čeprav strokovni delavci pogosto navajajo tudi slabosti individualiziranega programa, ostaja dejstvo, da so poleg zakonske zahteve, individualizirani programi trenutno najboljša strokovna rešitev, ki naj bi zagotavljala otrokom s posebnimi potrebami kakovostno vzgojo in izobraževanje.

Kot že poudarjeno, so v individualiziranih programih opredeljene prilagoditve. Prilagajanje učnega načrta sestoji iz dveh dejavnikov: kaj prilagoditi in kako prilagoditi. Ko se odločamo o prilagoditvah za otroka, moramo upoštevati tri stvari. Prvi namen prilagoditev je, da z njimi pomagamo učencu doseči cilje individualiziranega programa, ki smo si jih na začetku zastavili. Drugi namen prilagoditev je, da v čim večji meri upoštevamo standardni učni načrt, v katerem smo opredelili najpomembnejša vsebinska področja, ki naj bi se jih učenec s posebnimi potrebami naučil. Tretji namen je, da učencu s posebnimi potrebami zagotovimo možnost sodelovanja v dejavnostih skupaj z vrstniki. Vrste prilagoditev, ki jih otrok potrebuje, se razlikujejo glede na učna področja in starost učenca s posebnimi potrebami. Ravno zaradi tega je nujno, da se individualizirane programe redno pregleduje ter vnese potrebne spremembe, ki učencu omogočijo zadovoljiv napredek (Morrison Clement, 2005).

Greening (2009) v svoji knjigi opisuje lastno izkušnjo življenja z otrok s posebnimi potrebami. Tudi sama poudari, da morajo starši nujno sodelovati pri pripravi individualiziranega programa za svojega otroka. Vsem staršem otrok s posebnimi potrebami svetuje, da še pred srečanjem za pripravo programa zberejo cilje, za katere želijo, da bi jih njihov otrok dosegel. Z natančno in sodelovalno pripravo individualiziranega programa lahko ustvarimo vizijo učenca, ki si vsekakor zasluži spoštovanja, priznanja in pravice do izobraževanja v svoji skupnosti.

1.7. Pomen sodelovanja staršev otrok s posebnimi potrebami

Šola potrebuje sodelovanje s starši na dveh ravneh. Na prvi ravni govorimo o sodelovanju staršev pri delu šole, kjer šola potrebuje njihovo ustvarjalnost, povezanost v skupnost, materialno pomoč, njihov delež v načrtovanih akcijah ter nenehen ustvarjalni pogovor pri roditeljskih sestankih, na govorilnih urah ter svetu staršev. Na drugi ravni šola potrebuje

sodelovanje staršev tam, kjer učenec potrebuje pomoč. Številne težke situacije so namreč rešljive šele takrat, ko jih začnejo reševati vsi udeleženi (Čačinovič Vogrinčič, 2006).

Chen in Miles (2004) zapišeta, da morajo strokovni delavci razumeti družinski sistem in načine delovanja družine. Le tako bodo namreč lahko razvili pozitiven odnos z družinami in zagotovili učinkovite vplive na otroke. Struktura in značilnosti družine bodo vplivale na udeležbo družine v otrokovem izobraževalnem programu.

McLeskey, Rosenberg in Westling (2010) navajajo, da je odgovornost učitelja, da ohranja sodelovanje med domom in šolo ter vključuje starše v proces izobraževanja otroka. Navajajo načela, ki omogočajo uspešno sodelovanje. Učitelj mora starše spoznati kot posameznike, z njimi zgraditi zaupanje ter odpreti vse poti komunikacije. Učitelj mora skušati razumeti, spoštovati in upoštevati poglede staršev. Njegova naloga je tudi ta, da sproti evalvira skupne intervencije. Učitelji lahko starše vključijo v šolske dejavnosti in v izobraževanje njihovih otrok na različne načine. Izbrati morajo najučinkovitejši način komuniciranja, ki ustreza posamezni družini. Nekaterim ustreza pisno dopisovanje, drugi se radi udeležijo skupinskih srečanj, spet tretji imajo radi telefonske klice ali celo obisk na domu (Chen in Miles, 2004).

Šele dobro informirani in poučeni starši bodo lahko prevzeli odgovornost za odločitve, zato nepopolne informacije in stališča posameznih strokovnjakov niso dovolj (Rovšek, 2006). Ko staršem posredujemo določene informacije, moramo biti pri tem previdni. Čeprav se določeno sporočilo lahko zdi strokovnemu delavcu ustrezno oblikovano, je mogoče, da ga starši razumejo napačno. Zavedati se moramo, da so občutki staršev zelo intenzivni, kar vpliva na izkrivljanje informacij. Koristno je razmisliti, kako pomagati staršem, da razumejo informacije in se počutijo ustrezno obveščene (Osborne, 1994).

Sodelovanje med starši in strokovnimi delavci ima pomembno vlogo pri vseh otrocih, tudi pri uveljavljanju izobraževanja otrok s posebnimi potrebami. Uskladiti je potrebno pravice in odgovornosti obeh strani. Vloga staršev je v določenih primerih zakonsko opredeljena (Magajna, 2004).

Sodelovanje staršev pri izobraževanju otrok pozitivno vpliva na šolski napredek. Raziskave so pokazale boljše rezultate otrok s posebnimi potrebami takrat, kadar šola predpostavlja, da so starši najpomembnejši dejavnik, ki vpliva na otrokov razvoj. Šole bi se morale premakniti z vidika, usmerjenega v otroka, na storitve, usmerjene v celotno družino, s čimer bi podprli celotno družino in ne le otroka s posebnimi potrebami (Fiedler, Simpson in Clark, 2007).

Sodelovalni odnos mora postati potreba tako staršev kot pedagoških delavcev. Pomeni skupno vzgojno in izobraževalno prizadevanje, kjer so si vsi med seboj enakovredni. Dokaz, kako pomembno je sodelovanje s starši, je naraščanje števila prispevkov in raziskav o pomenu partnerstva med učitelji in starši (Jereb, 2011). Starši otrok s posebnimi potrebami morajo najprej razumeti otrokove potrebe, da sploh lahko pomagajo otroku. Pogovora s starši ne smemo usmerjati samo na slabosti, govoriti je potrebno predvsem o področjih, na katerih je otrok močan. Pomembno je, da otroku omogočimo uveljavljanje na tistih področjih, na katerih je uspešen. Ko se s starši pogovarjamo o otrokovi težavi, je zelo pomembno, na kakšen način jim opažanja sporočamo (Žerovnik, 2004). Cooley (2007, str. 17) navaja primer neustreznega in ustreznega sporočila. Ko učitelj sumi, da ima otrok depresijo, ni primerno, da staršem reče: »Jaz mislim, da je vaš otrok depresiven.« Ustreznejše je, če na primer reče: »Malo sem zaskrbljen zaradi vaše hčerke. Ona se ne smeji in ne navduši, ko se imajo vsi drugi učenci v razredu dobro. Ali ste morda tudi vi v zadnjem času morda opazili kakšno spremembo v njenem vedenju?«

Starši bodo z učitelji pripravljeni v popolnosti sodelovati šele takrat, ko bodo videli, da učitelj zares izraža iskreno skrb za njihovega otroka. Takrat bodo morda povedali o otroku tudi stvari, o katerih jim je težko govoriti, so pa pomembne za proces učenja. Zavedati se moramo, da staršem obravnava njihovega otroka zbuja nelagodje, zato je pomembno, da starši občutijo učiteljevo resnično skrb (Peklaj, 2008).

Stopnja vključevanja staršev se spreminja v soodvisnosti od dejavnikov, kot so starost otroka, otrokove potrebe in izobraževalni sistem. Če se želijo starši otrok s posebnimi potrebami aktivno vključevati, je, kot že omenjeno, pomembno, da razumejo motnje, ovire, primanjkljaje in posebne potrebe otrok ter načine pomoči. Možno je, da bodo starši zanikali problem ali pa se jezili na šolo. V teh primerih je najpomembnejša in najboljša rešitev učinkovita komunikacija med starši in strokovnimi delavci, ki mora temeljiti na obojestranskem spoštovanju in zaupanju (Clement Morrison, 2008b).

Resnik Planinc in Kolnik (2016) v svojem prispevku navajata rezultate raziskave, ki je bila narejena na temo otrok s posebnimi potrebami. Podrobneje sta raziskovali mnjenja in izkušnje učiteljev geografije. Čeprav sta se v svojem raziskovanju osredotočili na specifični predmet, so njihovi rezultati pomembni tudi za splošno delo z otroki s posebnimi potrebami. Navajata, da je po mnenju učiteljev zelo pomembna podpora in sodelovanje staršev otrok s posebnimi potrebami. Pomembna ovira pri učenčevem napredku je po mnenju učiteljev ravno

pomanjkanje sodelovanja. Tudi Kvaternik in Kustec (2011) navajata rezultate kvalitativne raziskave na temo sodelovanja staršev s šolo. Osredotočata se na vlogo staršev v izvirnih delovnih projektih pomoči. Ugotovitve kažejo, da imajo starši zelo ključno vlogo pri šolskem delu ter tudi pri sodelovanju v izvirnih delovnih projektih pomoči. Prisotnost in aktivna udeležnost staršev je namreč otroka pomirjala in ga spodbujala k ustvarjanju.

Greening (2009), mati hčerke s posebnimi potrebami, zapiše, da popolna vključenost otroka s posebnimi potrebami v šolo, zahteva veliko napora staršev. Otroku potrebuje dnevno skrbno pozornost svojih staršev, hkrati je za njegove uspehe nujno sodelovanje. Doda, da lahko iz svojih izkušenj pove, da je trud vreden, saj je njena hčerka zaradi prizadevanja staršev popolnoma vključena v lokalno šolo. Kot mama poskuša ostati osredotočena na delo zagovornice, kar pomeni, da stalno in odločno zagovarja ter verjame, da otrok s posebnimi potrebami spada v šolo v svoji soseski. Starše otrok s posebnimi potrebami opozarja, da če želijo, da se njihov otrok izobražuje v šoli skupaj s svojimi vrstniki, to zahteva opravljanje dolgotrajne in včasih frustrirajoče naloge, ki zahteva veliko sodelovanja, napora, pregovarjanja ipd. V veliko primerih šolo za svojega otroka s posebnimi potrebami izberejo starši. Ker strokovni delavci ne vztrajajo, da se otrok vpiše v redne programe, je pomembno zavedanje staršev, da imajo to možnost. Nujno je tudi sodelovanje pri oblikovanju individualiziranega programa, kjer je pomembno, da se odločitve sprejemajo s kompromisi. Avtorica celo zapiše, da bi starši otrok s posebnimi potrebami morali zahtevati visoko usposobljenega, organiziranega in ustvarjalnega učitelja, ki se je pripravljen učiti skupaj z drugimi.

1.8. Socialno delo v šoli

1.8.1. Šolska svetovalna služba v osnovni šoli

Temeljni cilj šole in hkrati temeljni cilj svetovalne službe je optimalen razvoj otroka ne glede na spol, poreklo, veroizpoved, narodno pripadnost ter telesno in duševno konstitucijo. Naloga svetovalne službe je, da se vključuje v kompleksno reševanje socialnih, pedagoških in psiholoških vprašanj, in sicer na takšen način, da sodeluje z vsemi udeleženci ter po potrebi tudi z zunanjimi ustanovami. Svetovalna služba v šolah opravlja interdisciplinarno zasnovano strokovno delo v šoli za šolo. V šolski svetovalni službi se mobilizirajo strokovne in človeške moči za pomoč in podporo učencem s ciljem, da se vsakokrat znova zagotovi optimalne pogoje za njihovo napredovanje v razvoju in učenju. Vsem udeležencem v šoli (otrokom,

staršem, učiteljem) mora biti svetovalna služba enako dostopna, hkrati mora biti ta dostopnost tudi dovolj razvidna. Svetovalni delavec je lahko socialni delavec, pedagog, psiholog, defektolog ali socialni pedagog (Čačinovič Vogrinčič, 2008a). Cloninger (2004) zapiše, da se šolski svetovalni delavec osredotoča na pomoč učencu pri dostopu do skupnosti in drugih storitev in virov. Poleg tega je zagovornik otroka in njegove družine ter skrbi za povezavo med šolo, domom in skupnostjo.

Okvir za profesionalno opravljanje svetovalnega dela predstavljajo temeljna načela, ki so opisana v nadaljevanju. Svetovalni delavec mora svoje delo opravljati strokovno korektno. Pri tem mora upoštevati načelo dobrobiti, prostovoljnosti ter načelo zaupanja. Poleg vsakodnevnega strokovnega delovanja se mora neprestano strokovno izpopolnjevati ter se udeleževati supervizijskih ali intervizijskih skupin. Pri delu je dolžan upoštevati načelo avtonomnosti, kar pomeni, da je ne glede na mišljenja drugih dolžan posredovati korektna strokovna mnenja. Zaradi kompleksnosti svetovalnega dela je smiselno povezovanje različnih strokovnih profilov ter tudi sodelovanje svetovalne službe z zunanjimi ustanovami. Pri svojem delu mora svetovalni delavec upoštevati posebnosti šole ter vsakokrat izhajati iz konkretnih potreb. Delo strokovnega delavca mora biti v skladu s ciljem optimalnega razvoja otroka. Program svetovalne službe mora vsebovati tri osnovne vrste dejavnosti: dejavnosti pomoči, razvojne in preventivne dejavnosti ter dejavnosti načrtovanja in evalvacije. Zelo pomembno je, da svetovalni delavec pristopa celostno ter si prizadeva za stalne odprte možnosti sodelovanja. Če želi delati strokovno, mora redno evalvirati lastno delo (Čačinovič Vogrinčič, 2008a).

Osnovna področja dela in temeljne naloge svetovalne službe so zapisane tako, da omogočajo fleksibilno prilagajanje. Svetovalni delavec ima možnost, da si glede na svojo strokovno usposobljenost sam izbere prioritete naloge in le-te prilagodi potrebam šole. Ravno zaradi tega naloge svetovalne službe niso predstavljene v obliki standarda, razen na področju poklicne orientacije. Ne glede na prioritete pa vsak svetovalni delavec sodeluje z učenci, učitelji, starši, vodstvom ter z zunanjimi ustanovami (Čačinovič Vogrinčič, 2008a).

Sodelovanje s starši je eno izmed področij, ki mu svetovalni delavci posvečajo premalo pozornosti, čeprav je svetovalno delo s starši in družinami pomembna naloga šolskih svetovalnih služb. Soodvisnost vseh udeležencev nedvomno zahteva sodelovanje na način skupnega iskanja rešitev. Pri sodelovanju staršev in šole je zelo pomembna večina pogajanja. Skupaj s starši rešujemo tiste probleme, ki jih lahko rešimo le skupaj in ki jih skupaj rešimo

bolje. Seveda ostanejo tudi problemi šole, ki jih je treba rešiti v šoli, in problemi družine, ki jih je treba rešiti doma. Pri delu s starši je temeljnega pomena etika participacije, kar pomeni, da moramo staršem zagotoviti enakopravno udeležnost. Za socialno delo z družino se odločimo takrat, ko potrebujemo njeno mobilizacijo za pomoč otroku. Ko vzpostavimo delovni odnos z družino, jo nagovorimo na dveh ravneh. Poleg vzpostavljanja delovnega odnosa za soustvarjanje rešitev, vodimo tudi pogovor o družinski dinamiki. Okvir za socialno delo z družino je vedno reševanje problema, ki ga ima otrok v šoli (Čačinovič Vogrinčič, 2006).

Svetovalna služba mora prispevati k temu, da nihče od staršev ni izključen. Družina, ki v določenem trenutku potrebuje pomoč, lahko v drugem primeru sama ponudi pomoč. Svetovalni delavec bi se moral zavzemati za to, da nobena družina ne bi ostala zgolj v vlogi tistega, ki potrebuje pomoč. Sčasoma mnogi starši ugotovijo, da lahko postanejo vir pomoči za druge starše (Čačinovič Vogrinčič, 2006; Tovray in Wilson Portuondo, 1995).

1.8.2. Koncept delovnega odnosa soustvarjanja in izvirni delovni projekt pomoči v šoli

Bistvo procesa pomoči, kot ga razumemo v socialnem delu, je soustvarjanje. Socialni delavec ni več strokovnjak, ki posreduje rešitev, ampak se rešitev soustvari v procesu sodelovanja. Naloga socialnega delavca je, da vzpostavi odprt prostor za pogovor v odnosu. Socialni delavec in uporabnik sta sogovornika ter soustvarjalca. Pogovor omogoča srečanje ljudi z različno osebno zgodovino, izkušnjami, kompetencami, ki soustvarjajo svojo udeležnost v rešitvah. Odnos med socialnim delavcem in uporabnikom definiramo kot delovni odnos. Le-ta nam omogoči, da se ustvarjanje rešitev za kompleksne probleme ljudi zastavi kot izvirni delovni projekt. Prva naloga socialnega delavca je, da delovni odnos vzpostavi (Čačinovič Vogrinčič, 2008b).

V šoli ni pogosta navada, da otroku damo glas. Velikokrat smo odrasli prepričani, da o otroku vemo vse, brez da bi ga vprašali, kaj misli, kakšne so njegove izkušnje, kako se počuti ipd. Dogajati bi se moralo ravno nasprotno, saj je učenec ekspert za svoje izkušnje in njegovo ekspertnost potrebujemo odrasli in učenec sam. V šoli se mora zgoditi paradigmatska sprememba, ki bo zagotovila, da bo učenec soustvarjalec v projektu pomoči. Šola mora biti namreč za vsakega otroka prostor, kjer dobi občutek lastne vrednosti, kjer izkusi spoštovanje, hkrati pa ima priložnost, da spoštovanje tudi razvija. Otrok mora biti v šoli viden in slišan ter

pridobiti izkušnjo, kako ubesediti, kar misli in čuti. Ker v šolo pride vsak otrok, mora šola nujno zagotavljati prostor za dobre izkušnje ter krepitev moči. Soustvariti je potrebno šolo, v kateri noben učenec ne bo spregledan (Čačinovič Vogrinčič, 2008b).

Če poskušamo jezik socialnega dela prenesti v šolski prostor, lahko rečemo, da v šoli pomoč soustvarjajo učenci, ki so strokovnjaki za svoje življenje, in učitelji, ki so njihovi spoštljivi in odgovorni zavezniki. Učitelj je zaveznik v krepitvi otrokove moči, krepí razvoj njegovih kompetenc, sposobnosti. Koncept perspektive moči nas usmerja tudi v skrb za razvoj varovalnih mehanizmov ter odpornosti, da bo otrok zmož delati, sprejeti težavo, jo omiliti, spremeniti. Učenec mora dobiti dostop do lastne ustvarjalnosti in razvoja svojih možnosti tam, kjer se je zdelo, da jih ni. Odrasli so tisti, ki so odgovorni, da vzpostavijo in vzdržujejo odnos, ki omogoči soustvarjanje. Namesto, da govorimo otroku, moramo govoriti z otrokom (Čačinovič Vogrinčič, 2008b). Učenec potrebuje spoštljivega zaveznika, ki se mu pridruži tam, kjer učenec je. Naloga spoštljivega in odgovornega zaveznika je, da posluša, skrbno preveri svoje razumevanje ter odgovori. Poudarek je na odnosu, ki omogoča pogovor, v katerem se lahko zgodi vse. Učencu se moramo pridružiti, da bi slišali njegov glas in skupaj z njim raziskovali poti do želene spremembe. Koncept delovnega odnosa soustvarjanja je odgovor na vprašanje, kako delati (Čačinovič Vogrinčič, 2011).

Pogovor se pogosto začne z učenčevim 'ne vem'. V takšnih primerih je zelo pomembno, da imamo dovolj časa, da se otroku pridružimo ter začnemo raziskovati dobre izkušnje. Šele po tem je mogoče začeti delo na izvirnem delovnem projektu pomoči. Pomemben je tako pogovor, ki je usmerjen v želeni izid, kot pogovor, usmerjen v to, da se nadaljuje (Čačinovič Vogrinčič, 2008b).

Posamezne elemente delovnega odnosa lahko povežemo z odnosi med učitelji in učenci v šoli. Pomoč ali učenje se mora vsakokrat začeti z dogovorom o sodelovanju. Dogovor mora poleg privolitve v sodelovanje tu in zdaj in v čas, ki je na voljo, vsebovati tudi dogovor o tem, kako bodo delali. Učitelj mora varovati prostor za delo, kjer vsak učenec pride do besede. Vsi morajo dobiti priložnost, da raziskujejo in prevzamejo svoj delež in odgovornost zanj. Znotraj instrumentalne definicije problema učitelj z učencem ubesedi oviro in z njim raziskuje, kako bi lahko otrok sam pripomogel k rešitvi. Naloga učitelja je, da sogovornika posluša ter z njim raziskuje prvi mogoči korak. V definiciji problema še ni rešitve. Le-te se namreč soustvarijo šele v odnosu z učencem. Učitelj mora učenca voditi k dobrim izidom. Delovni odnos v odprtem prostoru pogovora ohranja delo na oblikovanju mogočih želenih izidov, prispeva

pomembne informacije, tehta preizkušene rešitve ter predlaga raziskovanje novih poti. Odnos med učencem in učiteljem je tudi osebni odnos, saj se učitelj osebno odziva, ko na primer podeli svojo izkušnjo, ravna empatično ter se odziva na dogajanje v odnosu. V povezavi z etiko udeležенosti učitelja kot objektivnega opazovalca nadomesti sodelovanje, v katerem nima nihče končne besede. Strokovnjakovo moč nadomesti občutljivo skupno iskanje in raziskovanje skupaj z učencem. Učitelj ni več edini posrednik resnice, saj šteje tudi resnica učenca in odnos, kjer se soustvarja novo znanje. Če strokovni delavec dela s perspektive moči, pomeni, da je njegovo delo utemeljeno s tem, da otroku pomaga odkriti, olupšati, raziskati in izkoristiti njegovo moč in vire, ko mu pomaga, da doseže svoje cilje. Učitelj mora pri otroku namesto neznanja iskati znanje. Raziskati mora, kaj učenec zna, kje so njegove močne strani, kaj razume. V šoli je bistvenega pomena ohraniti tudi pozornost na sedanjost, ko se pogovor dogaja. Otroka ne smemo vleči nazaj v pretekle neuspehe, hkrati pa otroku ne smemo jemati niti prihodnosti. Če želimo, da otrok pridobi izkušnjo sodelovanja, potrebujemo skrbno varovano sedanjost (Čačinovič Vogrinčič, 2008b). Skrbno ravnanje v sedanjosti ne pomeni, da preteklosti ne spoštujemo. V procesu dela nas zanimajo predvsem pozitivne pretekle izkušnje in uspešne izjeme otroka (Čačinovič Vogrinčič, 2011). V povezavi z elementom znanje za ravnanje pa se učitelj in učenec lahko pogovarjata o delovnem odnosu, govorita o krepitvi moči, oblikujeta cilje itd. (Čačinovič Vogrinčič, 2008b).

Koncept delovnega odnosa dopolni izvirni delovni projekt pomoči. Projekt je izviren, ker se oblikuje vsakokrat na novo in posebej za vsakega otroka. Ker je poudarek na delu, sodelovanju, učenju ter na dejavnostih, ki vodijo k želenim izidom, je projekt tudi delovni. Besedo projekt pa uporabljamo zato, ker poteka v času, je usmerjen k spremembam ter pozitivnim izidom (Čačinovič Vogrinčič, 2011).

Soustvarjanje v šoli pomeni, da ima vsak učenec svoj izvirni delovni projekt učenja. V šoli se prevečkrat zgodi, da za cilj ve učitelj, učenec pa ne, kar se ne bi smelo nikoli zgoditi. Pozorni moramo biti na to, da opis otrokovih težav ni diagnoza, ampak izhodišče za projekt. Učitelj se mora najprej učencu pridružiti. To pomeni, da z njim vzpostavi delovni odnos ter začne so-raziskovanje in odkrivanje edinstvenosti problema in mogočih rešitev. Začeti mora tam, kjer otrok je. Učitelj in učenec skupaj ugotovita, kje je težava, kakšni viri in rešitve so že na voljo. Poleg besednega je pomembno tudi nebesedno pridruževanje (npr. z zrcaljenjem). Pridruževanju sledi spreminjanje, pri katerem gre za načrtovanje prvih korakov in postavljanje dobrih izidov. Ko učitelj in učenec prepoznata uspeh, ga morata proslaviti. Pomembno je, da prepoznata in proslavita tudi najmanjši zaznan premik. Ločitev se zgodi, ko

otrok zmore sam. Priložnost za strokovno rast omogoča reflektiranje, ki poteka v vsem procesu kot skrb za povratno informacijo o procesu pomoči in sodelovanja (Čačinovič Vogrinčič, 2008b).

V izvirnih delovnih projektih pomoči pomagamo eden drugemu, da ne bi spregledali drobnih sprememb, saj imajo majhne spremembe dragocen učinek, da se razširijo in omogočijo večje spremembe (Čačinovič Vogrinčič, 2011). Soustvarjanje v učnem procesu usmeri učitelja od poučevanja, dopovedovanja in prepričevanja k poslušanju, dogovarjanju, razumevanju. Učenje poteka na način, ki ni vnaprej določen, ampak se v procesu razišče in ustvari. Izvirni delovni projekt pomoči mora biti smiseln in učinkovit za učenca. Ravno zaradi tega mora temeljiti na njegovih odločitvah in izbirah ter na njegovi udeleženi. Izvirni delovni projekt pomoči si cilje in naloge zastavlja širše od učnih težav. Omogoča in krepi otroke dobre izkušnje, močna področja, nove kompetence. Izvirni delovni projekt ima svoj konec – zaključni ga sklepno evalvacijsko poročilo ter proslavljanje (Magajna, Kavkler, Čačinovič Vogrinčič, Pečjak in Bregar Golobič, 2008).

1.8.3. Pomen otrokovega glasu

Današnje življenje ni oblikovano po meri otrok, saj otrokov glas ni predviden. Skoraj vse, kar danes vemo o otrocih, smo raziskali odrasli, brez sodelovanja otrok. Koncept soustvarjanja v delovnem odnosu nam omogoča varen prostor, kjer se raziskovanje lahko začne. Otrok mora v pogovoru dobiti izkušnjo, da je opažen in slišan. Ni dovolj, da otroku govorimo, da je spoštovan, pomembna je izkušnja. Ravno zaradi tega potrebujemo čas za sedanjost z otrokom (Čačinovič Vogrinčič, 2013).

Zavedati se moramo, da besede niso samo besede, ampak z besedami že nekaj delamo. Besede so močno orodje, ki ga uporabljamo ves čas in s katerim vplivamo na medsebojne odnose. Zaradi nenehne uporabe besed večkrat govorimo nepremišljeno in pozabimo na njihovo moč. Res je, da je do besede treba priti ter nato glas tudi slišati. Otrok mora v procesu sodelovanja z odraslimi dobiti izkušnjo slišnosti in aktivne udeležnosti. Uporabljati moramo besede, ki jih otrok razume; dati mu moramo dovolj časa, da ubesedi svoje misli; sporočila, ki mu jih damo, morajo biti jasna in natančna; uporabljati moramo besede, ki temeljijo na perspektivi moči; sproti moramo povzemati in preverjati, ali smo otroka pravilno razumeli itd. Običajna praksa v slovenskih šolah je ravno nasprotna temu. Učiteljice in starši se o otroku pogovarjajo sami med seboj, torej brez otroka. Poleg nizkega deleža časa, ki je

namenjen učenčevemu govoru, je problematičen tudi način komunikacije med učiteljico in učencem. Učitelj se večinoma obrača na vse učence naenkrat in le malokrat na manjše skupine ali posameznike (Akerman, 2013; Bregar Golobič, 2013).

Pogosto se zgodi, da starši in učitelji svojo definicijo težave pri otroku jemljejo kot samoumevno. Otrok tako dobi le eno možnost, in sicer da težavo sprejeme ter krivi sebe. Posledica tega je neučinkovita pomoč ter onemogočanje izredno pomembne izkušnje, da se proces uspešnega učenja začne pri otroku in z otrokom. Uspešno učenje se začne, če otroku pomagamo, da sam odkrije način dela, ki prinese uspeh. Otroku moramo dati sporočilo, da sme ne razumeti. V nadaljevanju skupaj soustvarimo pot, pri kateri so učitelji enako odgovorni kot učenci (Čačinovič Vogrinčič, 2006). Učenec pridobi pomembno vlogo, če sledimo konceptu timskega soustvarjanja. Njegovi učitelji, izvajalci dodatne strokovne pomoči, svetovalni delavci, postanejo njegovi spoštljivi in odgovorni zavezniki (Valič, 2016).

Opise posebnih potreb v vsakdanjem življenju prepogosto uporabljamo kot diagnoze. Opredelitev primanjkljajev oziroma posebnih potreb se praviloma formulira v jeziku odraslega, ki je na videz objektivni. K opredelitvi pogosto ne dodamo učenčevega deleža. Nujno je raziskovati, kako otrok opredeli svojo težavo, kako ravna z njo, kaj je že naredil, da jo bo zmanjšal ali bolje obvladal, kakšne vire moči ima, kakšni so viri moči v njegovem okolju ipd. Ob prepoznavanju značilnosti učnih težav mora nujno steči dialog z učencem, ki mora v procesu pomoči dobiti nove kompetence za prepoznavanje in ravnanje s težavo. Formulacijo o težavah moramo iz jezika odraslega strokovnjaka prevesti in dopolniti v jezik, ki ga uporablja učenec (Čačinovič Vogrinčič, 2005).

Odrasli, ki sodelujejo z otroki s posebnimi potrebami, morajo imeti izurjene komunikacijske spretnosti. S pozornim poslušanjem otrok, z opazovanjem v šoli in doma ter s poslušanjem poročil staršev in učiteljev, si lahko ustvarimo sliko vsakega učenca s posebnimi potrebami. Pozorni moramo biti na otrokovo opisovanje stvari, ki so mu všeč, in hkrati na opisovanje tistega, kar mu ni všeč. Na takšen način namreč mladi ustvarjajo svojo osebnost. Zgodb o tem, kaj želijo postati, in o osebah, ki jih pri tem lahko podprejo, ne smemo preslišati. S pozornostjo na takšne pripovedi ustvarjamo področje možnosti in širimo obzorje njihovega delovanja (Dee, 2006).

Otrokov glas je pomemben tudi v raziskavah o otrocih. Omenjene raziskave so pogosto izvedene brez neposrednega spraševanja otrok, zgolj s spraševanjem odraslih – staršev, učiteljev, šolskih svetovalnih delavcev ipd. Vendar se na spoznanja tako izvedenih raziskav

težko zanesemo, saj otroci konstruirajo pomene drugače kot odrasli. Otroke in njihovo doživljanje lahko razumemo le, če so oni primarni vir podatkov. Če k otrokom ustrezno pristopimo in jim omogočimo izraziti njihovo mnenje, nam bodo postali razumljivi. Na otroka usmerjen način preučevanja, ki je prisoten šele dobri dve desetletji, temelji na tem, da imajo otroci vpliv in da njihovi glasovi dobijo osrednje mesto v raziskavah in interpretacijah o otrocih. Na področjih, kjer sodelujejo tako odrasli kot otroci, je potrebno združiti obe perspektivi ter zagotoviti, da bo slišan glas obojih. Ko preučujemo dojenčke in malčke, se je najprimerneje odločiti za metodo opazovanja z ali brez udeležbe. Za otroke in najstnike lahko uporabimo poglobljeni intervju s posameznikom in fokusno skupino (Šugman Bohinc, 2013).

S tem, da na otroka prevečkrat gledamo kot na nekoga, ki je nemočen in ne zna ubesediti, kaj misli, se strinja tudi Kustec (2013). V svojem prispevku predstavlja raznolike ustvarjalne pristope, s katerimi lahko zagotovimo glas vsakega posameznika v skupini. Skupna ustvarjalna dejavnost namreč sprošča delovno energijo, spodbuja komuniciranje, izmenjevanje izkušenj ter daje občutek pripadnosti skupini. Ravno otroci in mladostniki so tisti, ki so posebej dovzetni, pozorni in občutljivi na barve, vonje, svetlobo, temperaturo, zvoke in dotike. Ko pri skupinskem delu uporabljamo ustvarjalne dejavnosti, sledimo štirim fazam. Najprej sklenemo dogovor o sodelovanju. Sledi izvedba osrednje dejavnosti kot prostora za soustvarjanje novih izkušenj. V predzadnji fazi zaključujemo, reflektiramo in evalviramo, v zadnji fazi pa proslavljamo, se poslovimo in razidemo. S pomočjo ustvarjalnih pristopov (igre, plesa, glasbe, fotografije, zgodb, risanja) otroku omogočimo ter hkrati dovolimo, da razmišlja po svoje, da misli drugače ter da se izraža na njemu lasten način. Tako vsak otrok dobi priložnost, da razvije svoj stil in način komuniciranja ter si zagotovi svoj glas. Pomembno je, kot poudari Kustec (2011), da pri uporabi pristopov iz sveta umetnosti vemo, v kateri fazi razvoja in spoznavanja je otrok. Čeprav starost ne pomeni, da je otrok v točno določeni fazi, nam je lahko v pomoč, če vemo, kaj lahko na primer pričakujemo od šestletnika. O uporabi ustvarjalnih pristopov pišeta tudi McCurrach in Darnley (1999). V svoji knjigi, ki jo sicer posvečata otrokom z učnimi težavami, navajata pozitivno vrednost takšnega načina dela. Podobno kot Kustec (2013) zapišeta, da večina učencev poveča svojo samozavest, razvije boljše komunikacijske in socialne veščine ter izboljša svojo sposobnost za skupinsko delo. Pri glavnih ciljih uporabe ustvarjalnih pristopov navedeta, da le-ti pomagajo sprostiti ustvarjalnost in domiselne sposobnosti, ki so v vsakem posamezniku. Poleg tega omenjeni pristopi otrokom pomagajo pri raziskovanju, ki gre preko običajnih meja (McCurrach in Darnley, 1999).

Poleg ustvarjalnih pristopov nam je pri delu z otroki lahko v pomoč slikovno gradivo. Gre za način, s katerim lahko zlasti tiste otroke, ki težje ubesedijo določene stvari, vključimo v pogovor, ter jim s tem omogočimo, da izrazijo svoje mnenje, potrebe, želje. Slikovno gradivo predstavlja podporo odraslim, z njegovo pomočjo omogočijo varen prostor za izražanje otrokovih pogledov in izkušenj, ki pomembno prispevajo k oblikovanju sprememb in želenih izidov. Slikovno gradivo je podpora tudi otroku, da bolje sliši svoj glas. Z uporabo slikovnega gradiva lahko raziščemo počutje otrok, razumevanje učne snovi, otrokove vire, želje, sanje, težave, strahove, skrbi, dosedanje pozitivne in negativne strategije učenja ter strinjanje oziroma nestrinjanje otrok z določenimi stvarmi. Pomembno je, da slikovno gradivo oblikujemo glede na otrokove potrebe (Kodele in Mešl, 2013).

1.9. Otroci s posebnimi potrebami v Osnovni šoli Antona Žnideršiča

Primc Udovič (2007) je na Osnovni šoli Antona Žnideršiča pred dvanajstimi leti naredila raziskavo z naslovom *Otroci s posebnimi potrebami*. V svojem raziskovanju se je osredotočila na otroke, ki obiskujejo prilagojeni program, ki se izvaja na omenjeni šoli. Cilj njene raziskave je bil predvsem vpogled v morebitno problematiko ter raziskovanje možnosti za izboljšavo. Ugotovila je, da se otroci med seboj dobro razumejo, tudi njihovi odnosi z učiteljicami so dobri. Po mnenju socialne delavke se v vključevanje otrok v šolsko skupnost vложи veliko truda. S to izjavo se otroci niso popolnoma strinjali. Na splošno so rezultati pokazali, da so otroci v programu v glavnem srečni in zadovoljni. Iz ugotovljenega je avtorica navedla nekaj predlogov. Vsekakor se ji zdi pomembno, da se otroke bolj vključi v ostalo skupnost šole. Ker sta razredničarki tisti, s katerima otroci preživijo največ časa, je predlagala več pogovora, več razrednih ur, delo na terenu, ki bi omogočalo boljšo povezanost. Pomembno je ohranjanje stika s starši. Otroka je potrebno spodbujati pri tistem, kar mu najbolj leži. Okolje mora biti sproščeno, otroci morajo imeti možnost izražati svoje misli in na podlagi svojih sposobnosti napredovati.

Za razliko od Primc Udovič (2007) sem se sama v raziskavi osredotočila na otroke, ki so na podlagi Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2011) usmerjeni v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, kar pomeni, da ostanejo vključeni v redni program osnovne šole. Izvajalke, ki na Osnovni šoli Antona Žnideršiča izvajajo dodatno strokovno pomoč, so po poklicu večinoma specialne in rehabilitacijske pedagoginje. Šola ima svojo psihologinjo, surdopedagoginjo in logopedinjo. Pri zaposlenih sem v začetku leta 2019 preverila, koliko otrok, ki prejema dodatno strokovno pomoč, je

vklučenih v njihove redne oddelke. Izvedela sem, da je bilo v mesecu marcu teh otrok petindvajset. Skupno število ur, ki jih na teden namenijo sodelovanju s temi otroki, je približno sto.

2. PROBLEM

Področje dela z mladimi je bilo področje, na katerem sem imela osebno najmanj izkušenj. Ravno zaradi tega sem se odločila, da magistrsko delo posvetim otrokom. Povezala sem se s šolsko svetovalno delavko, ki je po izobrazbi socialna delavka, zaposlena na Osnovni šoli Antona Žnideršiča, ki je povedala, da si že več let želijo raziskati področje dela z otroki s posebnimi potrebami v rednih oddelkih njihove šole ter da bi bila zelo vesela, če bi jim pri tem pomagala. Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2011) v drugem členu opredeli, kdo so otroci s posebnimi potrebami. S tem izrazom imenujemo otroke z motnjami v duševnem razvoju, slepe in slabovidne otroke oziroma otroke z okvaro vidne funkcije, gluhe in naglušne otroke, otroke z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirane otroke, dolgotrajno bolne otroke, otroke s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroke z avtističnimi motnjami ter otroke s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene oziroma posebne programe vzgoje in izobraževanja. Vzgojo in izobraževanje po programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo izvajajo javne šole v rednih oddelkih.

V rednih oddelkih imajo na omenjeni šoli trenutno več kot dvajset otrok s posebnimi potrebami, ki prejemajo dodatno strokovno pomoč. Število otrok s posebnimi potrebami narašča, zato se jim zdi nujno, da tej tematiki namenijo več pozornosti. Poleg tega se zaposleni občasno srečujejo s pritožbami nad delom šole, prelaganjem odgovornosti le na učitelje ter z občutki krivde, ki je prisotna tako pri starših otrok s posebnimi potrebami kot tudi pri razrednih učiteljih. Svetovalna delavka je dodala, da na šoli čutijo potrebo izvesti več o počutju otrok, njihovih staršev in o pogledih učiteljev, ki se s temi otroki srečujejo. Zanimajo jih pričakovanja ob vložitvi zahteve za uvedbo postopka usmerjanja in kaj od pričakovanega se je oziroma se ni (po njihovem mnenju) uresničilo, kje vidijo razlike po izdaji odločbe o usmeritvi (pozitivne in negativne spremembe), kako je odločba o usmeritvi vplivala na reševanje težav, kje udeleženci v procesu podpore in pomoči vidijo možne izboljšave, kakšna občutja jih ob prejemanju dodatne strokovne pomoči spremljajo ipd. Z ugotovitvami, pridobljenimi v raziskavi, bo Osnovna šola Antona Žnideršiča izvedla več o počutju otrok, njihovih staršev in učiteljev ter bo v prihodnje lahko načrtovala spremembe, povezane z delom z otroki s posebnimi potrebami v rednih oddelkih osnovne šole.

Strmole (2010, str. 95), ki je pred devetimi leti naredila podobno raziskavo, je v svoji nalogi zapisala: »Na splošno malo vemo o tem, kaj menijo otroci o svojih učnih težavah in kako otroci sami, njihovi starši in učitelji gledajo na izvajanje učne pomoči in prilagoditev, zato je pogled na situacijo z njihove perspektive temeljnega pomena pri organizaciji učinkovite pomoči.« Z navedenim se vsekakor strinjam tudi sama. Za razliko od Strmole se nisem osredotočila zgolj na otroke s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, ampak na vse otroke s posebnimi potrebami, ki prejemajo dodatno strokovno pomoč. Razlika je tudi v tem, da sem se osredotočila na zgolj eno šolo – Osnovno šolo Antona Žnideršiča.

V nadaljevanju navajam glavna raziskovalna vprašanja, ki so me zanimala.

- Kakšne težave je imel otrok pred izdajo odločbe o usmeritvi?
- Kakšna je bila pomoč šole, ko so se težave odkrile?
- Kdaj so podali zahtevo za uvedbo postopka usmerjanja?
- Kdo je svetoval postopek usmerjanja?
- Kako je potekal postopek usmerjanja?
- Kakšna so bila pričakovanja pred uvedbo postopka?
- V kolikšni meri so se pričakovanja uresničila?
- Kaj se je spremenilo po izdaji odločbe o usmeritvi?
- Kakšna občutja so jih spremljala pred, med in po postopku usmerjanja?
- Kdo je po njihovem mnenju odgovoren, da otrok napreduje?
- Kdo vse sodeluje v procesu podpore in pomoči?
- Kako odločba o usmeritvi vpliva na reševanje težav, zaradi katerih so podali zahtevo za uvedbo postopka usmerjanja?
- S čim se meri uspešnost dodatne strokovne pomoči?
- Kaj bi si želeli, da je pri izvajanju dodatne strokovne pomoči drugače?

3. METODOLOGIJA

3.1. Vrsta raziskave

Moja raziskava je kvalitativna, saj nisem zbirala številčnih podatkov, ampak besedne opise. Zanimale so me konkretne zgodbe sogovornikov. Podatke sem zbirala s spraševanjem – z odprtimi intervjuji in jih nato analizirala na besedni način brez uporabe merskih postopkov. Odprta sem bila za raznolike podatke, tako za tiste, ki so bili relevantni z vidika določene teorije, kot tudi za tiste, ki niso bili.

Glavna tema, ki me je pri raziskavi zanimala, se je dotikala dodatne strokovne pomoči v Osnovni šoli Antona Žnideršiča. Podteme so bile: začetek postopka usmerjanja; pričakovanja glede dodatne strokovne pomoči; spremembe, ki jih je prinesla dodatna strokovna pomoč; občutja, povezana z dodatno strokovno pomočjo; želje po spremembah.

3.2. Merski instrument

Za zbiranje podatkov sem uporabila tri vprašalnike, ki so priloženi v Prilogi 2, Prilogi 3 in Prilogi 4. Eden je bil namenjen otrokom s posebnimi potrebami, ki so vključeni v redne oddelke Osnovne šole Antona Žnideršiča, drugi njihovim staršem, tretji pa učiteljem, ki se srečujejo s temi otroki. Vprašanja vseh treh vprašalnikov so si bila med seboj zelo podobna. Oblikovala sem jih sama. Razdeljena so bila na več sklopov: splošne informacije, čas pred izdajo odločbe, postopek usmerjanja ter čas po izdaji odločbe. Vprašalnik za otroke je vseboval enaintrideset vprašanj, vprašalnik za starše triinpetdeset, vprašalnik za učitelje osemindirideset vprašanj. Gre za delno strukturirane vprašalnike, kar pomeni, da sem vnaprej imela določena le glavna vprašanja, v okviru danih splošnih smernic sem nato zastavljala tudi podvprašanja. Vnaprej ni bilo ponujenih odgovorov, kar pomeni, da so bila vprašanja odprte narave.

3.3. Populacija in vzorec

Populacijo sestavljajo otroci s posebnimi potrebami v rednih oddelkih Osnovne šole Antona Žnideršiča, ki imajo odločbo o usmeritvi vsaj eno leto, njihovi starši ter učitelji, s katerimi otroci trenutno sodelujejo. Krajevno sem se omejila samo na šolo v domačem kraju. Podatke sem zbirala v času obvezne študijske prakse na Osnovni šoli Antona Žnideršiča, zato časovna opredelitev obsega prve tri mesece v letu 2019.

Odločila sem se, da pri otrocih in starših popišem celotno populacijo, pri učiteljih pa podatke zbiram do teoretične saturacije. Vzorec pri učiteljih je neslučajnostni in priložnostni, saj sem intervjuvance pridobila na podlagi priporočila šolske svetovalne delavke. Vabila in soglasja za sodelovanje v raziskavi sem razdelila vsem petindvajsetim otrokom. Z vsemi, ki so se za sodelovanje odločili, sem kasneje izvedla intervju. Odzvalo se je enajst otrok in enajst staršev. Pogovore z učitelji sem izvajala toliko časa, dokler se podatki niso začeli ponavljati. Izvedla sem sedem intervjujev.

3.4. Zbiranje podatkov

Podatke sem zbirala z intervjuji, po merskem instrumentu, navedenem v Prilogi 2, Prilogi 3 in Prilogi 4. Pogovor sem opravila z enajstimi otroki, enajstimi starši in sedmimi učitelji. Pri vzpostavljanju stikov s sogovorniki mi je pomagala socialna delavka, zaposlena na osnovni šoli. Intervjuje sem opravljala v mesecu januarju, februarju in marcu 2019. Pogovori z otroki so bili nekoliko krajši in so trajali približno pol ure, medtem ko so bili pogovori s starši in učitelji daljši in so trajali približno eno uro. Večino intervjujev sem opravila v prostorih osnovne šole (knjižnica ali pisarna socialne delavke). Le z dvema staršema sem se na njihovo prošnjo dogovorila, da pridem k njim domov. Pogovore sem s privolitvijo sogovornikov snemala ter jih kasneje dobesedno prepisala. Nekaj pogovorov sem zapisala tudi po spominu.

Kot sem pričakovala, je pri zbiranju podatkov prišlo do velikega osipa. Nekaj staršev je zavrnilo sodelovanje, vendar so se strinjali, da pogovor opravim z njihovim otrokom. Bil je tudi en obraten primer, ko so se starši odzvali, niso pa dovolili, da se pogovarjam z otrokom. Nekateri so nestrinjanje izrazili tako zase kot za otroka. Veliko je bilo tudi takšnih, ki kljub večkratni prošnji niso vrnilo soglasja, kar pomeni, da intervjuja nisem smela opraviti, saj so vsi otroci mladoletni.

3.5. Analiza podatkov

Uporabila sem kvalitativno analizo. Najprej sem pogovore prepisala, nato označila izjave. Dele, ki za raziskavo niso bili smiselni, sem prečrtala. Moj naslednji korak je bilo odprto kodiranje v tabeli, sledilo je osno kodiranje, ki sem ga naredila skupaj za otroke, starše in učitelje, saj sem tako lažje opazila podobnosti in razlike. Pojme sem razdelila od najbolj splošnih do najbolj konkretnih v hierarhijo. Na koncu sem izvedla še odnosno kodiranje. S pomočjo osnega in odnosnega kodiranja sem zapisala rezultate in predloge. V priloge sem

poleg soglasja za otroke in vseh treh vprašalnikov priložila še prepise vseh intervjujev ter v celoti dodala osno in odnosno kodiranje. Pri odprtem kodiranju sem zaradi velike obsežnosti podatkov priložila le po en primer odprtega kodiranja intervjujev z otroki, starši in učitelji. Celotno odprto kodiranje hranim v osebni arhivu.

4. REZULTATI

4.1. Splošne informacije

Otroci, ki prejemajo dodatno strokovno pomoč, so različno stari in posledično v različnih razredih. Zaradi omejitve, ki sem jo imela pri raziskavi (prejemanje pomoči vsaj eno leto), je bila večina otrok, vključenih v raziskavo, starejših od deset let. Dodatno strokovno pomoč prejemajo različno dolgo. Otroci v višjih razredih imajo več izkušenj, saj so mnogi pomoč dobili že na razredni stopnji. Redki so taki, ki so pomoč dobili šele v sedmem ali višjem razredu. Posledica različne razporejenosti otrok znotraj razredov je, da se tudi učitelji srečujejo z različnim številom otrok s posebnimi potrebami. Število otrok je odvisno od posameznega leta, čeprav nekateri poročajo, da odstotek otrok z dodatno strokovno pomočjo iz leta v leto narašča. Poleg otrok, ki že imajo odločbo o dodatni strokovni pomoči, kar nekaj otrok prejema individualno strokovno pomoč, so v postopku usmerjanja ali pa se zanje postopek usmerjanja pripravlja. V višjih razredih, kjer učitelj uči le en predmet, se pri svojem delu srečuje z večjim številom otrok s posebnimi potrebami, saj sodeluje z vsemi razredi (UE37: *»Drugače je pa še veliko drugih otrok, ki imajo pomoč pri mojem predmetu, ampak jim nisem razredničarka. V vsakem razredu je vsaj eden, če ne dva, tudi tri.«*). Sogovornica, ki je spregovorila o razlogih naraščanja števila otrok s posebnimi potrebami, je navedla, da so po njenem mnenju razlogi v večjem številu oddanih vlog ter v tem, da komisija prej kot nekoč izda odločbo.

Pri opisovanju svojega običajnega dne so otroci poročali o času pred začetkom pouka, med poukom ter po pouku. Največ otrok pride v šolo z avtobusom, drugi pridejo peš ali pa jih pripeljejo starši. Tisti, ki niso v jutranjem varstvu, pridejo malo pred začetkom pouka, tisti v jutranjem varstvu pa med drugim tam napišejo domačo nalogo in se učijo (OC7: *»Edino, kar je dobro, je, da lahko v varstvu napišeš nalogo ali pa se učiš, namesto doma.«*). Od šestega razreda naprej so pogostejše predure. Kljub temu da se pouk začne ob osmi in dvajset minut, se po mnenju nekaterih začne prezgodaj. Ko otroci zaključijo s šolskimi obveznostmi, gredo domov, drugi v varstvo ali k drugim dejavnostim (npr. dopolnilni pouk, karate). V popoldanskem podaljšanem bivanju ne ostajajo radi.

Močna in šibka področja se od posameznika do posameznika razlikujejo. Starši so poročali predvsem o otrokovih dobrih osebnih lastnostih, kot so pomoč sošolcem, zgovornost, radovednost, delavnost, hitro navezovanje stikov itd., medtem ko so otroci izpostavili šolske

predmete, kjer so najbolj uspešni. Med najpogostejše izpostavljenima sta bili matematika in športna vzgoja. Kot predmeta, ki otrokom delata največ težav, sta se najpogostejše pojavili angleščina in slovenščina. Starši so naštevanju šolskih predmetov dodali še opis otrokovih težav. Omenili so težave z govorom, težave na področju gibanja, težave s fino grafomotoriko, težave s pozornostjo in koncentracijo, težave pri branju, težave s pisanjem, zaostajanje za drugimi sošolci, sram itd.

Različne so tudi izkušnje, ki jih imajo otroci v šoli. Čeprav se večina otrok v šoli dobro počuti in gredo radi v šolo, so tudi takšni, ki se v šoli ne počutijo dobro, ne gredo radi v šolo oziroma jim šola ne predstavlja užitka. Nekateri otroci niso našli nobenega dogodka, ko so se v šoli počutili dobro, niti nobenega dogodka, ko so se počutili slabo. Tisti, ki so spregovorili o konkretnih izkušnjah, so med prijetnimi dogodki izpostavili športni dan, sodelovanje v skupinah, zabavo ob norčijah sošolca, obiskovanje psihologinje ter šolo v naravi (OC14: *»Kot prijeten dogodek lahko izpostavim šolo v naravi v četrtem razredu. Bili smo na morju.«*). Dogodki, ki so otrokom ostali v slabem spominu, so pretepi, zafrkavanje, klepetanje v razredu, ponavljanje razreda, šolske obveznosti (OF9: *»Na sploh šola. Učenje, naloge, testi.«*) ter druge enkratne slabe izkušnje (OG9: *»Ko smo se obmetavali s kostanji. In enkrat je šel mimo avtobus in je kostanj zletel čez in mimo učiteljice. In se spomnim, da je bilo vse narobe.«*).

Glede razumevanja s sošolci so nekateri spregovorili predvsem o zafrkavanju, ki se je dogajalo v preteklosti, ko je bil otrok brez družbe ali pa je bil deležen norčevanja tako s strani sošolcev kot tudi starejših učencev. Pri določenih starših je bil od samega začetka prisoten strah, da otrok s strani sošolcev ne bo sprejet, kar se je pri nekaterih tudi uresničilo. Omenili so, da se otrok s sošolci danes ne razume, se pogosto krega, mednje ni sprejet, sošolci ga zafrkavajo, nima najboljšega prijatelja ipd. Nekateri o slabih izkušnjah spregovorijo doma, drugi so raje tiho. Sogovorniki, ki so imeli slabe izkušnje v preteklosti, so povedali, da so se učitelji pravočasno in ustrezno odzvali, vendar so se pojavila tudi nasprotna mnenja (SG13: *»Jaz sicer dobim informacijo iz šole, da ni tako nezaželen, ampak on meni pove drugače.«*). Nemalo je otrok, ki se za razliko od prej omenjenih, s sošolci dobro razumejo, si med seboj pomagajo ter se med seboj ne zafrkavajo. Otroci, ki se s sošolci dobro razumejo, si sprememb glede odnosa ne želijo. Nekateri izmed tistih, ki se ne razumejo z vrstniki, si želijo boljšega razumevanja. Izkazalo se je, da otrok, ki so dobro sprejeti v razred, sošolci ne zafrkavajo zaradi dodatne strokovne pomoči, ki jo prejema. Tisti, ki se na sploh slabše razumejo s sošolci, so pogostejše žrtve zafrkavanja na račun dodatne strokovne pomoči. Redke so izjeme,

ko se otrok ne razume z drugimi, vendar dodatna strokovna pomoč ni razlog zafrkavanja. Učitelji so povedali, da se o dodatni strokovni pomoči pogovarjajo, da se zavedajo, da je potrebno delo s celotnim razredom, da tej temi namenijo razredne ure ter da otroci stvari razumejo. V eni od izjav je učitelj dejal, da še nikoli ni bil priča zafrkavanja na račun dodatne strokovne pomoči, vendar da bi se v primeru opaženega neprimerne obnašanja na to odzval.

Tako starši kot otroci so navedli dobre in slabe lastnosti strokovnih delavcev (učiteljev in izvajalcev dodatne strokovne pomoči). Nekateri otroci menijo, da so učitelji v redu in prijazni. Otrokom je vseč predvsem, da so razumljivi, da pomagajo, dobro razložijo snov, dajo malo domačih nalog, se znajo pošaliti, se pogovarjajo z učenci in niso preveč strogi. Starši so izpostavili, da se učitelji potrudijo, se angažirajo, so samoiniciativni, otroka začutijo, mu znajo in želijo pomagati, prepoznajo in razumejo težave, prisluhnejo staršem, si za starše vzamejo čas, posredujejo potrebne informacije ter na težave gledajo kot na izziv. Pohvalili so tudi izvajalce dodatne strokovne pomoči, za katere pravijo, da so dobri, strokovni, razumevajoči, prijeteljski, otroku se prilagodijo, se mu posvetijo, ga znajo pritegniti, si zanj vzamejo čas, znajo svetovati, usmerjati, se z otroki dobro razumejo ... Poleg pohval se je pojavilo tudi nekaj kritik. Nekateri otroci so poročali, da so z nekaterimi učitelji bolj zadovoljni kot z drugimi, drugi menijo, da so boljše učiteljice kot učitelji, so pa tudi takšni, ki menijo, da učitelji na sploh niso dobri. Otroke moti predvsem resnost strokovnih delavcev, strogost, slabo razlaganje snovi, nezanimivi način podajanja snovi ter neenakomerno porazdeljene domače naloge. Želijo si, da bi učitelji včasih več pomagali ter da bi se z njimi dalo bolje dogovarjati. Starše moti, da nekateri učitelji ne preverijo, ali si je otrok določeno stvar zapisal, prepogosto kaznujejo, dajejo premalo natančna navodila ter se ne zavedajo, da otrok ne more biti nadarjen pri vseh predmetih. Med slabimi izkušnjami so navedli tudi dva konkretna primera, ko je bil odziv strokovnega delavca neprimeren, saj je v prvem primeru starše obtožil, da so oni krivi za otrokove težave, v drugem primeru pa je staršem očital, da imajo problem oni in ne njihov otrok. Starši so izpostavili tudi primere, ko so otroka obravnavali drugače od njegovih sošolcev. Čeprav so takšni primeri redki, so se pojavili, saj so starši poročali, da imajo določeni učitelji njegovega otroka na piki (*SI13: »Eni učitelji ga imajo radi, eni ga nimajo. Ena učiteljica ga ima npr. že vsa leta na piki. In posledično ima do tega predmeta totalen odpor. Ga drugače obravnava kot ostale. Ima zanj druge kriterije. Tudi pri spraševanju, ko morda zna boljše, dobi slabše.«*), da nekaterim otrokom izvajalci dodatne strokovne pomoči pomagajo več kot drugim, da učitelji otroka kljub dvigu roke ne pokličejo, da učitelji delajo razlike glede na to, ali otrok prihaja iz vasi ali mesta, ter da nekateri učitelji

ne upoštevajo prilagoditev, ki jih ima otrok. Ob tem se starši počutijo neprijetno. Ne glede na omenjene primere je večina staršev menila, da njihovega otroka nikoli niso obravnavali drugače. Tudi učitelji so poročali, da ne delajo razlik med učenci, da otroka posebej ne izpostavljajo zaradi dodatne strokovne pomoči, da so vedno na voljo za pomoč, da se otroku približajo tam, kjer otrok je, da pri svojem delu uporabljajo potrebam primerne metode dela ter da spoštujejo otrokove prilagoditve.

Glede na to da se učitelji v razredu srečujejo z različnimi učenci, so različne metode dela zares nujne. Nekateri učitelji se strinjajo, da je težko zagotoviti enakopravno sodelovanje vseh, da se nekateri učenci izmuznejo, da je vključenost otroka odvisna od njegove lastne angažiranosti ter da otroci, ki so na sredini, ostanejo na sredini. Posamezni učitelji celo menijo, da se preveč ukvarjajo z otroki, ki imajo težave, in posledično zanemarijo tiste, ki so za določen predmet nadarjeni (UE3: *»Sedaj to je problem. Mi se preveč ukvarjamo s temi, ki imajo dodatno strokovno pomoč, kakor s tistimi, ki so recimo nadarjeni. Meni je žal tega.«*). Enakopravno sodelovanje učitelji zagotavljajo z diferenciacijo, individualizacijo, prilagajanjem, doslednostjo, z različno težavnostjo nalog, sprotnim postavljanjem vprašanj, dvigovanjem rok, spodbujanjem, upoštevanjem priporočil itd. Podobne metode dela (spodbujanje, prilagajanje, vprašanja, skupinske debate ...) uporabljajo učitelji tudi za spodbujanje dobre klime v razredu. Ena izmed učiteljic je znotraj pogovora spregovorila o dopolnilnem pouku. Po njenem mnenju so včasih k dopolnilnemu pouku hodili otroci, ki so imeli težave, medtem ko danes pogosteje pridejo učenci z dobrimi ocenami, zato mora izvajanje dopolnilnega pouka prilagoditi skupini, ki jo ima pred seboj, vsekakor pa imajo prednost učenci s težavami.

Pri svojem delu učitelji najpogosteje sodelujejo z izvajalci dodatne strokovne pomoči. Več kot ima učitelj v razredu otrok z dodatno strokovno pomočjo, več sodelovanja je potrebnega in obratno. Mnogi so prepričani, da je potrebno redno sodelovanje, bolj kot ne vsakodnevno (UC9: *»Zelo je treba sodelovati, vsakodnevno, pri vsaki uri.«*). Poleg osebnega stika so nekateri učitelji z izvajalci v kontaktu tudi preko elektronske pošte. Namen njihovega sodelovanja je predajanje snovi ter dogovor o vsebini dela pri uri, saj je po mnenju učiteljev v otrokovo korist, da izvajalec ve, katere cilje mora učenec doseči. Izmenjava informacij je v korist vseh (UB11: *»Vsaj par besed, ki so ključne za naprej. Ker tudi ti potem veš naprej, kako pomagati otroku.«*). Nekateri učitelji si informacije predajo tudi ob prehodu otroka iz razredne na predmetno stopnjo.

Poleg sodelovanja med strokovnimi delavci je potrebno tudi sodelovanje med šolo in starši. Le-ti najpogosteje sodelujejo z učitelji in izvajalci dodatne strokovne pomoči na govorilnih urah ali preko telefona, ko se pojavi problem oziroma po potrebi. Učitelji so poročali, da se glede pogostosti obiskovanja govorilnih ur starši med seboj razlikujejo. Nekateri pridejo sami, druge je treba v šolo povabiti (ob problemu, opaženih spremembah). Obstajajo tudi učitelji, ki staršev ne vabijo, saj menijo, da je njihova odgovornost, da pridejo (UE25: *»Tako, da jaz jih načeloma niti ne vabim. Ker mislim, da je dolžnost staršev, da se pozanimajo, kakšne ocene ima otrok.«*). Čeprav nekateri učitelji menijo, da dodatna strokovna pomoč ni razlog, zaradi katere bi bilo starše potrebno pogosteje vabiti v šolo, drugi menijo, da temu ni tako (UB17: *»Sigurno pa je potrebno bolj pogosto sodelovanje kot z ostalimi starši.«*). Po mnenju učiteljev vsi starši, ne le starši otrok s posebnimi potrebami, v šolo pridejo preredko (UD25: *»Bi pa res treba vse starše pripraviti, da prihajajo na roditeljski sestanek, da sodelujejo s strokovnjaki, da sodelujejo z institucijami.«*). Starši, ki so v kontaktu s strokovnimi delavci, imajo večinoma pozitivne izkušnje na področju sodelovanja (SA9: *»Zaenkrat imamo same pozitivne izkušnje. Ni bilo še nič narobe. Nimam kaj reči.«*).

Zanimalo me je tudi mnenje učiteljev o dodatni strokovni pomoči. Pogosteje kot pozitivno je prevladovalo negativno mnenje. Kljub temu da so vsi najprej omenili, da podpirajo dodatno strokovno pomoč, da je prav, da obstaja, da je koristna, dobra za tiste, ki imajo primanjkljaj, večinoma ustrezno dodeljena ter da jo otroci dobro sprejemajo, so v nadaljevanju navedli kar nekaj kritik. Mnogi menijo, da se je pomoč preveč razširila, postala nekakšna modna muha ter da bi bilo nekje treba postaviti mejo oziroma zmanjšati število otrok, ki to pomoč prejemajo. Po mnenju učiteljev nekateri otroci pomoči ne potrebujejo, zato bi morala biti dodeljena samo tistim, ki imajo primanjkljaje. Slabosti vidijo v tem, da nekateri otroci pomoč izkoriščajo, jo jemljejo kot samoumevno, pomoč jim daje potuho, zaradi nje so razvajeni ter se predvsem v višjih razredih na njo preveč zanašajo. Ker bi moral otrok v višjih razredih prevzemati več odgovornosti, bi bilo potrebno obseg pomoči zmanjšati in jo omogočiti zgolj za odpravljanje primanjkljaja in ne za usvajanje učne snovi. Med kritikami se je pojavilo tudi prepričanje, da izvajalec pomoči ne more obvladati vseh predmetov, da bi včasih prilagoditve rabili tudi drugi otroci, da ne morejo biti vsi otroci uspešni, da se tudi starši na pomoč preveč zanašajo ipd.

4.2. Čas pred izdajo odločbe

Nekateri starši so se otrokovih težav zavedali kmalu po rojstvu, drugi v vrtcu, veliko je takšnih, ki so se težav začeli zavedati šele z vstopom v šolo. Podobno so poročali tudi učitelji,

saj so večinoma prepričani, da je šola oziroma učitelj tisti, ki prvi opazi otrokove težave. Po njihovem mnenju starši z drugačnimi očmi gledajo na otroka in ne vidijo problema, medtem ko se učitelji srečuje z velikim številom učencev in lahko te med seboj primerjajo. Predvsem na višji stopnji (od šestega razreda naprej), kjer se otrok večinoma ne usmerja več, se lahko zgodi, da učitelj težave prezre oziroma težko razloči, kaj je vzrok zanje (UF19: *»Moj predmet je šele v zadnji triadi in je po navadi težava odkrita že prej. Da bi jaz šele ugotavljala, da ima nekdo neke težave, po navadi ne. Običajno so vsi že prej prepoznani in potem vemo vnaprej, da ima ta otrok težave.«*; UČ34: *»In na višji stopnji učitelj ne ve. Ali slabše bere, ker je tehniko slabše usvojil, ali kaj.«*).

Težave se pri otrocih začno kazati na različne načine. Včasih otrokom uspe, da problem prekrivajo z močnimi področji, kar onemogoča hitro prepoznavanje. Med najpogostejše omenjenimi so bile težave z govorom, težave z gibanjem in motoriko, težave na čustveno-socialnem področju (različno obnašanje v različnih situacijah, navezanost na starše, nesamostojnost, brez družbe ...) ter težave, povezane s šolo (zaostajanje za sošolci, učne težave, odklanjanje šolskega dela, težave z zbranostjo, pozabljanje, neorganiziranost ...). Čeprav nekateri starši ob začetku otrokovih težav niso čutili groznih občutkov in so sprejeli otroka takšnega, kot je, ter se soočili z realnostjo, so bili pri drugih starših prisotni žalost, razočaranje, prizadetost, nemoč, zaskrbljenost, strah. Zavedali so se, da je z otrokom nekaj narobe, ampak niso vedeli, kaj. Želeli so pomagati otroku, kar je bilo v določenih primerih težko, ker kljub večkratni razlagi ni bilo rezultata. S podobno težavo se srečujejo tudi učitelji, ki so med drugim poročali, da je najhuje, ko želiš otroku pomagati, pa ne znaš ali pa otrok noče sprejeti pomoči. Poleg nemoči je pri učiteljih ob začetku otrokovih težav pogosto prisotna tudi jeza, ko kljub težavam otrok ne prejema pomoči (UA47: *»Včasih si res prav jezen, da se ni nekaj naredilo že prej.«*).

Kako hitro se težav zaveda otrok? Po poročanju staršev in učiteljev se redki težav zavedajo od samega začetka. Najpogostejše se to zgodi šele po začetku šole. Ena izmed učiteljic je čas zavedanja otrokovih težav povezala s samopodobo otroka in poudarila, da v primeru dobre samopodobe otrok kasneje opazi težave in obratno. Na zavedanje težav šele v šoli nakazujejo tudi odgovori otrok, ki so na vprašanje o prvem odzivu na težave vsi začeli govoriti o obdobju šolanja (OI23: *»Vprašala sem učitelje.«*; OG16: *»Šel sem na dopolnilni, ker so mi učiteljice naročile.«*; OE24: *»Se pa od vedno veliko učim tudi sam.«*). O nekoliko drugačnem prvem odzivu otrok so poročali učitelji. Po poročanju strokovnih delavcev se otrok na začetku izmika odgovornostim, zavrača delo, se izgovarja, da ne zna ali pa da bo doma. Veliko je

takih, ki ponujene pomoči v šoli ne izkoristijo ter se odzovejo šele pred testom ali ob slabi oceni. Za razliko od otrok in učiteljev starši prvega odziva na težave večinoma niso povezali neposredno s šolo, ampak navedli, da se je otrok začel umikati, jokati, bil je slabe volje, bilo ga je sram, bil je skoraj depresiven, jezen, osamljen, smilil se je sam sebi ipd.

Odziv staršev na otrokove težave je po mnenju učiteljev različen. Starši potrebujejo različno dolgo, da se sprijaznijo. Nekateri ne ukrepajo dovolj hitro, na govorilne ure pridejo le ob slabi oceni, zanikajo težave, prenašajo krivdo na druge, se ne odzovejo na priporočila učitelja, do dodatne strokovne pomoči so zadržani ipd. Za razliko od omenjenih drugi starši težave zaznajo, se odzovejo, se angažirajo za reševanje težav, iščejo pomoč pri učitelju ter aktivno sodelujejo s šolo. Po mnenju učiteljev je takšnih staršev manj. Starši so večinoma poročali, da so od začetka težav dalje pomagali otroku. Nekaterim otrokom so pomoč nudili tudi sorojenci (SH28: *»Veliko mu je pomagala tudi starejša sestra.«*). Delali so z otrokom doma, skupaj z njim ponavljali, se učili, pisali domače naloge, mu razlagali snov, delali z njim dodatne vaje, se pogovarjali. Nekateri so pomoč poiskali tudi pri drugih strokovnjakih (pri pediatru, v razvojni ambulanti, v svetovalnem centru). Izkušnje, ki so jih imeli v zdravstvu, so bile različne. Od primera, ko jim pediater ni prisluhnil, do primera, ko je bila podpora zdravnika dobra. So pa tudi primeri, ko starši niso znali pomagati ali pa kljub njihovem trudu ni bilo rezultatov.

Oseba, ki je v šoli prva nudila pomoč, je bila običajno učiteljica, v nekaterih primerih tudi defektologinja oziroma specialna pedagoginja. Negativne izkušnje staršev pričajo o tem, da na začetku v šoli ni nihče nudil pomoči, zato so pomoč poiskali sami. Takšni primeri so sicer redki, se pa kljub temu pojavijo (SI38: *»Ni bilo neke konkretne pomoči na začetku.«*). Pri tistih, ki so pomoč dobili, je bila ta zagotovljena predvsem v obliki dopolnilnega pouka ter v okviru ur s specialno pedagoginjo. Sogovorniki so pogosto poročali, da je otrok dobil dodatno pomoč, kljub temu da ni bilo odločbe, kar so starši sprejeli z zadovoljstvom. Poleg dopolnilnega pouka in pomoči strokovnih delavcev so nekateri otroci dobili tudi druge dodatne prilagoditve (otroka so presedli v prvo vrsto, podaljšali so mu čas pisanja testov, dodatno razložili snov, nudili fizično pomoč in spremstvo ...). S ponujeno pomočjo so bili starši in otroci različno zadovoljni. Tisti, pri katerih se je pojavilo nezadovoljstvo, so pogrešali predvsem več informacij, večjo zavzetost, strokovno pomoč, pogostejšo pomoč.

Ko učitelj pri otroku opazi težave, najprej skuša razumeti, kaj je narobe. Presodi, ali gre za težave, ki bodo izzvenele, ali so težave resnejše narave. Nekaterim je težko ugotoviti, ali so

problemi posledica nedela ali posledica primanjkljaja. Učitelj nato poišče pomoč pri strokovnih delavcih na šoli (pri psihologinji, socialni delavki ali specialni pedagoginji), pogovori se s starši in otrokom, otroku nudi pomoč, dodatno razlago, ga spodbuja, mu je na voljo za vprašanja, izvaja dopolnilni pouk itd. (UF23: »Če vidiš, da ima otrok težave, greš njemu naproti, da težave reši.«; UČ38: »Pomagam, da lahko sledi pouku.«; UE49: »Jim tudi predlagam kje bi dobili še kakšne dodatne vaje. Jim kar pokažem na internetu.«).

4.3. Postopek usmerjanja

Čeprav pogosto slišimo, da se je včasih o težavah manj vedelo in govorilo ter da je danes informiranost o možnih oblikah pomoči boljša, je večina staršev prve informacije o dodatni strokovni pomoči dobila šele v šoli (od učiteljice, defektologinje, psihologinje ali socialne delavke). Redki so za dodatno strokovno pomoč vedeli že prej, čeprav bi si nekateri želeli, da bi se jih s to možnostjo seznanilo že pred vstopom v šolo (SE42: »Morda mi je nekoliko žal, da me o tem niso prej seznanili.«). Kar nekaj staršev je vlogo oddalo že v prvem razredu, pogosto je bila zahteva oddana tudi v tretjem razredu. Zelo redko so vlogo za dodatno strokovno pomoč oddali na predmetni stopnji (UD58: »Osebnost nisem imela primera, da bi se vloga dajala na višji stopnji.«). Večina učiteljev se ni spomnila primera, da bi zaradi nasprotovanja staršev vlogo morala oddati šola. Nekateri niti ne vedo, ali ta možnost obstaja, le redki se iz preteklosti spomnijo takšne situacije.

Za razliko od učiteljev, ki so veseli, da bo otrok dobil pomoč, se pri starših in otrocih ob vložitvi zahteve za usmeritev pojavljajo mešani občutki. Nekateri otroci se še ne zavedajo ter ne razumejo, zakaj pomoč potrebujejo, se ne upirajo, sprejmejo dodatne ure, medtem ko drugi občutijo sram, strah, nevednost. Mešani občutki se pojavljajo tudi pri starših. Od olajšanja in zadovoljstva pri nekaterih do strahu, dvoma in slabe vesti pri drugih.

Postopek usmerjanja traja dlje časa (SB94: »Ampak potem se je zavleklo več let.«). Najprej se strokovni delavci v šoli pogovorijo s starši in otrokom. Pogosto so sogovorniki poročali, da so morali hoditi na pogovore tudi k različnim specialistom, ki so delovali izven šole (pedopsihiater, psihologinja, socialna delavka, pogovori v Ljubljani in Luciji). Otroci so bili testirani (SD44: »Ko smo se sporazumeli, da gre stvar, kamor gre, je šel takoj na testiranje, da se je videlo, kam gre.«). Nemalokrat je bilo omenjeno, da je bilo potrebno zbrati različno dokumentacijo (poročilo zdravnika, poročilo šole). Vlogo so po navadi sestavili starši s pomočjo šole. Po poslani zahtevi za začetek postopka usmerjanja je sledilo čakanje (SD54:

»Nismo šli več potem nikamor na kakršen koli pogovor. Nismo bili osebno na komisiji.«). Kasneje je bila izdana odločba, na katero se je bilo možno pritožiti. V njej je bilo opredeljeno, kakšno pomoč bo otrok dobil, od kdaj naprej ter do kdaj odločba velja. Celoten postopek je trajal veliko časa.

V postopku usmerjanja je staršem pomagala specialna pedagoginja, učiteljica, svetovalna služba, psihologinja. Starše so usmerjali, jim svetovali, spremljali otroka, predstavili celoten postopek, povedali, kaj bo po odločbi drugače (SJ40: *»Seznanila nas je s tem. Ta defektologinja je res mati za vse. Nam je povedala, kar smo rabili.«*). Le v izjemnih primerih, ko so se starši sami odločili za oddajo vloge in pri tem niso sodelovali s šolo, jim strokovni delavci v šoli niso nudili nikakršne pomoči.

Učitelji, predvsem v nižjih razredih, v postopku usmerjanja sodelujejo ves čas, saj so oni tisti, ki najprej zaznajo težave, otroku pomagajo, seznanijo starše, sodelujejo z ostalimi strokovnimi delavci, napišejo poročilo o otroku, kasneje sodelujejo tudi pri pripravi individualiziranega programa. Nihče od staršev ni poročal, da bi skozi postopek usmerjanja pogrešal kakršno koli dodatno pomoč šole (SB99: *»Nisem pogrešala nič.«*).

Obvezne priloge, ki jih mora vložnik priložiti zahtevi za uvedbo postopka usmerjanja, so razpoložljiva strokovna dokumentacija (zdravstvena poročila, psihološka poročila, specialna pedagoška poročila, socialna poročila), poročilo vzgojno-izobraževalnega zavoda ter zapis pogovora z otrokom o postopku usmerjanja. Nekateri otroci se niso spomnili, kdo se je v šoli z njimi pogovoril, tudi vsi starši niso imeli teh informacij. Pogosto so starši poročali, da so bili oni tisti, ki so se o postopku usmerjanja pogovorili z otrokom (SF67: *»Jaz sem mu najprej povedala, ker jaz mojim otrokom vse povem. Še predno sem se odločila, sem mu povedala. Smo se skupaj vsi pogovorili. Se mi zdi prav, da otrok ve. Saj se gre v končni fazi zanj.«*). Tisti, ki so se pogovora v šoli spomnili, so navedli naslednje osebe, ki naj bi ga izvedle: izvajalec dodatne strokovne pomoči, učitelj, šolski svetovalni delavec. Drugi zahtevani dokument, poročilo vzgojno-izobraževalnega zavoda, sestavi šola po predpisanem obrazcu. Napišejo ga čim bolj podrobno, opišejo vsa področja (natančneje tista, kjer so težave), navedejo opažanja iz razreda, opažanja, ki jih pridobijo skozi pogovor z otrokom ali pogovor z drugimi učitelji, opišejo otrokovo obnašanje, znanje, učne primanjkljaje.

4.4. Čas po izdaji odločbe

Po dokončnosti odločbe je potrebno izdelati individualizirani program. Ta se v Osnovni šoli Antona Žnideršiča naredi zelo hitro oziroma je v nekaterih primerih pripravljen že pred odločbo (UD72: *»V bistvu je to že skoraj prej pripravljeno, ko pričakujemo. Ko je odločba pravnomočna, je to že narejeno. Po navadi so otroci že prej vključeni v individualno strokovno pomoč in potem se začne takoj izvajati dodatno strokovno pomoč. Ko pa se začne izvajati dodatna strokovna pomoč, je individualizirani program že narejen.«*). Pri pripravi sodelujejo otroci, starši, razrednik in drugi učitelji, ki učijo otroka, ter izvajalci dodatne strokovne pomoči. Starši so različno vključeni v pripravo. Nekateri pri sestavi ne sodelujejo in se na koncu le podpišejo, medtem ko so drugi poročali, da jih vedno vprašajo za mnenje, njihovo mnenje upoštevajo, skupaj s strokovnimi delavci sodelujejo na sestankih. Kljub različni aktivnosti staršev pri pripravi programa, nihče od staršev ni poročal, da z načrtom dela sploh ne bi bil seznanjen. Kdo od strokovnih delavcev je zadolžen za sestavo osnutka, je odvisno od dogovora med učiteljem in izvajalcem dodatne strokovne pomoči. V preteklosti so bili pogostejše zadolženi učitelji, danes je to večinoma timsko delo, ali pa osnutek sestavi izvajalec, učitelji pa dodajo le morebitne dodatne predloge. V vsakem primeru učitelj program dobi v pregled, saj ga mora podpisati. Otrok na sestanku, kjer se dobijo strokovni delavci in starši, ni prisoten, kljub temu je večina staršev prepričanih, da se pri sestavi individualiziranega programa upošteva otrokov glas. O sklenjenih dogovorih otroku poročajo starši ali učitelji. Učitelji so omenili, da izvajalec dodatne strokovne pomoči otroka vključi na zanj prilagojen način. Mlajšim otrokom se individualiziranega programa včasih niti ne predstavi, starejši otroci so o njem obveščeni. Le z redko izjemo so bili sogovorniki soglasni, da je program dober, napisan v otrokovo korist ter da upošteva otrokove potrebe (SC88: *»Odličen je.«*). Evalvacija individualiziranega programa poteka vsake pol leta, ves čas se tudi sprotno dogovarjajo in usklajujejo glede na dejanske potrebe otroka.

Po izdaji odločbe se občutki pri starših pogosto spremenijo. Pred izdajo odločbe pri njih prevladujejo negativni občutki, v postopku usmerjanja se prepletajo tako negativni kot pozitivni občutki, po izdaji odločbe prevladujejo predvsem pozitivni občutki. Svojega otroka starši sedaj vidijo kot popolnoma običajnega otroka, zadovoljni so s pomočjo, čutijo olajšanje, so manj zaskrbljeni, težav se ne sramujejo več ... Nekaterim je celo žal, da niso že prej oddali vloge (SF85: *»Na koncu mi je bilo žal, da nisem že prej oddala vloge, ker sedaj vidim, da je to super.«*). Le redki razmišljajo o ukinitvi pomoči.

Učitelji se po izdaji odločbe še naprej trudijo pomagati otroku. Kot težavo izpostavljajo predvsem velik razkorak med učenci, kar onemogoča, da se posvetijo posamezniku. Če določenega otroka zapostavijo, imajo ob tem slab občutek. Tudi po izdaji odločbe še naprej uporabljajo različne metode dela (individualizacijo, spodbujanje, diferenciacijo, prilagajanje, sodelovanje z vsemi udeleženi ...). Upoštevati morajo prilagoditve, ki jih z odločbo dobi otrok. Res pa je, da če otrok doma nič ne dela, mu tudi učitelj težko pomaga (UE91: *»Lahko se učitelj postavi na glavo, če otrok doma ne dela, nimaš kaj.«*).

Po več letih prejemanja dodatne strokovne pomoči so se otroci nanjo večinoma navadili, jo dobro sprejemajo, gredo radi k uram, se z izvajalkami razumejo, so s pomočjo zadovoljni. Eden izmed razlogov za pozitivno sprejemanje dodatne strokovne pomoči je, da je otrok z dodatno strokovno pomočjo več, zato se ne počutijo posebne ali stigmatizirane. Obstajajo tudi otroci, ki neradi hodijo na ure dodatne strokovne pomoči in jim je pomoč odveč. Bolj kot zafrkavanje je vzrok za zavračanje pomoči želja, da bi ostali s sošolci, saj z odhodom zamudijo dogajanje v razredu (SH46: *»Vedno reče, da bi bil raje v razredu.«*). Da zafrkavanje sošolcev ni največja težava, so poudarili tudi nekateri starši, ki so opozorili na starše otrok, ki nimajo dodatne strokovne pomoči. Slednji mislijo, da otroku z odločbo ni potrebno nič delati ter posledično obsojajo prilagoditve (SG117: *»Drugi starši so tisti, ki na otroke z dodatno strokovno pomočjo gledajo kot na nekoga, ki ima privilegije.«*). Takšni starši po mnenju sogovornikov nimajo dovolj informacij o namenu in načinu izvajanja dodatne strokovne pomoči ter stvari ne bodo razumeli, če jih ne bodo preizkusili na lastni koži.

Poleg defektologinje oziroma specialne pedagoginje pomoč izvajajo še logopedinja, psihologinja ter učitelji, ki nudijo učno pomoč pri določenem predmetu. Število ur pomoči je odvisno od otroka do otroka, saj je obseg pomoči določen v odločbi. Največ otrok prejema pomoč dve do štiri ure na teden. Ure dodatne strokovne pomoči potekajo tako v času pouka kot tudi pred in po pouku (OJ52: *»V redu mi je, da imam to dodatno uro zjutraj. Ker lahko pri pouku sledim tekoči snovi, v dodatni uri pa vprašam vse tisto, kar nisem razumel.«*). Včasih izvajalec pride v razred, pogosteje pa otroku pomaga izven razreda (OČ32: *»Bolj mi je sicer všeč, ko grem jaz k njim.«*). Način dela izvajalci pomoči prilagodijo potrebam otroka, vrsti prilagoditev ter učni snovi. Otrok dobi pomoč, kjer jo rabi, pri predmetih, kjer je šibek. Poleg učne snovi z izvajalcem delata tudi na primanjkljaju. Ko gre otrok v kabinet, se tam posvetita večinoma istim stvarem, kot jih delajo sošolci v razredu. Strokovni delavec otroku razloži snov, skupaj ponavljata, utrjujeta, hkrati se uči različnih metod učenja ter se pogovarjata. Poleg ur z izvajalci dodatne strokovne pomoči imajo otroci številne druge

prilagoditve: pisanje testov izven razreda, podaljšan čas pisanja testov, napovedano spraševanje, glasno branje navodil, dopuščanje določenih napak in odstopanj, manj domačih nalog, določene pripomočke, ki jim olajšajo delo itd. Nekateri so ustreznost prilagoditev ocenili kot primerno, drugi so mnenja, da prilagoditve niso vedno mogoče ter da bi bilo potrebno prilagoditve, ki jih otrok ne potrebuje več, ukiniti. Ker ostali otroci predvsem v nižjih razredih ne vedo, zakaj imajo nekateri sošolci drugačne pogoje, se učitelji o tem pogovorijo s celotnim razredom. Razlaga je potrebna takoj na začetku, v višjih razredih te potrebe ni več. Učitelj pove, kakšne vrste prilagoditve obstajajo ter razlog zanje (UC119: *»Se z ostalimi pogovoriti, zakaj odhaja. Jim to predstaviti na tak način, da je to pomoč za otroka.«*). O podrobnostih določenega otroka učitelj v razredu ne razlaga.

Kako dodatna strokovna pomoč vpliva na zmanjševanje težav in izboljšanje ocen? Velika večina sogovornikov je poročala, da je pri otroku opazen velik napredek, da ima otrok manj težav, napreduje, se razvija, ima pozitivne posledice na vseh področjih, je bolj zgovoren, družaben, samostojen, izboljšala se je njegova koncentracija, snov boljše razume, lažje sledi pouku, manj dela doma itd. Tisti, ki so poročali o velikem napredku, so hkrati poročali tudi o izboljšanju ocen. Mnogi sprememb pri ocenah niso mogli oceniti, saj otroci prejema pomoč od prvih dveh razredov dalje, ko so bile ocene še opisne (OA37: *»Letos imam prvo leto ocene. Prej sem imela opisno.«*). Redko so sogovorniki poročali, da obseg težav ostaja enak, da morajo doma še vedno veliko delati ter da so ocene nespremenjene. Nekateri učitelji menijo, da so ocene otrok glede na dejansko znanje previsoke, kar ni v otrokovo korist (UB90: *»Dostikrat se pokaže to, da je ocena nerealna glede na znanje. In to mene malo skrbi pri teh otrocih z dodatno strokovno pomočjo.«*).

Čeprav so starši, ki menijo, da je zgolj odgovornost učitelja, da otrok napreduje, redki, so nekateri učitelji prepričani, da je takšno mnenje staršev pogosto (UA102: *»To je mnenje kar nekaj staršev.«*). Ob takšnih mislih pri strokovnih delavcih prevladujejo negativni občutki (UB94: *»Takrat je težko.«*; UE118: *»Grozno se počutim.«*). Večina staršev je prepričana, da so za napredek otroka odgovorni vsi ter da, če ni sodelovanja ni niti uspeha (SČ83: *»Mislim, da samo učitelj ne bo dovolj. Moremo vsi delati.«*). Glede tega, ali so ocene dober pokazatelj uspešnosti dodatne strokovne pomoči, sogovorniki niso bili enotni. Nekateri menijo, da ocene niso pomembne, da so nerealne, postranskega pomena, drugi so mnenja, da so ocene le eden od pokazateljev, tretji trdijo, da so ocene dober pokazatelj ter da veliko povedo o uspešnosti dodatne strokovne pomoči. Drugi kriteriji za določanje uspešnosti, poleg ocen, so: napredek

otroka, uspešnost, samostojnost, aktivnost, prevzemanje odgovornosti, počutje otroka, zadovoljstvo, poznavanje načinov za zmanjšanje primanjkljaja ...

Nekateri starši in otroci pred izdajo odločbe niso imeli velikih pričakovanj ali pa niso vedeli, kaj lahko pričakujejo (SJ49: »Pričakovali niti ne veliko.«; OA39: »Nisem vedela, kaj me čaka.«). Drugi starši so pričakovali, da bo otrok dobil dodatno pomoč, da ne bo več izgovorov glede pomanjkanja časa, da bo šlo otroku boljše, da bodo vidni rezultati, da bo doma treba manj delati. Glede uresničenja pričakovanj je večina staršev poročala, da so se slednja uresničila, saj so obljubljeno dobili, otrok je napredoval, dobil dodatno razlago in pomoč. Kljub navedenemu je nekaj pričakovanj ostalo neuresničenih: nekateri so pričakovali več ur, več pomoči, hitrejši postopek ter da se bodo vsi držali dogovorov. Za razliko od staršev so učitelji omenili, da so pričakovanja staršev na začetku zelo visoka, saj so starši prezahtevni, imajo nesprejemljiva pričakovanja, dolžnost prevračajo na šolo, poleg napisanih pravic želijo še druge, pričakujejo da se bodo odpravile vse težave, da bo otrok imel višje ocene. S časom se ta pričakovanja zmanjšajo (UC124: »Počasi potem začno razumevat, da to je pomoč, ampak to je ena vrsta pomoči, en del te pomoči. Vseh težav pa ne bo odpravila. S časom se ta pričakovanja spremenijo.«). Učitelji za odločbo pričakujejo podobno, kot so poročali starši: da bo otrok dobil dodatno razlago, da bo otroku lažje, da se bo njegov primanjkljaj zmanjšal, da bo dobil pomoč, kjer jo potrebuje, pa tudi, da bodo sami imeli ob sebi nekoga, ki jim bo lahko svetoval.

Po izdaji odločbe se pomoč staršev, ki jo nudijo doma, zmanjša. Čeprav, kot že omenjeno, starši ne prenašajo vse odgovornosti za napredek otroka na šolo, vseeno poročajo, da sedaj doma manj delajo, da dodatna strokovna pomoč predstavlja razbremenitev za starše, da se dodatna razlaga izvajalca dodatne strokovne pomoči pri domačem delu pozna, da pomoč pomaga otroku pri razumevanju snovi, da otrok sedaj dela sam, samostojno piše domače naloge, se sam uči za teste ipd. Nekaj staršev tudi po izdaji odločbe otrokom pomaga enako kot prej (OB56: »Ko kaj ne znam, mi še vedno pomagajo.«; OD54: »Ja, še vedno enako pomagajo.«; OH49: »Ampak še sedaj pride zraven, ko pišem nalogo in ko česa ne znam.«). Najmanj je takšnih, ki po izdaji odločbe začnejo otroku pogosteje pomagati. Le v redkih primerih dodatna strokovna pomoč starše motivira, da sami več pomagajo.

Pri splošni oceni dodatne strokovne pomoči so sogovorniki navedli veliko število prednosti in slabosti, s katerimi so bile kasneje povezane tudi želje po spremembah. Prednosti so: celostni pristop, pomoč otroku, individualno delo, dodatna razlaga, snov se razloži na drugačen način

kot v razredu, drugačne metode dela, otrok ima priložnost nadoknaditi zamujeno pri pouku, sprotno zaznavanje in reševanje problemov, prilagajanje otroku, boljše ocene, napredovanje otroka, odprava primanjkljaja, zadovoljstvo otroka ... Slabosti so po mnenju sogovornikov naslednje: prepozno ukrepanje, premalo ur, zafrkavanje otroka s strani sošolcev, neupoštevanje prilagoditev s strani učiteljev, premalo sodelovanja med učitelji in izvajalci, odsotnost otroka iz razreda, dodatne ure izven pouka, prevelika razširjenost pomoči, izkoriščanje prilagoditev ...

Nekateri otroci bi potrebovali še kakšno dodatno uro pomoči, zgodnejše ukrepanje, ure, namenjene kritičnim predmetom, obveščanje o dogajanju v razredu (manjkajoča snov, kaj je za domačo nalogo), prilagajanje pomoči potrebam, pogostejšo pohvalo, timsko sodelovanje vseh, pripravo na življenje, zaupanje staršev, več domačega dela. Starši bi potrebovali redne sestanke, boljše sodelovanje med vsemi deležniki, bolj konkretno obveščanje, dodatna znanja, več podpore s strani zdravstva, manj odgovornosti glede šolskega dela. Učitelji so večinoma poročali, da imajo na šoli dobro strokovno pomoč, kljub temu bi včasih potrebovali dodatna izobraževanja, nova znanja, stalno pomoč (tudi med poukom) ter večje možnosti ukrepanja v primeru nespoštovanja dolžnosti otroka. Druge omenjene možne spremembe glede izvajanja dodatne strokovne pomoči so še: da bi učitelji drugim razložili, kaj pomeni dodatna strokovna pomoč, da bi se uzakonile dolžnosti staršev, da bi se otrok podpisal pod svoje dolžnosti in bi nosil posledice v primeru njihovega nespoštovanja, da bi učitelji imeli možnost ukiniti prilagoditve, ki niso več potrebne, da bi pripravili zapis, kjer bi bilo jasno obrazloženo, kakšne so dolžnosti učitelja glede priprave snovi za izvajalko, da bi otrok lahko dobil več pomoči med poukom, da bi prišlo do sprememb v šolskem sistemu in v učnih načrtih, saj posledično otroci ne bi imeli več toliko težav.

Skrbi glede otrokove prihodnosti pri starših niso pogoste (SA90: *»Nič, bomo videli sproti kaj bo.«*). Le nekajkrat so omenili, da jih je strah, kako bo na predmetni stopnji, ko bodo pouk izvajali različni učitelji ter kako bo z zafrkavanjem v višjih razredih. Omenjena je bila tudi skrb glede srednje šole ter strah, da bi pomoč ukinili (SE103: *»Morda me skrbi, da ji ne bi dodatne strokovne pomoči ukinili. Ker ona se je sedaj na to navadila in potem bo tudi zanjo šok.«*).

5. RAZPRAVA

Različni avtorji (Opara idr., 2010; Opara, 2015; Vršnik Perše, 2005) navajajo, da se število otrok s posebnimi potrebami v rednih osnovnih šolah povečuje. Da je temu res tako, dokazujejo tudi izjave sogovornikov, saj so predvsem učitelji izpostavili, da odstotek otrok z dodatno strokovno pomočjo iz leta v leto narašča. Preveliko razširjenost dodatne strokovne pomoči so mnogi izpostavili kot slabost. Menijo, da je postala nekakšna modna muha ter da bi bilo nekje potrebno postaviti mejo. V veliki razširjenosti dodatne strokovne pomoči so nekateri videli tudi prednost, saj je po njihovem mnenju ravno zaradi velikega števila otrok, ki prejemajo dodatno strokovno pomoč, manj zafrkavanja, otroci pa se ne počutijo stigmatizirane, saj niso edini, ki pomoč prejemajo.

Pri vključevanju otrok s posebnimi potrebami v osnovno šolo imajo poleg specializiranih učiteljev pomembno vlogo tudi splošni učitelji, ki se vsakodnevno srečujejo z otroki (McLeskey, Rosenberg in Westling, 2010). Starši in otroci, udeleženi v raziskavi, so med osebe, ki so v šoli prve nudile pomoč, poleg specialnih pedagoginj navedli razredne učitelje. Oni so tisti, ki zaznajo otrokove težave, otroku poskušajo pomagati, seznanijo starše, sodelujejo z ostalimi strokovnimi delavci, kasneje napišejo tudi poročilo o otroku ter sodelujejo pri pripravi individualiziranega programa. Tudi po izdaji odločbe se učitelji še naprej trudijo pomagati otroku, se prilagajajo njegovim potrebam ter upoštevajo otrokove prilagoditve.

Pri svojem delu se učitelji srečujejo z veliko raznolikostjo. Ne morejo si izbirati, koga bodo učili in koga ne. Za vsakega učenca morajo posebej določiti prednostne naloge ter raziskovati različne načine, kako bo otrok dosegel zadani cilj (Schwarz, 2006). Učitelji, vključeni v raziskavo, so večkrat izpostavili, da v razredu uporabljajo različne metode dela (diferenciacijo, individualizacijo, prilagajanje), ki jim pomagajo pri skrbi za enakopravno sodelovanje vseh otrok ter za zagotavljanje dobre klime v razredu, čeprav je popolno enakopravnost po njihovem mnenju včasih težko zagotoviti. S to trditvijo se Hegarty, Pocklington in Lucas (1982) ne bi strinjali, saj so menja, da bi moralo omenjeno prepričanje učiteljev nadomestiti prepričanje, da raznolikost prinaša številne pozitivne posledice.

Zaradi zahtevnosti svojega dela učitelji ob sebi potrebujejo stalno podporo. Pedagoški delavci, zaposleni na Osnovni šoli Antona Žnideršiča, so poročali, da imajo na šoli dobro strokovno podporo ter da ob težavi vedo, na koga se obrniti. Hegarty, Pocklington in Lucas

(1990) menijo, da je v prvi vrsti nujna dobra komunikacija med splošnimi in specializiranimi učitelji. S tem se strinjajo tudi mnogi sogovorniki, ki so prepričani, da je potrebno redno sodelovanje, bolj kot ne vsakodnevno, saj je to v korist vseh (učitelja, izvajalca dodatne strokovne pomoči ter otroka). Kljub temu so otroci in starši večkrat navedli, da bi si med strokovnimi delavci na šoli želeli boljšega sodelovanja. Večkrat se na primer zgodi, da izvajalec dodatne strokovne pomoči nima informacij, kaj je za domačo nalogo, učitelj v razredu ne pozna oziroma ne upošteva otrokovih prilagoditev ipd. Na težavo pri sodelovanju opozarja tudi predlog, da bi bilo potrebno uvesti pravilnik, kjer bi bilo zapisano, kakšne so dolžnosti učitelja glede sodelovanja z izvajalci dodatne strokovne pomoči. Po mnenju nekaterih učiteljev namreč za izmenjavo informacij porabijo preveč časa.

Da je vključenost otroka s posebnimi potrebami v razred dobra, je potrebno posebno pozornost nameniti ustvarjanju pozitivnega ozračja. Učitelj mora ostalim učencem ponuditi čim več informacij, saj lahko v nasprotnem primeru nepoznavanje drugačnosti okrepi predsodke do otrok s posebnimi potrebami (Košir, 2008). Nekateri učitelji so poročali, da se predvsem v nižjih razredih skupaj z učenci pogovorijo, ostalim otrokom povedo za vrsto prilagoditev ter njihov namen. Nekateri starši menijo, da neinformiranost še vedno obstaja, zato si želijo, da bi se učitelj pogovoril z razredom, jim bolj podrobno razložil pomen dodatne strokovne pomoči, tako bi bilo posledično tudi manj zafrkavanja s strani sošolcev. Da je neinformiranost o dodatni strokovni pomoči širši problem, pričajo tudi izjave o odzivih staršev otrok, ki odločbe o usmerjanju nimajo. Zaradi nepoznavanja in pomanjkanja informacij otroke z dodatno strokovno pomočjo večkrat obtožijo, da jim ni potrebno nič delati. Mnogi na dodatno strokovno pomoč gledajo kot na privilegij.

Tako učitelji kot tudi drugi otroci se morajo naučiti sprejemati učence s posebnimi potrebami kot normalne otroke ter tako tudi ravnati z njimi (Peklaj, 2008). Zaradi lastnega zanimanja, ali se je v Osnovni šoli Antona Žnideršiča že kdaj zgodilo, da so učitelji otroka s posebnimi potrebami obravnavali drugače od ostalih sošolcev, sem o tem spregovorila s starši. Izvedela sem, da se taki primeri pojavljajo, čeprav so zelo redki. Za razliko od staršev so učitelji poročali, da nikoli ne delajo razlik med učenci, da otroka zaradi dodatne strokovne pomoči ne izpostavljajo, da vedno spoštujejo otrokove prilagoditve ...

Horvat in Košir (2013) sta v svoji raziskavi ugotovila, da je več kot polovica otrok, ki prejemajo dodatno strokovno pomoč, umeščena v skupino nesprejetih otrok v razredu. Čeprav se sama v tokratni raziskavi nisem posvetila kvantitativni analizi, sem se kljub temu nekajkrat

srečala s poročanjem, da otrok z dodatno strokovno pomočjo ni sprejet med sošolce oziroma da se s sošolci ne razume. Tisti, ki se na sploh slabše razumejo z vrstniki, so pogosteje tudi žrtve zafrkavanja na račun dodatne strokovne pomoči. Kar nekaj otrok je bilo takih, ki se ni spomnilo niti enega dogodka v sklopu šole, ki bi jim ostal v lepem spominu. Odzivi učiteljev na slabo vključenost otrok s posebnimi potrebami so različni. Večina učiteljev se je strinjala, da se zavedajo, da do zafrkavanja prihaja, so bili pa tudi taki, ki norčevanja na račun dodatne strokovne pomoči niso še nikoli opazili.

Kako otrok sploh pridobi dodatno strokovno pomoč? Pred uvedbo postopka usmerjanja je potrebno otroku nuditi pomoč v okviru petstopenjskega modela pomoči. Pomoč se začne s pomočjo učitelja pri pouku, nadaljuje z vključevanjem šolske svetovalne službe ali mobilnih specialnih pedagogov, sledi organiziranje individualne ali skupinske učne pomoči ter pomoč zunanje specializirane ustanove. Šele potem je mogoče učence usmeriti v izobraževalni program prilagojenega izvajanja z dodatno strokovno pomočjo (Magajna, Kavkler in Košir, 2011). Čeprav večina mojih sogovornikov ni poimenovala modela, jih je veliko govorilo o oblikah pomoči, ki so jih otroci dobili ob začetku težav in spadajo v petstopenjski model pomoči. Glede pomoči učitelja je bil najpogosteje izpostavljen dopolnilni pouk, nemalokrat je bila omenjena tudi pomoč specialne pedagoginje. Starši so z navdušenjem poročali, da je specialna pedagoginja začela sodelovati z otrokom še predno so začeli s postopkom usmerjanja. Tudi učitelji so povedali, da se ob začetku otrokovih težav povežejo s drugimi strokovnimi delavci na šoli (s psihologinjo, s socialno delavko, s specialno pedagoginjo). Znotraj pogovorov je nekaj sogovornikov omenilo tudi individualno strokovno pomoč. O sodelovanju z drugimi institucijami so vključeni v raziskavo spregovorili predvsem pri opisovanju postopka usmerjanja, ko so navedli, da so na pogovore hodili k strokovnjakom, ki so delovali izven šole.

Zahtevo za začetek postopka usmerjanja lahko podajo starši oziroma zakoniti zastopnik otroka ali zase mlajša polnoletna oseba. Vzgojno-izobraževalne ustanove, zdravstveni, socialni in drugi zavodi lahko uvedbo postopka predlagajo le v izjemnih primerih – takrat, ko menijo, da je usmeritev potrebna, možni vlagatelj pa temu nasprotuje (Opara idr., 2010). Otroci se oddaje vloge večinoma niso spomnili, starši pa so poročali, da jim je pri sestavi zahteve za začetek postopka usmerjanja zelo pomagala šola. Le v izjemnih primerih so šli v postopek sami in pri tem niso sodelovali z vzgojno-izobraževalno ustanovo. Večina učiteljev se ni spomnila primera, da bi zaradi nasprotovanja staršev vlogo morala oddati šola.

Ko svetovalec na Zavodu Republike Slovenije za šolstvo prejme vlogo, povabi vlagatelja zahteve na razgovor. V tej fazi pridobi poročilo o otroku in morebitno drugo strokovno dokumentacijo od institucij, kjer je bil otrok obravnavan. Vsi sogovorniki so poročali o zbiranju različne dokumentacije, ki jo je bilo treba priložiti zahtevi za uvedbo postopka usmerjanja. Poročilo vzgojno-izobraževalnega zavoda je šola sestavila po predpisanem obrazcu. Pogosto so starši poročali tudi o poročilu, ki so ga dobili pri otrokovem zdravniku. Slabše so se sogovorniki spomnili zapisa pogovora z otrokom. Redki so se spomnili, kdo se je v šoli z otrokom sploh pogovoril.

Strokovno mnenje lahko komisija izda tudi zgolj na podlagi prejete dokumentacije, če oceni, da to zadostuje (Opara idr., 2010). Izdaja strokovnega mnenja brez vabljenja vlagatelja zahteve na razgovor je po mnenju mojih sogovornikov zelo pogosta. Večina sogovornikov je poročala, da je po oddaji vloge sledilo le še čakanje ter da drugih obveznosti niso imeli več. Opara (2015) meni, da je takšno ravnanje komisije sporno, saj sama dokumentacija ne omogoča izpeljave analize o funkcioniranju otroka, poročila pa pogosto niso rezultat sistematičnega strokovnega opazovanja, ampak naključnega in nestrukturiranega opazovanja.

Na vprašanje o trajanju celotnega postopka ter o času, ko so čakali na samo odločbo, je bila večina udeležениh v raziskavi soglasna, da vse skupaj traja predolgo. Kot so povedali, imajo na Osnovni šoli Antona Žnideršiča srečo, saj otroci dobijo pomoč že pred odločbo. To je po mnenju staršev velik privilegij, saj bi otroci v nasprotnem primeru v času čakanja še bolj nazadovali. O zamudnosti postopkov poročajo tudi Opara idr. (2010), ki ravno tako opozarjajo na negativne posledice, ki jih ima za otroka čakanje na odločbo.

Po dokončnosti odločbe mora šola v tridesetih dneh izdelati individualizirani program (Pulec Lah, 2008). Na šoli je potrebno oblikovati strokovno skupino za pripravo, izvedbo in evalviranje. Izredno pomembno je timsko delo skupine, kar pomeni, da so vsi člani enakovredni partnerji. Nepogrešljiv partner pri pripravi programa so starši, ki enakovredno sodelujejo (Nojič, 2006). Poleg tega je v pripravo in spremljanje vključen tudi otrok s posebnimi potrebami, upoštevajoč njegovo zrelost in starost (Opara, 2015). Starši, vključeni v raziskavo, so bili po njihovem mnenju različno vključeni v sestavo individualiziranega programa. Nekateri pri pripravi niso sodelovali in so se na koncu le podpisali, medtem ko so drugi poročali, da so skupaj s strokovnimi delavci sodelovali na sestankih. Različna so bila tudi mnenja o vključenosti otroka. Učitelji so povedali, da v sestavo programa otroka vključijo glede na njegovo starost. Mlajšim otrokom se individualiziranega programa včasih

niti ne predstavi, starejši otroci so o njem obveščeni. Na sestanku, kjer se dobijo starši in strokovni delavci šole, otroci niso nikoli prisotni.

V individualizirani program je potrebno zapisati tudi, kakšne prilagoditve ima otrok pri organizaciji, preverjanju in ocenjevanju znanja, napredovanju in časovni razporeditvi pouka (Košir, 2008). Moji sogovorniki so poročali o številnih prilagoditvah, ki jih imajo poleg ur z izvajalcem dodatne strokovne pomoči. V primeru izboljšanja se določene prilagoditve ukinejo ali zmanjšajo. Kljub možnosti dopolnjevanja in spreminjanja individualiziranega programa, si nekateri učitelji želijo, da bi imeli še več možnosti ukrepanja, predvsem takrat, ko otrok dogovorov ne spoštuje. Iz tega je izhajal tudi predlog, da bi se otroci pod svoje dolžnosti podpisali in v primeru njihovega nespoštovanja nosili posledice.

Ob poročanju učiteljev, da otroci nekaterih prilagoditev ne spoštujejo, dodatno strokovno pomoč izkoriščajo, jo jemljejo kot samoumevno ter se predvsem v višjih razredih na pomoč preveč zanašajo, si lahko zastavimo vprašanje, ali je bila takšna pomoč in izbira prilagoditev res soustvarjena skupaj z otrokom. Čačinovič Vogrinčič (2011) zapiše, da je soustvarjanje možno, če ravnamo na podlagi etike udeležnosti. Ko v delovnem odnosu raziskujemo in načrtujemo želene izide, je potrebno skrbno varovati udeležnost vsakega člana. V središču mora biti vedno otrok, ki je soustvarjalec pomoči. Vsak posamezni prispevek odraslih se mora umestiti v proces sodelovanja, pri tem pa je potrebno preveriti, ali in kako je za učenca uporaben. Če otroka v procesu soustvarjanja izgubimo, izvirni delovni projekt pomoči zanj ne more biti učinkovit. V takšnem primeru se lahko zgodi, da se bo otrok odzval na sledeč način. Prilagoditev, ki so mu jih določili odrasli brez njegove prisotnosti, ne bo spoštoval. Brez poznavanja in soustvarjanja ciljev bo otrok pomoč morda nezavedno izkoriščal, jo jemal za samoumevno ali pa se na njo preveč zanašal. Čačinovič Vogrinčič (2011) v svojem prispevku opozori ravno na to, da se v šoli prepogosto zgodi, da za cilj ve učitelj, ne da bi ga povedal učencu, kaj šele da bi se o njem dogovoril z njim.

Število ur dodatne strokovne pomoči je različno od otroka do otroka. Največ otrok, vključenih v raziskavo prejema pomoč dve do štiri ure na teden. So pa tudi takšni, ki prejemajo maksimalno število ur (pet ur tedensko). Le v izjemnih primerih je možno določiti večje število ur (Murgel, 2014). Dodatna strokovna pomoč poteka tako individualno izven oddelka kot tudi v oddelku. Čeprav Magajna, Kavkler in Košir (2011) poročajo, da se je skupinska pomoč že večkrat izkazala za učinkovitejšo, je na Osnovni šoli Antona Žnideršiča še vedno pogostejša individualna pomoč.

Otroci so povedali, da se v kabinetu z izvajalcem dodatne strokovne pomoči posvetita istim stvarim, kot jih delajo sošolci v razredu. Strokovni delavec mu razloži učno snov, skupaj ponavljata ter utrjujeta. Učita se tudi različnih metod učenja, obvladanja primanjkljaja ter določen čas namenita pogovoru. Takšen način dela ustreza namenu dodatne strokovne pomoči, saj Opara (2015) zapiše, da je pomoč namenjena premagovanju primanjkljajev, ovir oziroma motenj, izvajanju svetovalnih storitev ter izvajanju učne pomoči.

Po mnenju Kus, Leskovec in Pesan (2006) lahko uspeh otroka pričakujemo le z aktivnim sodelovanjem vseh udeležениh v procesu pomoči. S tem se strinjajo tudi starši otrok s posebnimi potrebami. Večina jih je mnenja, da so za napredek otroka odgovorni vsi ter da brez sodelovanja ne gre. Čeprav le redki starši menijo, da je zgolj odgovornost učitelja, da otrok napreduje, so nekateri strokovni delavci prepričani, da temu ni tako. Povedali so namreč, da starši pogosto prevračajo odgovornost na šolo in imajo predvsem na začetku zelo velika pričakovanja glede dodatne strokovne pomoči.

Da je sodelovanje med šolo in starši bistvenega pomena, se strinja tudi Čačinovič Vogrinčič (2006). Čeprav si nekateri starši, vključeni v raziskavo, želijo pogostejšega sodelovanja, so drugi z njim zadovoljni. Povedo, da v šolo pridejo, ko se pojavi problem oziroma po potrebi. S tem se ponovno niso strinjali vsi učitelji, saj so poročali, da je potrebno nekatere starše v šolo vabiti ter da starši povečini v šolo pridejo preredko. Si pa tudi glede vabljenja staršev v šolo niso vsi učitelji enotni. Nekateri menijo, da so obiski v šoli odgovornost staršev, zato jih ne vabijo. Takšnega mnenja zagotovo ne bi podprli McLeskey, Rosenberg in Westling (2010), ki v svojem prispevku zapišejo, da je odgovornost učitelja, da ohranja sodelovanje med domom in šolo ter vključuje starše v proces izobraževanja otroka.

Za povezavo med šolo, domom in skupnostjo poleg učiteljev skrbijo tudi svetovalni delavci, zaposleni v šolski svetovalni službi. Po mnenju Čačinovič Vogrinčič (2006) svetovalni delavci področju sodelovanja s starši posvečajo premalo pozornosti, čeprav je svetovalno delo s starši in družinami pomembna naloga šolskih svetovalnih služb. Starši v raziskavi so socialnega delavca le redko omenjali. Čeprav so nekateri navedli, da so predvsem ob začetku otrokovih težav doživljali stisko, se po pomoč v svetovalno službo ni obrnil nihče.

Na možno stisko staršev ob začetku otrokovih težav opozori Clement Morrison (2008b), ko zapiše, da se lahko zgodi, da bodo starši zanikali problem ali pa se jezili na šolo. Z učitelji sem spregovorila o prvem odzivu staršev. Povedali so, da nekateri zanikajo težave, prenašajo krivdo na druge, se ne odzovejo na priporočila učitelja, do dodatne strokovne pomoči so

zadržani. Ravno zaradi tega je pomembno, da učitelj staršem pomaga razumeti motnje, ovire, primanjkljaje in posebne potrebe otroka ter razloži možne načine pomoči (Clement Morrison, 2008b). Starši otrok s posebnimi potrebami morajo najprej razumeti potrebe, da sploh lahko pomagajo otroku (Žerovnik, 2004). Da so na začetku starši nemočni, pokažejo tudi njihove izjave, saj so se zavedali, da je z otrokom nekaj narobe, ampak niso vedeli, kaj. Želeli so pomagati otroku, vendar niso vedeli, kako.

Z izvedeno kvalitativno raziskavo sem pridobila raznolike opisne podatke. Tudi po izvedeni raziskavi se mi postavljena vprašanja zdijo primerna, saj so omogočila, da sem se s sogovorniki dotaknila tako obdobja pred odločbo, samega postopek usmerjanja in obdobja po izdani odločbi. Zaradi pričakovanega velikega osipa sodelujočih, sem se na začetku odločila za popis celotne populacije oziroma za zbiranje podatkov do teoretične saturacije. Pri učiteljih na zavrnitev sodelovanja nisem naletela, zato sem podatke zbiral, dokler se ti niso začeli ponavljati. Intervjuji s sedmimi osebami so mi omogočili vpogled v razmišljanja učiteljev. Menim, da v primeru, da bi intervjuje izvedla z vsemi učitelji, bistveno bolj drugačnih informacij ne bi dobila. Pri starših in otrocih je prišlo do pričakovanega osipa. Približno polovica tistih, ki prejemale dodatno strokovno pomoč, ni vrnila soglasja za izvedbo intervjuja ali pa se starši s sodelovanjem niso strinjali. Čeprav so mi nekateri sporočili, da sodelovanje zavračajo zaradi pomanjkanja časa, bi bilo smiselno raziskati še druge razloge. Zaradi izraženega velikega zadovoljstva z izvajanjem dodatne strokovne pomoči s strani staršev in otrok, ki so v raziskavi sodelovali, sem se začela spraševati, ali so se na moje povabilo morda odzvali predvsem tisti, ki so s pomočjo zadovoljni, medtem ko so drugi sodelovanje zavrnili. Ali pa so se morda odzvali tisti, ki dobro sodelujejo s šolo, ostalim pa se sodelovanje zaradi slabih izkušenj ni zdelo smiselno? Brez pogovorov s starši in otroki, ki v raziskavi niso sodelovali, na postavljena vprašanja seveda ne morem odgovoriti, vsekakor pa se mi ta tema zdi vredna razmisleka.

Kljub velikemu številu izvedenih intervjujev ugotovitev nikakor ne morem posplošiti na vse, saj se zavedam, da se potrebe, občutki, pričakovanja ter želje od posameznika do posameznika razlikujejo. Kljub temu menim, da so pridobljeni podatki dober začetek za nadaljnje raziskovanje pomena dodatne strokovne pomoči za otroke, starše in učitelje v Osnovni šoli Antona Žnidaršiča. Še vedno ostaja nekaj neuresničenih pričakovanj ter želj po spremembah, ki nam sporočajo, da so izboljšave glede dodatne strokovne pomoči mogoče.

6. SKLEPI

V raziskavi sem ugotovila, da so se težave pri otrocih začele kazati na različne načine (težave z govorom, težave z gibanjem in motoriko, težave na čustveno-socialnem področju, težave, povezane s šolo). Po poročanju staršev in učiteljev so se redki otroci svojih težav zavedali že od samega začetka. Najpogosteje se je to zgodilo šele po vstopu v šolo, kar potrjujejo tudi odgovori otrok, ki so na vprašanje o prvem odzivu na težave vsi začeli govoriti o obdobju šolanja (pomoč so poiskali pri učiteljih, se več učili, začeli obiskovati dopolnilni pouk ...). Osebe, ki so v šoli prve nudile pomoč, so bile večinoma učiteljice ter specialne pedagoginje. Poleg dopolnilnega pouka in individualnega sodelovanja s specialno pedagoginjo so nekateri otroci dobili tudi druge prilagoditve ter pomoč zunanjih institucij. S prejeto pomočjo so bili različno zadovoljni. Za razliko od nekaterih, ki so izrazili veliko navdušenje nad dobljeno pomočjo pred odločbo, so drugi pogrešali več informacij, večjo zavzetost strokovnih delavcev, boljšo in pogostejšo pomoč.

Večina staršev je prve informacije o dodatni strokovni pomoči dobila od učiteljev, specialnih pedagoginj, psihologinje ali socialne delavke. Ostale so seznanili v vrtcu ali pa so informacije dobili prek medijev. Zahtevo za uvedbo postopka usmerjanja je največ staršev oddalo v prvi triadi (prvi, drugi, tretji razred). Le redki so zahtevo vložili šele po šestem razredu. Postopek je trajal dlje časa. Zbrati je bilo potrebno različno dokumentacijo, pri čemer je staršem večinoma pomagala šola. Po poslani zahtevi je sledilo čakanje. V večini primerov je komisija odločbo izdala zgolj na podlagi prejete dokumentacije, kar pomeni, da vlagatelji niso bili dodatno klicani na pogovor.

Čeprav so bili nekateri sogovorniki pred uvedbo postopka brez posebnih pričakovanj ali pa niso vedeli, kaj lahko pričakujejo, so drugi pričakovali predvsem to, da bo otrok dobil dodatno pomoč, da ne bo več izgovorov glede pomanjkanja časa, da bo šlo otroku boljše, da bodo vidni rezultati, da bo treba doma manj delati, da se bo otrokov primanjkljaj zmanjšal. Po mnenju udeležениh v raziskavi se je večina pričakovanj uresničila, kljub temu jih je nekaj ostalo neuresničenih. Predvsem starši so pričakovali več ur, več pomoči ter hitrejši postopek. Učitelji so opozorili, da so pričakovanja staršev na začetku zelo visoka, starši, udeleženi v raziskavi, pa se s tem niso popolnoma strinjali.

Glede občutkov, ki otroke, starše in učitelje spremljajo skozi celoten proces, sem ugotovila, da do največjega nihanja prihaja pri starših. Pred izdajo odločbe pri njih prevladujejo

negativni občutki, kot so žalost, razočaranje, prizadetost, nemoč, zaskrbljenost, strah. V postopku usmerjanja se pri njih prepletajo tako negativni kot pozitivni občutki. Od olajšanja in zadovoljstva pri nekaterih, do strahu, dvoma in slabe vesti pri drugih. Po izdaji odločbe začetne negativne občutke nadomestijo pozitivni, saj starši čutijo olajšanje, so manj zaskrbljeni, težav se manj sramujejo, na otroka gledajo kot na popolnoma običajnega otroka, obžalujejo, da niso že prej oddali zahteve za usmerjanje ipd. Nemoč in občasna jeza sta na začetku prisotna tudi pri nekaterih učiteljih. Pojavita se predvsem takrat, ko ima otrok resnejše težave in kljub temu ni dobil pomoči. Ko se začne postopek usmerjanja, so učitelji večinoma zadovoljni, da bo otrok dobil pomoč. Po izdaji odločbe se še naprej trudijo pomagati otroku. V primeru da zapostavijo določenega učenca, imajo ob tem slab občutek. Še naprej uporabljajo različne metode dela ter upoštevajo otrokove prilagoditve. Otroci so spregovorili predvsem o občutkih, ki jih doživljajo. Po več letih prejemanja dodatne strokovne pomoči so se nanjo večinoma navadili, jo dobro sprejemajo in radi obiskujejo dodatne ure. So pa tudi otroci, ki jim je pomoč odveč in bi raje ostali s sošolci v razredu.

Poleg specialnih pedagogin pomoč na šoli izvajajo še psihologinja, logopedinja ter učitelji, ki nudijo učno pomoč pri določenem predmetu. Pomoč poteka tako v razredu kot tudi izven njega. Določene ure so med poukom, določene pred ali po pouku. Poleg učne snovi otrok in izvajalec delata na otrokovem primanjkljaju. Otroci so navedli številne prilagoditve, ki jih imajo poleg ur z izvajalcem (pisanje testov izven razreda, podaljšan čas pisanja testov, napovedano spraševanje, dopuščanje določenih odstopanj ...). Čeprav le redki starši menijo, da je zgolj odgovornost učitelja, da otrok napreduje, so mnogi učitelji prepričani, da temu ni tako, ter da starši pogosto prenašajo odgovornost zgolj na šolo. Starši in učitelji si niso bili enotni niti glede tega, ali so ocene dober pokazatelj uspešnosti dodatne strokovne pomoči. Nekateri menijo, da niso pomembne, drugi, da so le eden od pokazateljev, tretji so mnenja, da so ocene dober pokazatelj. Poleg ocen so med pokazatelje uspešnosti navedli še napredek otroka, otrokovo samostojnost, počutje itd. Glede zmanjševanja težav je velika večina sogovornikov poročala, da je pri otroku opazen napredek, da ima otrok manj težav, napreduje, se razvija, ima pozitivne posledice na vseh področjih, je bolj zgovoren, družaben ... Redko so sogovorniki poročali, da je obseg težav enak kot pred odločbo.

Pri naštevanju želj glede sprememb pri izvajanju dodatne strokovne pomoči so sogovorniki navedli, da bi nekateri otroci potrebovali zgodnejše ukrepanje, več ur pomoči, to, da se ure zares namenijo kritičnim predmetom, da otroka obveščajo o dogajanju v razredu, da se otroka večkrat pohvali, da se otroka pripravi na življenje, da vsi udeleženi timsko sodelujejo ves čas.

Pogostejšega in boljšega sodelovanja med vsemi si želijo tudi starši. Učitelji bi potrebovali predvsem dodatna izobraževanja, stalno pomoč ter večje možnosti ukrepanja v primeru otrokovega nespoštovanja dolžnosti. Omenjene so bile še nekatere druge želje: da bi učitelji razredu razložili, kaj pomeni dodatna strokovna pomoč, da bi se tako starši kot otroci podpisali pod svoje dolžnosti, da bi pripravili zapis o dolžnostih učitelja pri sodelovanju z izvajalci pomoči itd.

7. PREDLOGI

Namen raziskave je bil ugotoviti, kakšen pomen ima dodatna strokovna pomoč za otroke starše in učitelje. Poleg tega me je zanimalo tudi, kakšne so možne izboljšave, povezane z delom z otroki s posebnimi potrebami v rednih oddelkih Osnovne šole Antona Žnideršiča. V nadaljevanju navajam nekaj predlogov mogočih sprememb. Slednjih si morda ne želijo vsi otroci, starši in učitelji, zato je nujno redno komuniciranje med vsemi udeleženi pri dodatni strokovni pomoči. Tistim, ki zapisane predloge že izvajajo, naj ta zapis predstavlja zgolj sporočilo, da delajo dobro.

Predlogi za strokovne delavce, zaposlene na šoli:

- Nekateri otroci se s svojimi sošolci dobro razumejo, so pa tudi takšni, ki se s svojimi vrstniki ne razumejo. Strokovni delavci naj medsebojnim odnosom posvetijo čim več pozornosti ter predvsem v nižjih razredih delajo na skupinski dinamiki. Z otroki, za katere vidijo, da niso sprejeti, naj se pogovorijo. Hkrati naj si čas vzamejo tudi za pogovor z otroki, ki sošolcev ne sprejemajo.
- Ko se pri otroku pojavijo prve težave, naj se strokovni delavci takoj odzovejo in naj nemudoma nudijo pomoč tako otroku kot tudi staršem. Pomoč naj bo zagotovljena v okviru petstopenjskega modela pomoči. Strokovni delavci naj dobro informirajo starše, saj bodo šele dobro informirani in poučeni starši lahko prevzeli odgovornost za odločitve.
- Starši so zadovoljni, če jim skozi celoten postopek usmerjanja pomaga šola, zato naj s takšno pomočjo strokovni delavci nadaljujejo še naprej. Starše naj usmerjajo, jim svetujejo, predstavijo celoten postopek, pomagajo pri zbiranju dokumentacije, povedo, kaj bo po izdaji odločbe drugače.
- V postopku usmerjanja se pri starših še vedno pojavljajo negativni občutki. Strah jih je, da bo otrok zaradi odločbe zaznamovan, sprašujejo se, ali so naredili prav, ne vedo, kako se bo otrok odzval, spremlja jih občutek slabe vesti. Strokovni delavci naj bodo staršem v podporo in se z njimi pogovorijo o občutkih, s katerimi se spopadajo.
- Redki otroci se spomnijo pogovora v šoli, ko jim je strokovni delavec predstavil namen dodatne strokovne pomoči, ki je bil kasneje del strokovne dokumentacije. Pedagoški delavci naj pogovor izvedejo z vsemi otroki, ne glede na starost, poleg tega naj preverijo, ali je otrok posredovane informacije razumel.

- V pripravo individualiziranega programa morajo biti poleg strokovnih delavcev udeleženi tudi starši in otroci. Smiselno bi bilo, da bi se sestankov, na katerih se pripravlja program, udeleževali vsi, saj je tudi otrokov glas pomemben.
- Soustvarjanje v šoli pomeni, da ima vsak učenec svoj izvirni delovni projekt pomoči. V središču soustvarjalnih procesov mora biti vedno otrok. Zato naj strokovni delavci sami ne določajo ciljev in prilagoditev za otroka. Namesto tega naj ves čas sodelujejo z učencem ter poskrbijo, da bo njegov glas slišan in upoštevan, kar bo prispevalo k temu, da bo otrok prilagoditve lahko spoštoval ter prevzemal odgovornost za svoja ravnanja. Za vsakega otroka posebej naj oblikujejo izvirni delovni projekt pomoči. Skupaj naj ugotovijo, kje je težava, kakšni viri in rešitve so že na voljo, načrtujejo naj prve možne korake, postavljajo dobre izide ter proslavljajo uspehe.
- Z odločbo pridobi otrok številne prilagoditve. Prilagoditve naj upoštevajo vsi učitelji, ki se srečujejo z otrokom. Učitelji naj bodo pozorni, da med učenci ne delajo razlik, saj dodatna strokovna pomoč ni razlog drugačnega obravnavanja (razen v primeru prilagoditve).
- Otroci, ki se na sploh ne razumejo z vrstniki, so pogosto tudi žrtve zafrkavanja na račun dodatne strokovne pomoči. Izjemnega pomena je, da pedagoški delavec nekaj razrednih ur nameni pogovoru o dodatni strokovni pomoči. Razredu naj razloži, kaj dodatna strokovna pomoč sploh pomeni, kaj je njen namen, kako potekajo ure, kakšne prilagoditve obstajajo. V primeru, da opazi zafrkavanje na račun dodatne strokovne pomoči, naj se nanj nemudoma odzove.
- Poleg zafrkavanja otrok s strani sošolcev je pogosto tudi obsojanje dodatne strokovne pomoči s strani staršev otrok, ki nimajo dodatne strokovne pomoči. Smiselno bi bilo, da vsi starši v sklopu roditeljskega sestanka dobijo informacije o namenu in načinu izvajanja dodatne strokovne pomoči, saj pomanjkanje informacij vodi do razvijanja predsodkov. Omenjeno bi prispevalo tudi k temu, da bi vsi starši prejeli informacije o tej možnosti pomoči, če bi jo v prihodnje morda kdaj potrebovali.
- Sodelovanje med učiteljem in izvajalcem dodatne strokovne pomoči je izjemnega pomena. Koristi sodelovanja imajo vsi, zato naj sodelovanje poteka redno. Učitelj naj izvajalcu pove tudi za domačo nalogo, ki jo bo ostalim otrokom dal v razredu.
- Pri učiteljih je pogosto prepričanje, da starši preveč odgovornosti prelagajo na šolo. Čeprav je na mnenja staršev res težko vplivati, bi bilo kljub temu morda smiselno, da se strokovni delavec na začetku šolskega leta pogovori s starši glede pričakovanj.

- Nekateri otroci pomoč zavračajo zaradi razloga, ker morajo zapustiti razred. Pri takšnih otrocih bi bilo smiselno, da strokovni delavci razmislijo, ali ne bi bilo boljše, da bi izvajalka prišla k otroku v razred.
- Dodatna strokovna pomoč je namenjena premagovanju primanjkljajev, ovir oziroma motenj, izvajanju svetovalnih storitev ter izvajanju učne pomoči. Ure naj bodo zares namenjene predmetom, pri katerih ima otrok težave, saj je prejemanje pomoči pri predmetih, kjer otrok ni šibak, nesmiselno.
- Pohvala otroku zelo veliko pomeni, zato naj ob uspehih strokovni delavci otroke pohvalijo.
- Nekateri starši imajo glede otrokove prihodnosti določene skrbi. Strokovni delavci naj namenijo prostor tudi tej temi pogovora. Če starši sami ne spregovorijo o skrbih, naj jih o tem povprašajo.
- Za dobro delo strokovnih delavcev je izjemnega pomena podpora in pomoč sodelavcev. Po poročanju sogovornikov je za podporo na Osnovni šoli Antona Žnideršiča dobro poskrbljeno, zato naj zaposleni takšen odnos ohranjajo še naprej.
- Enako pomembno kot ohranjanje dobrih odnosov je tudi strokovno izpopolnjevanje. Na šoli naj bodo organizirana pogostejša izobraževanja, na katerih bodo strokovni delavci dobili informacije o dobrih praksah sodelovanja z otroki s posebnimi potrebami.

Čeprav je bil glavni namen raziskave najti predloge, ki bodo pri nadaljnjem delu pomagali zaposlenim v šoli, v nadaljevanju navajam tudi nekaj mogočih sprememb za starše in otroke.

- Poleg sodelovanja med strokovnimi delavci na šoli je pomembno tudi sodelovanje med šolo in starši. Starši naj poskušajo čim bolj redno prihajati na govorilne ure ter se udeleževati roditeljskih sestankov. Če zaradi drugih obveznosti ne morejo priti osebno, naj o tem obvestijo strokovne delavce ter se z njimi dogovorijo za drugačen način sodelovanja (npr. za drug termin srečanja, pogovor po telefonu, dopisovanje preko elektronske pošte).
- Če starši pri otroku opazijo težave, naj ukrepajo čim prej. Zanikanje težav in prenašanje krivde na druge sta obrambna mehanizma, ki otroku nista v korist. Starši naj pomoč poiščejo v šoli ter upoštevajo priporočila strokovnih delavcev.
- Ker se starši večinoma niso strinjali z mnenjem učiteljev, da imajo visoka pričakovanja do šole, bi bilo zaradi razhajanja mnenj smiselno, da se vsak starš na začetku šolskega leta o pričakovanjih pogovori s strokovnimi delavci.

- Vsak ima svoje pravice in svoje dolžnosti, zato je pomembno, da tudi otrok spoštuje svoje.

V nadaljevanju navajam tudi nekaj predlogov za nadaljnje raziskovanje.

- Kar nekaj staršev in posledično otrok je sodelovanje v raziskavi zavrnilo oziroma se ni odzvalo na povabilo. Smiselno bi bilo raziskati razloge za negativni odziv.
- V raziskavo je bilo vključenih sedem učiteljev. V nadaljnjem raziskovanju bi lahko intervjuvala vse strokovne delavce, poleg učiteljev pa vključila še vse izvajalce dodatne strokovne pomoči. Večje število strokovnih delavcev bi omogočilo več pridobljenih podatkov.
- Poleg spraševanja bi lahko kot metodo za zbiranje podatkov uporabila še opazovanje ali pa fokusne skupine.
- Način izvajanja dodatne strokovne pomoči v Osnovni šoli Antona Žnideršiča bi lahko primerjala z drugimi šolami po Sloveniji.

8. UPORABLJENA LITERATURA

Akerman, B. (2013). Moč besed v pogovoru z otrokom. V T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči: priročnik za vrtce, šole in starše* (str. 81–97). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Booth, T., & Statham, J. (1988). A Community Worker in a Special School. V T. Booth, & J. Statham (ur.), *The Nature of Special Education: People, Places and Change* (str. 159–164). London in New York: Routledge.

Bratož, M. (2004). Integracija učencev s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami. V Š. Krapše (ur.), *Otroci s posebnimi potrebami* (str. 9–49). Nova Gorica: Educa.

Bregar Golobič, K. (2013). Upoštevanje otrokovega glasu je kulturno dejanje. V T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči: priročnik za vrtce, šole in starše* (str. 41–64). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Chen, D., & Miles, C. (2004). Working with Families. V F. P. Orelove, D. Sobsey, & R. K. Silberman (ur.), *Educating Children with Multiple Disabilities: A Collaborative Approach* (str. 31–65). Baltimore, London in Sidney: Paul H. Brookes.

Clement Morrison, A. (2008a). Razvoj inkluzije v ZDA. V M. Kavkler, A. Clement Morrison, M. Košak Babuder, S. Pulec Lah, & S. Viola, *Razvoj inkluzivne vzgoje in izobraževanja: izbrana poglavja v pomoč šolskim timom* (str. 21–29). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Clement Morrison, A. (2008b). Vloga staršev pri izobraževanju otrok s posebnimi potrebami. V M. Kavkler, A. Clement Morrison, M. Košak Babuder, S. Pulec Lah, & S. Viola, *Razvoj inkluzivne vzgoje in izobraževanja: izbrana poglavja v pomoč šolskim timom* (str. 197–204). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Cloninger, C. J. (2004). Designing Collaborative Educational Services. V F. P. Orelove, D. Sobsey, & R. K. Silberman (ur.), *Educating Children with Multiple Disabilities: A Collaborative Approach* (str. 1–29). Baltimore, London in Sidney: Paul H. Brookes.

Cooley, M. L. (2007). *Teaching Kids with Mental Health & Learning Disorders in the Regular Classroom: How to Recognize, Understand, and Help Challenged (and Challenging) Students Succeed*. Minneapolis: Free Spirit Publishing.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2005). Psihosocialni vidiki inkluzije. V M. Sardoč, & M. Kavkler (ur.), *Konferenca Izobraževanje otrok s posebnimi potrebami: od dobre teorije k učinkoviti praksi* (str. 23–28). Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2006). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2008a). *Programske smernice: svetovalna služba v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2008b). *Soustvarjanje v šoli: učenje kot pogovor*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2011). Soustvarjanje v delovnem odnosu: izvirni delovni projekt pomoči. V L. Šugman Bohinc (ur.), *Učenci z učnimi težavami: izvirni delovni projekt pomoči* (str. 15–35). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2013). Spoštovanje otroštva. V T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči: priročnik za vrtce, šole in starše* (str. 11–40). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Čačinovič Vogrinčič, G., & Kodele, T. (2016). Učenec kot soustvarjalec pedagoškega procesa. V D. Štefanc, & I. Lesar (ur.), *Vzgoja in izobraževanje otrok in mladih s posebnimi potrebami: problemi, dileme, rešitve: brošura povzetkov s strokovnega posveta* (str. 6). Ljubljana: Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije.

Dee, L. (2006). *Improving Transition Planning for Young People with Special Educational Needs*. Maidenhead: Open University Press.

European Agency for Special Needs and Inclusive Education. (2018). Pridobljeno 14.12.2018 s <https://www.european-agency.org/>

Fiedler, C.R., Simpson, R.L., & Clark, D.M. (2007). *Parents and Families of Children with Disabilities: Effective School-Based Support Services*. Upper Saddle River: Pearson Merrill/Prentice Hall.

Golob, A. (2011). Inkluzivno učenje in izobraževanje. V K. Destovnik, & A. Tasič (ur.), *Usposabljanje strokovnih delavcev za uspešno vključevanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v vzgojo in izobraževanje v letih 2008, 2009, 2010 in 2011* (str. 75–84).

Ljubljana: SOUS – Skupnost organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami v Republiki Sloveniji.

Greening, J. (2009). *Opening Doors, Opening Lives: Creating Awareness of Advocacy, Inclusion, and Education for Our Children with Special Needs*. Canada: Ferne Press.

Hegarty, S., Pocklington, K., & Lucas, D. (1982). *Integration in Action: Case Studies in the Integration of Pupils with Special Needs*. Windsor, Berks: Nfer-Nelson.

Hegarty, S., Pocklington, K., & Lucas, D. (1990). *Educating Pupils with Special Needs in the Ordinary School*. Windsor: Nfer-Nelson.

Heller, K.W., Forney, P.E., Alberto, P.A., Schwartzman, M.N., & Goeckel, T.M. (2000). *Meeting Physical and Health Needs of Children with Disabilities: Teaching Student Participation and Management*. Belmont: Wadsworth, Cengage Learning.

Horvat, M., & Košir, K. (2013). Socialna sprejetost nadarjenih učencev in učencev z dodatno strokovno pomočjo v osnovni šoli. *Psihološka obzorja*, 22, 156–166.

Hozjan, D. (2012). Razumevanje socialne kohezivnosti in inkluzije v kontekstu družbe blaginje. V D. Hozjan, & M. Strle (ur.), *Inkluzija v sodobni šoli* (str. 9–18). Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales.

Janželj, L. (2011). Pravni vidiki učnih težav. V S. Pulec Lah, & M. Velikonja (ur.), *Učenci z učnimi težavami: izbrane teme* (str. 38–51). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Jereb, A. (2011). Partnersko sodelovanje med učitelji in starši kot dejavnik pomoči učencem z učnimi težavami. V S. Pulec Lah, & M. Velikonja (ur.), *Učenci z učnimi težavami: izbrane teme* (str. 110–125). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Jurišić, B. D. (2008). Starši so enakovredni partnerji pri oblikovanju individualiziranega programa: otroci naj bodo dobri v šoli in odlični v življenju! V M. Rovšek (ur.), *Otroci s posebnimi potrebami: izobraževanje in vzgoja otrok z motnjami v duševnem razvoju* (str. 33–57). Nova Gorica: Melior, Educa.

Kavkler, M. (2005). Model sistemskega pristopa inkluzivnega šolanja. V M. Sardoč, & M. Kavkler (ur.), *Konferenca Izobraževanje otrok s posebnimi potrebami: od dobre teorije k učinkoviti praksi* (str. 29–33). Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Kavkler, M. (2008a). Opredelitev inkluzivne vzgoje in izobraževanja. V M. Kavkler, A. Clement Morrison, M. Košak Babuder, S. Pulec Lah, & S. Viola, *Razvoj inkluzivne vzgoje in izobraževanja: izbrana poglavja v pomoč šolskim timom* (str. 9–20). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kavkler, M. (2008b). Dejavniki inkluzivne vzgoje in izobraževanja v državah Evropske unije. V M. Kavkler, A. Clement Morrison, M. Košak Babuder, S. Pulec Lah, & S. Viola, *Razvoj inkluzivne vzgoje in izobraževanja: izbrana poglavja v pomoč šolskim timom* (str. 31–39). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kavkler, M. (2008c). Posebne vzgojno-izobraževalne potrebe. V M. Kavkler, A. Clement Morrison, M. Košak Babuder, S. Pulec Lah, & S. Viola, *Razvoj inkluzivne vzgoje in izobraževanja: izbrana poglavja v pomoč šolskim timom* (str. 41–47). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kavkler, M. (2008d). Uresničevanje inkluzivne vzgoje in izobraževanja v šolski praksi. V M. Kavkler, A. Clement Morrison, M. Košak Babuder, S. Pulec Lah, & S. Viola, *Razvoj inkluzivne vzgoje in izobraževanja: izbrana poglavja v pomoč šolskim timom* (str. 57–93). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kavkler, M., Košak Babuder, M., & Magajna, L. (2015). Inclusive Education for Children with Specific Learning Difficulties: Analysis of Opportunities and Barriers in Inclusive Education in Slovenia. *CEPS Journal*, 5(1), 31–52.

Kobal, B. (2009). Invalid, invalidnost, posebne potrebe. V D. Kobal Grum, & B. Kobal (ur.), *Poti do inkluzije* (str. 11–28). Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Kobal Grum, D., & Kobal, B. (2009). Pravica do inkluzije. V D. Kobal Grum, & B. Kobal (ur.), *Poti do inkluzije* (str. 37–41). Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Kodele, T., & Mešl, N. (2013). Predstavitev slikovnega podpornega gradiva za pomoč pri vključevanju otrokovega glasu. V T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči: priročnik za vrtce, šole in starše* (str. 177–191). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Košir, S. (2008). *Otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja: navodila za prilagojeno izvajanje programa osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kuntner, M. (2017). Inkluzivno izvajanje dodatne strokovne pomoči: prehod z individualnega na inkluzivno izvajanje ur DSP. *Vzgoja*, 76(19/4), 15–17.

Kus, N., Leskovec, T., & Pesan, I. (2006). Dodatna strokovna pomoč v naši šoli – nova kvaliteta. V B. Založnik (ur.), *Otroci s posebnimi potrebami: integracija in inkluzija* (str. 139–148). Nova Gorica: Educa, Melior.

Kustec, K. (2011). Participatorni pristopi pri delu z otroki in mladostniki s posebnimi potrebami. V K. Destovnik, & A. Tasič (ur.), *Usposabljanje strokovnih delavcev za uspešno vključevanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v vzgojo in izobraževanje v letih 2008, 2009, 2010 in 2011* (str. 159–164). Ljubljana: SOUS – Skupnost organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami v Republiki Sloveniji.

Kustec, K. (2013). Ustvarjalne dejavnosti in otrokov glas v skupini. V T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči: priročnik za vrtce, šole in starše* (str. 136–159). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kvaternik, I., & Kustec, K. (2011). Sodelovanje staršev s šolo: vzpostavljanje delovnega odnosa soustvarjanja v šoli. *Socialno delo*, 50(2), 81-89.

Magajna, L. (2004). Vloga staršev v inkluzivni šoli. V M. Kavkler, & N. Končnik Goršič (ur.), *Nekaj v pomoč učiteljem: vodnik za poučevanje skupine učencev z učnimi težavami, ki počasneje usvajajo znanja* (str. 33–34). Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.

Magajna, L., Kavkler, M., Čačinovič Vogrinčič, G., Pečjak, S., & Bregar Golobič, K. (2008). *Učne težave v osnovni šoli: koncept dela*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Magajna, L., Kavkler, M., & Košir, J. (2011). Osnovni pojmi. V S. Pulec Lah, & M. Velikonja (ur.), *Učenci z učnimi težavami: izbrane teme* (str. 8–21). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

McCurrach, I., & Darnley, B. (1999). *Special Talents, Special Needs: Drama for People with Learning Disabilities*. London in Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.

McLeskey, J., Rosenberg, M. S., & Westling, D. L. (2010). *Inclusion: Effective Practices for All Students*. Boston: Pearson.

Mencin Čeplak, M. (2000). Šola ter zgodbe o (pre)velikih pričakovanjih in izgubljenih iluzijah. V M. Ule, T. Renner, M. Mencin Čeplak, & B. Tivadar, *Socialna ranljivost mladih* (str. 119–142). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino; Šentilj: Aristej.

Morrison Clement, A. (2005). Inkluzija učencev s posebnimi potrebami v redne šole: prilagoditev učnega načrta. V M. Sardoč, & M. Kavkler (ur.), *Konferenca Izobraževanje otrok s posebnimi potrebami: od dobre teorije k učinkoviti praksi* (str. 93–99). Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Murgel, J. (2014). *Vodnik po pravicah otrok s posebnimi potrebami*. Ljubljana: IUS Software, GV Založba.

Nojič, B. (2006). Individualizirani program – skupaj znamo in zmoremo! V B. Založnik (ur.), *Otroci s posebnimi potrebami: integracija in inkluzija* (str. 73–80). Nova Gorica: Educa, Melior.

Novljan, M. (2008). Otroci s posebnimi potrebami v večinski osnovni šoli. V M. Rovšek (ur.), *Otroci s posebnimi potrebami: izobraževanje in vzgoja otrok z motnjami v duševnem razvoju* (str. 85–94). Nova Gorica: Melior, Educa.

O'Hanlon, C. (1993). *Special Education Integration in Europe*. London: David Fulton Publishers Ltd.

Opara, B. (2011). Uresničevanje inkluzivne vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami. V K. Destovnik, & A. Tasič (ur.), *Usposabljanje strokovnih delavcev za uspešno vključevanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v vzgojo in izobraževanje v letih 2008, 2009, 2010 in 2011* (str. 19–40). Ljubljana: SOUS – Skupnost organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami v Republiki Sloveniji.

Opara, B. (2015). *Dodatna strokovna pomoč in prilagoditve: pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Centerkontura.

Opara, B., Barle Lakota, A., Globočnik, B., Kobal Grum, D., Košir, S., Macedoni Lukšič, M., Zorc, D., Bregar Golobič, K., Molan, N., Vovk Ornik, N., & Klavžar, K. (2010). *Analiza vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji*. Ljubljana: JRZ Pedagoški inštitut.

- Osborne, E. (1994). *The Child, the Family and the School: An Interactional Perspective*. V E. Dowling, & E. Osborne (ur.), *The Family and the School: A Joint Systems Approach to Problems with Children* (str. 45–58). London in New York: Routledge.
- Pečak, M., & Lesar, I. (2006). *Pravičnost slovenske šole: mit ali realnost*. Ljubljana: Sophia.
- Peklaj, C. (2008). Učenci z učnimi težavami v razredu – priporočila za učitelje. V L. Magajna, S. Pečjak, C. Peklaj, G. Čačinovič Vogrinčič, K. Bregar Golobič, M. Kavkler, & S. Tancig, *Učne težave v osnovni šoli: problemi, perspektive, priporočila* (str. 71–77). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Primc Udovič, S. (2007). *Otroci s posebnimi potrebami* (Diplomsko delo). Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
- Pulec Lah, S. (2005). Pomembni vidiki oblikovanja individualiziranega programa. V M. Sardoč, & M. Kavkler (ur.), *Konferenca Izobraževanje otrok s posebnimi potrebami: od dobre teorije k učinkoviti praksi* (str. 51–58). Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Pulec Lah, S. (2008). Kako v razredu uspešno zadovoljevati raznovrstne (učne) potrebe vseh učencev? V M. Kavkler, A. Clement Morrison, M. Košak Babuder, S. Pulec Lah, & S. Viola, *Razvoj inkluzivne vzgoje in izobraževanja: izbrana poglavja v pomoč šolskim timom* (str. 95–141). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Resnik Planinc, T., & Kolnik, K. (2016). Delo z učenci s posebnimi potrebami: mnenja in izkušnje učiteljev geografije. *Dela*, 46, 89–103.
- Rovšek, M. (2006). Poti in stranpoti vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami. V B. Založnik (ur.), *Otroci s posebnimi potrebami: integracija in inkluzija* (str. 15–26). Nova Gorica: Educa, Melior.
- Rutar, S. (2012). Inkluzivna praksa iz perspektive osnovnošolskih učiteljev in vzgojiteljev v vrtcih. V D. Hozjan, & M. Strle (ur.), *Inkluzija v sodobni šoli* (str. 19–34). Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales.
- Sardoč, M. (2005). Pravice otrok s posebnimi potrebami do inkluzivnega izobraževanja. V M. Sardoč, & M. Kavkler (ur.), *Konferenca Izobraževanje otrok s posebnimi potrebami: od dobre teorije k učinkoviti praksi* (str. 13–16). Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Sardoč, M. (2006). Pravice otrok s posebnimi potrebami do inkluzivnega izobraževanja. V B. Založnik (ur.), *Otroci s posebnimi potrebami: integracija in inkluzija* (str. 9–14). Nova Gorica: Educa, Melior.

Schwarz, P. (2006). *From Disability to Possibility: The Power of Inclusive Classrooms*. Portsmouth: Heinemann.

Singer, J. (2012). *The Special Needs: Parent Handbook: Critical Strategies and Practical Advice to Help You Survive and Thrive*. Združene države Amerike: Clinton+Valley Publishing.

Strmole, N. (2010). *Dodatna strokovna pomoč v osnovni šoli: učinkovitost izvajanja dodatne strokovne pomoči otrokom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja v osnovni šoli* (Magistrsko delo). Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.

Šmid, M. (2016). Recognition in Programmes for Children with Special Needs. *CEPS Journal*, 6(3), 117–140.

Šugman Bohinc, L. (2013). Otroštvo in otrokov glas v starih in novih raziskavah o otrocih. V T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči: priročnik za vrtce, šole in starše* (str. 65–78). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Tancig, S. (2005). Timsko izvajanje inkluzivnega procesa. V M. Sardoč, & M. Kavkler (ur.), *Konferenca Izobraževanje otrok s posebnimi potrebami: od dobre teorije k učinkoviti praksi* (str. 47–50). Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Tovray, S., & Wilson Portuondo, M. (1995). *Helping Your Special Needs Child: A Practical and Reassuring Resource Guide*. Rocklin, CA: Prima Publishing.

Udvari Solner, A., Causton Theoharis, J., & York Barr, J. (2004). Developing Adaptations to Promote Participation in Inclusive Environments. V F. P. Orelve, D. Sobsey, & R. K. Silberman (ur.), *Educating Children with Multiple Disabilities: A Collaborative Approach* (str. 151–192). Baltimore, London in Sidney: Paul H. Brookes.

Valič, B. (2016). Pomen timskega dela v procesu vključevanja otrok s čustvenimi in vedenjskimi težavami. V D. Štefanc, & I. Lesar (ur.), *Vzgoja in izobraževanje otrok in mladih s posebnimi potrebami: problemi, dileme, rešitve: brošura povzetkov s strokovnega posveta* (str. 8). Ljubljana: Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije.

Vrhovski, M. (2005). Vključevanje oseb s posebnimi potrebami – družbena (kulturna) izbira in strokovna (akademska) soodgovornost? V M. Sardoč, & M. Kavkler (ur.), *Konferenca Izobraževanje otrok s posebnimi potrebami: od dobre teorije k učinkoviti praksi* (str. 7–12). Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Vršnik Perše, T. (2005). Učinki aktualne zakonodaje v vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami. V M. Sardoč, & M. Kavkler (ur.), *Konferenca Izobraževanje otrok s posebnimi potrebami: od dobre teorije k učinkoviti praksi* (str. 17–21). Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1) (2011). Ur. l. RS 58/11.

Žerovnik, A. (2004). *Otroci s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Družina.

9. PRILOGE

9.1. Povabilo oziroma soglasje za starše

Spoštovani!

Sem Petra Tomažič, študentka socialnega dela na Fakulteti za socialno delo v Ljubljani. V Osnovni šoli Antona Žnideršiča opravljam obvezno študijsko prakso, hkrati pa bom tudi svoje zaključno delo napisala v sodelovanju s šolo. V svojem magistrskem delu želim raziskati pomen dodatne strokovne pomoči za otroke, starše in učitelje. Zanima me obdobje pred odločbo, postopek usmerjanja ter čas po odločbi. Več bi rada izvedela o občutkih udeležencev, pričakovanjih, pozitivnih in negativnih spremembah, predlogih za naprej ipd. Z raziskavo želim spodbujati pozitivne spremembe, ki bodo v korist vsem.

Ker je vsaka nova informacija zame zelo dragocena, Vas lepo vabim k sodelovanju. Zagotavljam Vam, da bodo vsi zbrani podatki anonimni, obdelani ter predstavljeni le skupinsko in da identiteta Vas in Vašega otroka ne bo nikoli razkrita.

Spodaj prosim označite, ali ste pripravljeni sodelovati. V primeru, da se za sodelovanje odločite, lahko v kratkem pričakujete moj klic. Moja telefonska številka je 031 553 206. Hkrati pa Vas prosim tudi, da označite, ali z Vašim otrokom lahko opravim pogovor.

Prisrčen pozdrav.

Petra Tomažič

Kot starš ŽELIM / NE ŽELIM (obkrožite) sodelovati v raziskavi na temo dodatne strokovne pomoči. Moja telefonska številka, na katero me lahko pokličete, je (izpolnite le v primeru sodelovanja):
_____.

Spodaj podpisani _____ se STRINJAM / NE STRINJAM (obkrožite), da z mojim otrokom _____, Petra Tomažič opravi anonimni intervju o dodatni strokovni pomoči.

Podpis: _____

9.2. Vprašalnik za otroke

Splošne informacije

1. Koliko si star/-a in kateri razred trenutno obiskuješ?
2. Kako poteka tvoj običajen dan v šoli?
3. Kako se v šoli počutiš? Prosim opiši.
4. Prosim opiši dogodek, ko si se v šoli počutil/-a še posebej dobro.
5. Prosim opiši dogodek, ko si se v šoli počutil/-a slabo.
6. Kako se razumeš s svojimi sošolci?
7. Kaj si želiš, da bi sošolci spremenili v odnosu do tebe?
8. Kako bi opisal/-a svoje učitelje in učiteljice?
9. Kaj ti je pri učiteljih in učiteljicah všeč in kaj te moti?
10. Kaj je tisto, kar ti gre v šoli dobro?
11. Pri čem imaš v šoli težave? Prosim opiši.

Čas pred izdajo odločbe in postopek usmerjanja

12. Ko si v šoli imel/-a težave, kaj si takrat naredil/-a?
13. Kdo ti je pomagal?
14. Kako so ti pomagali starši?
15. Kako so ti pomagali učitelji?
16. Dobil/-a si tudi dodatno strokovno pomoč. Prosim, opiši, kako se je to zgodilo.

Čas po izdaji odločbe

17. Kako se počutiš danes, ko že nekaj časa prejemaš dodatno strokovno pomoč?
18. Kako te sprejemajo sošolci odkar prejemaš dodatno strokovno pomoč?
19. Kdo od zaposlenih izvaja dodatno strokovno pomoč?
20. Kako potekajo ure dodatne strokovne pomoči? Prosim opiši.
21. Kako pogosto prejemaš dodatno strokovno pomoč?
22. Katere prednosti ti prinaša dodatna strokovna pomoč?
23. Katere slabosti ti prinaša dodatna strokovna pomoč?
24. Ali imaš danes, ko prejemaš dodatno strokovno pomoč, manj težav kot nekoč? katerih težav nimaš več oziroma so le-te manjše kot nekoč?
25. Ali so se, odkar prejemaš dodatno strokovno pomoč, tvoje ocene spremenile? Kako?
26. Kaj od tega, kar si pričakoval/-a glede dodatne strokovne pomoči se je uresničilo?
27. Kaj od tega, kar si pričakoval/-a glede dodatne strokovne pomoči se ni uresničilo? Kaj misliš, zakaj?
28. Kaj ti je pri dodatni strokovni pomoči posebej všeč?
29. Kaj ti pri dodatni strokovni pomoči ni všeč in bi želel/-a, da je drugače?
30. Ti pri šolskem delu (še vedno) pomagajo domači? Kdo, na kakšen način in kako pogosto?
31. Kaj bi še potreboval/-a, da bi bil/-a v šoli še uspešnejši/-a?

9.3. Vprašalnik za starše

Splošne informacije

1. Koliko je vaš otrok star in kateri razred trenutno obiskuje?
2. Kako poteka običajen dan vašega otroka v šoli?
3. Kako se po vašem mnenju počuti v šoli?
4. Kako se razume s svojimi sošolci?
5. Kakšne so vaše izkušnje s strokovnimi delavci na šoli, s katerimi prihajate v stik? Kaj vam je pri njihovem delu posebej všeč in kaj vas moti?
6. Prosim opišite primer, ko zaposleni na šoli vašega otroka obravnavajo drugače od drugih učencev? Kakšni občutki vas ob tem spremljajo?
7. Kaj je tisto, kar gre vašemu otroku v šoli dobro?
8. Pri čem ima vaš otrok v šoli težave? Prosim opišite.

Čas pred izdajo odločbe

9. Kdaj ste se začeli zavedati otrokovih težav?
10. Kako so se težave začele kazati?
11. Kakšni občutki so bili pri vas prisotni, ko ste se začeli zavedati otrokovih težav?
12. Kdaj se je svojih težav začel zavedati vaš otrok?
13. Kako se je na težave odzval vaš otrok?
14. Kakšno in kako pogosto pomoč ste nudili otroku ob začetku težav?
15. Kdo in kdaj je v šoli prvi opazil otrokove težave?
16. Kdo je v šoli prvi nudil pomoč, ko so se začele otrokove težave?
17. Kakšno pomoč in kako pogosto so vašemu otroku ob začetku težav nudili v šoli?
18. Kako ste bili z dobljeno pomočjo v šoli zadovoljni?
19. Čigavo pomoč ste takrat pogrešali?

Postopek usmerjanja

20. Kdo in kdaj vas je seznanil z možnostjo usmerjanja?

21. Kdaj ste podali zahtevo za uvedbo postopka usmerjanja?
22. Kako ste se počutili, ko ste oddali zahtevo za uvedbo postopka usmerjanja?
23. Prosim opišite celoten postopek usmerjanja.
24. Koliko časa je minilo od kadar ste podali zahtevo pa do takrat, ko je bila izdana odločba o usmeritvi?
25. Kako vam je skozi postopek usmerjanja pomagala šola? Kakšno pomoč ste pogrešali?
26. Kdo se je z vašim otrokom prvi pogovoril o drugih možnih oblikah pomoči, ki bi še lahko olajšale njegove težave (dodatni strokovni pomoči)? Kdaj je to bilo? Prosim opišite.
27. Kako se je vaš otrok odzval, ko je izvedel, da potrebuje dodatno strokovno pomoč?
28. Kako hitro po dokončnosti odločbe je šola izdelala individualiziran program?
29. Kakšna je bila oz. je vaša vloga pri pripravi in spremljanju individualiziranega programa?
30. Kaj pa otrokov glas pri izdelavi individualiziranega programa in informiranje o spremembah?
31. Kako bi ocenili izdelan individualiziran program?
32. Kaj ste pričakovali, da bo z odločbo drugače?

Čas po izdaji odločbe

33. Koliko časa vaš otrok že prejema dodatno strokovno pomoč?
34. Kakšni občutki so pri vas prisotni danes, ko vaš otrok že nekaj časa prejema dodatno strokovno pomoč?
35. Kako vaš otrok sprejema dodatno strokovno pomoč danes?
36. Kako vašega otroka sprejemajo sošolci odkar prejema dodatno strokovno pomoč?
37. Kakšne informacije imate o poteku in načinu izvajanja dodatne strokovne pomoči (namen, pogostost, način dela ipd.)?
38. Katere druge prilagoditve še ima vaš otrok pri pouku?
39. Kako bi ocenili pripravljenost, motivacijo in znanje strokovnih delavcev, ki delajo z otroki s posebnimi potrebami?
40. Katere prednosti po vašem mnenju prinaša dodatna strokovna pomoč?
41. Katere slabosti po vašem mnenju prinaša dodatna strokovna pomoč?
42. Ali ima vaš otrok danes, ko prejema dodatno strokovno pomoč, manj težav kot nekoč? Katerih težav nima več oziroma so le-te manjše kot nekoč?
43. Ali so se, odkar prejema vaš otrok dodatno strokovno pomoč, njegove ocene spremenile? Kako?
44. Kdo je po vašem mnenju odgovoren, da otrok napreduje?
45. Po čem se po vašem mnenju meri uspešnost dodatne strokovne pomoči?
46. Kaj od tega, kar ste pričakovali glede dodatne strokovne pomoči se je uresničilo?
47. Kaj od tega, kar ste pričakovali glede dodatne strokovne pomoči se ni uresničilo? Kaj mislite, zakaj?
48. Kaj vam je pri izvajanju dodatni strokovni pomoči posebej všeč?
49. Kaj vam pri izvajanju dodatni strokovni pomoči ni všeč in bi želeli, da je drugače?
50. Ali po izdaji odločbe, s katero je vaš otrok upravičen do dodatne strokovne pomoči, pri šolskem delu otroku še vedno pomagata? Več kot prej/manj kot prej/enako? Na kakšen način pomagata vašemu otroku? Kako pogosto?
51. Kaj menite, da bi vaš otrok še potreboval, da bi bil v šoli še uspešnejši?
52. Kaj bi vi še potrebovali, da bi svojega otroka še bolj podprli?
53. Kaj vas najbolj skrbi glede vašega otroka?

9.4. Vprašalnik za učitelje

Splošne informacije

1. Prosim, opišite, kako poskrbite za dobro klimo v razredu.
2. Kako poskrbite, da v razredu vsi otroci enakopravno sodelujejo?
3. Na kakšen način in kako pogosto sodelujete z ostalimi strokovnimi delavci na šoli?
4. Na kakšen način in kako pogosto sodelujete s starši?
5. Kakšno je vaše mnenje o dodatni strokovni pomoči?
6. Koliko učencev, ki prejemajo dodatno strokovno pomoč, imate v razredu?
7. Prosim, opišite vaš odnos do učencev, ki prejemajo dodatno strokovno pomoč.

Čas pred izdajo odločbe

8. Kdo je po vašem mnenju tisti, ki prvi opazi težave pri otroku?
9. Kako hitro se težav začne zavedati otrok?

10. Kako se težave najpogosteje začno kazati?
11. Kakšni občutki so pri vas prisotni, ko se začnete zavedati težav enega od vaših učencev?
12. Kako se kot učiteljica odzovete na težave učenca?
13. Kako se na težave otroka odzovejo starši?
14. Kako se na težave odzove otrok sam?

Postopek usmerjanja

15. Kdo starše najpogosteje informira o pravici do dodatne strokovne pomoči?
16. Kolikokrat in v katerih primerih ste vi staršem svetovali postopek usmerjanja?
17. Prosim, opišite primer, ko je zahtevo za začetek postopka usmerjanja podala šola.
18. Kakšni občutki so pri vas prisotni, ko izveste, da so starši vašega učenca podali zahtevo za začetek postopka usmerjanja?
19. Prosim, opišite, kako poteka postopek usmerjanja. Koliko časa običajno traja?
20. Prosim, opišite svojo vlogo v postopku usmerjanja.
21. Prosim, opišite, katere so glavne stvari, ki jih vključite v mnenje o otroku, katero je kasneje del strokovne dokumentacije zahtevane za začetek postopka usmerjanja.
22. Kdo od strokovnih delavcev šole še sodeluje pri postopku usmerjanja? Na kakšen način?
23. Kako hitro po dokončnosti odločbe šola izdela individualiziran program?
24. Kakšna je vaša vloga pri izdelavi in spremljanju individualiziranega programa?
25. Kako poskrbite, da se skozi celoten postopek sliši glas otroka?
26. Kdo in na kakšen način še sodeluje pri pripravi individualiziranega programa?
27. Kako pogosto evalvirate individualiziran program posameznega učenca?
28. Kaj kot otrokova učiteljica pričakujete, da bo pri učencu, ki začne prejemati dodatno strokovno pomoč, drugače?

Čas po izdaji odločbe

29. Prosim, opišite potek izvajanja dodatne strokovne pomoči.
30. Kako bi opredelili svoj prispevek pri delu z učenci, ki prejemajo dodatno strokovno pomoč?
31. Prosim, opišite postopke/metode/koncepte/znanja/spretnost, ki jih uporabljate pri delu z otroki, ki prejemajo dodatno strokovno pomoč.
32. Kako po vaših opažanjih otrok sprejme dodatno strokovno pomoč?
33. Kakšni občutki so pri vas prisotni, ko sodelujete z otrokom, ki prejema dodatno strokovno pomoč?
34. Katere prednosti po vašem mnenju prinaša dodatna strokovna pomoč?
35. Katere slabosti po vašem mnenju prinaša dodatna strokovna pomoč?
36. V koliki meri se težave otroka, ki prejemajo dodatno strokovno pomoč zmanjšajo oz. odpravijo?
37. Po čem se po vašem mnenju meri uspešnost dodatne strokovne pomoči?
38. Kako se spremenijo ocene otroka, ko začne prejemati dodatno strokovno pomoč? Zakaj mislite, da je tako?
39. Kdo je po vašem mnenju najbolj odgovoren, da otrok napreduje?
40. Kako se počutite ob misli, da je zgolj odgovornost učitelja, da otrok napreduje?
41. Kako razredu obrazložite prilagoditve (izostanek pri določenih urah zaradi individualnega dela, podaljšan čas pisanja testov ...), ki jih kar na enkrat dobi eden izmed učencev?
42. Kako bi opisali odnos ostalih učencev do otroka, ki prejemajo dodatno strokovno pomoč?
43. Kako ravnate, ko opazite, da drugi sošolci ponižujejo učenca, ki prejema dodatno strokovno pomoč?
44. Kakšna so po vaših izkušnjah pričakovanja staršev glede dodatne strokovne pomoči?
45. Prosim razmislite o pomoči staršev, ki jo nudijo otroku pri šolskem delu. Katere razlike opazite glede pogostosti in vrste pomoči pred dodatno strokovno pomočjo in po tem, ko otrok začne dobivati dodatno strokovno pomoč?
46. Kaj menite, da bi otroci, ki prejemajo dodatno strokovno pomoč še potrebovali, da bi bili uspešnejši?
47. Kaj bi vi še potrebovali, da bi svoje učence lahko bolj podprli?
48. Kje vidite možne spremembe glede izvajanja dodatne strokovne pomoči?

9.5. Prepis intervjujev in izbor izjav – otroci

9.5.1. Intervju OA

- Stara sem devet let. Letos jih bom imela deset. (OA1) Obiskujem četrty razred. (OA2)
- V šolo pridem peš. (OA3) Po pouku grem direktno domov. (OA4) Razen po torkih grem tukaj v šoli na kosilo, ker imam potem aktivnosti. (OA5)
- V redu se počutim v šoli. (OA6)
- Všeč mi je ko gremo v šolo v naravi. (OA7)
- Za enkrat nimam nobenega takega dogodka. (OA8)
- V redu se razumemo s sošolci. (OA9)
- Nič. (OA10)
- Učiteljice so v redu. (OA11)
- Ko rabim mi pomaga. (OA12) Čeprav bi včasih lahko še bolj. (OA13)
- Športna. (OA14)
- Pri slovenščini. (OA15)
- Vprašala sem doma. (OA16)
- Mama. (OA17)
- Pomaga pri učenju (OA18) in nalogah. (OA19)
- Razložijo, ko treba. (OA20) Učiteljica ima pa tudi dopolnilni pouk. (OA21)
- Od prvega razreda hodim k tem uram. (OA22) Ne spomnim se drugega. (OA23)
- Dobro. (OA24)
- Sošolci nič ne rečejo. (OA25)
- Poleg izvajalke, ki jih imamo pri nas za DSP, (OA26) še logopedinja. (OA27)
- Mi razloži tiste stvari, ki jih sošolci delajo z učiteljico v razredu. (OA28) Pri logopedinji pa se učim izgovarjavo besed. (OA29)
- Kadar me pride iskati. (OA30)
- Da se kaj novega naučim. (OA31)
- Ni slabosti. (OA32)
- Bolj razumem snov. (OA33) Več se naučim, ko sem sama, (OA34) ker z učiteljico delava toliko časa, dokler ne razumem. (OA35) V razredu je včasih prehitro. Zato je dobro, da delava same. (OA36)
- Letos imam prvo leto ocene. Prej sem imela opisno. (OA37)
- Nič nisem pričakovala. (OA38)
- Nisem vedela kaj me čaka. (OA39)
- Vse mi je všeč. (OA40) Dobim kar rabim. (OA41)
- Boljše bi bilo, da ko bi šla iz razreda, da bi mi učiteljica povedala kaj je za nalogo, ker drugače ne vem. (OA42)
- Enako mi pomagajo doma. (OA43)
- Nič ne bi več potrebovala. (OA44)

9.5.2. Intervju OB

- Devet let imam. (OB1) Hodim pa v četrty razred. (OB2)
- Ko so starši doma, me peljejo. (OB3) Ko pa staršev ni doma, gremo jaz in sestre z avtobusom. (OB4) V četrtek imam zjutraj pred poukom logopedinjo. (OB5) Nekatere dni me vzame tudi ena učiteljica, ki z mano dela. (OB6) Delava tisto, kar delajo ostali v učilnici. (OB7) Imam še druge ure, ko sem s sošolci. (OB8) In potem imam samo še krožke. Treniram karate. (OB9) Vsak torek grem tudi k dopolnilnemu pouku. (OB10)
- Ful rad pridem v šolo. (OB11)
- Takrat, ko smo bili v sredo na športnem dnevu. Smo se sankali. (OB12)
- Ko sem bil v tretjem razredu in so me starejši otroci začeli pretepat. Sem se počutil grozno. (OB13) Ampak so mi sošolci malo pomagali. So me ščitili. Ker s sošolci se dobro razumemo. (OB14) So pa tudi učitelji ukrepali. (OB15) Ampak to je bilo včasih, ni več. (OB16)
- S sošolci se dobro razumemo. (OB17) Ni nič, da bi se norčevali ali kaj podobnega. (OB18) ~~Je dobro.~~
- Nič ne rabi, da sošolci spreminjajo v odnosu do mene. (OB19)
- Učiteljica je dobra. (OB20)

- Dobro razloži. (OB21) Nič me ne moti. (OB22)
- Slovenščina, (OB23) matematika, (OB24) naravoslovje (OB25) in družba. (OB26)
- Likovni. (OB27) Ko ne znam narediti to kar moremo. (OB28)
- Ko sem v šoli in česa ne razumem, vedno vprašam učiteljico. (OB29) Če pa ne znam domače naloge, pa vprašam starše (OB30) in sestre. (OB31)
- Starši (OB32) in učiteljica. (OB33)
- Pomagajo pri domači nalogi. (OB34)
- Mi kej razloži. (OB35)
- Pomoč prejemam že od prvega razreda. (OB36) Ne spomnim se točno kako je potekal postopek. (OB37)
- Všeč mi je pri teh urah. (OB38)
- V redu, nič ne zafkavajo. (OB39)
- Poleg specialne pedagoginje, (OB40) mi pomaga tudi logopedinja. (OB41) V torek pa hodim še k eni logopedinji, ki je v samostanu. (OB42)
- Z defektologinjo delava tisto, kar delajo ostali učenci v razredu. (OB43) Tisto, kar potrebujem. Ni vedno isti predmet. (OB44)
- Ene petkrat na teden. (OB45)
- Dodatno razlago. (OB46)
- Nič. (OB47) Dodatni strokovni pomoči bi dal oceno pet. (OB48)
- Mislim, da če ne bi imel te pomoči, bi se moral doma več učiti. (OB49)
- Prejemam pomoč že od prvega razreda. (OB50) Ampak misli, da pomoč vpliva na ocene. Da so ocene zaradi tega boljše. (OB51)
- Nič nisem pričakoval. (OB52)
- Nič nisem pričakoval. (OB53)
- Razlaga. (OB54)
- Nič takega. Mislim, da imam dovolj vsega. (OB55)
- Ko kaj ne znam, mi še vedno pomagajo. (OB56)
- Nič. (OB57)

9.5.3. Intervju OC

- Sedaj sem peti razred. Ampak sem enkrat ponavljal, kar pomeni, da sem eno leto starejši od svojih sošolcev. (OC1) Imel bom dvanajst let. (OC2)
- Zjutraj pridem z avtobusom. (OC3) Če imam preduro, grem k preduri, (OC4) drugače sem v jutranjem varstvu. (OC5) Po mojem mnenju se šola začne prezgodaj. Sam težko vstanem. Dvakrat se mi je že zgodilo, da sem zaspal in zato zamudil avtobus. (OC6) Edino kar je dobro je, da lahko v varstvu napišeš nalogo ali pa se učiš, namesto doma. (OC7) Ampak bi bilo boljše, da se ob 8h začne šole varstvo, ne pa pouk. (OC8) Po pouku grem na kosilo in potem odvisno od ure. (OC9) Če ujamem prvi avtobus, tako kot bom danes, grem direktno domov. (OC10) V nasprotnem primeru sem v varstvu. (OC11) Domače naloge večkrat napišem v varstvu, izkoristim čas, da sem potem doma lahko prost. (OC12)
- V šoli se dobro počutim. (OC13)
- Kot prijeten dogodek lahko izpostavim šolo v naravi v četrtem razredu. Bili smo na morju. S sošolci smo bili zunaj, na igrišču in k nam je prišla neka skupina drugih otrok. Ker so nas zafkavali, smo jih mi zafkavali nazaj. So se nas hitro ustrašili in odšli. (OC14) Pa športni dnevi tudi niso slabi. (OC15)
- Slabo sem se počutil, ko sem ponavljal. To mi je res ostalo v neprijetnem spominu. (OC16) Kot nedaven dogodek pa lahko izpostavim tri dni nazaj. S šolo smo šli na predstavo v Ljubljano. Sam sem telefon pustil v šoli, kar sem kasneje zelo obžaloval. Predstava je bila res super, jaz pa jo nisem mogel posneti. (OC17)
- Dobro se razumemo. (OC18) Si tudi pomagamo, če je treba. (OC19) Tudi s prejšnjimi sošolci sem se dobro razumel. Lahko rečem, da enako kot s temi sedaj. (OC20) Mi je pa letos boljše, ker sedaj imam same trojke, štirice, petke. Prej sem imel pa bistveno slabše ocene. (OC21)
- Nič ne rabi, da spremenijo. Je v redu tako kot je. (OC22)
- Učiteljica je dobra. (OC23)
- Predvsem mi je pri učiteljici všeč, da ne da veliko naloge za doma. (OC24) Da bi me nekaj posebej motilo, tega pa ni. (OC25)
- Dobro mi gre naravoslovje, (OC26) pa družba tudi. (OC27) Zelo mi je všeč tudi pri športni vzgoji. (OC28)
- Najslabše mi gre angleščina (OC29) in slovenščina. (OC30) Pri teh urah mi je tudi najbolj grdo, ker zaostajam za drugimi. (OC31)
- Večinoma sem vprašal doma. (OC32)

- Ker sem se po pomoč največkrat obrnil na starše, so mi tudi oni največ pomagali. (OC33)
- Skupaj z mano so pisali domače naloge, (OC34) pa tudi ponavljali snov. (OC35)
- Učitelji so mi dodatno razložili snov, ko sem potreboval. (OC36)
- Mislim, da se je to zgodilo nekje v tretjem razredu. (OC37) Spomnim se le, da so mi razložili, da mi bodo na dodatnih urah natančneje in bolj podrobno razložili učno snov, da bom tako bolje razumel. (OC38)
- V redu se počutim. (OC39) Od vsega začetka mi je na urah v redu. (OC40)
- V redu. (OC41) Na začetku so le vprašali kaj so te ure, kaj delam tam. Sem jim vse povedal. (OC42) In po tistem niso rekli več nič. Tudi zafirkavali me niso zaradi tega nikoli. (OC43)
- Ena učiteljica, ki je prav za to. (OC44) Grem ven iz razreda, k njej. (OC45)
- Tam večinoma utrjujeva in ponavljava snov. (OC46) Domačin nalog tam ne pišem. (OC47)
- Dvakrat na teden. (OC48)
- Prednost je predvsem ta, da mi razloži snov, da bolje razumem. (OC49) Poleg tega pa je prednost tudi to, da na teh urah nisem kaznovan, če nimam domače naloge. Ker, če sem pri pouku in brez domače naloge, me učiteljica vpiše. Če sem pa na urah, potem nisem vpisan. (OC50)
- Ne vidim slabosti v teh urah. Samo koristijo. (OC51)
- Manj težav imam v šoli. Lažje sledim pouku. (OC52) Poleg tega pa mi doma ne rabi več toliko delati. (OC53)
- Ocene so boljše. (OC54) Mislim, da ta pomoč pozitivno vpliva na ocene. (OC55)
- Nisem imel nobenih pričakovanj. Sem si rekel »pustimo se presenetiti«. (OC56) Mislim pa, da napredujeval sem. To je zagotovo pomembno. (OC57)
- Nič ni takega, da bi pričakoval, pa da se ni uresničilo. (OC58)
- Kot sem že rekel, dodatna razlaga. (OC59)
- Morda le to, da če smo na urah, da ne izvemo kaj je za nalogo. Prvi dan grem k dodatni strokovni pomoči, naslednji dan pa učiteljica pregleduje nalogo in jaz nimam pojma kaj govori. (OC60) Ne vem kaj učiteljica pove v razredu. (OC61)
- Še vedno mi pomagajo, ampak bistveno manj kot včasih. (OC62)
- Drugega ne bi potreboval. Dobim vse kar potrebujem. (OC63)

9.5.4. Intervju OČ

- Sem šesti razred (OČ1) in imam dvanajst let. (OČ2)
- /
- Dobro se počutim v šoli. (OČ3)
- Kadar grem k psihologinji je lepo. (OČ4) ~~Sedaj je zaradi porodniške prišla nova psihologinja.~~
- Ko imamo veliko naloge. (OČ5)
- Dobro se razumemo s sošolci. (OČ6)
- Nič. (OČ7)
- Dobri so. (OČ8)
- Všeč mi je, da me razumejo, če česa ne znam. (OČ9) Da mi razložijo. (OČ10) Moti me pa ne nič. (OČ11)
- Zgodovina, (OČ12) športna. (OČ13)
- Pri angleščini, (OČ14) matematiki, (OČ15) slovenščini, (OČ16) glasbi, (OČ17) geografiji. (OČ18)
- Dvignem roko in vprašam učiteljico. (OČ19)
- Učitelji. (OČ20)
- Pomagali so tudi starši, predvsem pri nalogah. (OČ21)
- Pri pouku učno (OČ22) in pri dopolnilnem pouku. (OČ23)
- Pomoč imam od tretjega razreda dalje. (OČ24) Ne spomnim se točno, ker je že kar nekaj časa nazaj. (OČ25)
- Dobro mi je. (OČ26)
- Nikoli mi ni nihče nič rekel. (OČ27)
- Psihologinja (OČ28) in specialna rehabilitacijska pedagoginja. (OČ29)
- Večinoma grem jaz iz razreda, (OČ30) včasih pa pridejo izvajalke tudi v razred. (OČ31) Bolj mi je sicer všeč, ko grem jaz k njim. (OČ32) Delamo večinoma snov, ki jo ostali delajo v razredu. (OČ33) Včasih se je že zgodilo, da nisem vedela kaj je za nalogo. (OČ34) Ampak v tem primeru vprašam sošolce. Čeprav bi mi lahko tudi izvajalka povedala, ampak mi ne. Zgleda, da ne vpraša učiteljice. (OČ35) Delamo pa tisti predmet, ki najbolj rabim. (OČ36) Pri izvajalkah pišem tudi teste. (OČ37) Pri psihologinji vadimo predvsem angleščino, (OČ38) se pogovarjamo. (OČ39)
- Dve uri na teden. (OČ40)
- Da mi učiteljice dodatno razložijo. (OČ41)

- Slabosti ni. (OČ42)
- Težko rečem, ali bi imela več težav brez dodatne strokovne pomoči ali ne. Ne morem vedeti. (OČ43) Tako-tako no. Morda malo manj težav je. (OČ44)
- Ne vem, ker do tretjega razreda, ko sem dobila pomoč, nismo imeli ocen. (OČ45)
- Vse se je uresničilo. (OČ46)
- Nič takega. (OČ47)
- Ne vem kaj drugega. Na sploh vse. (OČ48)
- Nič ne bi drugače. (OČ49)
- Še vedno enako pomagajo. (OČ50)
- Nič. (OČ51)

9.5.5. Intervju OD

- Jaz hodim v šesti razred. (OD1) Imel bom dvanajst let. Za enkrat jih imam še enajst. (OD2)
- Pridem direktno k pouku. (OD3) Razen če imamo preduro, pridem k preduri. (OD4) Na kosilu sem v šoli samo dvakrat na teden. (OD5) Ostale dni pa grem po pouku naravnost domov. (OD6) Ko potrebujem, grem še k dopolnilnemu pouku. (OD7)
- V redu mi je v šoli. (OD8)
- Ne najdem takega dogodka. (OD9)
- Res se ne spomnim prav posebnega dogodka. Večinoma je vse tako bolj povprečno, vsak dan isto. (OD10)
- S sošolci se ne razumemo. (OD11) Se dosti kregamo. (OD12) Smo pa isti učenci skupaj od prvega razreda. (OD13)
- Da bi se bolj razumeli. (OD14)
- So kar dobri. (OD15)
- Na splošno so dobri. Ni da bi me nekaj zelo motilo. (OD16)
- Matematika mi je všeč, (OD17) športna, (OD18) angleščina, (OD19) gospodinjstvo. (OD20)
- Največje težave imam pri slovenščini. (OD21)
- Večinoma sem vprašal doma. (OD22)
- Starši. (OD23)
- Razložili so mi snov, da sem boljše razumel. (OD24)
- Učitelje sem včasih vprašal, če česa nisem razumel, pa so mi razložili. (OD25) Pri predmetih, kjer sem rabil. (OD26)
- Sploh se ne spomnim kako se je začelo. Ne vem niti točno od katerega razreda naprej imam. (OD27)
- Dobro. (OD28)
- Že od začetka me zafrkavajo. (OD29) Se pa nisem še z nobeno učiteljico o tem pogovarjal. (OD30) Jih pustim pri miru, pa naj delajo kar želijo. (OD31) Je pa zafrkavanja res veliko. (OD32)
- Ena učiteljica, za katero ne vem točno kaj je po izobrazbi (OD33) in psihologinja. Sedaj imamo novo psihologinjo. (OD34) Pa tudi razredničarka. (OD35)
- Eno uro imam s psihologinjo, (OD36) eno uro z razredničarko (OD37) in s to učiteljico od DSP imam v enem dnevu dve uri. (OD38) Z razredničarko se učiva slovenščino, ker je ona učiteljica slovenščine. (OD39) Mi razloži, če kaj ne razumem, (OD40) ali pa mi da kaj za prepisati, če ne uspem pri pouku. (OD41)
- Sedaj imam štirikrat, (OD42) ampak mi bodo zmanjšali na dve uri na teden. (OD43)
- Podaljšan čas pisanja testa. (OD44) Nekatere teste pišem tudi izven razreda. (OD45)
- Ne vem. (OD46)
- Doma se še vedno veliko učim. Še vedno se zgodi, da določenih stvari ne razumem in potem ni druge, kot da se še doma učim. (OD47)
- Ne spomnim se. (OD48)
- Sem napredoval. (OD49) Zato mi bodo tudi sedaj zmanjšali število ur. Sedaj bodo iz štiri zmanjšali na dve. Naslednje šolsko leto pa morda na eno uro tedensko. (OD50)
- Nič takega. (OD51)
- Vesel sem, da sem napredoval. To je dobro. (OD52)
- Ne vem. (OD53)
- Ja, še vedno enako pomagajo. (OD54)
- Nič. (OD55)

9.5.6. Intervju OE

- Sedaj bom imel trinajst let. (OE1) Sem v sedmem razredu. (OE2)
- Zjutraj sem v varstvu. (OE3) Popoldan pa kdaj pa kdaj. Odvisno kako imam čas. Na primer v sredah in četrtek imam ob dveh in pol košarko, tako da počakam v varstvu. (OE4) Drugače pa grem po pouku domov. (OE5) Sem pa vsak dan tukaj tudi na kosilu. (OE6)
- Rad prihajam v šolo. (OE7) Tudi v razredu se še kar razumemo. (OE8)
- Na primer šola v naravi. (OE9)
- Nič ni takega, da bi imel v slabem spominu. (OE10)
- Kar v redu. (OE11) Eni si med seboj tudi pomagamo, (OE12) nočejo pa vsi pomagati. Odvisno od posameznika. (OE13)
- Ne vem, da bi bilo lahko karkoli drugače. (OE14)
- So prijazni. (OE15)
- Všeč mi je, da ti razložijo, če česa ne razumeš. (OE16) Moti pa me, da so včasih preveč stogi. (OE17)
- Rad grem k matematiki, (OE18) slovenščini, (OE19) športni. (OE20)
- Predvsem pri angleščini. Drugo pa ne gre tako slabo. (OE21)
- Vprašal starše (OE22) ali pa učitelje. (OE23) Se pa od vedno veliko učim tudi sam. (OE24)
- Učitelji (OE25) in starši. (OE26)
- Doma so se z mano učili (OE27) in pisali domače naloge. (OE28)
- Učitelji so mi dodatno razložili. (OE29) Pa tudi na primer vedno greš lahko k dopolnilnem pouku. (OE30) Po navadi pove učiteljica en teden pred testom, da bo. (OE31) Grem vedno. (OE32)
- Mislim, da se je postopek začel v petem razredu. (OE33) Spomnim se, da smo hodili v Lucijo. (OE34) Pa defektologinja v šoli mi je razložila kako bo to potekalo. (OE35)
- V redu. (OE36)
- Enkrat se spomnim, da mi je en sošolec rekel, da zakaj imam jaz to strokovno pomoč. Ampak potem sem mu vse razložil, pa je bilo v redu. (OE37) Sedaj se razumemo. (OE38)
- Defektologinja. (OE39)
- V četrtek in petek grem v njen kabinet. (OE40) Dodatne ure imam za slovenščino (OE41) in za matematiko. (OE42)
- Vsak četrtek imam matematiko in vsak petek slovenščino. (OE43)
- Mi pomaga pri ocenah. (OE44)
- Za enkrat mi je vse všeč, ne najdem slabosti, (OE45) ne bi hotel nič novega. (OE46)
- Bolj razumem. (OE47)
- Ja, boljše so. (OE48)
- Nisem imel nobenih pričakovanj. (OE49)
- Res se ne spomnim, da bi imel kakršno koli pričakovanje, zato težko rečem. (OE50)
- Da dobim dodatno razlago. (OE51)
- Edino mogoče glede domačih nalog. Ko grem na dodatne ure ne izvem kaj je za domačo nalogo. (OE52) In potem vprašam sošolce in mi včasih nočejo povedati. Sedaj sem se navadil, da vprašam kakšno sošolko, pa mi pove. (OE53) Poleg tega mi manjka snov. (OE54) In ne zvem ali je učiteljica še kaj pomembnega povedala v razredu. (OE55)
- Bistveno več delam naloge sam, (OE56) pa tudi učim se sam. (OE57)
- Za enkrat ne. Dobim vse kar rabim. (OE58)

9.5.7. Intervju OF

- Osmi razred. (OF1) Letos bom imel petnajst let. (OF2)
- Grem na avtobus. (OF3) Če je predura, grem na preduro. (OF4) Potem imam pouk. (OF5) V varstvu in na kosilu nisem. (OF6)
- Ni v redu. (OF7)
- Ni takega dogodka. (OF8)
- Na sploh šola. Učenje, naloge, testi. (OF9)
- S sošolci se dobro razumemo. (OF10)
- Nič. (OF11)
- Niso mi všeč. (OF12)

- Moti me to, da ne znajo objasniti stvari. (OF13) Ne znajo pritegniti pozornosti. (OF14) Ne znajo učiti tako, da bi bilo zanimivo. (OF15)
- Angleščina, (OF16) astronomija, (OF17) kemija, (OF18) matematika. (OF19)
- Tehnika, (OF20) naravoslovje. (OF21)
- Vprašam učitelja. Še danes jih vprašam, kdaj bi se lahko javil. (OF22)
- Ves čas mi že pomagajo doma, mama in oče. (OF23)
- Razložijo snov, (OF24) pomagajo pri nalogah. (OF25)
- Nudijo dopolnilni pouk. (OF26)
- Dodatno pomoč imam od šestega razreda. (OF27) Pomoč sem dobil, ko sem ponavljal. (OF28) Z mamom so se pogovarjali, (OF29) z mano pa ne. (OF30) Mi je mama dala informacije kaj in kako. (OF31)
- Mah, ne vem. (OF32)
- V redu. Me ne zafirkavajo. (OF33)
- Defektologinja. (OF34)
- Pomoč imam za slovenščino. (OF35) Poleg teh ur, imam še podaljšan čas pisanja testov. (OF36) Včasih, ampak ne vedno, pišem test izven razreda. (OF37) Večinoma grem ven iz razreda. (OF38) Defektologinja redko pride v razred. (OF39)
- Dve ure na teden imam. (OF40)
- Se ne moreš zafirkavat, ker si sam in potem bolj poslušáš. (OF41) Pa še ocene se izboljšajo. (OF42)
- To pa ne vem. (OF43)
- Manj doma delam. (OF44)
- Boljše so. (OF45) Ker mi pomagajo učiteljice, lažje sledim. (OF46) Se pa tudi jaz doma še učim. (OF47)
- Da mi dodatno razložijo. (OF48)
- Ne vem. (OF49)
- Da grem iz razreda. (OF50)
- Ne vem. (OF51)
- Starši mi isto pomagajo. (OF52)
- Nič. Je dobro tako kot je. (OF53)

9.5.8. Intervju OG

- Osmi razred sem sedaj. (OG1) Imam trinajst let in pol, skoraj štirinajst. (OG2)
- Živim blizu, kar pomeni, da pridem k pouku in nisem zjutraj v varstvu. (OG3) Imam različno ur. Od pet, do šest, v petek sedem. (OG4) V sredo in petek imam preduro. V sredo imamo razredno uro. Ob petkih pa športno. (OG5)
- Ah, tako kot vsi verjetno. Ne preveč dobro. (OG6) Ampak no, saj je v redu. Se družimo. (OG7)
- Sošolec, ki zelo zafirkava učitelje. Se spomnim en dan, ko mu je učiteljica rekla, da ga vidi kaj dela, ker ima oči povsod. In ji je on odgovoril "potem ste pa mutant". In on skrbi, da se nasmejimo. (OG8)
- Ko smo se obmetavali s kostanji. In enkrat je šel mimo avtobus in je kostanj zletel čez in mimo učiteljice. In se spomnim, da je bilo vse narobe. (OG9)
- Se razumemo. (OG10)
- Nič ni takega. (OG11)
- Boljše so učiteljice kot učitelji. Se z njimi da več zmeniti, bolj razumejo. Z učiteljem se npr. dogovorimo, da se lahko v roku enega tedna javimo in potem nam dvakrat odpade in učitelj reče, da bomo pa negativne dobili. Ja zakaj, saj se nismo imeli kdaj javit. No in na koncu doda, da naj pridemo v ponedeljek zjutraj in nas bo mogoče vprašal za dva. Mogoče. (OG12)
- Moti me, da se včasih ne da določenih stvari dogovoriti. (OG13)
- Tehnika. (OG14)
- Pri angleščini. (OG15)
- Šel sem na dopolnilni, ker so mi učiteljice naročile. (OG16) Pa doma sem se več učil. (OG17)
- Učitelji. (OG18)
- Doma sta mi pomagali mama (OG19) in sestra. (OG20) So mi razložili na drugačen način, da sem razumel. (OG21)
- Dopolnilni se mi ni zdel najboljši iz razloga, da je učiteljica vedno povedala isto kot pri pouku. In če pri pouku razlage ne razumeš, jo tudi potem težko. Če ne razumeš, ti je ista. V vsakem primeru ne razumeš. (OG22) Pomagala je le razlaga na drugačen način. (OG23)
- Uf, to je bilo veliko časa za čakati. (OG24) In potem sem kar na enkrat moral hoditi k neki psihologinji. (OG25) ~~Ne vem točno kam. Sem se moral deleč voziti. In meni v avtu zelo hitro postane slabo. No in potem~~

~~mi je bilo vedno slabo in sem enkrat popil tableto. Tista je totalno znorela, da če sem normalen, da ker potem ne morem normalno delati. In potem mi je rekla naj si vzamem bolj blage tablete. Sem poskusil, ampak mi je bilo spet slabo. In sem naprej spet pil tiste močnejše tablete. Spomnim se, da je ta gospa imela pisarno v garaži. Je imela mizo in vedno je bilo mrzlo, da sem moral biti v bundi. Pri njej sem večinoma bral. To je bilo pred odločbo. (OG26) No in potem čez približno pet mesecev sem dobil to odločbo, da me pripada dodatna strokovna pomoč. (OG27) Milim, da imam pomoč od začetka petega razreda naprej. (OG28) Sem pa šel že prej nekajkrat k defektologinji. (OG29)~~

- Kakor kdaj. (OG30) Najbolj me moti ko na primer delamo po dvojicah. In pride učiteljica in moraš iti z njo stran in delati čisto nekaj drugega. To se mi včasih zdi brez veze. (OG31)
- V redu. Nil ne rečejo. (OG32)
- Defektologinja. (OG33)
- Ko imamo na primer dodatno strokovno pomoč prvo uro in smo vsi zaspani, učiteljica dovoli, da gremo pet minut "Enko". Ravno toliko, da se malo zbudimo. In potem normalno delamo naprej. (OG34) Včasih smo imeli pomoč dva ali tri učenci skupaj. (OG35) Mi je bilo bolj zanimivo. Smo si tudi pomagali med seboj. (OG36) Sedaj sem pa sam. (OG37) Delam tisti predmet, ki ga najbolj potrebujem. (OG38) Čeprav meni se ne zdi smiselno. Ker dejansko bi pomoč rabil le pri angleščini. Morda fiziki, ampak tega učiteljica ne zna in tega ne delamo. Nesmiselno je, da se učim geografijo. Raje bi tisti čas izkoristil za angleščino. (OG39) Grem pa ven iz razreda. (OG40) In izvajalka mi razlaga snov. (OG41) Včasih ponoviva skupaj. (OG42)
- Dvakrat na teden. (OG43)
- Prednost pa je, da imam podaljšan čas pisanja testov (15 minut). (OG44) Pa dobro je bilo tudi napovedano spraševanje, ki pa ga sicer sedaj nimam več pri vseh predmetih. (OG45) Pa da ti učitelji razložijo snov. (OG46)
- Slabost je zagotovo ta, da sem izven razreda, ko je drugim v razredu zanimivo. (OG47) Pa slabo je tudi to, ker se nikoli ne morejo dogovoriti kaj je za nalogo. (OG48) Defektologinja mi reče naj vprašam učiteljico, učiteljice pa potem ne najdem več, ker gre prej iz razreda. In jo tako ne morem vprašati, (OG49) naslednji dan pa me zapiše, da sem brez domače naloge. (OG50)
- Ja in ne. Odvisno kje. Pri angleščini imam še vedno velike težave. (OG51)
- Težko rečem. (OG52) Ampak mislim, da ocene niso odvisne samo od pomoči v šoli. Odvisno je tudi koliko sam doma delaš. Lahko ti v šoli razložijo, ampak če doma ne vadiš, ne bo boljše. (OG53)
- Da mi dodatno razložijo (OG54) in pomagajo kjer rabim. (OG55)
- Pričakoval sem, da se bodo vsi držali tega kar rečejo. (OG56) Pa ni vedno tako. Čeprav so nam na začetku pri nekateri predmetih obljubili, da bomo imeli napovedano spraševanje, sedaj nihče nima. (OG57)
- Pomoč na sploh. (OG58)
- Enkrat smo npr. pri angleščini gledali film. Ko je prišla učiteljica, sem jo prosil, če lahko ostanem v razredu. Mi ni dovolila. (OG59) Potem sem šel z njo v razred. In ona ima mizo zraven učilnice, kamor so gledali film. Sem se naslonil na zid in poslušal film, ker je bilo vse slišati. Tako, da ta ura je bila popolnoma neproduktivna. Nisem imel nič od tiste ure. V takšnih primerih bi raje ostal v razredu. (OG60) Pa moti me tudi to, da imam dodatno uro, ko so ostali prosti. Npr. vsak drugi četrtek nam odpade slovenščina, drugi gredo domov, jaz pa k dodatni strokovni pomoči. Raje bi imel uro med poukom. (OG61) Pa res za tiste predmete, kjer rabim. (OG62)
- Malo manj mi doma pomagajo. (OG63) Sedaj se več učim sam. (OG64)
- Nič več ne bi potreboval. (OG65)

9.5.9. Intervju OH

- Sem osmi razred. (OH1) Letos bom imel štirinajst let. (OH2)
- Jaz grem zjutraj običajno za 7.30, ker imam preduro. (OH3) In potem popoldne nimam nobenega varstva, nisem na kosilu, grem naravnost domov. (OH4) Vmes pa sem pri pouku. (OH5) Ko imam čas, grem k dopolnilnemu pouku. (OH6)
- Tako-tako. Tudi odvisno od dneva. Včasih je v redu, ne pa vedno. (OH7)
- Nič kaj takega. Za enkrat še ne. (OH8)
- Ni takega dogodka. (OH9)
- Z nekateri gre, z drugimi pa sploh ne. (OH10)
- Naj se držijo zase. Naj me pustijo na meri, raje kot da me nervirajo. (OH11)
- Na sploh so v redu. (OH12)
- Le pri eni učiteljici bi si želel, da bi boljše razlagala. (OH13) Drugače pa mi, ko potrebujem, pomagajo. (OH14) No razen, ko je nemir. Takrat mi ne morejo pomagati, ampak morajo najprej utišati druge. (OH15) Večinoma pa mi odgovorijo na vprašanje, če znajo. (OH16)

- Športna. (OH17)
- Fizika. (OH18)
- Najprej vprašam učitelje, povem da ne razumem in vprašam kaj naj naredim, kako naj začnem. Povem česa nisem dobro razumel. In mi razložijo in potem gre lažje. (OH19)
- Tudi doma starši. (OH20)
- Pri domači nalogi. (OH21)
- Z razlago (OH22) in pri dopolnilnem pouku. (OH23)
- Pomoč prejemam od tretjega razreda naprej. (OH24) Večinoma so vse uredili starši (OH25) in se niti ne spomnim ali sem šel na kakšen pogovor zraven. Mislim, da ne. (OH26) Jaz sem že toliko let pri tej dodatni strokovni pomoči in že vse vem kako pa kaj (OH27) in se res ne spomnim kdo mi je pa prvi dal informacije o tem kako bo potekalo. (OH28)
- Meni je dobro. (OH29)
- Sošolci me zaradi DSP niso nikoli zafrkavali. (OH30)
- Imam dve učiteljici, dve defektologinji. (OH31) Vsako imam dve uri na teden. (OH32)
- Dodatno pomoč imam pri angleščini, slovenščini, zgodovini in geografiji. Včasih tudi pri državljski vzgoji in etiki. (OH33) Poleg teh ur, tudi teste pišem izven razreda. Ampak ne vedno. Odvisno kako se dogovorimo in ali imajo defektologinje čas. (OH34)
- Štirikrat na teden. (OH35)
- Pomagajo, da gre v šoli boljše. (OH36) Pa kot prednost vidim tudi to, da lahko pišem petnajst minut dlje. Dodaten čas mi koristi. (OH37) Tudi na sploh se mi prilagoditve zdijo smiselne. (OH38) Na sploh je dobro. (OH39)
- Ni slabosti. Za enkrat še ne. (OH40)
- Če pomoči ne bi imel, bi zagotovo moral doma več delati. (OH41)
- Ocene so večinoma podobne. (OH42)
- Ne spomnim se ali sem sploh kaj pričakoval. (OH43)
- Ne vem. Meni je v redu kot je. (OH44)
- Na sploh način izvajanja mi je všeč. (OH45) Če mi karkoli ni všeč, vedno lahko povem učiteljicam in potem skupaj spremenimo. (OH46)
- Naj ostane kot je. (OH47)
- Mama mi je včasih več pomagal. (OH48) Ampak še sedaj pride zraven, ko pišem nalogo in ko česa ne znam. (OH49)
- Ne bi nič posebnega več rabil. Tako kot sedaj je, mi je čisto v redu. (OH50) Če bi dobil še kaj dodatnega, bi me najbrž vrglo iz tira. Naj ostane kot je. (OH51)

9.5.10. Intervju OI

- Letos bom imela petnajst let. (OI1) Sem deveti razred. (OI2)
- Zjutraj me starši pripeljejo. (OI3) Zjutraj nisem v varstvu, po navadi počakam začetek pouka v garderobi. (OI4) Povprečno imam na dan pet ur. (OI5) Imamo tudi veliko predur. (OI6)
- Dobro se počutim v šoli. (OI7)
- Ko smo sodelovali v skupinah s sošolci. (OI8)
- Ko veliko klepetamo v razredu. (OI9)
- Se razumemo (OI10) in si pomagamo. (OI11)
- Nič ne bi, da spreminjajo. (OI12)
- Ko jih vpraša za pomoč, mi pomagajo. (OI13)
- Všeč mi je, da se odzovejo, ko potrebujem pomoč. (OI14) Niso niti preveč strogi. (OI15)
- Všeč mi je fizika, (OI16) matematika, (OI17) kemija. (OI18)
- Več težav imam pri zgodovini, (OI19) geografiji, (OI20) slovenščini (OI21) in angleščini. (OI22)
- Vprašala sem učitelje. (OI23) Poleg tega tudi še sedaj večkrat vprašam sošolce (OI24) in starše. (OI25)
- Pomagal mi je tisti, ki je bil najbližje. (OI26)
- Pomagali so mi tako pri pisanju domačih nalog, (OI27) kot tudi pri učenju. (OI28)
- Še enkrat so mi razložili snov. (OI29)
- Dodatno strokovno pomoč imam od šestega razreda naprej. (OI30) Pred začetkom pomoči, sem bila na pogovoru pri šolski svetovalni delavki. Mi je razložila kaj to sploh je in zakaj to potrebujem. (OI31) Sem dobila vse potrebne informacije. (OI32)
- Na začetku sem se počutila nekoliko prestrašeno, ker nisem vedela kako bo. (OI33) Sedaj pa je v redu. (OI34)

- Sošolci mi v zvezi s to pomočjo niso nikoli nič rekli. (OI35)
- Specialna pedagoginja me ima, (OI36) pa tudi psihologinja. (OI37)
- Pomoč imam pri angleščini, zgodovini in geografiji. (OI38) Sem med poukom v razredu in se potem z učiteljicami dodatno dobimo. Večinoma imam pred poukom. (OI39) Le psihologinjo imam med poukom. (OI40) Mi je tudi bolj všeč, da je izven pouka. (OI41)
- Vsega skupaj imam štiri ure na teden. (OI42)
- Prednost je zagotovo to, da učitelji pomagajo (OI43) in se tudi še kaj novega povedo, razložijo. (OI44)
- Nič ni slabo. (OI45)
- Na sploh imam manj težav. (OI46) Bolje razumem stvari. (OI47) Tudi doma manj delam. (OI48)
- Ne spomnim se točno, ampak mislim, da pomoč izboljša ocene. (OI49) Se pa moram kljub temu za dobro oceno še vedno učiti doma. (OI50)
- Nisem imela nobenih pričakovanj. Sem se bolj prepustila. (OI51)
- /
- To, da grem z učiteljico, da mi ona razloži in da bolje razumem. (OI52)
- Nič ne bi drugače. Če tako ostane, bo v redu. (OI53)
- Sedaj mi malo manj pomagajo. (OI54)
- Nič več ne bi potrebovala. (OI55)

9.5.11. Intervju OJ

- Deveti razred sem. (OJ1) Imam štirinajst let. (OJ2)
- Zjutraj pridem z avtobusom. (OJ3) Če nimam predure, sem v jedilnici s prijateljico. (OJ4) Če pa imam preduro, pa grem k preduri (OJ5) in potem k pouku. (OJ6) Imamo kar dosti predur. (OJ7)
- Šola kot šola, pač. Ni najboljše. (OJ8)
- Se ne spomnim. (OJ9)
- Tudi teh ni polno. (OJ10) Se pa spomnim... Jaz sem imel pri tej pomoči računalno in potem so me nekaj časa zafrkavali, da ker rabim računalno. (OJ11) Zafrkavanje je bilo. (OJ12) Tudi s strani starejših. (OJ13) Nisem pa povedal nobenemu učitelju. (OJ14)
- No, ja. Že devet let gledam ene in iste obraze, tako da komaj čakam, da bo konec, da spoznam nove prijatelje. (OJ15)
- Saj ni nekih problemov, (OJ16) ampak se pa družim z enimi in istimi. (OJ17)
- Različni so. (OJ18)
- Ko vidijo, da rabiš pomoč ti pomagajo. (OJ19) No spet, odvisno od učitelja do učitelja. (OJ20) Pa tudi razumejo. (OJ21) Se znajo pohecati, niso ves čas samo resni. (OJ22) In se tudi pogovorimo. (OJ23) So pa kakšni spet preveč resni. (OJ24) Ampak čeprav se razlikujejo, jaz mislim, da je večinoma v redu. (OJ25) Kar se tiče domačih nalog, jih niti nimamo veliko. (OJ26) Čeprav no. Npr. slovenščina – včasih dobimo celo enoto za doma, včasih pa dve kratki nalogi. Pri matematiki pa res ne dobimo veliko. Imamo v učbeniki tak sistem, da je pri vsaki nalogi recimo dvanajst primerov. Za razliko od A razreda, nikoli ne dobimo celo nalogo, ampak recimo tri primere. (OJ27)
- Zgodovina, (OJ28) biologija, (OJ29) morda še športna, (OJ30) pa tudi geografija. (OJ31)
- Definitivno matematika. (OJ32)
- Vprašam sošolko. (OJ33) Ali pa učitelje. (OJ34)
- Torej sošolka (OJ35) ali učiteljica. (OJ36)
- V preteklosti so mi starši veliko pomagali. (OJ37) Se spomnim, da sem po dve uri sedel za eno nalogo, ker jo nisem znal rešiti. Tako da so mi razlagali. (OJ38) Potem po enem šestem razredu pa sem večinoma sam. (OJ39)
- Od vedno hodim tudi k dopolnilnem pouku. Ampak ne redno. Ko vidim, da mi rabi. (OJ40)
- Zdi se mi, da imam pomoč od šestega razreda naprej. (OJ41) V četrtem ali tretjem razredu smo komaj ugotovili, da imam težave. Potem smo hodili v Ljubljano na nekakšne pogovore. (OJ42) Se je čakalo veliko časa. Ene dva ali tri leta se mi zdi. (OJ43)
- V redu je. (OJ44)
- Ne da me zafrkavajo, (OJ45) ampak jim pa gre malo "v nos", ker imam napovedano spraševanje. (OJ46)
- Matematiko me ima učiteljica, ki me tudi drugače uči. (OJ47) Geografijo pa imam z defektologinjo. (OJ48)
- Matematiko, katero me ima moja učiteljica, me ne vzame med poukom, sem normalno zraven, ampak smo se dogovorili za preduro. (OJ49)
- Eno uro na teden imam matematiko. Eno uro imam pa geografijo. (OJ50) Kot sem rekel, izven pouka večinoma. (OJ51)

- V redu mi je, da imam to dodatno uro zjutraj. Ker lahko pri pouku sledim tekoči snovi, v dodatni uri pa vprašam vse tisto kar nisem razumel. (OJ52) Poleg teh dodatnih ur, imam še podaljšan čas pisanja testov, (OJ53) napovedano spraševanje, (OJ54) pa prilagoditev je tudi ta, da lahko pišem z velikimi tiskanimi črkami. To je malo zaradi mene in malo zaradi učiteljev, da lahko lažje preberejo. (OJ55)
- Nič ni takega, da me moti, (OJ56) ampak včasih se mi res ne da iti. Bi šel včasih veliko rajši v razred. (OJ57)
- Bolj sproti rešujem nejasnosti, zato bolj razumem snov. (OJ58)
- V bistvu niti ne vem. (OJ59)
- Vse se je uresničilo. (OJ60)
- Nič ni takega, kar se ni uresničilo. (OJ61)
- Na sploh mi je način izvajanja ur všeč. Jaz ne vem kako druge učiteljice izvajajo pouk, ampak meni je v redu. (OJ62) Učiteljica matematike se mi vedno prilagodi. (OJ63) Čeprav ima vnaprej pripravljene vaje, imam najprej čas da sam vprašam. Če kakšne snovi nisem razumel. Tudi pred spraševanjem skupaj ponoviva. Pomembno mi je, da ne ponavlja nekaj x, ampak res tisto, kar se meni zdi, da bi rabil. (OJ64)
- Nič ni takega. Če ocenim dodatno strokovno pomoč od 1-5, bi res dal oceno nekje med štiri in pet. (OJ65)
- Zelo malo. Sedaj večinoma delam sam. (OJ66)
- Jaz mislim, da imam vse. Napovedano spraševanje imam, dodatne ure imam, računalo, ki mi je res pomemben, imam. Drugo mislim, da mi ne bi rabilo. (OJ67)

9.6. Prepis intervjujev in izbor izjav – starši

9.6.1. Intervju SA

- Trenutno je v prvem razredu. (SA1) Stara je sedem let. (SA2)
- Zjutraj vstane že okrog šeste (SA3) in potem gre k starim staršem. Tam počaka nekaj časa, nato gre v šolo. (SA4) V jutranjem varstvu ni. (SA5) Popoldan je v šoli do treh. Je v popoldanskem podaljšanem bivanju. (SA6)
- Dobro se počuti. (SA7)
- Dobro. Vsaj nikoli ni še rekla, da se ne bi razumela. (SA8)
- Za enkrat imamo same pozitivne izkušnje. Ni bilo še nič narobe. Nimam kaj reči. (SA9)
- Nič takega ni. (SA10)
- Hitro priskoči na pomoč sošolcem in sošolkam. (SA11) Hitro tudi naveže stik. (SA12) Je zgovorna in rada govori, (SA13) rada sprašuje. Je kar radovedna. (SA14)
- Težave ima na področju gibanja, (SA15) jezika (SA16) in pozornosti, (SA17) zaradi česar je imela tudi odlog šolanja. (SA18)
- Že zelo kmalu po rojstvu. (SA19)
- Težave s hojo, (SA20) govorom. (SA21)
- Tukaj ni nič za se preveč ukvarjati. Otroka moraš sprejeti takega kot je (SA22) in se soočiti s tem kar imaš. (SA23)
- Ne vem koliko se zaveda. (SA24)
- Nič posebnega. (SA25)
- Že od samega začetka (SA26) z njo doma veliko delamo. Različne vaje. (SA27)
- Mi smo opazili. (SA28) Pa tudi v vrtcu. (SA29)
- Pomoč so nudili že v vrtcu. (SA30) Ena gospa jo je vzela vsak teden. (SA31) In ko smo jo vpisali v šolo, smo se s to isto gospo, ki jo je imela v vrtcu, dogovorili, da bo jo imela še naprej. Ker jo najboljše pozna in nismo želeli nekoga drugega. (SA32)
- Na primer že v vrtcu je imela gibalne vaje. (SA33) Če primerjamo izvajanje dodatne strokovne pomoči v vrtcu in sedaj, lahko rečemo da je na podoben način. (SA34) Poleg tega kar piše v odločbi, pa ji sedaj v šoli pomagajo tudi pri dopolnilnem pouku. (SA35) Ampak to ni dovolj. Bi rabila še več. (SA36)
- V redu je bilo. (SA37)
- Nismo nič pogrešali. (SA38)
- Zaposleni v vrtcu. (SA39)
- Prvo zahtevo smo podali v vrtcu. (SA40) Dodatno strokovno pomoč je prejemale od leta 2017 dalje. (SA41) Naslednjo zahtevo pa smo podali enkrat na začetku leta 2018, pred vpisom v prvi razred. (SA42)
- Nič posebnega. (SA43)

- Zbrali smo vso potrebno dokumentacijo. (SA44) Spomnim se, da je tudi zdravnik moral napisati poročilo. (SA45) In potem se je vse to poslalo in smo čakali. (SA46)
- Kar veliko. Ne spomnim se točno. (SA47)
- V vrtcu so nam dali vse potrebne informacije. (SA48) Potem ko smo jo vpisali v šolo pa smo podali novo zahtevo. (SA49)
- Spomnim se, da se je z njo pogovarjala svetovalna delavka v vrtcu. (SA50)
- Nič posebnega. (SA51)
- Tega se ne spomnim. (SA52)
- Nismo sodelovali. (SA53) Verjetno so nam dali za podpisati, ampak ne vem točno. (SA54)
- Ne vemo. (SA55)
- Mislim, da delajo vse, da je v korist otroka. (SA56)
- Ja, da bo dobila dodatno pomoč. (SA57)
- Že od začetka prvega razreda. Tako, da sedaj prejema pomoč od 1.9. dalje. Prej pa že v vrtcu. Tako da dve teli skupaj. (SA58)
- Dobro je, da to obstaja. (SA59)
- Rada gre z izvajalko. (SA60)
- Ma, kot mi vemo, se s sošolci dobro razume. (SA61)
- Včasih dodatna strokovna pomoč poteka v razredu, (SA62) včasih izven razreda. (SA63) Je v redu, da obstajajo oba načina. Mislim, da je dobro, da pride tudi v razred. (SA64) Je pa res, da je odvisno tudi od predmeta. Za npr. matematiko je boljše, da ima mir in je izven razreda. (SA65) Poleg pomoči, ki jo nudi specialna pedagoginja, (SA66) ima pa tudi logopedinjo, (SA67) eno uro na teden. (SA68) Specialno pedagoginjo pa dve uri na teden. (SA69)
- Za enkrat nič drugega. Vsaj mi ne vemo. (SA70)
- Mislim, da so dobre. (SA71)
- Otroku dobi dodatno pomoč, kar rabi. (SA72)
- Ne vem. Razen to, da bi bilo potrebno več ur, drugo ne vidim, da bi bilo slabo. (SA73)
- Na sploh se kaže napredek. (SA74) Vemo pa, da bo potrebno še veliko dela. (SA75)
- Nima še ocen. (SA76) Težko tudi rečemo, ker pomoč prejema od začetka. (SA77)
- /
- Celoten napredek otroka. (SA78)
- Večina se je uresničila. (SA79) Smo pa pričakovali več ur. (SA80) Ampak tako so takrat na komisiji odločili. Mi nimamo kaj. (SA81) Če bi želeli to spremeniti bi morali še enkrat dati zahtevo. (SA82)
- Ja, to kar pravim, več ur. (SA83)
- Na sploh je dobro. (SA84)
- Želel bi, da ima več ur pomoči. (SA85)
- Še vedno veliko delamo doma. (SA86) Praktično vsak dan. (SA87)
- /
- Morda boljše sodelovanje med vsemi. (SA88) V vrtcu smo na primer imeli redne sestanke, kjer smo se vsi zbrali in vsak je poročal kaj je novega. V šoli tega še ni bilo. Ker potem, če želimo informacije, moramo k vsaki učiteljici posebej. Danes smo bili na primer pri razredničarki. Včasih gremo tudi k izvajalki DSP. Morda bi bilo boljše, da bi se dobili vsi skupaj. (SA89)
- Nič, bomo videli sproti kaj bo. (SA90)

9.6.2. Intervju SB

- Obiskuje četrti razred. (SB1) Je imela nedolgo nazaj deset let. (SB2)
- Ni v podaljšanem bivanju, (SB3) niti ni v jutranjem varstvu, zato ker sem jaz doma. (SB4) Razen po torkih, ko ima en krožek. Ta dan ima eno uro prosto in ta čas gre na kosilo. (SB5) Drugače pa ima štiri ure dodatne strokovne pomoči na teden. (SB6)
- V svojem razredu se počuti dobro. (SB7)
- Mislim, da je lepo sprejeta. (SB8) Seveda pride tudi kaj, ampak saj so otroci. (SB9) Sem se bala, da bo večji problem, da ne bo tako lepo sprejeta. (SB10)
- Različne izkušnje so, ker smo tudi različni ljudje. Z nekaterimi se malo bolj ujamemo. (SB11) Drugače je tudi, če se poznamo. In s tistimi, ki se dobro poznamo, tudi odlično sodelujemo. (SB12) Ni nujne in konstantne komunikacije, ker niti ni potrebna. Razen, če je problem. (SB13) Nekaj časa sem pogosteje hodila k učiteljici, ker mi otrok ni znal povedat. (SB14) Ampak sedaj, ko je četrti razred, jo spodbujam, da se sama zanima, da se sama angažira in ji povem, da jaz ne morem hoditi v šolo. (SB15) Sicer ona res kaj

pozabi, ampak potem nosi posledice, ker smo se tako naučile. Ni morda prav in meni je malo hudo zaradi tega, ampak to je šola za naprej, ker vem da to lahko. (SB16) Z učiteljico smo se že na začetku leta dogovorile kako bo potekalo in tako poteka. (SB17) Če mi pa res ni kaj jasno, pridem, ampak da bi bila v šoli vsak teden pa ne. (SB18) Nikakor pa ne morem doseči, da bi učiteljica preverila ali si je hčerka nekaj zapisala. (SB19) Recimo konkretno sedaj so imeli domače branje. Bilo je nejasno navodilo. Zgolj da morajo prebrati do konca decembra. Nismo pa vedeli ali bo to ocenjevanje, samo preverjanje in niti kdaj bo. Ona se je sekirala, da je to danes. To pogrešam, bolj natančna navodila. (SB20) S specialno pedagoginjo pa lepo sodelujemo. (SB21) Pred počitnicami se je zgodilo, da ravno ko se je pisal test, izvajalke ni bilo, pa me je obvestila večer prej. In to mi je bilo zelo lepo, da sem otroku lahko povedala. Se obveščamo, komuniciramo. (SB22) Res lepo sodelujemo z njo. (SB23) Sem pa tudi že doživela s strani učiteljice odziv, da je z otrokom vse v redu, ampak da imam problem jaz. (SB24)

- Do sedaj jo niso nikoli obravnavali drugače. (SB25) Vidim, da se učitelji angažirajo, da bi otroku pomagali. (SB26) Da težave razumejo (SB27) in jih prepoznajo. (SB28) Ena učiteljica mi je enkrat rekla, da so težave zgolj izziv. (SB29) In s to učiteljico sta tudi odlično sodelovali. Na koncu šolskega leta sem prav rekla, da takšne učiteljice ne bo več. Otrok je toliko napredoval, ker je bil pri njej sproščen. (SB30) Enkrat se je zgodil, da je prišla v šolo in od straha začela jokati. Sem z njo počakala to učiteljico, ji povedala, učiteljica jo je objela in rekla, da ne bo konec sveta, če jo vpraša jutri. In od takrat naprej se je otrok sprostil. Tudi sedaj na račun takšne izkušnje nje ni strah ocenjevanja in se javlja. (SB31) Ampak, da bi jo katera učiteljica pa prav obravnavala drugače kot druge otroke, to pa ne. (SB32)
- Ima izreden spomin, če ve da more. Ona se je sposobna stran naučiti dobesedno na pamet, ampak če želi. (SB33) Najboljše v razredi zna poštrevanko. (SB34)
- Ima govorno jezikovno motnjo. (SB35) Če dam konkreten primer, recimo sopomenke. Ona pozna za eno stvar dve besedi, če je pa še kakšna več, ne ve kaj je. (SB36) In takrat je blokada, ker ne ve kaj naprej, ker ne razume besede. (SB37) Besedni zaklad (SB38) in govor je problem. (SB39) Mi je potem veliko razlagamo. (SB40) Ona lahko recimo prebere knjigo, pa ne bo poznala podrobnosti, ker ne ve kaj pomeni. (SB41) Zato ima težave z besedilnimi nalogami, ker jih ne razume. (SB42) Največje težave so pri slovenščini. (SB43)
- Jaz sem opazila že ko je bila v vrtcu. (SB44) Edino potem, ko sem govorila z vzgojiteljico, je ona opazila drugačne težave kot sem jih opazila jaz. (SB45)
- Težave so se začele kazati v govoru. Je bila zelo pozna z govorom. (SB46) In še sedaj se opazi, da sprašuje kaj to pomeni. (SB47)
- Jaz nisem imela groznega občutka, (SB48) niti ni me bilo pretirano strah. (SB49) To sem vzela kot stvar odrasčanja. (SB50) Je bil pa razkorak v primerjavi s starejšo hčerko bistveno večji, ker starejša pa je bila zelo zgodnja v razvoju. (SB51) In en čas, ja ni ti čisto vseeno, (SB52) ampak si rečeš, da niso vsi otroci enaki. (SB53) In velikokrat sem imela take ljudi okoli sebe ... Recimo zdravnica mi je rekla, da pri petnajstih vsi govorijo in hodijo in da se ne smem sekirati. (SB54) Je pa res, da je doma včasih težko, ko razlagaš, poveš 100x, narišeš, pa še vedno nič. (SB55)
- Na začetku se ni zavedala svojih težav, (SB56) sedaj pa se. (SB57)
- Ona če naleti na težavo, zelo joče. Tudi v šoli. (SB58) In to nekoliko povezujemo z zrelostjo, ker ona je decembrska. In to je velika razlika. Je šla s petimi leti in pol v šolo. (SB59) Takrat nismo vedeli ali jo damo ali ne. (SB60) Je delala teste v Ljubljani in jih je naredila v redu. (SB61) In po pogovoru s šolo (SB62) smo se odločili, da jo damo v šolo. (SB63)
- Že od začetka ji pomagamo doma. (SB64) Pretežno jaz, ker nisem v službi. Sem doma, da otroku pomagam. (SB65) Delam z njo šolsko delo doma. (SB66)
- To je bilo že iz vrtca. (SB67) Potem smo šli samoiniciativno v Ljubljano v svetovalni center. (SB68) Jaz sem jo kot mama videla v situaciji v šoli, v parku, doma, z ljudmi, ki jih pozna, z ljudmi, ki jih ne pozna. Bile so razlike. (SB69)
- Učiteljica, (SB70) specialne pedagoginje. (SB71)
- Že prej se je šlo nekoliko v tej smeri dodatne strokovne pomoči. Ni bilo sicer še uradno. (SB72) Pa dopolnilni pouk je bil. (SB73) Čeprav je učiteljica rekla, da ne rabi redno hoditi, sem jaz zahtevala. Tako, da smo bili dogovorjeni, da bo redno hodila na dopolnilni pouk. Vsak teden. Ker vem, da dopolnilni pouk ni nič groznega. Mi smo vzeli dopolnilni pouk kot eno dobro stvar. (SB74) Dodatno pomoč pa so ji omogočili, ko so izvajalke imele čas. (SB75) To je bila ena dobra stvar, za katero smo bili zadovoljni. (SB76)
- Sem bila zadovoljna. (SB77)
- V določenih trenutkih bi potrebovala vse okoli sebe, ker se mi je enostavno zdelo, da ne bom zmogla. Včasih je pa je čez noč minilo, da ne bi rabila nobenega. (SB78) Ker ona nekaj časa ne razume, potem pa kar en dan ugotovi in potem gre. (SB79) Kakšne prav konkretne pomoči pa nisem pogrešala. (SB80)
- Sama sem vedela, da to obstaja. (SB81) Nisem pa vedela ali bo hčer to rabila ali ne. Zato smo jo tudi testirali in so tam ugotovili, da rabi. (SB82)

- Po koncu teh testiranj v svetovalnem centru. (SB83)
- Ja vidiš, da je nekaj narobe z otrokom, ampak ne veš kaj. Ne veš ali je samo razvojno ali je res težava. (SB84)
- V Ljubljani na svetovalnem centru so jo testirali. Opravili so pogovor samo z otrokom in samo z mano. In potem so nas poklicali in nam povedali, da bo otrok dobil priporočila. In to je bil papir do odločbe. Ta papir sem tudi prinesla v šolo. (SB85) In potem iz šole se je poslalo v Koper. (SB86) Dal je tudi zdravnik mnenje. (SB87) In pa tudi učiteljica, ki jo je učila. (SB88) In potem je prišel papir, na katerega bi se lahko pritožili (SB89) in kjer je pisalo od kdaj naprej naj pomoč velja. (SB90)
- Smo bili kar dolgo v postopku. (SB91) Glede na to pa da smo bili v postopku, se ji je pomoč omogočalo že prej. (SB92) To je bilo res super. (SB93) Ampak potem se je zavleklo več let. (SB94) Najprej sem mislila, da bomo to sprovedli že v prvem razredu, pa smo šele v sredini tretjega. (SB95)
- Šola nam je šla na roko in otrok je bil spremljan. (SB96) So nam šle tako učiteljice (SB97) kot tudi defektologinja na roko in so se angažirale, ker so vedele kje smo, da se dela na temu. (SB98) Nisem pogrešala nič. (SB99) Je pa zagotovo tudi velika zasluga meni, ker sem ostala doma in z njo delala. (SB100)
- Smo se doma veliko pogovarjali na to temo. Smo ji povedali, da se njej pomaga. In da ni to zato, ker bi bila drugačna, ampak zgolj kot pomoč. (SB101) In je to sprejela. (SB102) V šoli se pa je z njo prva pogovorila izvajalka dodatne strokovne pomoči. (SB103) Prav je, da jim v šoli tudi razložijo. (SB104) Hkrati pa je po mojem mnenju tudi naloga staršev, da se pogovorijo, kot smo se mi. (SB105)
- Včasih je vprašala, če starejši hčerki nisem nič pomagala, zakaj njej toliko pomagam. (SB106) Povedala sem, da sem sestri res manj pomagala, nisem lagala. (SB107)
- Se je že pred odločbo kar v redu pripravilo. (SB108)
- Se me je upoštevalo. (SB109)
- Se je upoštevalo tudi glas otroka. (SB110)
- V redu je. (SB111) Ko sem tisto prebrala je bilo isto kot, da bi jaz pisala. To je pa prednost tega, da se poznaš. (SB112)
- Približno sem vedela kaj bo, tako da nekih velikih pričakovanj nisem imela. (SB113) Vedela sem, da bo imela več ur in da jih mora imeti. Ter da izgovora, da ni časa, ne bo več. (SB114)
- Dobila jo je v tretjem razredu, po novem letu. (SB115)
- No če res primerjam s samim začetkom, morda lahko rečem, da sem se najprej malo sekirala. (SB116) Ampak potem sem ugotovila, da nima smisla. S sekiranjem otroka ne moreš spremeniti. Šolo smo vzeli kot nujno zlo zaradi katerega ne bomo travmatizirali. Šola je od otroka. Mama in tata lahko le pomagajo. (SB117) Hčerko se trudim vzgajati kot normalnega otroka in ne kot otroka s težavo. (SB118)
- Njej je lepo, ker se z izvajalko DSP razume. (SB119) Ona bi bila kar ves čas tako. Ni občutka, da je to nekaj čudnega ali nekaj drugačnega. Gre rada. (SB120)
- Marsikdaj reče, da bi tudi kdo drugi rad šel. (SB121) Smo se pa odziva sošolcev zelo bali. (SB122) Ni pa bilo nič. Vsaj, da bi jaz vedela ne. (SB123) Mogoče še bo. Vidim recimo pri starejši hčerki kjer so starejši otroci sami presodili kdo ima upravičeno odločbo in kateri jo bolj izkorišča. (SB124) Ampak bolj so problem drugi starši. (SB125) Ker določeni starši razumejo odločbo kot nekaj, zaradi česar potem otroku ni treba delati. To so meni določeni starši tudi rekli. Da se tako uredi, da potem otroku ni treba. V resnici pa morajo narediti vse, samo po drugi poti. (SB126)
- Ima štiri ure dodatne strokovne pomoči na teden. (SB127) In dogovorjeni smo, da ure variirajo. Kamor bolj rabi, tisto uro ima. Ni fiksno. Dogovorjeni smo, da se ne vežemo na en predmet, ampak res kamor rabi. (SB128) Večinoma ima po torkih dve uri, v sredo in četrtek. (SB129) Ko ima uro, gre ven iz razreda, jo specialna pedagoginja vzame in delajo pri nje. Vedno je izven razreda, (SB130) kar je dobro. (SB131) Jo pride izvajalka iskati v razred (SB132) Ima pa vsak teden tudi logopedinjo po eno uro. (SB133)
- Vse teste piše izven razreda. (SB134) Ustno spraševanje pa normalno poteka v razredu. Smo pa dogovorjene z učiteljico, da se sama javi. Jo ne vpraša ona, ampak počaka, da se javi. (SB135) No res pa sem vesela, da se ure izvajajo izven razreda, ker si ne predstavljam, kako funkcionira, če je izvajalka DSP v razredu, kjer je hrupno. Pa ker tudi verjetno se s tem moti celoten razred. (SB136)
- Izvajalka dodatne strokovne pomoči je zelo strokovna. (SB137) Zna biti prijateljska, (SB138) materinska, (SB139) ampak tudi strokovna učiteljica. (SB140) Ima vse lastnosti, ki jih otrok potrebuje. (SB141)
- Absolutno ima celoten način nudenja dodatne strokovne pomoči velike prednosti. (SB142)
- Ne vidim slabosti, mislim, da je tako v redu kakor je. (SB143)
- Letos smo na primer spremenili to, da ne kličem več kaj je za domačo nalogo. Prej se je velikokrat zgodilo, da mi ni znala povedati kaj je za nalogo. Letos pa sem ji rekla, da ne bom nobenega več klicala. In hvala bogu, do sedaj mi ni rabilo nobenega klicati, ker si je vse označila in zapisala. In ko sem bila na govorilnih urah, mi je učiteljica povedala, da nikoli ni bila brez domače naloge. In kar je zanimivo je to, da širim sošolcem konstantno nosi domačo nalogo, ko so odsotni. (SB144)
- Ocene so nekje konstantne. (SB145) Enke ni še nikoli dobila, večinoma ima tri, štiri, tudi pet. (SB146)

- Starši. Ker če doma tega ni, šola ne more narediti nič. To je dejstvo. (SB147) Definitivno je tukaj potem učiteljica, ne specialna pedagoginja. Ker tisto kar učiteljica reče, je zelo sveto. (SB148) Potem definitivno zraven, en povezovalni člen je specialna pedagoginja. (SB149) Je pa tudi, da lahko se starši angažiramo, pa če s strani učiteljice ni posluha, pa doma ne moreš narediti nič. Tako, da če ni sodelovanja, se ne da. (SB150)
- Ocene so za moje pojme totalno postranskega pomena. Seveda je super, če so lepe. Ampak ne bomo pa se sekirali, če niso. Res zame ocene niso vse. Meni ko prinese domov tri, sem jaz tako zadovoljna. Kot da bila deset. (SB151)
- Vem, da otrok dobi ogromno, kar sem tudi pričakovala. (SB152)
- Pričakovala sem, da bo to prej. (SB153) In pa ne vem kako je, če ure zaradi odsotnosti odpadejo. Ne vem ali se te ure nadomešča ali ne. Ne vem in niti se nisem v to poglabljala. (SB154)
- Vsi smo zelo zadovoljni, da je sodelovanje takšno kot je. (SB155) Všeč mi je, da smo z izvajalko dodatne strokovne pomoči v takšnih odnosih, da si lahko tudi na primer zvečer napišemo sporočilo. (SB156)
- S strani učiteljic pogrešam takšne stvari, da bi takim otrokom posvetile več pozornosti. Ne prepustiti in misliti, da si bodo vsi sami zapisali. Tak otrok bi si mogel še dodatno zapisati. Ampak, če učiteljica samo naroči naj si zapišejo, ni dovolj, če morda niti ne ve točno kaj je najbolj pomembno. (SB157)
- Ja ji še pomagam, (SB158) ampak zahtevam, da tisto kar zmore naredi sama. Ker točno vem kaj zmore in kaj ne. In ne popustim. Če pa to pomeni, da bo šla brez naloge v šolo, pa tudi. (SB159) Ampak ona tega noče, želi imeti narejeno. In če to pomeni, da bo delala uro več, pa bo. (SB160) Nikoli pa ne vztrajam tam, kjer vem da je problem. Tam se usedemo in razložimo. (SB161) Če pa res vidim, da me ne razume, ji rečem naj si označi in naj učiteljico vpraša. Včasih pride do tega odgovora, včasih ne. Nisem pa šla preverjati zakaj ne. Morda je takšna naloga, ki je prezahtevna. (SB162) Se je pa letos za dva predmeta naučila za test sama. Jaz sem z njo samo ponovila. (SB163) Tako, da je odvisno. Včasih se zgodi, da ji en teden nič ne pomagam, naslednji teden pa vsak dan. Odvisno kakšne snov je. (SB164)
- Naj ostane vsaj tako kot je. (SB165) No edino, njej zelo veliko pomeni pohvala. Če je ona pohvaljena s strani učiteljice, to njej veliko pomeni. Gre za malenkostne stvari, ki bi se lahko večkrat zgodile. Zato apeliram tudi na učiteljice, da jo večkrat pohvalijo, ker to da njej zagon tudi za delo doma. Ne pohvaliti za nekaj kar ni treba, ampak če je pa nekaj res v redu, naj jo pohvalijo. Ker to nobenega nič ne stane. (SB166)
- Pogrešam bolj konkretno obveščanje. (SB167) Sem pa tudi spodbujala učiteljice, če bi lahko v sklopu celega razreda povedali otrokom na splošno kaj to pomeni, če gre en otrok ven. Sedaj pa ne vem, če so jim one to povedale ali ne. (SB168)
- Glede na to, da vidim kako se otrok razvija, me na dolgi rok nič takega grozno ne skrbi. Se mi zdi nesmiselno sekirati za toliko v naprej. (SB169) Bolj me skrbi kako bo funkcioniralo potem ko bodo različni učitelji. (SB170) In kako bo v višjih razredih glede zafrkavanja. Ampak si mislim, da če jo do sedaj ne zafrkavajo, jo tudi potem ne bodo. (SB171)

9.6.3. Intervju SC

- Sin je sedaj v četrtem razredu. (SC1)
- Jaz ga imam popolnoma za običajnega. (SC2) On ima štiri uri dodatne pomoči. (SC3) V šolo hodi z avtobusom. Je ta tretji od naših otrok in gredo skupaj na avtobus ob 7.30. (SC4) Šolo redno dela, ima pa tudi dodatne dejavnosti. Je npr. na zborčku. (SC5) Je v jutranjem varstvu. Sicer ne redno vsak dan, ker odvisno kako mož dela. Ampak trikrat na teden pa ja. (SC6) Po pouku čaka, da ostali dve hčerki zaključita pouk. Do takrat je v podaljšane bivanju. (SC7) Začne pisati tam tudi nalogo. Ga pa usmerjam v to, da raje napiše manj, pa da se tistemu posveti. Tako, da ga ne silim, da je naloga tam narejena. (SC8)
- Mi smo imeli kar nekaj problemov. Imeli smo tudi dilemo ali naj ga vpišemo v prvi razred ali ne. (SC9) Takrat nam je vzgojiteljica odsvetovala. (SC10) In takrat smo se mi začeli ukvarjati s to dodatno strokovno pomočjo. In takrat smo mi tudi dobili odločbo. Tako, da brez tega on v šoli sploh še ni bil. (SC11) No vzgojiteljica nas je kar malo prestrašila, ko je rekla naj ga ne damo še v šolo. (SC12) Na podlagi psiholoških testov smo se potem odločili, da ga vseeno damo v prvi razred. (SC13) Zaradi tega, ker se v vrtcu ni ujel, ni se počutil v redu in sem bila zaradi tega tudi v strahu kako bo tukaj. Sem pa gre rad in nima težav. (SC14)
- So bila neka krizna obdobja v tretjem razredu, ko so ga nekateri sošolci zafrkavali. (SC15) En čas so ga zafrkavali tudi sošolci srednje hčerke, ki so bili višji razredi. Ampak je to nekako prerasel, to se je umirilo. (SC16) Tudi učiteljice so posredovale pravi čas. Nisem rabila jaz nič posredovati, so one to videle in ustrezno popravile. (SC17) Tako, da sedaj gre rad v šolo. (SC18) Tudi učiteljice pravijo, da se počuti v redu. (SC19) S svojimi sošolci se sedaj razume. (SC20)
- Res, kar se tiče učiteljskega zbora, nimam kaj reči. (SC21) Se zelo potrudijo, (SC22) angažirajo. (SC23) So samoiniciativne, tako da ne rabim jaz nič. Jaz pridem samo formalno. Lahko res samo pozitivne stvari

- izpostavim glede učiteljic. (SC24) Otroka začetijo (SC25) in mu znajo pomagati. (SC26) Tudi otrok večkrat omenja učiteljico, tako da res vidim, da se ujamejo. (SC27) Ko je imel pri matematiki na primer težave s predstavo, mu je znala defektologinja to tako približati, da je res hitro prišel noter. (SC28) Tako, da se res vse trudijo, da mu na določen način olajšajo težave, ki jih ima. (SC29)
- Učiteljica v prvem in drugem razredu je zelo veliko naredila, da se je lepo ujel z vsemi. In potem tudi vse ostale učiteljice. (SC30) In prav nikoli nisem opazila, da bi ga recimo drugače gledale učiteljice ali pa da bi mi on kaj takega povedal. Ne, nikoli. (SC31)
 - Jaz sem se najbolj bala jezikov, pa mu jeziki super ležijo. (SC32) Ima na primer pri slovenščini same petice. (SC33)
 - On ima težave z izgovarjavo (SC34) pa s fino grafomotoriko. (SC35) Pri matematiki kljub temu kar lepo sledi. Če delava še dodatne vaje doma, gre lepo. (SC36) Najbolj se boji naravoslovja (SC37) oziroma tehnike (SC38) in pa likovnega. (SC39) On težko dela s škarjami. (SC40) Ali pa geometrija pri matematiki. To so njegove šibke točke. (SC41) Glava že razmišlja, ampak ga telo ne uboga. In ko mora eno in drugo delati, pokazati kakšne spretnosti, tam ima primanjkljaj. (SC42)
 - Že pred šolo so se začele kazati težave. (SC43)
 - On je imel nerazvit ustni predel. (SC44) To se je kazalo na primer tako, da on ni mogel sladoleda jesti. Ko sem ga hranila, je on vse takoj pljunil ven. (SC45) Vozili smo ga tudi v razvojno ambulanto, (SC46) ampak fizično se ni nikoli nič pokazalo pri zdravnikih. Nič, da bi bilo karkoli narobe. Zato smo se tudi odločili za vpis v šolo. (SC47) Tako, da smo ga potem tudi v Ljubljano vozili k osteopatiji, pa defektologinji. (SC48) Težko je tudi govoril. (SC49)
 - Videli smo, da je nekaj narobe. Želela sem, da naredimo različne preiskave, da se vidi kaj je. (SC50) Ni pa, da sem se sedaj ne vem kako grozno počutila. (SC51)
 - Že v vrtcu se je zavedal svojih težav. (SC52)
 - Ravno zaradi tega, ker se je zavedal svojih težav, je zelo nerad hodil v vrtec. Sovražil je v vrtec. Tam se je preveč čutil drugačen. (SC53) Med drugim se tudi z vzgojiteljico nista ujela. Ni razumela tega. (SC54) V šoli imajo povsem drugačen pristop. Tukaj dobi enako nalogo kot ostali, le da morda naredi manj. (SC55) V vrtcu pa se je vedno pokazalo, da je dobil nekaj drugega. Drugi so npr. dobili škarje, on pa ne. Način je bil drugačen in tudi drugi so ga gledali drugače. Jaz sem bila takrat morda premalo pozorna na te stvari. Si drugače misliš, da je to vrtec in ne šola. Mi je pa ta izkušnja dala to, da sem bila potem v šoli bolj pozorna. Vsaka izkušnja je za nekaj dobra. (SC56) Absolutno mi je boljše, da ga obravnavajo kot enakovrednega. (SC57) Tudi pri domačih nalogah. Čeprav smo dogovorjeni, da jih dobi manj, on želi narediti vse. (SC58) Sedaj pa je našel tudi način, da vse na šolo vrže. In so ga tako tudi sošolci in ostali sprejeli. Je pa res, da si mora znati neko mejo postaviti. Ker pri vsaki stvari tudi tako ne gre. (SC59)
 - Že v vrtcu je on hodil k logopedinji. (SC60) Tisto leto pred šolo me je potem vzgojiteljica vprašala, da kaj razmišljamo, da če ga bomo dali še eno leto v vrtec in takrat smo potem začeli s pregledi. (SC61) Pogovarjala sem se tudi z logopedinjo in ona nas je podprla in rekla, da se strinja, da gre v prvi razred. (SC62) Sedaj ker ima on pomoč od prvega razreda, težko primerjam koliko sem pomagal prej in koliko sedaj. (SC63) Lahko pa primerjam s puncama, ki sta starejši in lahko rečem, da njemu pomagam bistveno več. (SC64)
 - Težave so bile opazne že v vrtcu. (SC65)
 - Že od samega začetka so se vsi strokovni delavci zelo angažirali. (SC66)
 - Kot rečeno, je že v prvem razredu dobil te dodatne ure pomoči. (SC67)
 - Zelo smo zadovoljni. Res. Nimam kaj reči. (SC68)
 - Nobene pomoči s strani šole nisem pogrešala. (SC69)
 - Že v vrtcu so nas s tem seznanili. (SC70)
 - /
 - Vsi so bili zelo prijazni, tako da je bilo lažje. (SC71) Sproti smo reševali, če se je pojavila kakšna težava, tako, da jaz imam pozitivne izkušnje. (SC72) Je pač birokracija, kar spada zraven. Ampak sem na to navajena oziroma jo razumem. Ni bilo neke dodatne stiske. (SC73)
 - Jaz sem oddala vlogo. (SC74) Potrebno je bilo narediti tudi zdravstveni pregled. (SC75) Jaz sem jih želela tudi dodatno, da sem sama vedela kako je. Ni bilo pa na srečo nič karkoli ugotovljeno. (SC76)
 - Vse smo uredili pred šolo. Tudi, ko smo imeli prvi starševski sestanek, pred začetkom prvega razreda, sem jaz šolo že opozorila. (SC77) Dobili so tudi informacije iz vrtca, kamor so, kot rečeno, seznanili tudi nas. (SC78)
 - Ko smo prišli v šolo, je že imel pomoč. (SC79) V vrtcu nam je pa res najbolj pomagala logopedinja, ki je tudi v centru v Portorožu. Tako, da ona nas je usmerjala, ko sem imela kakšne težave. Sem jo poklicala in smo se vse pomenile. (SC80)

- Ko je prišel v šolo, so mu razložili. Je tudi on sam meni povedal. (SC81) Tudi recimo so me opozorili, da to pri nižjih razredih ni problem. Ko so v višjih razredih, pa da jih včasih to moti. Tako, da se običajno zmenijo, da je to zjutraj ali po pouku. (SC82)
- V tem razredu mislim, da je še kakšen otrok s to dodatno pomočjo, tako da nič ne tarna, da ne bi šel. Nikoli niti ni. (SC83)
- Zelo kmalu po odločbi. (SC84)
- Vedno smo vključeni. Smo ves čas v kontaktu. (SC85) Se dobimo na sestankih. (SC86)
- Se ga vsekakor upošteva. (SC87)
- Odličen je. (SC88)
- Ker nisem imela nobenih izkušnje, niti nisem vedela kaj lahko pričakujem. (SC89)
- Od prvega razreda dalje. Torej že štiri leta. (SC90)
- /
- On komaj čaka. (SC91)
- Sedaj, kot pravim, res ni več nobenih težav. (SC92)
- Vmes med poukom gre na te ure dodatne pomoči. Defektologinja ga vzame med poukom. (SC93) Angleščino ima z učiteljico sedmo uro v sredo. (SC94) K logopedinji pa hodi zjutraj enkrat na teden. (SC95) Vse ure potekajo individualno. (SC96)
- Podaljšanege časa pisanja testov nima več, je pa imel prej. Ampak smo ugotovili, da ne rabi tega. (SC97) Ostalo je pa to, da pri matematiki in slovenščini piše teste izven razreda. (SC98)
- Super so. (SC99) Učiteljica otroke res lepo sprejme. Tudi letos, ko ima prvič angleščino, sta se z učiteljico ujela. Z veseljem dela, ima lepe ocene. Prav uživa. (SC100)
- Kar se tiče prednosti je to, da tisto kar on presliši pri pouku, tam še dodatno osvoji, utrdi. (SC101) Pa kot sem rekla, mu na teh urah znajo stvari na drugačen način približati, da jih on razume. (SC102) On v bistvu rabi samo en klik. Ampak moraš vedeti kateri klik. Kaj narediti, da se bo ta klik zgodil. (SC103) Prav pri matematike se spomnim, ko mi je defektologinja svetovala način učenja enic in desetec. In je v trenutku steklo. In potem sva midva lahko ponavljala. Prej pa ni šlo nikamor. (SC104) Tako, da one znajo bistveno več. Znajo več prijemov, imajo več raznih orodij, za katere bi moral kot starš zelo raziskovati in se pripravljati, da bi to lahko naredil. (SC105) Prednost je njihov celostni pristop. (SC106)
- Jaz o slabostih težko govorim, ker imamo res same pozitivne izkušnje. (SC107)
- Napredek je zagotovo v tem, da je bolj samostojen. (SC108)
- Tega ne morem primerjati, ker ima pomoč od začetka šole. (SC109)
- Mislim, da če ima doma in v šoli iste simulacije, da je napredek bistveno lažji. Da je res potrebna kombinacija vsega. (SC110) V prvi vrsti mora biti samoiniciativa doma, v domačem okolju. (SC111) Da veš kaj želiš, da poznaš svojega otroka ter da postaviš tudi realne meje. Ne pa da pričakuješ nekaj, kar otrok ne more. (SC112) Druga stvar je, da imajo za to posluh učitelji. Ampak učitelj tudi ne more narediti vsega. (SC113) Ni prav, da se učitelji trudijo in doma to rušiš ali pa obratno. Res je potrebno iti z roko v roki. (SC114)
- Zadovoljstvo otroka. (SC115) Kako se on počuti. (SC116) Ali gre z veseljem tja. Ali gre samo zato, ker mu je zabavno ali zato ker nekaj odnese. (SC117) Jaz vidim njegove oči, ko pride domov in mi pove, da je danes prvič rekel R. To je tisto, kar meni daje veselje. (SC118) Seveda se potem to na nek način vidi tudi pri ocenah. Ker se ta samozavest preljuje tudi v to. (SC119)
- Mislim, da za enkrat smo dobili vse kar smo pričakovali. (SC120)
- Ni bilo nekaj, da ne bi bilo. Je pa on imel odločbo do prve trijade. In sedaj ko je šel v četrti razred, je bil postopek ponovljen. (SC121) Sem bila malo v skrbeh, ker so me iz zavoda klicali, da kako je, da ker oni glede na ocene ocenjujejo, da pomoči sploh ne bi rabil. (SC122) Ampak potem sem povedala kako je, kaj smo se pogovarjali z učiteljicami, kje mislimo, da bi rabil pomoč in je prišla nova nespremenjena odločba. (SC123)
- Predvsem ta drugačna razlaga. Ker res vidim, da so pri dodatni pomoči metode dela drugačne. In to je prav. (SC124) In vseč mi je, da ga učiteljica obravnava kot vse ostale. (SC125) Se mi zdi vse skupaj res lepa homogena celota. (SC126)
- Nič ni takega. (SC127)
- Pred preverjanjem ga jaz pustim, da se sam pripravi na to. (SC128) Je pa razlika v primerjavi s tretjim razredom. Sedaj samo še ponoviva in pregledam zraven. Prej pa recimo ni bilo naloge, da nisem bila zraven. Tako, da je napredek. (SC129)
- Nič več ne bi potreboval. (SC130)
- Moja izkušnja je res dobra in s takšno izkušnjo kot jo imam, ne bi potrebovala več nič. (SC131)
- /

9.6.4. Intervju SČ

- Je v petem razredu. (SČ1)
- Zjutraj pride normalno. Razen, če ima preduro, jo pripeljem 7.10. Drugače po osmi uri. (SČ2) Prevzame jo učiteljica, ker težko hodi (SČ3) in jo potem tudi vsako uro spremlja. Med poukom pride tudi v razred, ji nudi pomoč. Jo pelje na kosilo, na malico in kar ima teh aktivnosti. (SČ4) Ker jo mi vozimo tik pred začetkom pouka ni v jutranjem varstvu. (SČ5) Ob eni pa pet pa jo prevzamemo. Jo hodimo tudi mi iskati, (SČ6) kar pomeni, da ni niti v popoldanskem varstvu.
- Ne gre rada. Nikoli. (SČ8) Ne jamra, ampak ji pa šola ni užitek. (SČ9)
- Nimam občutka, da bi se vklopila. Je bolj zadržana. Težje se vklopi v družbo. (SČ10) Če kdo pristopi k njej je zelo zadovoljna, obratno pa je bolj težko. (SČ11) Tako si jaz mislim. Ker nima najboljših prijateljic kot se jaz z njo pogovarjam. (SČ12) Doma sicer nič posebno ne reče. Samo kot jaz vidim iz njenih besed. (SČ13) Pravi za eno sicer, da ji je najboljša prijateljica, vendar ni videti tako. Jo ima ona za najboljšo, obratno pa ne. (SČ14) Je pa ona zaprt otrok. (SČ15) Bolezen jo sigurno odmika od vrstnikov. Ko ne zmore hoditi, je odvisna od odraslega. In takrat se avtomatsko ne more vklopiti v družbo. (SČ16) Sem se od vsega začetka bala kako bo. (SČ17)
- Imam zelo dobre izkušnje. (SČ18) Že prej, ko še ni bilo odločbe, so nam šli zelo na roko. Nimam nič slabega za reči. Tudi, če ni bilo papirjev, če ni bilo odločbe, ko so šli v šolo v naravi, ji je ravnateljica dala še dodatno pomoč. Nimam res nič negativnega. (SČ19)
- Sploh ni bilo kaj takega. (SČ20)
- Slovenščina je njen najljubši predmet. Sploh spisi. (SČ21)
- Matematika sploh ni njeno področje, od nikoli. (SČ22) Čeprav se kar lepo trudi. (SČ23)
- Težave so se ponovile, ko se je začela šola. (SČ24)
- Ona ima težave z nogami. Težko hodi. (SČ25)
- Sprejeli smo jo tako. In jaz tudi njej pravim, da se mora sprejeti takšno kot je. Ker prej kot se sprejmeš, lažje ti je. (SČ26) Seveda pa da te prizadene. (SČ27)
- Niti ne vem ... (SČ28)
- Na začetku se je nekoliko smilila sama sebi, da je boga. (SČ29) Ampak nimamo ne vem koliko problemom, da zaradi tega, ker ima težave z nogami, da se ne počiti v redu ali pa manjvredno. Vsaj reče ne. Morda pa res misli drugače. (SČ30)
- Od samega začetka ji pomagamo doma. (SČ31)
- Težav smo se tako ali tako vsi zavedali. Seveda so videli tudi učitelji, da ima težave pri gibanju. (SČ32)
- Ona najbolj potrebuje fizično pomoč. (SČ33)
- Da ji je nekdo priskočil na pomoč, da so se nekako skombinirali, da je bil nekdo z njo. (SČ34) Ta učiteljica, ki ji je sedaj spremljevalka, so ji jo dodeli že pred odločbo. Ker je bila prosta. Uradno ji še ne bi bilo treba. Če šola ne bi dodelila, ne bi mogli do odločbe nič kriviti. Hvala bogu, da je bila učiteljica prosta. Ker če ne bi bilo nikogar na šoli prostega, tudi če bi hoteli pomagati, ne bi mogli. Slučajno se je tako zgodilo. (SČ35)
- Smo bili zadovoljni. (SČ36) Zmeraj so jo dali tudi v prvo vrsto, da so jo imeli na očeh. (SČ37)
- Nismo pogrešali nikogaršnje pomoči. (SČ38)
- Defektologinja, zaposlena na šoli. (SČ39)
- Konec tretjega razreda. (SČ40)
- Nič posebnega. Res so nudili pomoč že prej, tako da za to smo bili res zadovoljni. Defektologinja nam je ves čas stala ob strani. (SČ41)
- En del morajo oddati starši, npr. potrdilo zdravnika. (SČ42) En del pa učitelji. (SČ43) Ampak mi je res defektologinja veliko pomagala pri izpolnjevanju, ker se ne znajdeš. (SČ44) Tisti šolski del pa je ona opravila. (SČ45) Na podlagi dokumentacije so nato izdali odločbo. (SČ46)
- Mislim, da smo dali vlogo konec šolskega leta in dobili smo odločbo jeseni, pozimi naslednje šolsko leto. (SČ47) Lahko bi bilo še malo prej, vendar ker so ji predhodno dodeli spremljevalko, so me vprašali, če lahko malo zategnejo, ker je imela druge primere. In ker je hčerka imela pomoč, me to ni toliko motilo. Bi bilo pa drugače verjetno mesec, dva prej. (SČ48)
- Ta defektologinja, ki nas je seznanila, nam je zelo veliko pomagal. Ogromno stvari je naredila. (SČ49)
- Z otrokom se je pogovorila defektologinja. Ta pogovor, ki ga morajo v šoli izvesti. (SČ50)
- Ona ni nič rekla. (SČ51)
- Ja, ja. Ko je prišla odločba, so naredili. (SČ52) Vsako leto znova se tudi naredi. (SČ53)
- Pove dolžnosti šole in moje dolžnosti. In vsi se moramo tega držati. Oziroma, če se ne držijo oni, lahko jaz zahtevam in ravno tako obratno. (SČ54) Tako, da program mi je predstavljen na začetku leta. (SČ55)
- Menim, da je ta program narejen v otrokovo korist. (SČ56)

- V redu je. (SČ57)
- Jaz kot starš sem pričakovala zgolj to, da dobi fizično pomoč. To je bilo meni najpomembnejše. (SČ58)
- Drugo leto je sedaj. (SČ59)
- Veseli smo, da ji je to omogočeno. (SČ60)
- V redu sprejema. (SČ61) Ve, da jo pride spremljevalka iskati, ko treba. (SČ62) Da gre namesto na športno vzgojo k defektologinji. Se je navadila. (SČ63)
- Nikoli ni še rekla, da bi jo zafirkavali. (SČ64) Tudi učiteljica mi je rekla, da ni še nikoli opazila. Mislim, da so jo kar lepo sprejeli. (SČ65) Glede te bolezni jo sicer kdaj vprašajo. Ampak, da bi se norca delali, to pa ne. Potožila vsaj ni nikoli. (SČ66)
- Ona ima redno spremljevalko zaradi hoje. (SČ67) Poleg tega pa hodi še k defektologinji. (SČ68) Predvsem namesto ur športne vzgoje. Tam delajo kakšno fino motoriko, pa tudi kakšno nalogo naredijo. Predvsem matematiko, ker je tam šibka. (SČ69) Gre ona k njej, delajo individualno. (SČ70) Ima že nekaj časa te individualne ure – štiri, pet ure na teden. (SČ71) Ko se je pa poslabšalo stanje z nogami, smo ponovno dali vlogo in je poleg individualnih ur dobila še spremljevalko. (SČ72)
- Teste piše posebej. Jih ne piše v razredu. (SČ73) Pri likovnem jo ocenijo glede na napredek, ne pa glede na videno. (SČ74)
- Jaz najbolj poznam to defektologinjo, ki ima našo. Ona je res zelo strokovna. (SČ75) Zna ogromno svetovati. Ona sploh. (SČ76)
- Da se pomaga otroku. (SČ77)
- Včasih se zgodi, da učiteljica kaj pove v razredu, nje ni zraven, drugi dan pa je kregana zaradi tega, ker nima. (SČ78) In problem je, ker se ona ne zagovori. Je tiho, namesto da bi povedala, da je bila na individualnih urah. (SČ79)
- Predvsem ima sedaj vedno ob sebi nekoga, ki jo lahko spremlja, osebo na katero se lahko zanese. (SČ80)
- Nikoli niso bile neke kritične ocene. Pri njej ni toliko problem učno, ampak fizično. (SČ81) Pa tudi v nižjih razredih so bile ocene še opisne, ko niti natanko ne veš kaj tisti opis pomeni. (SČ82)
- Mislim, da samo učitelji ne bo dovolj. Moremo vsi delati. (SČ83) In če otrok ne ... Imeli smo obdobje trme. Ni napredka. Se lahko trudimo mi in učitelji, ampak če ona ne da, ni nič. (SČ84)
- Jaz mislim, da po napredku (SČ85) in počutju otroka. (SČ86)
- Dobili smo več, kot sem pričakovala. Ker sem res mislila, da bo samo fizično, pa je dobila tudi druge, prej omenjene prilagoditve. (SČ87)
- Nič ni takega, da se ne bi uresničilo. (SČ88)
- Dodatna razlaga. (SČ89) Pa to, da dela z njo takšne vaje, ki jih jaz niti ne znam. (SČ90) Opazi stvari, ki jih mi ne. Takšne malenkosti, ki jih ona kot strokovna delavka opazi. Jaz jih pa res nisem opazila. So pa na dolgi rok lahko kar pomembne. (SČ91)
- Drugo nič takega. (SČ92)
- Defektologinja ji kaj dodatno razloži. In to se pozna doma. Sploh pri matematiki. (SČ93) Moramo pa kljub temu veliko še delati doma. (SČ94)
- Po moje ne bi več nič potrebovala. (SČ95) Ima pet ur tedensko, kar je na dnevni ravni vsak dan. To je že kar dovolj. (SČ96) Misli, da dodatne ure ne bi bistveno spremenile situacije. Jo pa verjetno ne bi niti poslabšale, no. (SČ97) Je pa možno, da bi bile dodatne ure prenaporne. Bi bilo že vsega preveč. Kadar je 45 minut vse skoncentrirano samo nanjo, jaz mislim, da je tudi njej bolj naporno kakor pa v razredu, ko ima učiteljica cel razred čez. Tako ji jaz mislim. (SČ98) Drugo pa res nič takega. (SČ99)
- Jaz se res s to defektologinjo vse pogovorim. Zadnjič me je na primer poklicala, sva se pogovorili. (SČ100) On je predlagala kaj bi treba, jaz sem poskusila to izvesti doma. Se je obrestovalo odlično. Danes sem šla po mnenj, kaj pravi. On mi je res največja opora, ker je strokovna pomoč kako s takim otrokom delat. (SČ101) Tako, da na njo se res najpogosteje obrnem in dobim kar rabim. Je zelo dostopna. (SČ102)
- So boljša in slabša obdobja. Ko ni tako hudo, pozabiš in živiš. Ko je slabše pa si misliš kaj šele bo. (SČ103) Puberteta nas še čaka. (SČ104) Sedaj je majhna in ima pomoč. Ne vem pa kako bo to v srednji šoli. (SČ105) Sigurno je neka skrb kako bo šlo, kam bo obrnilo. Ali bo šlo na bolje ali na slabše. To bo pokazal čas. (SČ106)

9.6.5. Intervju SD

- Sin je sedaj drugič v petem razredu. Ponavlja peti razred. (SD1)
- Popolnoma običajno, tako kot od drugih otrok. (SD2)
- Ja, gre rad v šolo. Letos je kar v redu. (SD3)
- V redu. Sedaj je menjal razred in v tem razredu se veliko bolje počuti kot v prejšnjem razredu. (SD4)

- Jaz spremenila ne bi nič. (SD5) Če imam problem, vem na koga se obrniti. (SD6) Mi prisluhnejo, se dogovorimo. (SD7) Imam občutek, da vsi strmimo k temu kako bo otroku najboljše, kako mu najbolj pomagati. (SD8) Sodelujemo tako z učiteljico, (SD9) kot tudi z izvajalkami dodatne strokovne pomoči. (SD10)
- To se ni nikoli zgodilo. (SD11)
- Najboljši je pri družbi (SD12) in naravoslovju. (SD13)
- Problemi so z matematiko, (SD14) slovenščino, (SD15) in angleščino. (SD16) Glavni razlog, da smo se odločili dati vlogo za DSP je bil dogovor z učiteljico glede koncentracije (SD17) in disleksije. (SD18)
- Težave so se začele kazati že pred tretjim razredom, (SD19) ko smo uradno podali zahtevo za pomoč. (SD20) Za sošolci je zaostajal (SD21) že od prvega razreda naprej. (SD22)
- On ni nekako dohajal svojih vrstnikov. Na primer v tem koliko je naredil v šoli, kaj je bilo za nalogo, koliko časa je delal, kako je pisal. (SD23) Fina moto mu ni najbližje. (SD24)
- Jaz pravim, da je pri nas to že malo družinsko, tako, da nekako veš kako stvari gredo. (SD25) Nimaš druge kot se sprijazniti s situacijo, peljat stvari naprej in jih njemu prilagodit. (SD26) Hodi pa on tudi k pedopsihiatrinji in o naših občutkih včasih tam razglabljam. (SD27)
- Takoj od začetka se morda ni zavedal. (SD28) Ampak na začetku drugega razreda pa mu je bilo že jasno, da nekako ne more peljati skupaj s sošolci. (SD29)
- Je bil tako bolj slabe volje. (SD30) Lani je res imel krizo. Je bil že skoraj malo depresiven. (SD31) Potem smo se pomenili, se dogovorili, da bo ponavljal in rešil stvari za sedaj in šli potem naprej. (SD32)
- Domačega dela je isto prej in sedaj. (SD33) Sediš z njim, ponavljaš z njim, (SD34) dodatne vaje delaš z njim. (SD35)
- Prva je težave opazila učiteljica tretjega razreda. (SD36)
- Večinoma je pomagala učiteljica. (SD37)
- Takoj je dobil podaljšanje pisanje testov, (SD38) dodatno razlago, ker je slabo bral. (SD39) Pomoč pri matematiki, poštevanji. (SD40) Omogočala mu je dopolnilni pouk. (SD41)
- Smo bili zadovoljni. (SD42)
- So se zelo angažirali. (SD43) Ko smo se sporazumeli, da gre stvar kamor gre, je šel takoj na testiranje, da se je videlo kam gre. (SD44) Smo šli do pedopsihiatra, (SD45) smo dali vlogo, se je dobilo odločbo. (SD46) Le postopki trajajo. (SD47) So mu pa stvari prilagajali tako kot jih je on potreboval že prej, pred odločbo. (SD48)
- Seznanili sta nas učiteljica (SD49) in šolska psihologinja. (SD50)
- V tretjem razredu. (SD51)
- /
- Šli smo k pedopsihoatru. (SD52) Vlogo smo sestavili skupaj s šolo. (SD53) Nismo šli več potem nikamor na kakršen koli pogovor. Nismo bili osebno na komisiji. (SD54) Sedaj ob ponovitvi pa smo morali v Postojno k psihologinji. Tako starši, kot tudi otrok. (SD55)
- Vlogo smo oddali novembra in na koncu šolskega leta, konec aprila, začetek maja je dobil odločbo. (SD56)
- Smo dobili vse potrebne informacije. So nam svetovali, nas usmerjali. (SD57) Nisem pogrešala nobene pomoči. (SD58)
- Z otrokom sta se pogovorili učiteljica (SD59) in psihologinja. (SD60)
- Ure je sprejel, ker smo se tudi doma veliko pogovarjali. Da je to dobro zanj. Da se mu malo drugače razloži, da se mu malo drugače pove, da malo drugače ponovi. (SD61)
- Zelo hitro. (SD62) Vsako leto se dobilo trikrat. (SD63)
- Absolutno smo vključeni v pripravo. (SD64)
- Kar se vidi, da potrebuje, to se pri pripravi programa upošteva. (SD65)
- Absolutno je program narejen v otrokovo korist. (SD66)
- Jaz nekih visokih pričakovanj nisem imela. V toliko letih svojega otroka poznaš, veš kako funkcionira. (SD67) Jaz sem samo pričakovala, da mu stvari razložijo, (SD68) in ponovijo z njim tako kot je zanj potrebno. (SD69) Ker pač on določeno razlago ne razume, mu stvari malo obrneš in jih razume. Potrebuje mogoče le malo več časa. (SD70) Samo učiteljica tega v razredu ne more. (SD71) In to sem pričakovala in to je on dobil. (SD72)
- Od konca tretjega razreda. (SD73)
- Vesela sem, da mu je to omogočeno. (SD74)
- Nikoli ne reče nič proti pomoči. (SD75)
- Njega je nov razred sedaj zelo lepo sprejel. In ni nikoli rekel, da bi ga zaradi tega zafirkavali. (SD76)
- Dodatno strokovno pomoč ima pri matematiki, slovenščini in angleščini. (SD77) Vse ure potekajo izven razreda. (SD78) Nekatere teste piše izven razreda, za močne predmete pa smo se dogovorili, da piše kar v razredu. (SD79)

- Podaljšan čas pisanja testov. (SD80) Pa pomoč pri matematiki, da ima lahko kvadrat s števili, (SD81) računalnik. (SD82) Ima možnost, da ima računalnik tudi za pisanje. Vendar smo se dogovorili, da tega še ne bi. (SD83) Pa izvajalke mu preberejo navodila in preverijo če jih je razumel. (SD84) Ter paziti, da je skoncentriran. Če on odplava z mislimi, da se ga prikliče nazaj. (SD85) Menim, da so prilagoditve ustrezne in da se jih zelo lepo prilagaja njegovim potrebam. (SD86)
- Jaz res nimam pripomb čez njih. Glede na to koliko se trudijo ... (SD87) Imam stike tudi z drugimi mamami, iz drugih šol, ki imajo dosti problemov s tem. In ko se pogovarjaš z njimi in rečeš, da nimaš nobenega problema, te malo čudno gledajo. Ampak jaz res nimam pripomb. (SD88)
- Prednost je v tej razlagi (SD89) in v tem kako se dela z njim. (SD90)
- Jaz slabosti ne bi izpostavljala, ker jih ni. (SD91)
- Težav je isto, le da jih bistveno lažje obvladuje. (SD92)
- Ocen do tretjega razreda ni imel, zato ne morem primerjati. (SD93)
- Tim je tisti, ki je odgovoren. (SD94) Je pa res odvisno koliko se otrok zavzame. Ali hoče ali noče. Če ima on grozen odpor do matematike in jo noče delat, potem težko prisiliš nekoga delati nekaj kar noče. Odvisno koliko je on pripravljen za delati. Potem mu lahko ti pomagaš. V prvi vrsti pa je on sam. (SD95)
- Po otroku in njegovem napredku. (SD96) Nikoli po ocenah, (SD97) ampak po tem kaj in koliko on razume. Kako stvari dojam. (SD98)
- Kot sem rekla, se je vse kar sem pričakoval, tudi uresničilo. (SD99)
- Nič ni takega, kar bi pričakovala pa da se ne bi uresničilo. Sploh nimam pripomb. (SD100)
- Menim, da se učitelji povezujejo med seboj. Včasih mu izvajalka DSP da drugo domačo nalogo ali pa na primer manj naloge, in je potem naslednji dan dovolj, da samo učiteljico opozori na to in ni nikoli nobenega problema. (SD101) Poleg tega pa otrok na urah dobi dodatno razlago. (SD102)
- Nič ni takega. (SD103)
- Kot sem rekla, domačega dela je isto. (SD104) S tem, da je pri tej individualni pomoči, ki jo on ima, naredijo še oni. Gre malo hitreje. Ne vidiš prav vsakega postopka, ampak pride en dan domov in je že boljše. In se ti zdi v redu. (SD105)
- Mislim, da ne bi več nič potreboval. (SD106) Vse prilagoditve so zanj res ustrezne, smiselne in hkrati dovolj. (SD107) Jaz pravim, da če bodo ostali taki kot so, bo odlično. Res delajo v korist otrok. (SD108) Jih pogledajo in že vidijo kaj rabijo, kaj mu je in kaj mu ni. (SD109)
- Jaz bi rabila še en kup znanja. Drugo pa ne. (SD110)
- Ne, jaz to prepuščam odprto. (SD111) Njegova prihodnost je njegova skrb. Jaz sem mu samo za podporo in pomoč. (SD112)

9.6.6. Intervju SE

- Je šesti razred. (SE1) Ima dvanajst let, (SE2) ker je ponavljala tretji razred. (SE3)
- Po navadi gre po pouku k mami, ki živi v bližini. (SE4) Ko pride k njej, tam napiše tudi nalogo in vse kar ima za šolo. (SE5) Potem, ko pridemo iz službe jo poberemo. Jo vzamemo, gremo domov in tudi doma se uči. (SE6) Zjutraj pa pride ob 7.20 in je eno uro v varstvu. (SE7)
- Se počuti dobro. (SE8)
- Prej je bila bolj zaprta, zadržana, ni imela toliko družbe. (SE9) Sedaj se je pa kar razživela, tako da se tudi s sošolci razumejo. (SE10)
- Sem zadovoljna. Za enkrat nisem imela nobene negativne izkušnje. (SE11) Zelo smo zadovoljni z izvajalkami dodatne strokovne pomoči. (SE12) Tudi otrok je zadovoljen z obema izvajalkama, se razumejo. (SE13)
- Mislim, da jo niso nikoli obravnavali drugače. Nisem imela takšnega občutka. (SE14)
- Pri njej ni toliko, da ne razume. Ampak ne zna se zbrati. Ne zmore ostati zbrana več časa. Nekaj časa še, še, potem pa kar odklopi. (SE15)
- Težave ji dela matematika (SE16) in angleščina. (SE17) So pa res težave posledica slabe koncentracije. Na primer ko piše test, jo zmoti vsaka malenkost. Nekomu pade svinčnik in takoj izgubi koncentracijo. (SE18)
- Težave so se pojavile že v prvem razredu. (SE19) V šolo je šla v bistvu s petimi leti, ker je decembrska. (SE20)
- Videlo se je, da ni dovolj zrela še za šolo. (SE21) Enostavno domačo nalogo sva pisali tudi po dve uri. Res veliko časa je vzelo meni in njej. (SE22) Sploh ni poslušala. Ni bila zbrana. (SE23)
- Ni mi bilo vseeno, ker sem res veliko pomagala. (SE24) Smo bili kar vsi žalostni. (SE25)
- Mislim, da se na začetku ni zavedala svojih težav, ker je bila premajhna. (SE26)
- Težav se na začetku ni zavedala. (SE27)

- Ogromno sva delali vsak dan doma. (SE28) Pa kljub temu ni bilo rezultatov. (SE29)
- Prva je težave opazila učiteljica. (SE30) Čeprav sem jaz prej, ker sem videla, da nekaj ni v redu. Ker kljub trudu ni bilo napredka. (SE31)
- Učiteljica (SE32) in defektologinja. (SE33)
- Defektologinja, ista kot jo ima tudi sedaj, jo je vzela iz razreda. (SE34) Ampak manj pogosto kot sedaj ko ima odločbo. Le ko ji je čas dopuščal. (SE35)
- /
- Ja, pogrešala sem neko strokovno pomoč. Ker ti se kot starš trudiš, ampak strokovnjak vseeno ve bolj kako pristopiti do otroka. (SE36) Takrat je imela pomoč morda samo enkrat na štirinajst dni. Želela bi si več. (SE37)
- Pogovorili smo se s psihologinjo (SE38) in socialno delavko. (SE39) In psihologinja nam je svetovala, da damo vlogo za usmerjanje. (SE40) Prej nisem vedela, da to sploh obstaja. (SE41) Morda mi je nekoliko žal, da me o tem niso prej seznanili. (SE42) Pa tudi žal mi je, glede na to, da je decembrska, da jo nisem dala eno leto kasneje v šolo. (SE43)
- Zahtevo za uvedbo postopka usmerjanja smo podali v četrtem razredu. (SE44)
- Čutila sem olajšanje. (SE45) Vedela sem, da ji škodilo ne bo, ampak da bo le korist od vsega tega. (SE46)
- Psihologinja nam je svetovala. (SE47) Nato smo dvakrat morali v Staro Sušico k psihologinji. Takrat so bile s hčerko same, mi smo jo samo pripeljali. Imeli sta delavnice na podlagi katerih se je ona odločila. (SE48) Šli smo tudi v Postojno k socialni delavki na pogovor. Tam smo jo tudi pustili samo. Tako, da so oni sami videli kje so težave. (SE49) Pa tudi k osebnem zdravniku je morala. In potem na osnovi tega so se odločili, da res potrebuje pomoč. (SE50) Lani pa nam je psihologinja svetovala še svetovalni center v Luciji. Psihologinja za mladostnike je tam, se pogovarjajo po eno uro vsake dva, tri mesece. Ona pove kaj jo teži. Se ji tudi bolj odpre. (SE51)
- Kar dolgo je trajalo. Dali smo jo nekje maja, junija. In potem je trajalo skoraj pol leta. (SE52) Tako, da smo imeli srečo, da so jo vzele že prej, brez odločbe. Ker drugače je res predolgo. (SE53)
- So nam kar natančno predstavili celoten postopek. (SE54) Psihologinja me tudi še sedaj dvakrat na leto pokliče, da greva skozi in vidimo kaj so naredile, kaj bodo še delale, kako mi vidimo situacijo. (SE55)
- Pogovarjala se je psihologinja (SE56) in socialna delavka. (SE57)
- Na začetku ni niti razumela zakaj. (SE58) Mislim, da jo je bilo morda malo sram pred sošolci kaj bodo rekli. (SE59)
- Mislim, da kar hitro. Mogoče mesec. Ne spomnim se točno. (SE60)
- Psihologinja me je vprašala kaj si jaz mislim (SE61) in povedala mi je kako ona vidi situacijo. Sva se pogovorili. (SE62)
- Otrokov glas je bil upoštevan. (SE63)
- Menim, da je program narejen v otrokovo korist. (SE64) Hčerka je res zelo zadovoljna. (SE65)
- Upala sem predvsem, da bodo rezultati. (SE66) Pa, da bo doma treba manj delat. Ker če delaš tri izmene in se je potem še doma treba toliko časa ukvarjati s šolo, je res naporno, za vse. (SE67)
- Pomoč ima sedaj dve leti. (SE68)
- Še vedno čutim olajšanje. In zaradi nje same in zaradi časa, ki ga sedaj lahko drugače izkoristimo. (SE69)
- Sedaj komaj čaka, da gre na ure dodatne strokovne pomoči. (SE70) Ko ji je psihologinja dala svetleči svinčnik, joj, je bilo takšno navdušenje. Psihologinja jih res zna pritegniti. (SE71)
- Mogoče na začetku je bilo malo zadržanosti. (SE72) Sedaj pa so se zelo vklopile s puncami. (SE73) Predvsem otroci v nižjih razredih znajo biti bolj nesramni. (SE74)
- Pomoč ima dvakrat na teden. (SE75) Eno uro s psihologinjo, (SE76) eno uro pa z defektologinjo. (SE77)
- Sama lahko piše test, da se lahko lažje zbere. (SE78) Možnost ima tudi podaljšanja pisanja testa. Mislim, da to. (SE79)
- Zelo dobro. Obe – psihologinja in defektologinja. (SE80) Tudi, ko smo se zmenili za sestanek, pa če nisem mogla, so razumele. (SE81) Posvetijo se vsakemu posamezniku, kar je pomembno, saj so otroci različni. (SE82)
- Otroku dobi dodatno razlago, zaradi katere lahko napreduje. (SE83) Včasih je dovolj ena dodatna razlaga in je problem rešen. Da povedo na malo drugačen način. (SE84) In pa prednost so tudi ocene, ki so boljše. (SE85)
- Sploh ne vem če je kakšna slabost. Jaz jo res ne vidim. Dodatna pomoč ji ne bo škodila. (SE86)
- Ja, ima manj težav. Pozitivne posledice na vseh področjih. (SE87) Tudi v tem času od kadar prejema pomoč je odrasla. Tudi sama se začne učiti, napiše nalogo. Bolj skrbi. Če kaj ne ve, pride vprašati. Ampak je postala bistveno bolj samostojna. (SE88) Prej je bila bolj tiha in zadržana. (SE89)
- Od kadar ima to pomoč so spremembe na ocena. Se res vidi napredek. (SE90)
- Vsi, vsak po malo. (SE91)

- Niso samo ocene. (SE92) Tudi na zunaj se lahko meri. Ker ona je bila res zadržana, sramežljiva, tiha, trmasta. In tudi tukaj se je spremenilo. Na čustvih. (SE93)
- Rezultati na katere sem upala, so. Sedaj je res pridna. Ocene ima lepe, se trudi. In to mi je bil cilj, to mi je bilo važno. Da vidiš, da ni bil vsa trud zaman. Ker človek res obupa, če se trudi in vidi, da ni rezultatov. (SE94)
- Ni nič takega. (SE95)
- Res sem zadovoljna tako kot je. (SE96)
- Nič ni takega. Jaz sem zadovoljna. (SE97)
- Doma veliko manj delamo. (SE98) Pri moji mami naredi nalogo. Ji tudi ona pomaga, če rabi ali pa je samo zraven. Ona rabi nekoga samo, da je zraven. Da je sigurna sama vase. Pa ker se hitro naveliča. (SE99) Kar zna pa naredi sama. (SE100)
- Nič. (SE101)
- Nič. (SE102)
- Morda me skrbi, da ji ne bi DSP ukinili. Ker ona se je sedaj na to navadila in potem bo tudi zanjo šok. (SE103) Moramo vsako leto podaljševati, dati ponovno vlogo na koncu šolskega leta. (SE104)

9.6.7. Intervju SF

- Hodi sedaj v šesti razred. (SF1)
- On hodi k dopolnilnemu pouku, čeprav ima lepe ocene. Želi iti in mu ni težko. (SF2) Ni mu težko niti k uram dodatne strokovne pomoči. Gre rad. (SF3)
- Ne gre preveč rad v šolo. (SF4)
- S sošolci se ravno ne razumejo. (SF5) Ga tudi iz tega področja malo dražijo. (SF6) Kar se mi ne zdi tako nenavadno, ker otroci se od vedno dražijo. (SF7) Njega pa to zelo moti. Izraža stisko tudi doma. (SF8)
- Jaz sem zelo zadovoljna. (SF9) Največ kontakta imam z izvajalkami dodatne strokovne pomoči. (SF10) Pa tudi z učiteljji, no. (SF11) Dobim vse informacije, ki jih potrebujem. Se pogovorimo vedno. (SF12) Razen ena je takšna učiteljica s katero se nismo ujeli. Vse druge pa res moram pohvaliti. (SF13)
- Jaz nisem imela te izkušnje, da bi bil on zaradi tega kakorkoli prikrajšan. Imam ves čas občutek, da gre nekako pravično skozi vse. (SF14) In vidim, da se trudijo, (SF15) da želijo pomagati. (SF16) V bistvu je bilo ponujeno več, kot smo na koncu sprejeli. (SF17)
- Najboljši je v matematiki (SF18) in angleščini. Tukaj "raztura". (SF19)
- Težave ima z grafomotoriko. Težko piše, težko oblikuje črke in zato porabi ogromno časa. (SF20) Zato je problem predvsem likovni. (SF21) Sedaj ne vem kako bo s tehniko. Ko mora narediti kakšen modelček, ajoj. (SF22) Mi je pa zelo všeč, ker on želi. Tudi učiteljice mi rečejo, da on želi. Naredi kolikor zmore. (SF23) Edino en problem, če je sploh to problem, je to, da ima zelo visoka merila zase. Vsi okrog njega smo zadovoljni, ampak on ni. Z ene strani je to dobro, včasih pa to njega vrže po tleh, se sekira. (SF24)
- Že od malega. (SF25)
- Jaz sem videla njega že kot malega, da je kar nekaj padal. (SF26) Sem šla do pediatra in mu to povedala. Pa mi je odgovoril, da kateri otrok pa ne pada. Pa sem mu poskušala razložiti, da on drugače pada. (SF27) Povedala sem mu tudi, da on ne riše nič. On je šel v prvi razred in ni imel enega zvezka celega porisanega. (SF28) Ker starejši fant jih je imel morda trideset. In mene je to vse motilo, ker to ni normalno. (SF29) In jaz sem to zmeraj težila in nihče me ni upošteval. Dokler nismo prišli v prvi razred. (SF30)
- Zaradi ne posluha sem res že mislila, da je z mano nekaj narobe. Da vidim nekaj, kar ni. (SF31) Ko pa so mi v prvem razredu predlagale odločbo, pa ja... Saj vemo kaj razmišljamo. Vsem se nam zdi ojoj. Pa bo pečat v šoli, pečat od drugih, pečat od cele okolice. To vse ti roji po glavi, kar se mi zdi čisto normalno. (SF32)
- To bi vam pa jaz prav težko povedala. Jaz misli, da je on to komaj prav v šoli ugotovil. (SF33)
- Imel je neke svoje "fore" (SF34) in če sedaj pomislim, najverjetneje na račun tega, ker mu nekaj ni šlo, pa se je ujezil. (SF35) Mislim, da ga je to ves čas motilo, ampak se najprej niti ni zavedal kaj ga moti. In da ga je to obremenjevalo. (SF36)
- Jaz sem mu vedno poskušala doma pomagati. (SF37) Ampak preprosto ne znaš vedno. Vsaka stvar ima več načinov, kar je lahko problem, da si potem na isti valovni dolžini. (SF38) Zato sem vedno tudi v šoli vprašala, naj mi povedo kako naj mu določeno stvar razložim. (SF39) Včasih sem jim pa rekla, da določene stvari raje ne bom, naj mu one, ker bi naredila le še zmedo. (SF40)
- V vrtcu so one opazile. Njegova vzgojiteljica je bila zelo v redu, je opazila stvari. (SF41) In ko so one meni povedale stvari, ki so jih opazile, sem jaz še bolj pediatru težila. Ampak on ne, da bo vse minilo, da je to vse normalno, da to so otroci. (SF42) In jaz res nisem imela kaj narediti. Potem že misliš, da je s tabo nekaj narobe. (SF43) No in potem smo prišli v prvi razred in se je to pokazalo že v prvem. (SF44) Potem so mi

- tudi povedale v šoli za odločbo. (SF45) Ampak, ko je šel on v šolo, jaz nisem učiteljici nič rekla. So same opazile in mi povedale, da nekaj vidijo, da ni kot bi moglo biti. (SF46)
- Učiteljice. (SF47) V drugem razredu pa, ko so se težave še bolj pokazale, me je nagovorila defektologinja, mi malo bolj razložila. Tudi njej sem povedala za svoje predsodke, ki sem jih imela o tej odločbi. (SF48)
 - Všeč mi je bilo, da so že od začetka učiteljice z njim malo delale. Kadar so našle kakšen trenutek, so se mu posvetile. (SF49)
 - Zelo zadovoljna. (SF50)
 - Prav nič nisem pogrešala. (SF51)
 - Šola me je z vsem seznanila. Kot rečeno najprej v prvem razredu, (SF52) v drugem razredu pa še defektologinja, ki mi je skušala pomagati pri razbijanju mojih predsodkov. (SF53)
 - Jaz sem se komaj v drugem razredu sprijaznila s situacijo. In potem smo v tretjem oddali vlogo. (SF54) Ni bilo enostavno. (SF55)
 - Z zelo težkim srcem sem se odločila, da oddam vlogo. Imela sem slabo vest. (SF56) Spraševala sem se, če sem prav naredila. Če bo zanj to res v redu, ali bo morda slabo. Ker ne moreš vedeti. (SF57) Zelo me je bilo strah. (SF58) Razmišljala sem, kaj sem naredila svojemu otroku. Želela sem mu pomagati, ampak kaj pa če sem zafrknila, kaj pa če ne bo dobro, kaj pa če sem svojega otroka porinila, da mu bo še hujše. To me je grizlo za znoret. (SF59) Kmalu po tem, ko je prišla odločba, so ti občutki izginili. Tam približno pol leta, morda še prej. Ker se je v bistvu pokazalo, da to ni slabo. Pol leta rabiš, da ugotoviš. (SF60)
 - Ti moraš iti k nemu psihiatru, k drugemu, k zdravniku. (SF61) Potem oni vse te podatke zberejo in se odda vloga. (SF62)
 - Po mojem eno leto. (SF63) To je predolgo. (SF64)
 - Zelo. (SF65) Tudi pred odločbo, če so le našle čas, so mu pomagale kljub temu, da ni imel še papirja. So se res trudili in se še vedno. (SF66)
 - Jaz sem mu najprej povedala, ker jaz mojim otrokom vse povem. Še predno sem se odločila, sem mu povedala. Smo se skupaj vsi pogovorili. Se mi zdi prav, da otrok ve. Saj se gre v končni fazi zanj. (SF67) Potem v šoli pa jaz mislim, da se je izvajalka pomoči z njim pogovorila. (SF68)
 - Nikoli se ni nič upiral. (SF69) Se sicer bolj slabo spomnim, ampak vem, da je vprašal kaj to on rabi. (SF70) Pa smo se pogovorili, smo mu razložili. (SF71) Ampak v glavnem on ni nikoli imel odpora. Malo se je bal kako bo on tam, (SF72) ampak se je hitro ujel. (SF73)
 - To so oni takoj, ko je bila odločba. (SF74)
 - Vsako spremembo sporočijo, (SF75) vprašajo za mnenje. (SF76) Grem pa tudi jaz večkrat na govorilne, se vedno pogovorimo kako pa kaj. (SF77)
 - Je upoštevan otrokov glas. (SF78) Ko je sedaj izrazil željo, da bi mu pomoč zmanjšali in ker so se tudi oni s tem strinjali, smo se skupaj dogovorili za spremembe. (SF79)
 - Odličen. (SF80) Sem jim naročila tudi, da če vidijo kakšne majhne "kikse", naj me pokličejo takoj, prej ko bo prepozno. (SF81)
 - Želela sem si, da bi oni njemu pomagali, da bi mu šlo boljše, (SF82) ne pa dajali potuho. Glavna stvar je bila, da on dobi eno pomoč, da bo lažje speljal naprej. (SF83)
 - V četrtemu razredu je potem dobil odločbo. Tretje leto torej. (SF84)
 - Na koncu mi je bilo žal, da nisem že prej oddala vloge, ker sedaj vidim, da je to super. (SF85) Mislim, da če on ne bi imel te pomoči v šoli, bi mu šlo prej zelo slabo kot dobro. Sem skoraj sto odstotna. Potem bi ga pa še bolj dražili sošolci. (SF86)
 - Sedaj je njemu to morda malo odveč. Morda ker gre v puberteto. (SF87) Mislim, da odveč v tem smislu, ker on sam pri sebi vidi napredek, vidi, da bo to zmogel (SF88) in si misli kako bi se tega otresel, ker mu gre na živce, ker ga zafrkavajo. To ga najbolj boli. (SF89) Jaz sem mu povedala, da je to del življenja, naj poskuša narediti zid, da ga ne zadene in mu povem, da z njim ni prav nič narobe, da je čisto normalen človek kot vsi drugi. (SF90) Mislim, da mu moja tolažba pomaga. (SF91) Reče pa, da bi vse ure ukinil, razen eno specialno pedagoginjo, da bi obdržal, ker njo ima pa res rad. (SF92)
 - Jaz vam lahko povem to kako on meni pove, da to čuti. Reče, da ga zafrkavajo. (SF93) V smislu »ti pa rabiš neko pomoč, s tabo je nekaj narobe«. (SF94) Sedaj vam pa lahko povem še kako jaz to vidim. Otroci, ki te pomoči nimajo in njihovi starši mislijo, da se tem otrokom vse "šenka" in popušča. (SF95) In mislim, da je zaradi tega problem, ker so nevedni. (SF96) Moram reči, da bi verjetno tudi jaz tako razmišljala, če ne bi imela takšnega otroka. Morda bi se trudila, ker sem taka oseba, da ne razmišljam tako, da poskušam razumeti, da človek rabi neko pomoč. Ampak tukaj je kot pri vsaki stvari. Poskusit moraš na svoji koži. In dokler mi ne poskusimo na svoji koži, ne bomo razumeli. (SF97) Lahko vam povem konkreten primer. Nekje na javnem kraju sem se srečala z eno gospo in njenim sinom. In je fant začel pripovedovati, da je imel enega sošolca, ki je imel problem z grafomotoriko in kako je v šoli imel računalnik. To je bil cel hudič. Vsi otroci so misli, da tisti računalnik sedaj njemu vse ponuja, kot da dobi na njem rešen test. In tako so otroci to razumeli. Kar sem pa videla je to, da so enako to razumeli starši. V tem primeru sem si upala in

jima povedala, da lahko iz lastnih izkušenj povem, da ni to tako kot si onadva predstavljata. (SF98) Vsak mora res poskusiti na svoji koži. (SF99) Včasih so starši večji problem kot otroci. (SF100)

- On gre večinoma ven iz razreda. (SF101) Če pride v razred pa ne vem. (SF102) Ima defektologinjo (SF103) in psihologinjo. (SF104)
- Nikoli nisem želela, da bi imel računalnik. (SF105) Trudim se v tej smeri, da se mojemu otroku pomaga, ampak ne maram pa podpirat lenobe. V nobenem delu življenja, ker to ne pelje nikamor. To je samo potuha in potem za nadaljnjo življenje pa otroku narediš samo slabo. Treba je pomagat, ampak do meje. Se je pa treba tudi potruditi. (SF106) Tudi doma računalnik ne uporablja. Ko so mi svetovali, da naj ga uporablja samo doma, sem rekla lahko, ampak samo, če res ne bo zmogel. (SF107) Redkokdaj se je zgodilo, da sem mu kaj jaz napisala. Ga spodbujam, da sam piše. Ker če se ne bo naučil pravilno oblikovati črke, ne bo v prihodnosti nihče znal brati za njim. Prilagoditve res morajo biti do ene meje. (SF108) Če ne bo otrok na vseh področjih dobil sporočilo, da če ne bo mogel, mu bojo pa vse drugi pomagali. Ampak ni vedno tako. (SF109) Ima pa poleg dodatnih ur vseeno še podaljšan čas pisanja testov, (SF110) dopuščanje napak pri črkah ki mu dejalo težave (npr. pri a in d naredi tako podobno črtico, da ne veš katero je kaj) (SF111) ter odstopanja pri geometriji. (SF112)
- Odlične so. Vse. (SF113)
- Če otrok nima te pomoči, menim, da se ga ubije, mu uničiš samozavest, (SF114) nima priložnosti pokazati kaj zna. (SF115)
- /
- Napredek je vsekakor opazen. On je res naredil ogromen napredek. (SF116) Pri matematiki recimo sploh ne gre več ven pisat iz razreda. Nekajkrat mu je uspelo test rešiti že v času. (SF117)
- Res ima lepe ocene. Štirice in petke. (SF118)
- Jaz mislim, da je odgovornost od vseh skupaj. Ker če eden zmanjka, se vse podere. Tudi, če se učitelj v šoli zelo trudi in ti doma tega ne upoštevaš, napredka ne bo. (SF119) Bistveno je seveda tudi sodelovanje otroka. (SF120)
- On je napredoval na vseh področjih svojega življenja in to me najbolj veseli. (SF121) Mislim, da petke in štirice niso v bistvu toliko pomembne, kot vse ostalo. Ocene niso tiste glavne za življenje. Tudi z dvojkami lahko uspeš v življenju. (SF122) So pa te ocene tudi nek pokazatelj, da mu gre dobro in da je bil to res le en tak primanjkljaj. (SF123) On je bister, primanjkljaj ga je oviral in če ne bi imel pomoči, se njegova bistrost ne bi pokazala. S dodatno pomočjo pa se je. (SF124) In tudi učiteljice opazijo napredek. (SF125)
- Se je vse uresničilo, nimam kaj reči. (SF126)
- Nič ni takega. (SF127)
- Da otrok dobil priložnost, da lahko napreduje. (SF128)
- Kar se tiče samega izvajanja pomoči, mislim da ni nič takega. (SF129)
- Lani in letos jaz ne vem če sem videla dve domači nalogi. Naredi vse sam. (SF130)
- Jaz si res zelo želim, da bi otroci že v vrtcu imeli enega defektologa, ker bi ti otroci, ko bi prišli v prvi razred, bi bilo rešeno že vse. (SF131) Strokovnjaki hitreje vidijo. (SF132) Ker včasih si starši zatiskajo oči. (SF133) Če bi mene kdo poslušal in če bi meni nekdo potrdil, da imam jaz prav, bi si jaz zasebno nekoga našla. Ker kasneje, ko je začel šolo, sem ga tudi samoiniciativno vozila okrog. (SF134) Včasih se vprašam, ali bi moj otrok v primeru zgodnjega ukrepanja sploh imel kakšen problem. Ker ni bila tako velika stvar. (SF135) In mislim, da bi se na tak način rešilo veliko otrok in prihranilo marsikatero stvar. (SF136) Že veliko znancem sem svetovala, naj ne čakajo šole, ampak naj naredijo nekaj prej. (SF137) Zdravstva naj ne čakajo. (SF138)
- Vešč mi je, da se vedno lahko pogovoriš z učitelji, da ti malo povedo kako pa kaj. (SF139) Ker najtežje je, ko bi rad pomagal, pa ne veš kako. Potem se nekaj lotiš, pa narediš večjo škodo kot korist. (SF140) Izvajalke dodatne pomoči so mi npr. dale različne slikice, pa me usmerile naj riše za motoriko itd. Misli, da so one tiste, ki ti to povedo. (SF141) Veliko je pa odvisno potem od nas staršev. (SF142) Sama, če kakšne informacije ne bi imela, bi vprašala. (SF143) Res pa je največji problem pri nas starših, da se včasih sramujemo teh stvari in se obremenjujemo kaj bodo rekli drugi. (SF144) Ampak jaz sem to pospravila. Ker karkoli boš naredil, si bodo drugi nekaj mislili. Zato tudi otroke učim, naj naredijo kar oni mislijo da je prav in pri tem naj le pazijo, da drugim ne škodujejo. (SF145)
- Jaz imam vse manj skrbi. Ker vidim, da je on res lepo napredoval. (SF146) In če bo šlo to tako naprej, kot je šlo sedaj do šestega razreda, bo odlično. (SF147) Misli, da se je tudi kot osebnost "poštetal". Se je zelo spremenil. (SF148)

9.6.8. Intervju SG

- Trenutno je v osmem razredu, (SG1) kar pomeni, da ima trinajst let. (SG2)

- On gre zjutraj, če je predura k preduri, drugače pa gre za začetek prve ure. (SG3) V podaljšanem bivanju ni. (SG4) Po pouku pa pride domov oziroma ga grem jaz iskat. (SG5)
- Kar se tiče šolskega dela se v redu počuti, (SG6) glede vrstnikov pa mu ni v redu. (SG7)
- Eno je to, da je razred tak, drugo pa ne vem kaj vpliva na to, ampak otroci ga ne sprejemajo takšnega kot je. (SG8) Je tudi že izrazil željo, da bi ga prepisali na drugo šolo ipd. Večkrat o tem govori doma. (SG9) Mislim pa, da to ne vpliva na njegovo šolsko delo. (SG10) Morda na počutje kot počutje ja, ker bi on želel biti priljubljen, (SG11) ampak nekako mu doma to razložimo. (SG12) Jaz sicer dobim informacijo iz šole, da ni tako nezaželen, ampak on meni pove drugače. (SG13) On pove, da ni sprejet. (SG14)
- Jaz imam dobre izkušnje. (SG15) Sodelujem in s pedagogi (SG16) in z defektologinjo. (SG17) Če kaj rabi se pokličemo. (SG18) Najpogosteje pa sodelujejo z izvajalko dodatne strokovne pomoči. Ona res ve zakaj se gre. (SG19)
- Mislim, da ga učitelji niso nikoli obravnavali drugače. (SG20) Eno je to, da ima on od vedno učno pomoč. (SG21) Mi pa vsekakor ne bi bilo prav, da bi se od njega manj ali več zahtevalo. (SG22) Tako, da mislim, da je kar "fer play" odnos. Vedno enako kot drugi. (SG23) Če bi od njega manj zahtevali, to ne bi bilo dobro zanj. Nek standard mora doseči. (SG24) To ni njemu potuha. Zato ves čas zagovarjam, da je DSP zato, da ima strokovno pomoč, ne da bi bilo to opuščanje nečesa. Ne rabimo potuhe. On je fizično in umsko sposoben in ne vem zakaj ne bi naredil kar rabi. (SG25)
- Pri fiziki ni veliko težav. (SG26)
- On ima govorno jezikovne težave. (SG27) Kar pomeni, da so težave pri biologiji, (SG28) geografiji, (SG29) slovenščini. (SG30) Največji problem pa je pri angleščini, ampak še vedno nekako peljemo. (SG31) On ne zna strniti najpomembnejših stvari, ampak pove še vse okoli. (SG32)
- Jaz sem jih tako rečeno takoj opazila. (SG33) Ker on je pozno začel govoriti in vidiš, da je drugače kot drugi otroci. (SG34)
- On se ni zaigral, na hitro je odnehal. Ni da je neke vztrajal. Razen pred televizijo, kar je značilno, da pred televizijo zdržijo, pa zanimivo lego kocke so ga zadržale. Drugo pa je bil in šel. Ko smo se začeli igrati, smo vse pripravili in ta čas je on že nekam šel. (SG35)
- Najprej doživiš nekakšno razočaranje zakaj mora ravno moj otrok imeti težave oziroma zakaj moram jaz z mojim otrokom imeti težave. (SG36) Potem pa ne več. Ker sem videla, da ne glede na njegove težave se da peljati stvari (SG37) in on je tak hvaležen otrok in bi tudi vse naredil, da bi naredil šolo. Šola mu veliko pomeni. Če bo treba sedem ur sedeti, bo sedel in se učil. Ne bo se kregal, da se ne bo učil. Njemu je kaznen, če mu jaz rečem, da mu ne bom pomagala. (SG38)
- Mislim, da v začetku niti ni vedel za težave, da jih ima ali nima. (SG39)
- Le včasih je vprašal zakaj mora k defektologinji in k logopedinji in (SG40) smo mu povedali, da zato, ker mu bodo pomagale, da bo boljše govoril. (SG41) Mislim pa, da se manj vrednega ni počutil. (SG42) No, morda res malenkost s tem ko je rekel, da ne bi več hodil k defektologinji. (SG43) Malo ja, ampak jaz mislim, da smo potem to rešili, ko sem jaz njemu razložila zakaj se gre in da ni nič narobe z njim. (SG44)
- Približno isto kot sedaj, ko ima odločbo. (SG45)
- Razrednik prvega in drugega razreda. Je zaznala, čeprav ... (SG46) Prvi šolski dan je bil zame eden najbolj groznih dni v življenju, ker sem se zavedala, da je z njim nekaj narobe, pa nisem vedela kaj je z njim narobe. (SG47) In nisem vedela na koga naj se obrnem. (SG48) Omenila sem, da me je strah kaj bo. Ker normalno, nihče si ne želi, da njegov otrok ponavlja prvi razred. (SG49) On ni nikoli risal (SG50) in jaz ga nisem niti silila pred šolo. Ker če ni od tega ni, nič nisem želela prehitovati. Če njemu ni želja, sem si mislila, da bom naredila več slabega kot dobrega. To je bila moja razlaga in sem ga pustila. (SG51) In jaz nisem vedela kaj bo, kaj ne. (SG52) Na začetku so se težave pojavljale. So tudi prišle in odšle. Spomnim se, da je dvakrat imel blokado, ko je štel do deset in kar naenkrat začel spuščati štiri. Torej po tem ko je lepo štel. Pa je štiri prišla nazaj in je lepo štel. Čez en mesec je izgubil šest. In tako so prišle določene stvari. Je znal oziroma obvladal, potem pa kar trenutek, ko tega ni bilo. (SG53) In razredničarka mi je samo rekla, naj ga nekam peljem. (SG54) Ampak potrebovala bi, da bi mi povedala kam. (SG55)
- Na začetku je pomoč izvajala pedagoginja in ne defektologinja. Ampak oni so njemu obljubili defektologa. (SG56) In potem sem jaz prosila, naj bo vsaj dvakrat defektologinja z njim. Pedagog je pedagog, vidi da je nekaj narobe, ampak ne ve točno kaj. (SG57)
- Nato ga je res defektologinja vzela (SG58) in ga imela poleg učiteljice. (SG59) Nato se je ga je vključilo tudi v svetovalni center. Ampak oni niso pomagali, bolj ti dajejo neka navodila. (SG60) Doma smo se veliko pogovarjali. (SG61) Prvi dve leti je bil problem, problem, problem in nič iz tega speljati, potem dalje pa je šlo lepo. (SG62) Učiteljice vedo, da si zanj morajo vzeti čas. (SG63) Od kadar pa je na predmetni stopnji, niti težav ni več. (SG64)
- Stvar se je začela razvijati, ko se je vključila defektologinja. (SG65)
- Kot pravim, rabila bi več informacij. Peljala bi ga kamor bi rabilo, samo da bi mi povedali kam. (SG66)

- Z možnostjo usmerjanja me je seznanila defektologinja. (SG67) Zaradi njegovih težav sem jaz razmišljala tudi o odlogu šolanja, (SG68) ampak mi je ta ista defektologinja svetovala, da boljše, da ga damo v šolo in v najslabšem scenariju ponavlja, kar bo manj škode za njega kot če bo eno leto v vrtcu. Ker v vrtcu ne bi on nič napredoval, ampak nazadoval. (SG69) Prvi razred je potem normalno naredil. Tako, da mi ni žal, da smo ga vpisali v šolo. (SG70) Smo bili pa na začetku res v dvomih. (SG71) Z defektologinjo sva se dobili pred prvim razredom in mi je takrat svetovala da damo zahtevo za usmerjanje. (SG72)
- Aprila pred prvim razredom. (SG73) Tako, da je prišel v prvi razred brez odločbe, pred novim letom pa je odločbo že imel. Dajmo reči, da je bil dva meseca brez odločbe, kar pomeni, da ima pomoč že osem let. (SG74) Oddali smo pa pred septembrom, no. (SG75)
- Ne veš točno kaj pričakovati. (SG76)
- Ja podali smo zahtevo. (SG77) V Kopru na komisiji nismo bili. (SG78) Je pa na začetku imel manj ur in ker so bile težave velike, bil je tudi na zdravilih, smo zaprosili za spremembo, da se mu poveča obseg ur in takrat so ga še enkrat testirali. (SG79) In takrat je bil brez zdravil in ko ga je testirala je naredil teste minimalno. Toliko, da bi bil na osnovi testov primeren za OPP. Mene je že prijelo, da bi vrgla puško v koruzo, naj gre v OPP, da začnemo živeti kot družina. Ker potem ni bilo niti družinskega življenja, ne veš kako bo. In takrat se mož ni strinjal. To je bilo v drugem razredu. Zato je šel v tretji razred. (SG80) In ko sva šla naslednjič v Ljubljano, sem psihologinjo prosila naj ga še enkrat testira. Pa mi je rekla da ne sme. Ampak sem povedala, da to ni bil on. Dni v tednu res ni znal, ampak se jih niso učili. Ampak vedela sem, da je določene stvari sposoben narediti. In potem je ona rekla da bo, ampak ne komplet celo, ampak iz vsakega področja eno. In takrat je bil že pod zdravili in prej ko je šel noter sem se z njim pogovorila. Ker ko je bil prvič, se je zanimal za stvari po prostoru, psihologinja ga je štopala in ko sta dve minuti potekali je bilo konec. Stvari se ni sploh lotil. In drugič ko je šel sem mu razložila, da ga štopajo in da mora delati. Ko je prišel ven, mi je psihologinja rekla, da če tega ne bi doživela, da bi rekla da je čudež. Rekla sem ji, da otrok potrebuje le dejstva in sporočilo kakšne bodo posledice. Prvi graf, ki ga je psihologinja narisala je bil na drugi piki, drugič dve pod vrhom. Na podlagi prvih testov, bi ona morala to predstaviti na komisiji. Ko pa je imela še te druge teste, je pa imela s čim izpodbijati (SG81) in potem je dobil maksimum ur dodatne strokovne pomoči. (SG82) Tako, da če bi še enkrat dali vlogo, bi ga najbrž spet testirali. (SG83)
- Približno pol leta. Nekaj takega. (SG84)
- Ja v začetku mi je najbolj pomagala defektologinja. Z njo smo bile prve v stiku in jaz sem jo sprejela kot žensko, ki ji lahko zaupam in ki mi želi dobro. (SG85) Ona mi je to razložila in jaz sem ji verjela. In na koncu je tudi bilo tako kot mi je predstavila. (SG86)
- Doma smo se pogovorili. (SG87)
- V začetku ni bilo nekega odziva, se ni zavedal. (SG88) Jaz mu nisem niti takoj želela povedati za odločbo, (SG89) ker še sedaj on ne ve kakšne prednosti ima on z odločbo. To, da ima on manj domačih nalog sva na primer vedela jaz in razrednik. On ne. (SG90)
- Kar hitro. (SG91)
- IDP mi je bil predstavljen (SG92) in vedno imam možnost, da dam pripombo, mnenje, karkoli. (SG93) In če bi dala pripombo, bi se moje mnenje upoštevalo. (SG94)
- Otrokov glas je upoštevan. (SG95)
- Vse kar se dela, se dela za dobro otroka. (SG96)
- Niti nisem jaz imela nekih pričakovanj, ker nisem imela izkušnje od prej. (SG97) Prve informacije sem dobila, ko so mi razložili zakaj se gre. In to kar so povedali, to sem tudi dobila. (SG98)
- Od prvega razreda dalje, torej že vseh osem let. (SG99)
- S tem se sprijazniš. (SG100)
- V nižjih razredih je njega to morda nekoliko težilo, se mu je zdelo nekoliko iz pod časti in je tudi rekel da ne bi več hodil k defektologinji. (SG101) In sem mu povedala, da je lahko zadovoljen, da jo ima. (SG102) In sedaj pa tega ni več. Nikoli več ne reče, da ne bi šel na ure DSP ali pa da ne bi šel iz razreda. (SG103) Ampak še danes niti ne ve zakaj ima vse prilagoditve. (SG104)
- On je nekoliko drugačen zaradi te njegove pozornosti, (SG105) načina govora (SG106) in je v primerjavi s svojimi vrstniki bolj otročji kot oni. (SG107) In določene stvari si on razlaga drugače kot so mišljene (SG108) in vrstniki niso strpnji, da bi mu razložili (SG109) oziroma niso sposobni njega sprejeti takšnega kot je oziroma razumeti, da to ni njegovo namerno, ampak da on drugače razume kot drugi. (SG110) In tudi če bi ga prepisali, bi bila ista zadeva. (SG111) Ker tudi otroci ki nimajo težav – toliko jih je skupaj, toliko ne. (SG112) Menim pa, da je učiteljem za to mar, (SG113) je pa res da določene stvari morajo otroci sami predelati. Ne more biti ves čas en odvetnik z njimi. Je to življenjska šola. (SG114) Mislim pa da ostali otroci na te, ki prejemajo DSP ne gledajo kot na nekoga, ki ima privilegije. (SG115) Nikoli mi ni rekel, da ga je kdo zafkraval zaradi DSP. (SG116) Drugi starši so tisti, ki na otroke z DSP gledajo kot na nekoga, ki ima privilegije. (SG117) Oni se ne zavedajo, da otrokom defektolog ne reši testa, da jih je včasih v razredu tudi

po pet. In da so včasih še na slabšem, kjer eden od drugega ne morejo prepisovat. Starši tega ne vedo, ker niso v tem. (SG118)

- DSP poteka v razredu (SG119) in izven razreda. (SG120) Ne vem pa točno kdaj ga vzame ven, kdaj ne. Dobro je, da se kombinira oboje. (SG121) Mislim pa, da ga zadnje čase zelo malo vzame iz razreda, ampak je z njim v razredu. (SG122) Izvajalki DSP pa zelo zaupam in se ne vtičem preveč, ji ne težim. (SG123) Ko želi kaj spremeniti, me pokliče. (SG124) Vidim, da dela v dobro njega. (SG125) Sta pa izvajalki pomoči dve defektologinji. Ena ga ima zgodovino in geografijo, druga pa angleščino in slovenščino. (SG126) Vsaka ga ima dve uri na teden. (SG127) Izvajalki med seboj sodelujeta in iščeta pot, da gre njemu kot mora iti. (SG128)
- Podaljšan čas pisanja, (SG129) pisanje testov v mirnem okolju, (SG130) manj domačih nalog, (SG131) lahko uporablja pripomočke (npr. kvadrat pri matematiki), (SG132) napovedano spraševanje. (SG133) On je zame isti kot ostali. (SG134) Tudi vzgajamo ga tako. (SG135) S tem, ko sam piše teste ima le več časa, da razmisli. (SG136) In da je v miru. (SG137) Aja pa to. Ker počasi bere, mu defektologinja pri testu prebere besedilo, članek, da ne izgublja časa, ampak da potem reši naloge. (SG138)
- Mislim, da so zelo dobro izobražene. (SG139) Ko mi pridemo v Ljubljano enkrat na leto, reče defektolog da nima z nami kaj delat, ker je v šoli za vse poskrbljeno. (SG140) Ker naša defektologinja hodi na izobraževanja in k večjemu lahko naša navadi njega. (SG141) Res zna zaznati določene težave, (SG142) usmeriti k specialistom, če rabi (SG143) in zraven učne snovi ima tudi druga defektološke terapije, za kar pa prepogosto zmanjka časa, žal. (SG144)
- Prednost je ta, da se problemi sproti zaznavajo in rešujejo. (SG145)
- Slabost pa je ta, da te bo nekdo zmeraj zafrkaval. Čeprav to te lahko tudi zaradi česa drugega. (SG146)
- Težko primerjam, ker ima pomoč od začetka. (SG147)
- Pomoč ima od prvega razreda, tako da ne morem reči. (SG148)
- Izvajalke dodatne strokovne pomoči. (SG149) Ampak še bolj sklop vsega (SG150) in odgovornost otroka. Ker njemu je v interesu, da gre naprej in da napreduje. (SG151)
- Moje mnenje je, da niso samo ocene tiste. (SG152) Tudi, ko se na primer zgodi nezadostna ocena, da se mu ta ocena predstavi. Enkrat sem to doživela, ko mu je učiteljica razložila, da ta enka ni slaba ocena, ampak da se vidi znanje. Tako te ocena ne potolče, ne ubije, ampak ti da voljo. Da ti sporočilo, da si nekaj znal, ker postopek je pravilen. In pri tem je na koncu uspeh bil. Tak način dela je zelo dober. (SG153) Ocena je tisto kar je tam. Ampak to kar on ve je pomembno. (SG154) Ne da se niti reči, da zato ker ima trojke, je bolj neumen kot tisti, ki ima petke. Ker on ima marsikdaj ogromnega znanja, ampak ne ve kaj je pomembno. In potem doma pove takšne stvari, da samo gledamo od kje vse to zna. (SG155) Kljub temu pa menim, da so še vedno učitelji, ki še vedno preveč poudarka dajo ocenam. Ampak bolj na razredni stopnji. (SG156)
- Nisem imela pričakovanj. (SG157)
- Nisem imela pričakovanj. (SG158)
- Celoten način dela je v redu. (SG159)
- Nimam pripombe, nič ne bi spreminjala. (SG160)
- Jaz sem mu ob začetku težav doma pomagala isto kot sedaj ko ima odločbo. (SG161) Edino sedaj letos lahko že skoraj rečem, da je samostojen. Pred testi, spraševanjem se usedem z njim, ponovimo in mu razložim. Drugo pa dela skoraj že samostojno. Vsako toliko grem k njemu, ko dela domačo nalogo, ampak to je bolj zaradi mene, da sem jaz v snovi. Ker če on mene preveč prehití, jaz rabim ogromno časa, da se pripravim, da mu lahko začnem razlagat, ko rabi. (SG162)
- Odločbo bomo obdržali. Mislim pa da drugega ne bi potreboval. (SG163)
- Jaz kar rabim, sem za enkrat vse dobila. (SG164) Noben učitelj me ni še zavrnil, pri vseh sem dobrodošla, vsi si vzamejo čas. (SG165)
- Za na štiri letno šolo ni, mislim, da je boljše da gremo korak po korak, kar pomeni triletno šolo. Skrbi me pa to, ker na tri letni šoli so večinoma fantje divjaki. On je pa bolj umirjen. Ampak na to ne more nihče vplivati. Lahko le upamo na najboljše. (SG166)

9.6.9. Intervju SH

- Trenutno je v osmem razredu. (SH1)
- Nič posebnega. Ker živimo nasproti šole, gre peš. (SH2) Če ima preduro, gre k preduri, drugače pa gre k prvi uri. (SH3) Ni v varstvu. (SH4) Ko končajo pouk, pride domov. (SH5)
- V redu. Le za te ure DSP pravi, da raje ne bi hodil, ampak bi bil rajši v razredu. (SH6)
- Tudi s sošolci se dobro razume. (SH7)
- Grem na govorilne. (SH8) Nočem pa se prepogosto vtikati. (SH9)

- Ja, včasih delajo razlike. (SH10) Na primer njegov sošolec - res, da je mama vsak teden v šoli, ampak vseeno, ima isto odločbo kot naš, pa mu izvajalka DSP bistveno več pomaga. Ko npr. skupaj pišejo test, njemu pusti da ima s seboj izpiske, našemu pa niti navodila noče prevesti. To se mi ne zdi prav. (SH11) Ali pa to. Naš ne rad piše zapiske. Za test se bistveno lažje uči iz učbenika. Ne vidim problema zakaj ne, če mu to bolj odgovarja. Saj mu je še težje, ker se mora več naučiti. Ampak, ko je bil npr. med dva in tri, se je učiteljica odločila da mu oceni zvezek. Ja, seveda je bilo dva. Ampak izpadlo je, da je prav iskala kako mu dati dva. Saj smo dogovorjeni, da dokler pokaže znanje, ne kompliciramo z zvezkom. (SH12) On težko sledi (SH13) in piše. (SH14) Zaradi disleksije (SH15) potem tudi zaostaja, si ne uspe prepisati. (SH16)
- Saj razen angleščine, druge ni večjih težav. (SH17)
- Pri angleščini. (SH18) Na začetku je bila velik problem tudi slovenščina, ker je pogosto zamešal črke, izpuščal črke ipd. Ampak sedaj to nekako gre. (SH19) Probleme smo imeli tudi, ko je bilo v nižjih razredih potrebno brati na glas. On to sovraži. Težko ga prepričaš, da nekaj prebere na glas. (SH20) In z učitelji smo se dogovorili, da mu tega ne bo rabilo. Ampak kljub temu so nekateri vztrajali, da bere na glas. (SH21)
- Že konec tretjega razreda sem jaz opazila. (SH22)
- Ko sva skupaj brala, sem videla da zamenjuje črke. Od nikoli ne mara brati. (SH23)
- Nisem vedela, ali je to kaj resnega ali bo samo izzvenelo. (SH24)
- Zelo kmalu. (SH25)
- Glasnemu branju se od nekdaj upira. Ga je sram. (SH26)
- Skupaj z njim smo se učili. (SH27) Veliko mu je pomagala tudi starejša sestra. (SH28)
- V šoli niso opazili težav. Rekli so mi, da je le len. (SH29)
- Nobene pomoči ni bilo. (SH30)
- Nič. (SH31) Mi smo se potem odločili, da sami poiščemo pomoč. Na lastne stroške smo ga peljali k zasebni psihologinji. Ene trikrat je bil tam. (SH32) In testirala ga je tudi slovenistka. (SH33)
- Razočarani smo bili, da so ga kar tako obtožili, da je len. (SH34) Saj je morda res, ampak vseeno mislim, da bi se lahko bolj zavzeli. Mi se zdi, da je nekoliko kriva tudi učiteljica, da se mu je šola tako zamerila. (SH35)
- Predvsem pomoč učiteljice, razredničarke. (SH36)
- Psihologinja, h kateri smo šli samostojno. (SH37)
- Pred približno tremi ali štirimi leti. (SH38)
- Nič posebnega. Želeli smo preizkusiti še to možnost. (SH39)
- Se niti točno ne spomnim. Mislim, da je celo psihologinja zaprosila za poročilo šole. (SH40) Saj potem nam je šola celo zamerila, da smo šli na svojo roko. Ampak kaj pa naj bi drugače, če z njihove strani ni bilo odziva. (SH41)
- Je bila kar hitro. Ene tri mesece. Čeprav so vsi govorili, da traja dlje. (SH42)
- Ni pomagala. (SH43)
- Ne bi vedela, če se je v šoli kdo z njim pogovoril. (SH44)
- On od nikoli ni želel hoditi. (SH45) Vedno reče, da bi bil raje v razredu. (SH46)
- Kar hitro. (SH47)
- Ko je bil sestavljen, so me poklicali, da sem ga podpisala. (SH48)
- Enkrat sem predlagala dodatno prilagoditev. Napisali so jo, vendar se pri učiteljih ni upoštevala. (SH49)
- Čeprav so določene prilagoditve zapisane, se ne upoštevajo vedno. Naš ima zapisano, da mu ne rabi brati na glas. Pa je kljub temu pri nekaterih učiteljicah to moral delati. Ko sem šla v šolo, so mi rekli, da če vsi berejo, bo tudi on. (SH50)
- Pričakovala sem, da bo več pomoči dobil v šoli. (SH51)
- Cca. tri leta. (SH52)
- Nekajkrat smo že razmišljali, da bi vse skupaj ukinili, ker otrok večkrat reče, da ne bi več hodil. (SH53) Ampak, saj človek ni pameten kaj naj naredi. Za enkrat ima še. (SH54)
- Ni mu všeč hoditi. Pravi, da bi bil raje v razredu. Da ne vidi smisla, da gre ven, potem pa zamudi razlago v razredu. (SH55)
- Je že rekel, da so ga zafrkavali. Sedaj pa mislim, da tega ni več. So se navadili. (SH56) Ali pa spraševali zakaj gre on ven iz razreda. (SH57) Mu je bilo pa na začetku res narodno. (SH58)
- Dve uri na teden sta redni. (SH59) Po potrebi ima še tretjo uro geografijo. (SH60) Vendar ta ura se mi zdi nepotrebna. Pri geografiji nima večjih težav. Bolj je problem angleščina. Ne razumem, zakaj ure ne namenijo tistemu, kar je bolj kritično. (SH61)
- Poleg individualnih ur ima tudi podaljšan čas pisanja testov. (SH62) Ampak pravi, a ga ne potrebuje. Da vedno konča v 45 minutah. (SH63)
- Različno od izvajalke do izvajalke. S tisto, ki ga je imela prej smo bili bolj zadovoljni. Mu je res vsakič pregledala zvezek, dala poudarek na stvari, ki jih ni razumel. (SH64) Sedaj pa ni več tako. Čeprav sem

prosila, da mu pregleda zvezke, se to ne zgodi vedno. Zadnjič npr. so imeli za napisat neke odgovore pri angleščini. Sam ni znal. Mu je pomagala sestra. Dogovorili smo se, da izvajalko DSP prosi, da skupaj pregledata in da tudi pove, da sam ni znal. No, pa ni hotela pregledati, da ker je bilo domače delo, ki bo v testu. S tem nismo zadovoljni. (SH65)

- Ni posebnih prednosti. (SH66)
- Niti posebnih slabosti. (SH67)
- Mislim, da je isto kot je bilo prej. (SH68)
- Ne. One je ves čas na neki povprečni trojki. Tudi kakšna dvojka se najde. (SH69)
- Učitelji (SH70) in otroci sami. (SH71) Se mi pa zdi, da se šola veliko preveč prenaša na dom. (SH72)
- Po napredku otroka. (SH73)
- Res smo mislili, da bo boljše. (SH74)
- Pričakovali smo več pomoči, tam kjer jo res rabi. Da ne izpade, da ima dodatno uro samo zato, ker jo mora imeti. (SH75)
- Ne vem. (SH76)
- Želela bi si, da so strokovni delavci med seboj bolj povezani. Da izvajalka DSP sodeluje z učiteljico. (SH77) Ne pa da na koncu otrok naslednji dan pride brez domače naloge, ker je bil na uri strokovne pomoči in je na koncu še zaradi tega kaznovan. (SH78) Ko je naš npr. zadnjič vprašal izvajalko DSP ali bi lahko od devetih vprašanj, se jih naučil le šest, je rekla da naj takšna vprašanja ne sprašuje njo. To ni ravno najboljši odgovor, saj je ona tista, ki mu pomaga. Angleščina je njemu res grozen problem. In devet zelo obsežnih vprašanj je zanj nočna mora. Lahko bi vsaj rekla, da se bo pogovorila z učiteljico. No, saj na koncu je šel vprašati sam učiteljico, pa ni dovolila. (SH79) Pa morda še to, da bi se v šoli že prej bolj zavzeli in prepoznali težave. Najlepše je otroka obtožiti, da je len. (SH80)
- Da. Enako. (SH81)
- Da dobi pomoč res le tam, kjer jo rabi (SH82) in da je prilagojena njemu. Dodatne ure geografije so npr. nepotrebne, premalo pa je pomoči pri angleščini. Pa npr. pri branju so mu ukazali, da mora brati z ravnilom. Njemu ni to ustrezalo. Ampak kljub temu so pri tem vztrajali. (SH83)
- Morda to, da ne bi bilo toliko odgovornosti na starših. Šola je prostor, kjer se učijo. Ne pa dom. (SH84)
- Kako bo naprej. Nekako vseeno upamo, da bo DSP obdržal v srednji, ker tam pa bo verjetno že drugače, če bo imel prilagoditev. Npr. rekli so nam, da v osnovni šoli ne sme imeti računalnika za zapiske. Če bo šel pa v srednjo, pa da ga bo lahko. To je zelo velika prednost. (SH85)

9.6.10. Intervju SI

- V osmem razredu je. (SI1)
- Zjutraj je po navadi v varstvu. Razen, če ga lahko jaz pripeljem. Drugače pride v jutranje varstvo. (SI2) Verjetno napiše tukaj tudi nalogo, ker doma navadno reče, da nima. Tako, da izkoristi jutranji čas verjetno za kaj takega. Se najbrž tudi kaj uči. (SI3) Po pouku tudi čaka avtobus. Mislim, pa, da nerad ostaja popoldne v varstvu, kot so mi povedale učiteljice. Gre s kakšnim prijateljem po mestu. Ampak kar se pa tiče prihoda domov. Nikoli ne zamudi avtobusa. (SI4)
- Kar se tiče šole, v šolo ne mara. Ne mara učenja. Čeprav niti približno ni zabit. Je pameten dečko. Samo len je. (SI5) Se pa s sošolci dobro razumejo. (SI6)
- V šolo gre rad zaradi prijateljev, ne zaradi šole, ker se dobro razumejo. (SI7)
- Moje izkušnje ... Saj niso slabe, no. Vidim, da mu želijo nekateri učitelji pomagati. (SI8) Drugi pa bolj kot na neko kaznen gledajo. Je res dosti od učitelja odvisno kak pristop izbere pri učencih. Eni samo vriskajo in kričijo in potem pričakujejo nekaj kar niso dali. (SI9) Različne izkušnje. (SI10)
- On je tak otrok, da kamor mu je lepo, zanimivo, pri tistih predmetih posluša in je priden. Kamor mu ni, pa je v svojem svetu. Ne toliko, da moti pouk, ampak na primer noče pisati. In takšne učiteljice ga vzamejo "na piko". (SI11) Jaz se zavedam, da tudi z njegove strani ni ok, da je tako. Ampak hkrati pa se zavedam, da vsakemu vse ne leži, zato je to tudi za razumeti. Učiteljice bi se morale tega bolje zavedati. (SI12) Eni učitelji ga imajo radi, eni ga nimajo. Ena učiteljica ga ima npr. že vsa leta na piki. In posledično ima do tega predmeta totalen odpor. Ga drugače obravnava kot ostale. Ima zanj druge kriterije. Tudi pri spraševanju, ko morda zna boljše, dobi slabše. (SI13) Njegovi sošolci opazijo. (SI14) Ne počutim se ob tem dobro. (SI15) Ni pošteno. (SI16)
- Angleščina mu gre zelo dobro. (SI17) Ampak je pa on tudi svojeglav in trmast. On se je angleščine zelo veliko naučil preko računalnika. Bi brez problema imel oceno pet. Ampak noče pisat. (SI18) In pove, da tudi če želi sodelovat, dvigne roko, pa ga noče vprašati. (SI19) Poleg angleščine mu gre zelo dobro tudi astronomija, fizika. (SI20) Predvsem predmeti kjer ni veliko pifljanja. Zgodovina tako-tako. Kakšna tema ga pritegne. (SI21)

- Ves čas je bil problem s koncentracijo. (SI22) Slovenščine na primer ne mara preveč. Knjige brati je zanj to zadnje. (SI23)
- Težave so od samega začetka. (SI24)
- On je bil tak igračkast. Teko se je bilo njemu prilagoditi na nekaj resnega. Od malega je bil v vrtcu. In on je vse dojel skozi igro. Tudi sam prvi razred. Potem pa kar naenkrat je rabilo bolj stisnit v drugem razredu. (SI25)
- Ni bilo ravno najlažje, ker se bojiš kako bo naprej to šlo. (SI26) Ampak najbolj smo želeli njemu pomagati. (SI27)
- Od začetka se je zavedal. (SI28)
- Da on itak ne more nič znati. On je sam sebi rekel, da je zabit. Tudi sam je to videl. (SI29) Ali pa je pozabil. Tudi če je nekaj znal, je potem pozabil. Večkrat je rabilo stvari ponavljati. (SI30) Snov gre zelo hitro, se nadgrajuje in če zamudiš eno, hitro ostaneš zadaj. On je večkrat. (SI31)
- Doma smo veliko delali z njim. Sem imela prej drugo službo in se je bolj dalo. Sem bila dopoldne v službi, popoldne doma in sem se lahko z njim ukvarjala. (SI32) Potem kasneje, pa sem dobila tako delo, da me ni več zjutraj, me ni več popoldne, me ni ponoči. (SI33) So potem hčerke tudi pomagale. (SI34)
- Učiteljica v šoli. (SI35)
- Ni bilo neke posebne pomoči v prvih treh razredih. (SI36)
- Spomnim se, da ga je učiteljica, ki ga je imela prve razrede samo kritizirala. Ves čas. Prav jaz sem videla, da ima nek odpor do njega. (SI37) Ni bilo neke konkretne pomoči na začetku. (SI38)
- Nisem bila preveč zadovoljna. (SI39)
- Pogrešala sem pomoč od učiteljice. (SI40) Da bi malo bolj razumela stvar. (SI41)
- S postopkom nas je seznanila defektologinja. (SI42) Prej nismo vedeli, da to obstaja. (SI43)
- Točno se res ne spomnim. Ampak mislim, da je bil tretji razred takrat. (SI44)
- Ja, ker so bili problemi s to koncentracijo, smo rekli, da je treba nekaj poskusit. Doma tudi ni najbolj poslušal. Kar nekaj vse po svoje, sto izgovorov. In smo rekli, da to poskusimo. (SI45) Ker znajo tukaj učitelji tudi bolj strokovno objasniti. (SI46) Smo si rekli, da ne bo niti prvi niti zadnji. (SI47)
- Dokumentacijo je priskrbela šola. (SI48) Kot se spomnim smo bili enkrat v Ljubljani nekje, ne vem točno pri kom. (SI49) Potem pa spremljajo vsako leto posebej kako mu gre in se prilagajajo temu. Vidijo kje je potrebno bolj, kje manj in se temu da pozornost. (SI50)
- Ni trajalo dolgo. Mislim, da je bilo v istem šolskem letu kot smo dali zahtevo. (SI51)
- So nam povedali kaj bo drugače, kako se mu bo pomagalo, kakšne načine pisanja bo imel ipd. (SI52)
- /
- Nič se ni upiral, ker je čutil tudi sam težavo. (SI53)
- Kar hitro. (SI54)
- Na začetku šolskega leta nas seznanijo s programom. (SI55) Pregledamo lansko leto in sestavimo novega za prihajajoče leto. (SI56) To se tekom leta lahko še spremeni. Če na primer vidijo, da mu nekaj gre, pa nekaj drugega ne gre. Se uskladi. (SI57)
- Bolj smo starši tisti, ki sodelujemo. (SI58) Potem jaz njemu doma povem kako pa kaj. (SI59)
- Kar se tiče učenja, se mu posebej pomaga. (SI60) Za pisanje testov, ima omogočen čas. (SI61) Je pa včasih problem z razumevanjem vprašanj. In bistveno raje govori angleško. Tudi s sošolci se velikokrat pogovarja v angleščini. In ko naleti na knjižno slovenščino, se pojavijo težave. Pogosto ne razume kaj se od njega zahteva. (SI62) Nedolgo nazaj je bila ena kontrolna naloga in je pisal v razredu. Učiteljico je prosil, da mu pove kaj pomeni vprašanje in mu ni hotela pomagati, čeprav to piše v odločbi. (SI63)
- Da bi se spremenila tudi njegova samopodoba, ko je bil prepričan, da ne bo nič šlo. (SI64) Bali smo se, da bi obupal pred začetkom. (SI65)
- Od tretjega razreda. (SI66)
- Važno, da se mu pomaga. Če bo to za otroka boljše, pa hvala bogu. (SI67)
- Dobro. (SI68) Ni niti edini, da bi se zaradi tega počutil posebnega. Jih je v skupini več. (SI69)
- Nikoli ni nič rekel o tem. (SI70) Sedaj so otroci drugačni. Razumejo. (SI71)
- Na področjih, kjer je šibek, kjer mu gre težje, se ukvarjajo z njim. (SI72) Na drugačen način mu poskušajo razložiti. (SI73) Ure potekajo izven razreda. (SI74)
- Lani je še imel, da je pisal teste izven razreda. Sedaj ne več. Sedaj piše v razredu. (SI75) Potem glede spraševanja. Lani so mu še napovedali, vendar je to izkoriščal. Npr. ni šel v šolo, ko bi moral biti vprašan. Pa smo se dogovorili, da to spremenimo, da ne napovejo. Da se on vseeno pripravlja sproti. (SI76) Ostal pa mu je podaljšan čas pisanja testov pri predmetih, kjer ima težave. (SI77)
- Ta defektologinja se mu posveti. (SI78) Glede njihove usposobljenosti pa jaz niti ne vem, ker nisem z njimi tisti čas, ko se uči. (SI79) Vidim pa, da mu je boljše. (SI80) Je pa on res trmast in če nimaš pravega

pristopa. Če z lepa ne boš, z grda sploh ne boš. In to so ugotovile tudi učiteljice. Tako, da ko se je videlo kako in kaj gre z njim, je od takrat boljše. (SI81)

- Prednost je, da se mu pomaga v šoli. (SI82) Da pomaga tudi pri uspehu. (SI83)
- Ne vem pa če bo to prednost za naprej, za v srednjo šolo, kjer mu najbrž ne bodo več toliko pomagali. Tam se bo mogel sam prijeti v roke. (SI84)
- Ko on posluša pri pouku, zelo veliko odnese. Se je spremenil. Koncentracija se je popravila. (SI85) Ampak je spet odvisno ali ga stvar zanima. On se je popravil, ampak sedaj je pa na dan prišla njegova trma. Kar se njemu zdi, da je življenjsko nepotrebno, tistega se njemu ne da in noče. (SI86)
- Do tretjega razreda ocen ni bilo, tako da ne vem. (SI87) Ampak mislim, da pomoč vpliva na uspeh, tudi na ocene, da so boljše. (SI88)
- Jaz bi rekla, da je izvajalka strokovne pomoči. (SI89) Starši tudi ogromno, ker ga podpiramo. (SI90) Pa določeni učitelji, ki se potrudijo okoli njega. (SI91)
- Ocene so glavni pokazatelj. (SI92) Pa tudi on sam. Ko je videl, da mu gre, se je tudi sam počutil boljše. (SI93)
- Njegova samopodoba se je vsekakor spremenila. Sedaj se ima za pametnega. In seveda je ta pomoč pomagala, ker je dobil občutek, da stvari lahko naredi. Občutek, da zna. Če misliš, da ne zmoreš, hitro obupaš. Če pa vidiš, da lahko narediš, potem pa gre boljše. (SI94)
- Ni nekaj takega. Ker on ni zabit, ampak len. Če bi želel, bi bil lahko bistveno boljši. Lahko, da sedaj niti ne bi več rabil pomoči. Ker se je stvar dosti izboljšala. Koncentracija in vse. Saj pravim, ko noče, on noče. (SI95)
- Da se mu pomaga. (SI96)
- To ni v redu, da ko gre od šolske ure, potem nima snovi za se učiti. (SI97) Poleg tega tudi včasih, ko je pri uri ne piše. In potem ko se je treba učiti, se nima od kje. Je tudi njegova velika napaka. (SI98) Ampak hkrati je pri kakšnem predmetu šel na individualne ure dvakrat na teden, tako da na koncu je res manjkalo veliko snovi. Tudi ko ga ni pri uri, ne sliši kaj je za domačo nalogo in naslednji dan je brez naloge. Na koncu ga učiteljica še vpiše. (SI99)
- Prej smo bistveno več pomagali. (SI100) Potem pa smo rekli, da se mora on bolj osamosvojiti. (SI101) ~~Ampak pogosto noče. Reče, da ni naloge.~~ Se pa pred testi sam uči. Saj ne, da se uči dva tedna prej, ampak dva dni prej pa ja. Gre v sobo in se uči in pripravlja. (SI102) Je pa tudi odvisno. Na začetku šolskega leta je katastrofa. Po počitnicah. Sploh ne dojame, da se je začelo. Potem kasneje pa je boljše. (SI103) Včasih sem samo zraven. Usedem se in z njim delam pa res samo če vidim da ne gre. Ker bi ga res rada naučila, da je bolj samostojen. (SI104) Ampak saj se je navadil učiti. Predvsem lani, na koncu leta, ker je vdel, da je slabše z ocenami. (SI105)
- Ne vem kaj bi sploh lahko še obstajalo. Ko sem bila jaz v šoli vsega tega kar je sedaj sploh bilo ni. Edino to, da se snov, ki se dela, ko ga ni, da se mu priskrbi. (SI106) Pa da je obveščen o nalogah. Včasih pogledam asistenta, pa sploh ni zapisana naloga. Ali pa ni dovolj razloženo kaj je za nalogo. (SI107)
- Niti ni nič takega. Le pri njemu bi rabilo več motivacije. Njemu se šola zdi zelo nepotrebna. V njegovih mislih. (SI108)
- Še vedno ne ve kam bi šel v srednjo šolo. In kot sem rekla, v srednji šoli najverjetneje ne bo toliko pomoči. Zato meni, da ker bo kmalu srednja šola, mu je treba prilagoditve manjšati. Da se on sam zaveda, da bo kasneje to drugače in da sam dela več. (SI109)

9.6.11. Intervju SJ

- Deveti razred je sedaj. (SJ1)
- Običajno. V šoli je od začetka pa do konca pouka. (SJ2)
- Sprva se je držala bolj sama. (SJ3) Vendar sedaj se to spreminja. Se razume s sošolci. (SJ4) Sedaj pove, da vedno vpraša če kaj ne razume. (SJ5)
- Kot rečeno se v nižjih razredih ni veliko družila. Bolj se je umikala. (SJ6) Sedaj pa se vključuje v družbo in se razumejo. (SJ7)
- Različno. Enkrat so nam celo v obraz rekli, da če ne bi bila starejša hčer tako pridna, da bi mislili, da je z nama kaj narobe, ker imata mlajša otroka v šoli nekoliko težav. (SJ8) Smo pa že od začetka ves čas veliko sodelovali s šolo. Smo prišli sem, smo se pogovorili kje so težave, kaj se lahko naredi. (SJ9)
- Delajo se razlike, če si iz vasi ali mesta. (SJ10)
- Matematiko (SJ11) in fiziko ima rada. (SJ12)
- Pri njej je problem trema. (SJ13)
- Tam nekje v četrtemu razredu. (SJ14)
- Sram jo je bilo, (SJ15) umikala se je. (SJ16)

- Želeli smo ji pomagati. Za svoje otroke bi vse naredil. (SJ17)
- Po naše zelo kmalu. (SJ18) Zato se je najverjetneje tudi umikala. (SJ19)
- Glavo dol in bila tiho. (SJ20) Zrla je skozi okno, bila sama. (SJ21) Ko je učiteljica razlagala o kvadratnem korenu, je ona razmišljala o ptičku na veji. (SJ22)
- Učili smo se z njo doma kot smo zmogli. (SJ23)
- Razredničarka. (SJ24) O težavah smo se začeli pogovarjati tam nekje v četrtem razredu. (SJ25)
- Ne vemo točno. No saj, če česa ne zna in vpraša, ji od vedno razložijo. Učiteljice, kdo pa drug. (SJ26)
- Na primer dopolnilni pouk je takšen, h kateremu ona od vedno hodi. (SJ27)
- Smo bili zadovoljni. (SJ28)
- Morda bolj to, da bi se približali otroku. (SJ29) Ne pomaga kričati in vztrajati pri nečem, če se vidi, da ne gre. Se je treba prilagoditi otroku. Morda izbrati nekoliko drugačen pristop. (SJ30)
- V šoli so nam povedali za to. Defektologinja, ki je zaposlena na šoli. (SJ31)
- S tem smo se začeli ukvarjati v četrtem razredu. (SJ32) Odločbo pa je dobila šele v šestem razredu, ker traja zelo dolgo časa, da se dobi odločba. (SJ33)
- Želeli smo ji pomagati. (SJ34)
- Hodili smo na pogovore tudi v Ljubljano. (SJ35) Potem smo oddali vso potrebno dokumentacijo. (SJ36) No in potem smo kar dolgo čakali na odgovor. (SJ37)
- Cel postopek je trajal res dolgo, dva leta. (SJ38) Res, da so bili najprej pogovori pri psihologinji, h kateri smo jo vozili kar pogosto. (SJ39)
- Seznanila nas je s tem. Ta defektologinja je res "mati za vse". Nam je povedala kar smo rabili. (SJ40)
- Ta psihologinja v Ljubljani. (SJ41)
- Ni bilo nekih velikih problemov. (SJ42)
- Kar hitro so naredili. (SJ43)
- Nas seznani s programom. (SJ44) Lahko damo pripombe. (SJ45) Vsako leto znava. (SJ46)
- Se upošteva kje otrok je. Se prilagodi tistemu kar potrebuje. Ko je npr. povedala da pomoči pri kemiji ne potrebuje več, so jo ukinili in ji namesto tiste ure dali nekaj drugega. (SJ47)
- V redu je. (SJ48)
- Pričakovali niti ne veliko. (SJ49) Tisto kar je nas skrbelo je bilo predvsem to kako se bo otrok odzval na to pomoč. Spraševali smo se, ali se bo ujela z učiteljico, bo hotela hoditi. (SJ50)
- Štiri leta. (SJ51)
- V redu je. (SJ52) Ker zaključuje osnovno šolo smo že podali vlogo za podaljšanje v srednji šoli. (SJ53) Smo bili na informativnih in so nam povedali, da se bodo letos prvič tam bolj ukvarjali z otroci, ki imajo določene težave. Smo veseli tega. (SJ54)
- Nič ne reče, da ne bi šla ali karkoli podobnega. (SJ55)
- Nikoli ni rekla, da kaj zafirkavajo. (SJ56) Je pa res, da se je včasih sramovala iz razreda, pa je zato prišla učiteljica k njej. Npr. pri zgodovini je bilo tako. (SJ57)
- Sedaj hodi k defektologinji (SJ58) in k psihologinji. (SJ59) Delajo tiste predmete, kjer vidijo da je potrebno. Nismo dogovorjeni za fiksen urnik, ampak res tam kjer rabi. Tako, da ta teden dela npr. matematiko, naslednji teden angleščino. Čisto odvisno od potreb. (SJ60)
- Podaljšan čas pisanja testov. (SJ61)
- V redu so. Se prilagodijo otroku. Naša rabi, da stvari vidi, si predstavlja, pa takoj razume. (SJ62)
- Prinese neko dodatno razlago. (SJ63)
- Ni slabosti. (SJ64)
- Je manj težav. (SJ65) Ona vidno napreduje in se razvija. (SJ66) Prej se ni nikoli upala vprašati, sedaj to redno počne. (SJ67) Bolj se vključuje v družbo in vse. (SJ68) Noben otrok se ne razvija v enakem tempu. On pač potrebuje nekoliko več časa v primerjavi s starejšo, ampak kljub temu je napredek opazen. (SJ69)
- Ja. Po dobljeni oceni se hitro vidi ali je bila razlaga uspešna ali ne. (SJ70)
- Najbolj so odgovorni starši. Če otrok doma nima spodbude je težko. Ko pride domov in pove da je dobila slabo oceno. Takrat na primer ne pomaga kaznovanje. Ampak, da se usedemo skupaj in pogledamo kako bomo popravili. (SJ71)
- Ocene, kot že omenjeno, veliko povedo. (SJ72)
- Glede na to, da sem se bal kako se bo odzvala na dodatno strokovno pomoč, nismo imeli nobenih težav. Ni bilo sploh problemov glede tega. (SJ73)
- Nič takega. (SJ74)
- Da se otroku pomaga. (SJ75) Ti otroci niso bolj neumni od drugih. Le bolj jih je sram. (SJ76) Pogosto ne potrebujejo veliko, kot le dodatno razlago. (SJ77)

- Mogoče to ... Da ko npr. ne telovadi, da bi se tisto uro izkoristilo za DSP. Ali pa kakšna razredna ura, ki ni toliko pomembna, da bi takrat dobila še kakšno dodatno uro. Da bi se sproti dogovarjali in pogledali, kje bi se še dalo kaj nadoknaditi. (SJ78)
- Bistveno manj. (SJ79)
- Drugo po našem mnenju ne bi potrebovala. (SJ80)
- Včasih malo bolj osebni odnos učiteljic. (SJ81) Sej večina jih je v redu, ne pa vse. (SJ82)
- Kako bo naprej v srednji šoli. Kako se bo znašla v dijaškem domu, kako bo v šoli. (SJ83)

9.7. Prepis intervjujev in izbor izjav – učitelji

9.7.1. Intervju UA

- Spodbujam otroke k sodelovanju, (UA1) jih pohvalim. (UA2)
- Ko vidim, da nekdo morda zaostaja, pristopim k njemu, ga spodbudim. (UA3)
- Zelo pomembno je, da tisti, ki izvaja dodatno strokovno pomoč, da sledi temi. Ker če specialna pedagoginja ne sledi našemu programu, torej če ni v temu in če ne pozna našega programa, je težko delati kar nekaj na pamet. Ker najlažje bom pri otroku nekaj dosegel, da izhajaš iz tistega, kar delamo pri pouku. (UA4) Tako, da po navadi tako sodelujemo, da izvajalkam podamo snov. Ji damo na primer delovni list. Da delata iste stvari z njim. Da otroka ne odklopi z nekim desetim. (UA5)
- Sedaj tako. Govorilne ure so tiste na katere starši prihajajo ali pa ne prihajajo. (UA6) Če mi opazimo kakšne spremembe ali kakršnakoli naša opažanja, da je otrok na kakršenkoli način drugačen, potem starše vabimo. (UA7)
- Mislim, da se je to preveč razširilo. In sicer bi jaz tukaj kar hitro jasno črto potegnila. (UA8) Tisti otroci, ki imajo določena odstopanja oziroma pomanjkljivosti pri določenih predmetih, ki dobijo potem te ure strokovne pomoči ... Jaz bi šla v varianto, da dobijo res samo tisti, ki imajo odstopanja. Pa tudi če pri več predmetih. (UA9) Ne zdi se mi pa prav, da izkoriščajo nekateri, (UA10) pri katerih so tudi starši takoj za, za tiste stvari, ki bi jih otrok z vajo in s pomočjo svojih staršev lahko dosegel. To me spominja na ta isti način, da otrok hodi k dopolnilnemu pouku za slovenščino za dril. Če otrok ne zna brati, morajo starši doma z njim vaditi. Ko otroka vprašaš, če je doma bral, reče da ne, da je prišel na dopolnilni. (UA11) In isto je s to pomočjo. Tam bi morala stroka, tisti ki to omejuje, nekje bi morala biti meja. (UA12) Mi smo pa vsi naravnani k temu, da bi otroci čim več dosegli, da so vsi uspešni. Pozabljamo na to, da niso vsi otroci uspešni, da ne morajo biti vsi zdravniki. Nekdo je lahko tudi s poklicno izobrazbo, ampak bo mojster svoje stroke. In ni nujno, da ima magisterij. (UA13) Zato se mi zdi, da se včasih preveč potuže daje na račun te dodatne pomoči. Predvsem s kakšnimi časovnimi privilegiji. Če je otrok bolj počasne sorte, bi se moral navaditi pohitet, ker v življenju je potrebno pohiteti. Tebe avtobus ne bo čakal. To ni življenjsko. (UA14) S takšnimi prilagoditvami otroka še bolj pomehkužiš in ga zavijaš v vati. Verjetno marsikje v njegovo škodo. To je moje mnenje. (UA15) Za tiste, ki rabijo pomoč, pa je v redu. (UA16)
- Letos od dvaindvajsetih otrok, jih je šestnajst logopedsko obravnavanih. Takega rekorda v svoji zgodovini še nisem imela. To je za en razred otrok. (UA17) Ki so bili po mojem mnenju že nekoliko zanemarjeni s strani staršev že v tem predšolskem obdobju. Ne moreš ti do šestega leta čakati, če tvoj otrok govori popolnoma nerazumljivo, če ga razumeš samo ti in ga vključiš v prvi razred. Torej si ga postavil pred eno veliko odgovornost popolnoma nepripravljenega. Vse je res, da je logopedska obravnava po petemu letu. Ampak, če ti vidiš, da ima hudo odstopanje, moraš pa kot starš za to poskrbeti. Drugo je, če otrok ne reče r. Ne pa da govori kitajsko, da ga drugi popolnoma ne razumejo. Tako, da letos imamo takšnih ogromno. In s tem je pogojeno poskušanje, izgovarjanje, razumevanje in nastopanje. Ravno prej smo imeli nastope. Saj ogromno se je naredilo v tem letu. Ampak pri nekaterih je šlo prav iz nule. Šele sedaj se upajo govoriti pred drugimi. Šele sedaj z logopedsko vajo znajo govoriti toliko, da se jih razume. (UA18) No kar se pa tiče prav števila otrok, ki prejemajo dodatno strokovno pomoč, procent vsako leto narašča. (UA19) Čeprav ne poznam ravno vzrokov, je po mojem mnenju razlog ta, da je vlog več, (UA20) hkrati pa tudi komisija prej podeli odločbo kot nekoč. (UA21) Čeprav mislim, da bo moralo malo nazaj. Ker sistem tega ne bo prenesel, da bo v vsakem razredu toliko teh otrok. Bo treba izbrati res tiste, ki imajo določen primanjkljaj. (UA22) V mojem razredu je trenutno ena punca, ki ima že od vrtca dodatno strokovno pomoč in s tem nadaljujejo tudi sedaj v šoli. (UA23)
- Vsakemu se približamo tam, kjer vidimo, da je. (UA24)
- Težave se opazijo takoj pri vstopu v šolo, ko kot učitelji spremljamo otroka. Pri prvošolcih in se ta odstopanja že hitro opazijo. (UA25) Na različnih področjih se opazi. (UA26) In tega morda starši ne opazijo, ker imajo svojega otroka ali pa dva, mi pri dvaindvajsetih pa to opazimo. Ko otrok začne odstopati.

(UA27) Nekaj usmerjanja je tudi že v vrtcu, ampak bolj malo. Le res pri tistih, ki so vidna odstopanja. Recimo lani je bila punčka, ki ni govorila in je bila obravnavana že v vrtcu. Ampak malokrat, ker do šestega leta se tolerira veliko stvari, ki niso še za obravnavo. (UA28) Mi v maju potem vabimo otroke, ki septembra pridejo v šolo. Povabimo starše in otroke. Starše prevzamejo socialna delavka in psihologinja, učitelji pa otroke vzamemo. Ne vzamemo jih zato, da bi jih "počekirale", jih niti ne razdelimo po razredih. Ampak pripravimo nekakšne delavnice, opazovanje, šport. Med štiriinštiridesetimi otroci zelo hitro opaziš kje kateri izstopa. V dobrem in slabem. Saj prvi vtis ni vedno najboljši. Ampak lahko vidiš, ko gremo recimo v koloni, pridemo do stopnic in otrok po stopnicah noče. Ker nikoli po stopnicah še ni hodil. Povabimo jih tudi zato, da otroci vidijo kam bodo prišli. (UA29) Ko imaš kot učitelj veliko izkušenj, takoj vidiš. In moram reči, da se redko zmotimo. (UA30) V vrtcu je res bolj redko. (UA31)

- Pri teh majhnih pravzaprav niso po navadi s tem obremenjeni. (UA32) Mogoče ja ... Da se izmika določenim odgovornostim, ki jih ne zmore. (UA33) Ali pa da reče tega ne bom, (UA34) tega ne znam, (UA35) to bom doma. (UA36) Da bi pa šest, sedem letniki čutili, da bi rekli moj sosed vse zna, jaz pa ne, to pa nimam občutka. Niso na takem nivoju. (UA37)
- Na gibalnem področju, (UA38) na čustveno-socialnem, (UA39) pri samostojnosti. (UA40) Otrok izstopa od drugih, (UA41) ali pa ni samostojen, (UA42) ali je čustveno labilen (UA43) ali ne sprejema družbe (UA44) ali se ne more navaditi na šolski red (UA45) ali se ne more odklopiti od staršev. (UA46)
- Včasih si res prav jezen, da se ni nekaj naredilo že prej. (UA47)
- Z učnim programom, pri vseh predmetih, pri vseh pripravah se lahko že kmalu opazi ali otrok odstopa pri gibalnem delu, ali ima čustveno-socialni primanjkljaj ali ima otrok motnje govora. (UA48) Recimo to je zelo pogosto. Ne samo logopedске napake. (UA49) Ko učitelj to opazi, se obrne na psihologinjo, (UA50) na socialno delavko, (UA51) na specialne pedagoge. (UA52) Najprej na vse tiste, ki jih imamo tukaj. (UA53) Preden pa se karkoli dela z otrokom, se pogovori s starši. (UA54) Najprej se pogovorimo mi, ki smo to opazile, nato pa jih povabimo. (UA55)
- Če starši nam pritrdijo oziroma če so tudi oni opazili, se lahko takoj začne pomoč. Tudi oni z otrokom delajo doma. (UA56) Če so starši skeptični, če niso na tej strani oziroma če ne začnemo tuliti v isti rog, je potem potrebno, da povabimo še specialno pedagoginjo in tako naprej. (UA57) Če so starši za, gre to po eni normalni poti, da se otroka usmeri oziroma določi katere so pomanjkljivosti, kdo mu lahko pomaga. Ali je to za DSP, ali je za testirat ali karkoli. (UA58) Tako da ne vem. Moje izkušnje so zelo različne. Moram reči da v takih težjih primerih, ko ni dovolj samo strokovna pomoč, ISP, DSP, kadar gre recimo za razvrščanje v OPP, tam po navadi pride velika težava staršev. Kar jih tudi človek razume. Vsak starš ima svojega otroka najbolj rad in bi mu želel pomagati. (UA59) Velikokrat pride tudi med staršema do nasprotovanja. Eden težje sprejema kot drugi. Najprej morata starša med seboj razčistiti. (UA60) Potrebno je, da se starše malo prej pripravlja, da resnično začutijo, da je prilagojen program primeren za njihovega otroka. (UA61) Ko tebe kot učitelja začno jemati kot pozitivnega, da ti zaupajo, potem stvari stečejo. (UA62) Je pa res zelo različno od staršev koliko časa traja, da se sprijaznijo, da otrok dobi drugačen pristop. Otrok pa je v tem času nezadovoljen, ne dohaja drugih. (UA63)
- Da se izmika določenim odgovornostim, ki jih ne zmore. (UA64)
- Večinoma šola. (UA65) Razredničarka pove naprej. (UA66) Preden se otroka testira, se na govorilnih urah najprej starše prijazno obvesti. (UA67) Povemo kaj smo opazile, predlagamo testiranje. Da psiholog, specialni pedagog vidi kje so odstopanja. Ker morda so samo na enem področju, pa je otrok neuspešen brez veze zaradi tega. (UA68)
- Ja, razredničarka svetuje. (UA69)
- Najpogosteje je tako, da se s starši pogovorimo in potem oni oddajo vlogo, se podpišejo spodaj. (UA70)
- /
- Vse gre po uradnem postopku, za katerega sem prepričana, da ga ti že poznaš. In komisija v odločbi odloči kaj naprej. Ali otrok dobi dodatne ure, ali podaljšan čas in tako naprej. (UA71) Celoten postopek kar traja. (UA72)
- Seznanimo starše, (UA73) sodelujemo z drugimi strokovnimi delavci šole, (UA74) pomagamo napisati poročilo. (UA75)
- Držimo se predpisanega obrazca. (UA76) Mnenja se napiše skupaj, vsak pove svoja videnja. Najprej npr. psihologinja sestavi osnutek, pa ga potem dopolnimo. Mi pač povemo kje ima težava. (UA77) In če so to že ocene, potem po prvi konferenci januarja, se lahko naniza tudi po predmetih. Npr. otrok ima težave pri matematičnih pojmi. Ima težave z govorom. In podobno. Podaš lahko opisno oceno, tako da se potem skupek enega tega naredi. (UA78)
- Predvsem specialne pedagoginje (UA79) in psihologinja. (UA80)
- /
- /
- /

- /
- /
- Da bo dobil dodatno razlago (UA81) in kot sem že rekla, da bo izvajalka sledila programu, ki ga delamo v razredu. (UA82)
- Včasih smo dodatno strokovno pomoč imele vse učiteljice. (UA83) Sedaj pa imajo to izključno le specialni pedagogi. (UA84)
- Ko sem na primer tri leta sodelovala s punco, ki je imela slušni aparat, sem se dodatno usposobila, hodila na seminarje. (UA85)
- V prvemu razredu, ko sta dve učiteljice, pa ne vse ure, lahko tudi velikokrat še malo individualno s kakšnim otrokom ena dela. Če recimo prepisujejo, lahko nekatere bolj spodbujaš. (UA86) Ni pa to zmeraj, ni to vedno možnost, v višjih razredih jo na primer ni. (UA87) Ampak je pa prvi razred res toliko zahteven. Računaj dvaindvajset otrok pride, vsak s svoje družine vsak s svojim predznanjem in med njimi je kljub vsemu eno leto razlike. Kar se pri šest letnikih zelo očitno vidi, kasneje pa se bolj izgublja. Eden je na primer imel januarja sedem let, eden bo pa šele septembra, oktobra. Nekatere res treba spodbujati. (UA88) Zato je tudi veliko odlogov staršev. Kar se meni zdi zelo prav, da imajo starši to pravico. Recimo letos imamo dva fantka, ki so odložili šolanje. Če je kakršnokoli odstopanje, če se starši tega zavedajo ali pa če so že bili na kakšnih strokovnih institucijah, jim svetujejo in naredijo odlog. (UA89)
- Mislim, da kar dobro. (UA90)
- Enaki kot pri vseh otrocih, nič posebnega. (UA91)
- Delo na odpravi primanjkljaja. (UA92)
- To, da pomoč prejemajo tudi tisti, ki jo morda ne bi rabili, ampak bi z več truda kljub temu dosegli isti rezultat. (UA93)
- Se zagotovo zmanjšajo. (UA94)
- Pri starejših otrocih se verjetno vidi pri sami osnovni oceni. (UA95) V prvih razredih, ko imamo opisno oceno, pa mi vidimo izboljšanje, nek napredek otroka. Ne moreš pa ga izmerit z oceno. (UA96) Ko je pa ocena pa lahko vidiš. Najprej je imel ena, od kadar ima DSP pa je recimo že na dobri dvojki. (UA97) Pri nižjih razredih bom pa recimo vedela, da zna predhodnik in naslednik števila že samostojno, prej je pa s pomočjo učitelja. Tako bi razpoznal, če je uspešno ali ne. (UA98) Tudi koliko otrok razume. (UA99)
- Kot pravim, se v višjih razredih ocene začno najverjetneje izboljševati. (UA100)
- Vsi skupaj. (UA101)
- To je mnenje kar nekaj staršev. (UA102) Seveda ni pravilno. (UA103)
- /
- Ne moram reči, da ti, ki se visoko kotirajo gledajo slabšalno na te, ki imajo težave. (UA104) Niti ne odvrčajo prijateljstvo, ali pa da se ne bi želeli z njimi igrati. Se lepo razumejo. (UA105) Jih sprejmejo. (UA106)
- /
- Različna. (UA107) V zadnjih časih je poraslo to, da določeni starši prevračajo dolžnosti na šolo. Rečejo, da saj če ne zna v razredu, pa naj mu damo strokovno pomoč, pa naj v šoli. Pa same zahteve, kaj naj naredimo v šoli. V smislu, da se oni ne bodo preveč doma ukvarjali s tem, saj smo mi strokovnjaki. (UA108)
- Po mojih izkušnjah so bili nekateri starši zelo zadovoljni, da ima to in so bili tudi sami bolj motivirani. (UA109) Nekateri pa ravno obratno. V smislu saj ima DSP in potem mišljenje, da lahko vse naredi v šoli. (UA110) Nekateri se potem celo obnašajo, kot da jim to pripada oziroma si potem prilastijo skoraj da še več pravic, kot jih ima v resnici in doma delajo manj. (UA111) So pa seveda tudi ti splošni, povprečni primeri, ko so zadovoljni, ampak v enaki meri še vedno pomagajo doma. (UA112)
- Za tiste, ki je res nujno potrebna, je recimo enkrat tedensko absolutno premalo. Za tiste, ki imajo res kakšna odstopanja, bi bilo dobro vsaj dvakrat na teden. (UA113) Za tiste, ki se malo "šlepajo", pa bilo raje manj pa doma kaj narediti. (UA114)
- Drugo nič. (UA115)
- Tudi nič drugega. (UA116)

9.7.2. Intervju UB

- Spodbujam k enakopravnosti. (UB1)
- Ja, zmeraj je bolj težko zagotoviti enakopravno sodelovanje. (UB2) Ampak z diferenciacijo, (UB3) z različno težavnostno stopnjo nalog. (UB4) Z obsegom. Prilagam obseg. (UB5)
- V primeru, da je teh otrok več, je več sodelovanja z izvajalkami dodatne strokovne pomoči. (UB6) V primeru, da je otrok z dodatno strokovno pomočjo manj ali nič, je seveda sodelovanja manj. (UB7) Edino recimo se pa tudi, če nimam nobenega otroka, v določenih primerih obrnem na izvajalke. Recimo vprašam

za nasvet kako pristopati k kakšni težavi. (UB8) Ko gre otrok na uro dodatne strokovne pomoči se z izvajalko posvetuje tako pred uro kot tudi po zaključku ure. (UB9) Redkokdaj da ne pride do povratne informacije. (UB10) Vsaj par besed, ki so ključne za naprej. Ker tudi ti potem veš naprej kako pomagati otroku. (UB11)

- Starši otrok z dodatno strokovno pomočjo pridejo pogostejše na govorilne ure. (UB12) Tudi vabi se jih pogostejše. (UB13) V večini primerov sami hodijo. (UB14) Včasih se zgodi tudi, da ti starši ne pridejo sami od sebe, ker se sami počutijo neprijetno. (UB15) Ampak če se jih povabi, potem pridejo. (UB16) Sigurno pa je potrebno bolj pogosto sodelovanje kot z ostalimi starši. (UB17)
- V večini primerov je ta dodatna strokovna pomoč ustrezno dodeljena. (UB18) Včasih pa se mi zdi, da so posamezni primeri, ki so redki, da pa je tudi dodatna strokovna pomoč neustrezno dodeljena. Kot potuha. Ampak to je res v redkih primerih. (UB19) Ko so nacepljene druge težave. Na primer nedelo, ne pa same specifične težave. (UB20)
- Odvisno od leta do leta. Letos jih je manj. (UB21) Lani pa se spomnim, da sem jih imela šest. (UB22)
- Ko sodelujem s takšnim otrokom, uporabljam metode, ki so primerne glede na njegove potrebe. (UB23)
- Učitelj. (UB24) Ker starši z drugačnimi očmi gledajo svojega otroka. Najpogostejše ne vidijo to kot nek tak problem. (UB25) Že to ker nimajo primerjave z ostalimi otroci, kot ima to učitelj. (UB26)
- Kakor kdaj. Če imajo otroci slabo samopodobo, prej opazijo. (UB27) Če imajo dobro samopodobo, pa manj opazijo te stvari pri sebi. Bolj opazijo pri drugem. (UB28) Ko so otroci manjši, redko kdaj da bi otroci sami opazili, da imajo težave. (UB29)
- Bolj se to kaže kot neko odklanjanje šolskega dela. (UB30) Ali pa se nakopičijo čustvene težave. (UB31) Da bi pa prav otroci razumeli, da je to posledica tega, pa mislim da ne. Vsaj ne v prvi triadi. (UB32)
- Občutki so to, da otroku poskušas že takoj pomagati na nek način. (UB33) Da vzpostaviš tisti stik s starši. (UB34)
- Če imaš že veliko prakse, lahko lažje presodiš ali so to neke težave, ki bodo izzvenele, prehodnega značaja ali pa so to težave, ki nakazujejo neke resne težave. (UB35)
- Starši, ki imajo takega otroka, imajo najprej veliko stisko. (UB36) Ker ko ti vidiš, da otroku ne gre, tako kot si ti pričakoval, ko vidiš da ima težave in mu ne znaš pomagati, se pojavi strah. (UB37) Ko staršem svetujemo dodatno strokovno pomoč, so v začetku večinoma zadržani do tega, ker imajo neke predsodke do tega. (UB38) Potem ko se jim pojasni zakaj je to potrebno, kakšne bodo prednosti tega, potem je že drugače. (UB39) V začetku pa mislim, da so vsi malo prestrašeni. (UB40)
- /
- Najpogostejše je učitelj tisti, ki usmeri starše. (UB41) V redko primerih sem jaz doživela, da bi starši sami prosili za takšno strokovno pomoč. (UB42) Bolj jo iščejo pri učitelju in od njega pričakujejo, da bo več pozornosti posvetil. (UB43)
- Sem. Staršem povem za to možnost, jih seznanim. (UB44)
- Mislim, da nisem imela nobenega takega primera. Da smo se vedno uspeli dogovoriti. (UB45)
- /
- Od zbiranja dokumentacije (UB46) do odločbe. (UB47) Kar precej časa običajno traja. (UB48)
- Naloga učiteljice je, da napiše poročilo. Čim bolj temeljito. (UB49) Nekajkrat se je že zgodilo, da so nas tudi na komisijo poklicali. V prejšnjem času. Sedaj ne več, ker je ena izmed izvajalk članica komisije za usmerjanje in ona posreduje podatke. Ko pa so bile težave takšne, da so morali otroci v prilagojen program, ko niso uspeli kljub dodatni strokovni pomoči doseči posameznih ciljev, v teh primerih so nas povabili. Drugače pa ne. (UB50)
- Vedno se odgovori po vprašalniku. (UB51) Čim bolj podrobno tem lažje je potem komisiji ko se odloča. (UB52) Zajema pa vsa področja. (UB53) Res pa, da bolj podrobno opišeš tista, na katerih ima otrok težave. Če na enih področjih nima, tisto greš hitreje mimo. (UB54)
- Otroci, (UB55) učitelji, (UB56) starši, (UB57) strokovne delavke. (UB58)
- Mislim, da kar hitro. Po odločbi se potem v kakšnem mesecu to naredi. (UB59) Edino če se to zgodi v času šolskih počitnic, je morda potem nekoliko kasneje. Ali pa recimo če je na koncu šolskega leta. (UB60)
- Individualiziran program sestaviva skupaj z izvajalko. Vsak izpolni svoj del. Potem se skupaj usedemo in dorečemo kaj je še za dodati. (UB61) Zdi se mi, da smo učiteljice "malo bose" na področju izrazoslovja. Pri tem vpisovanju teh podatkov v te obrazce. Izvajalke lažje poiščejo izraze za opis težav. (UB62) Zato skupaj sestaviva. (UB63)
- Ko imamo sestanek skupaj s starši, ne pokličemo otroka. (UB64) Ampak je potem učitelj tisti, ki mu posreduje informacijo posebej in starši posebej. (UB65) Morda pa ne bi bilo slabo, da bi bil otrok zraven. (UB66)
- Pokliče še tudi starše. (UB67) So na sestanku vsi učitelji, ki učijo učenca, (UB68) pa izvajalka (UB69) ter starši. (UB70)
- Dvakrat na leto. (UB71)

- Drugače bo to, da imaš nekoga, ki ti ob tem pomaga. Da imaš kot učitelj ti pomoč, da greš lažje čez kakšno oviro, ki ti pride na pot. (UB72) Predvsem pa, da bo imel otrok prilagoditve, ki mu pripadajo. To je pomembno. Eno in drugo. Tako za učitelja je to pomembno, da jih ima, kot tudi za otroka. Za oba. (UB73)
- Pogosto pride izvajalka v razred. Vsaj če so to kakšne uvodne ure, imam jaz takšno prakso, da je izvajalka z otrokom v razredu. Vsaj en del ure skupaj, pa potem gredo posebej. (UB74)
- Z njim sodelujem v razredu, (UB75) hkrati sodelujem s starši (UB76) in izvajalko dodatne strokovne pomoči. (UB77)
- Gotovo uporabljam drugačne metode. Skoraj za vsakega je potrebna določena metoda. Od prilagoditve prostora, do recimo branja nalog. Odvisno, glede na potrebe. (UB78)
- Nikoli se mi ni zgodilo, da otrok ne bi želel na ure dodatne strokovne pomoči. (UB79) Zmeraj jim je bilo v redu, (UB80) so se v redu počutili. (UB81)
- Želim mu pomagati. (UB82)
- Na naši šoli je prednost to, da imamo tako v redu tim, ki sodeluje s temi otroki, da dobijo celostno pomoč. (UB83)
- Kadar je dodeljena neupravičeno. V takih primerih. Kar se tudi zgodi, verjetno. (UB84) Glede na to, da tisti, ki odloča na podlagi papirjev in nima otoka tam, se včasih dodeli otrokom, za katere jaz mislim, da jim je to potuha. In da bi recimo z rednim šolskim delom in z večjo angažiranostjo pristopili k težavam, da bi to rešili brez tega. (UB85) So pa to manjši primeri. Predvsem na naši šoli mislim, da imajo otroci privilegij, ker imamo defektologinjo, ki je članica komisije. In ona točno ve, spremlja te otoke, jih pozna in je to popolnoma drugače, kot pa če vidiš samo papir. Je drugače in lažje utemelji. (UB86)
- Ja, v večini primerov se. (UB87) Je pa res, da se malo manj zmanjšajo v takih primerih, ko starši računajo samo na to. Ko rečejo, da sedaj ko so otroci dobili odločbo, sedaj oni dvignejo roke in je sedaj šola tista, ki mora za to poskrbeti. (UB88)
- Meni se zdi, da je včasih ocena še nerealna. (UB89)
- Dostikrat se pokaže to, da je ocena nerealna glede na znanje. In to mene malo skrbi pri teh DSP-jih. (UB90) V smislu, da je previsoka. Da je nerealno visoka. (UB91) Da se mu vedno preveč pomaga. Da ni to dobra naložba v otroka in da daje nerealno sliko. (UB92)
- Vsekakor timsko sodelovanje vseh. (UB93)
- Takrat je težko. (UB94) Saj v vsakem primeru je težko, ko nimaš podpore staršev. Tudi ko gre za otroke, ki nimajo posebnih potreb. (UB95) V zadnjem času se mi zdi, da starši vse bolj prelagajo odgovornost in vse stvari na šolo. (UB96) Ta razkorak se pojavlja, med pričakovanji in vloženim trdom. Če ti ne vložiš nekega dodatnega dela s svojim otrokom, potem ne moreš pričakovati, da bodo najvišje ocene. Ampak sedaj starši niso pripravljeni veliko vložiti. Pričakovanja do svojih otrok pa so velika. Da bodo vsi imeli odlične in prav dobre ocene. (UB97) Se opaža tudi zmanjšano število obiska govorilnih ur. (UB98) Tudi vloga učitelja ni več tisto kar je bila. Ni več takega zaupanja v učitelja in spoštovanja, kot bi moralo biti. (UB99)
- Naloga učitelja je, da jim pojasni, pove zakaj je tako. (UB100) In potem razumejo. (UB101) Treba pa je delati s celim razredom, ko so v razredu otroci s posebnimi potrebami. (UB102) Jaz vedno povem kaj imajo, (UB103) zakaj imajo. (UB104) Seveda ne grem v podrobnosti, ampak tako da vejo zakaj je tako. Da ne sprašujejo. (UB105)
- Ja, recimo nekje na koncu prve triade že vidijo. (UB106) In včasih so malo ljubosumni nanje. (UB107) Ker imajo občutek, da imajo boljše pogoje, (UB108) da se njim bolj popušča, (UB109) da se jih bolj pripravi na test, (UB110) da imajo dodatne ugodnosti. (UB111)
- Vedno je treba takšne stvari reševati sproti, (UB112) delati s celim razredom. (UB113)
- Večina staršev pričakuje, da sedaj ko ima otrok odločbo, da bodo njegove ocene višje. (UB114) Saj do neke mere je to upravičeno. Ker če ti dobiš neko pomoč, do neke mere lahko pričakuješ, da se bo tudi uspeh posledično izboljšal. (UB115)
- Meni se zdi, da je potem pomoč staršev manjša. Ker zagotovo odložijo neko breme na nekoga in neko odgovornost. (UB116) So pa tudi primeri, v katerih se starši po odločbi zavejo, da so težave in potem začno delati. (UB117)
- Potrebovali bi predvsem drugačno delo v razredu, ki s samim številom otrok in učnim načrtom, ne omogoča vedno prilagajanja. (UB118) Seveda tudi domače delo. (UB119) Ampak jaz rečem, da mi smo v šoli tisti, ki moramo narediti tisto maksimalno. (UB120) Starši pa lahko samo spodbujajo otroka. (UB121) Ne moremo reči, da jim bodo pomagali, ker jim tudi ne zmorejo. Marsikdo niti po sposobnostih, niti časovno ne uspe, da bi sedaj delal po nekih posebnih metodah še eno šolo zraven. (UB122) Zato bi res rabili drugačen pristop v razredu. (UB123)
- Za strokovno podporo na šoli imamo zelo dobre pogoje. (UB124) Bi pa recimo na področju izobraževanju potrebovala še kaj. Včasih se kot učiteljica počutim nemočna in "bosa". Da recimo enostavno ne znam pomagati. In da bi potrebovali več izobraževanja na tem področju kot ga imamo. (UB125) Bi rabila nova znanja. (UB126) Inkluzija teh otrok v razrede je vedno večja. (UB127) In vem, da sem se pogosto počutila

nemočno, čeprav sem se dodatno izobraževala in sodelovala z drugimi. Vseeno se čutiš v določenih situacijah v razredu nemočen. Kot učitelji nimamo dovolj znanja. Zato nam je pomoč vedno dobrodošla. (UB128) Res je velika prednost, da imaš nekoga, ki ti zna svetovati tukaj, ker rabiš pomoč sedaj. Dostikrat med poukom. (UB129)

- Mislim, da ne. Ne vem. Sprememba bi morala biti v učnih načrtih. Ker naš šolski sistem ni narejen za take otroke. Jim ne stoji ob strani. (UB130) Je narejen na eno povprečje ali nadpovprečje in potem ti otroci težko sledijo temu. In če bi bili učni načrti drugače zasnovani, ne toliko storilnostno obremenjeni, bi otroci lažje šli skozi ta sistem. Ne bi imeli toliko težav. (UB131) In mislim, da ima dosti otrok težave tudi zaradi sistema. (UB132) Ko smo šli v sistem devetletke, je bilo za prvi razred predvideno učenje skozi igro. Sedaj te igre ni več. In mislim, da se veliko učencem nakopičijo težave, ki potem privedejo do tega. (UB133) Plus tega, da otroci doma premalo delajo, (UB134) da nimajo v večini spodbud na gibalnih področjih. (UB135) Opaža se nazadovanje govora. (UB136) To so težave, ki so odraz sistema oziroma družbe v kateri živijo. (UB137)

9.7.3. Intervju UC

- Z različnimi metodami dela (UC1) in veliko lastno angažiranostjo. (UC2)
- Z veliko, veliko individualizacije, (UC3) diferenciacije, (UC4) prilagajanja (UC5) in doslednosti. (UC6) Nekako upoštevanje vseh priporočil. (UC7)
- Predvsem sodelujem z izvajalkami dodatne strokovne pomoči. (UC8) Zelo je treba sodelovati, vsakodnevno, pri vsaki uri. (UC9) Dogovarjanje z izvajalkami, (UC10) dogovarjanje z učenci. Drugače ne gre. (UC11)
- Preko govorilnih ur. (UC12) Ko starši pridejo, se pogovorimo. (UC13)
- Glede na moje izkušnje, bom rekla, da je prav, da obstaja. (UC14) In zelo dobro jo učenci sprejemajo (UC15) in jo jaz zelo podpiram, (UC16) vendar ne čisto za vsakega učenca. To naj bo namenjeno tistim učencem, ki imajo take težave, ki se jih da z individualno pomočjo odpraviti. (UC17) Če pa so težave drugačne, potem pa za vsako ceno obdržati otroka v razredu in ga porivat naprej, pa ni enega velika uspeha. (UC18) Dogaja pa se tudi nasprotno. Da otrok ne potrebuje dodatne strokovne pomoči, pa jo vseeno ima. (UC19) Zaznavamo tudi takšne trende, kjer se starši trudijo, da bi otrok imel dodatno strokovno pomoč. Čeprav včasih opazimo, da je sposoben, da zmore, da bi lahko normalno delal brez DSP. Ampak vidijo v tej pomoči lažjo pot skozi življenje. Žal se dogaja tudi to. (UC20)
- Dodatno strokovno pomoč ima samo ena učenka, z odločbo. (UC21) Drugače pa je en učenec v postopku, (UC22) za enega se pripravlja postopek. (UC23) Tri učenci pa imajo ISP. (UC24) Poleg tega imam pa še eno učenko, ki ima odločbo, pa te odločbe ne izvajamo, ne izvajamo prilagoditev. Ker ima odločbo kot dolgotrajno bolan otrok in se pri njej začne izvajati prilagoditve samo takrat, ko bi bila res dolgotrajno bolna. Ampak letos ni bilo te potrebe. To je dogovor s starši. (UC25)
- Se trudim čim bolj individualizirati pristop glede na potrebe otroka. (UC26)
- Težave se pri teh otrocih zaznavajo že od prvega razreda naprej. (UC27) Po navadi se potem tudi postopki začnejo toliko prej in nekateri učenci že prihajajo v drugo triado z odločbo. (UC28)
- Mislim, da se otrok zaveda težav na svoj način, ker čuti da nekaj ne gre. Vidi, da je mogoče malo drugačen ali da težje nekaj naredi. (UC29)
- Različno od otroka do otroka. (UC30)
- Želim biti profesionalna. (UC31) Po drugi strani sem pa samo človek in me prevevajo tudi žalostni in veseli občutki. Takšni in drugačni občutki. (UC32) Najhujše je pa takrat, ko želiš otroku pomagati, pa vidiš da ali ne znaš, ali ne želi sprejemati pomoči. (UC33)
- Tam nekje pri desetih letih se da na primer s temi učenci zelo pogovoriti. (UC34) Individualizirano. (UC35)
- Zanimanje je na začetku pri vsakem staršu. Zanimanje se pojavi, (UC36) ampak kasneje tudi starši vidijo in zaznavajo ter se odzivajo. (UC37) Pri nekaterih starših gre to hitreje, pri nekaterih pa je dolgotrajnejše. Gre tudi veliko let mimo predno sprejmejo otroka in vidijo, da ima določene težave in da mu je treba pomagati. (UC38) Kriva se prenaša na druge. Ampak to je začetna pot pri vsakem staršu. Kjerkoli se pojavi. Ali je to v vrtcu ali potem v osnovni šoli. Krivda se najprej prenaša na vse druge, predno starš spozna, da je tukaj njegov otrok, ki potrebuje pomoč. (UC39)
- /
- Včasih je bilo to, da smo bili učitelji tisti, ki smo nekako prvi informirali. (UC40) V današnjem času pa mislim, da starši preko pogovorov z drugimi starši zaznavajo in vedo da to obstaja in da lahko tukaj iščejo pomoč. (UC41) Pa tudi internet in drugi mediji, ki danes bolj seznanjajo starše. (UC42)
- V letošnjem letu sem se s starši enega učenca uspela dogovoriti, da ima otrok individualno strokovno pomoč. In če se bo potreba pokazala, bodo šli postopki naprej še za usmerjanje. (UC43) Ampak potem o tem odločajo drugi strokovnjaki, ne jaz. (UC44)

- Ja, v preteklosti se spomnim, da je zahtevo vložila tudi šola. Več primerov je bilo v preteklosti, da je vložila šola. (UC45) V zadnjem času pa mislim, da gre postopek v to, da starši vlagajo. (UC46)
- Vesela sem, da bo otrok dobil pomoč, ki jo potrebuje. (UC47)
- Najprej se zbira dokumentacija. (UC48) Nato se zbrana dokumentacija skupaj z vlogo pošlje na komisijo. (UC49)
- Kot učitelj je moja naloga, da zaznavam težave, (UC50) da jih posredujem staršem, da seznanim starše, (UC51) da seznanim strokovne delavce, ki so na šoli in da iščemo skupaj rešitev. (UC52) Je pa moja vloga tudi to, da najprej izkoristim vse oblike pomoči v razredu. Od individualizacije, do diferenciacije, dopolnilnega pouka. Karkoli je potrebno. Prilagajanja, ki jih jaz opazim in za katere mislim, da bi otroku koristila. (UC53) Otroka vključimo tudi v podaljšano bivanje, (UC54) po potrebi v zunanjo institucijo, kot je na primer dnevni center. Izkoristimo kogarkoli, ki je pripravljen otroku nuditi pomoč. (UC55)
- Poročilo sem že pisala. Vključim stvari, ki jih zahteva vprašalnik. (UC56) Predvsem opažanja v razredu. (UC57)
- Strokovne delavke, predvsem psihologinja (UC58) in specialne pedagoginje. (UC59)
- Jaz točnega datuma ne vem. Ampak po zakonu. Čim prej kot se da, se ga pisno naredi. (UC60) Odvisno je tudi od posameznega učenca. Če ima otrok od začetka šolskega leta že odločbo, potem je potrebno program narediti že takoj na začetku. Če ne pa ne vem točno koliko je rok. (UC61)
- V preteklosti smo nekako čim več učitelji to sestavljali in potem usklajevali z izvajalkami in drugimi strokovnimi delavci. (UC62) Sedaj pa odvisno od posameznega strokovnega delavca. Eni sami bolj pripravijo, pa se nato posvetujejo z učiteljem. Drugi nasprotno. (UC63) Vsekakor pa je to timsko delo učitelja, izvajalca, ostalih svetovalnih delavcev. (UC64)
- Kadar je starejši otrok, se mu IP predstavi. (UC65) Ko pa sem učila v prvi triadi se ni toliko otrokom predstavilo. (UC66)
- Vsekakor starši. Starše se seznani, tudi podpišejo. (UC67)
- Evalvira se ob polletju (UC68) in pa ob koncu šolskega leta. (UC69) Dejansko pa se evalvira vsak dan, po potrebi oziroma po vsakokratnem skupnem sodelovanju učitelja in strokovnega delavca. (UC70)
- Kaj dosti ne pričakujem da bo drugače, ker dejansko če opažam težave, že takrat začnemo individualno delati. (UC71) Ampak jaz misli, da je sama ta odločba samo potrditev dela, da smo na pravi poti, da se lahko uradno to lahko začne. (UC72) Dejansko pa že tako ko se opaža težave, začnemo z njim delat kolikor se da. Ni tista odločba za katero bi rekli, da so sedaj ni bilo nič, sedaj pa bo. Bistveno se kaj dosti z odločbo ne spremeni, ker se timsko dela že prej. (UC73)
- Dela se tako individualno (UC74) kot tudi v razredu. (UC75) Glede na dogovor, (UC76) glede na specifiko, (UC77) glede na prilagoditve, (UC78) glede na snov. Karkoli se takrat dogaja. (UC79) Če je takšna snov, pri kateri presodimo, da je potrebno skupinsko, da je strokovna delavka v razredu in da bo otrok več odnesel, ostane v razredu. (UC80) Če pa presodimo, da je pomembno in boljše za otroka, da se dela individualno, potem gre iz razreda. (UC81)
- /
- Kot sem že rekla. Individualizacija, (UC82) diferenciacija, (UC83) prilagajanje. (UC84)
- Ti otroci so zadovoljni, (UC85) gredo radi na ure, (UC86) vidijo da so uspešni. (UC87) Včasih se je tudi dogajalo, da otrok ni želel iti. Ampak predvsem, ko so bili mlajši. V prvi triadi. (UC88) Ker otroci takrat ne vedo zakaj gredo ven. (UC89) Ampak starejši pa točno vedo zakaj gredo ven in ni več tega odpora. (UC90)
- /
- Da otrok napreduje, (UC91) da ima pozitivne ocene, (UC92) da nekako je sam zadovoljen. (UC93)
- Tudi slabosti so. (UC94) Tako kot sem nekje slišala, ko je ena mama rekla, da je njej otrok stalno pohajal okrog po šoli z drugo učiteljico. To je ena stvar. (UC95) Druga stvar. Strokovna delavka, ki izvaja individualno strokovno pomoč je strokovno usposobljena kot strokovna delavka za neko pomoč. Recimo včasih pa pride do razhajanja pri sami snovi. Ker sta tukaj dve osebi, nikoli ne bo otrok istočasno izvedel vsega tam ali pa v razredu. Tako da do majhnih razhajanj vsekakor pride. Niso pa ta razhajanja po mojem mnenju tako velika, da bi prevzela neko drugo vlogo, da zaradi tega ne bi imel otrok strokovne pomoči. (UC96) Strokovna pomoč je za te otroke zelo primerna. (UC97) Ker se na način, ki je njemu potreben podaje snov. Ker mogoče se snov tukaj v razredu podaja na drugačen način. In potem bi od učitelja potreboval tisto individualizacijo, ki pa jo dejansko dobi od strokovne delavke. (UC98) V veliki skupini in z veliko posameznikov s težavami je nemogoče toliko vsakemu posebej prilagajati. (UC99)
- V veliki meri. (UC100)
- Jaz mislim, da niso samo ocene tisto merilo. (UC101) Ti otroci, ki dobijo individualno pozornost, (UC102) se lažje izražajo, (UC103) se lažje odprejo, (UC104) lažje povedo svoje mnenje. (UC105) Je bolj zadovoljen sam s sabo. (UC106)
- /

- Vsi skupaj. (UC107) Od staršev naprej. Če otrok nima podpore staršev in če starši ne zaupajo učitelju, ne zaupajo strokovnemu delavcu, potem ne bo napredka. (UC108) Kjer pa je medsebojno sodelovanje in zaupanje in spoštovanje, potem pa je otrok na najboljši poti. (UC109)
- Jaz po toliko letih te očitke staršev sprejemam. Ker vem, da je to ena pot. (UC110) Vsak starš vidi svojega otroka s svojimi očmi. In si o svojem otroku želi vse najboljše. (UC111) In dokler ne vidi drugega otroka, dokler mu drugi ne postavijo ogledalo, ne vidi da je kaj narobe. (UC112) Vsi si želimo lepe in pametne otroke in nam je težko sprejeti neko drugačnost oziroma da potrebuje otrok pomoč. (UC113) To mora predelati starš sam in če mene zato krivi, da sem jaz kriva, razumem to, da je to njegova pot do tega sprejetja. In ne jemljem to kot osebno, niti kot žalitev, niti kot napad. (UC114) Po toliko letih jaz vidim, da tudi starši trpijo na začetku in jih poskušam razumeti. (UC115)
- Vsekakor je treba učencem na njihov nivoju, na njihovi stopnji razvoja razložiti zakaj gre določen učenec ven iz razreda. Na začetku seveda je treba. (UC116) Sedaj, če otrok odhaja iz razreda že od prvega razreda, potem v višjih razredih ni potrebe po tej razlagi. (UC117) Vsekakor pa je treba v prem razredu. Oziroma prvič ko otrok odhaja iz razreda. (UC118) Se z ostalimi pogovoriti zakaj odhaja. Jim to predstaviti na tak način, da je to pomoč za otroka. (UC119)
- Mogoče se pojavi tudi zafrkavanje. Ravnokar mi je ena mama pripovedovala, da ji je hčerka povedala za zafrkavanje. Ampak to se dogaja na hodniku, zunaj. (UC120) Ampak mislim, da tukaj so že učenci seznanjeni, poznajo strokovne delavce in vedo kam gre ta otrok. In nekako se jim zdi to nekaj vsakdanjega. Ni to sedaj nekaj novega, da bi spraševali kam je šel, ki je. Tudi spremljajo in vidijo, da se učitelj dogovarja s strokovnim delavcem kaj bomo delali. In oni točno vedo kam gre ta otrok in zakaj gre ven. (UC121)
- Z njimi se pogovorim. (UC122)
- Zelo, zelo velika na začetku. Zelo veliko pričakujejo in mislijo, da bo ta dodatna strokovna pomoč kar naenkrat vse težave odpravila. (UC123) Počasi potem začno razumevat, da to je pomoč, ampak to je ena vrsta pomoči, en del te pomoči. Vseh težav pa ne bo odpravila. S časom se ta pričakovanja spremenijo. (UC124)
- /
- Bistveno je timsko delo. Brez tega ne gre. Ampak misli, da na šoli kar dobro sodelujemo. (UC125) Mora tudi otrok začutiti, da so starši za njim, ki nekako zaupajo učitelju, strokovnemu delavcu, da vejo zakaj se to dogaja. (UC126) Ne more biti eden izoliran od drugega. Lahko se učitelj sam trudi, ampak če ne sodeluje z drugimi, gre vsak v svojo smer. (UC127)
- Kaj pa vem, ne vem. Vedno imam možnost, da se v stiski obrnem na sodelavke. Če začuti učitelj, da sam ne more, išče pomoč vse povsod, dokler jo ne najde. (UC128)
- Jaz ne vem kaj bi se dalo drugače. Če gledamo iz vidika otroka toliko, da se upošteva vsa priporočila. (UC129)

9.7.4. Intervju UČ

- Postavljam vprašanja, (UČ1) jih vabim, da povezujejo stvari. (UČ2)
- Jaz imam ta starinski sistem, da morajo dvignovati roke. Dvignejo roko, če kaj znajo. (UČ3) In če dvignejo roko učenci, ki sicer redko dvignejo, mu gotovo dam besedo. (UČ4) Tako, da če so zahtevnejše zadeve, za kaj povezati, se spomniti, dajem tudi pluse za to, da spodbujam aktivnost. (UČ5) In to pri takih učencih še bolj. Tako, da imam tak sistem, da tisti, ki imajo manj plusov, prej dobijo besedo, če dvignejo roko. Tako, da se trudim, da bi bili vključeni. (UČ6) Morda premalo pri tistih, ki nikoli ne dvignejo roko. (UČ7) Ampak to pa se razlikujejo sami učenci DSP. Eni so zelo aktivni in zagotovo pridejo do besede. Tisti, ki so bolj povlečeni vase, zadržani ali pa ležerni, tisti pa mi ostajajo ob strani. Res je odvisno od otrokove lastne aktivnosti, pa tudi temperamenta. (UČ8)
- Z izvajalkami zelo dobro (UČ9) in redno sodelujemo, ker moremo. (UČ10) Normalno, da je v dobrobit otroka, da izvajalka točno ve kaj počnemo in kaj naj bi tisto uro dosegli, katere cilje, kaj naj bi delali. (UČ11)
- S starši manj sodelujem. (UČ12) Pač takrat ko pridejo sami do mene, kaj povprašat. (UČ13) Da bi jih pa vabila jaz samo zato ker ima otrok DSP, to ne. (UČ14) Samo če je kakršen koli problem. (UČ15)
- V nižjih razredih je zagotovo za vse otroke zelo koristno. (UČ16) Potem v tretji triadi je pa tako. Eni se naučijo na neko berglo, se pravi na to pomoč in se nanjo preveč zanašajo. (UČ17) In tudi starši mogoče. (UČ18) In v tem primeru smo seveda skeptični ali je to res v njihovo dobrobit ali bi mogoče ta pomoč se morala zmanjševati oziroma celo prekiniti kadar smatramo, da bi otrok moral začeti prevzemati odgovornosti. (UČ19) Zmeraj več odgovornosti bi moral prevzemati sam. (UČ20) In dobiti pomoč res tam, mogoče pri kakšnih strategijah ali premagovanju čustveno-vedenjskih težav, ne pa toliko v samem usvajanju znanja, ker se potem preveč zanašajo. (UČ21) Morem pa reči, kot se spomnim za nazaj, je bilo nekaj takih

primerov, ko so bili dobesedno razvajeni od te pomoči in vsega skupaj. In smo vsi to zaznali, ampak odločba mu daje neko pravico in to mu je potrebno izvajati. (UČ22) Se pa sedaj tudi dogovarjamo ali morda ukinemo napovedano ustno spraševanje in podobne prilagoditve, ki niso v odločbi napisane. (UČ23) V njihovo dobrobit. Ker enostavno v srednji šoli bo treba drugače. Tudi če imajo odločbo, se bodo mogli bolj pozanimati, bolj aktivno vzeti stvari v roke. (UČ24)

- Razredničarka sem enemu. (UČ25) So pa še ostali, ki jih učim in prejemajo pomoč, ampak nisem njihova razredničarka. (UČ26)
- Zdi se mi, da če bi zadržane, negotove, sramežljive otroke izpostavljala, da če bi jih prav posebej izzvala, da bi se še bolj potegnili nazaj. (UČ27)
- Večinoma po mojem v nižjih razredih, tisti, ki so takrat opaženi in napoteni, opazijo verjetno učitelji prej kot starši. (UČ28) Večina otrok že ima odločbo ko pridejo na predmetno stopnjo. (UČ29) Se mi je pa že zgodilo, da recimo je ena punca imela določene pravopisne težave, za katere nisem vedela čemu naj jih pripišem, ker je bila sicer odlična, zelo inteligentna. Ampak pri zapisih je imela ene čudne pravopisne napake. Ampak to ne take, kot smo jih navajeni za disleksijo. Jaz nisem res vedela čemu te težave pripisati. In dejansko sem potem izvedela, do so v srednji šoli diagnosticirali pri njej disleksijo. In so bile te napake odraz tega. Tako, da od takrat sem bolj pozorna. (UČ30) Zgodilo se mi je tudi, da je ena učenka dobila odločbo šele v šestem razredu. In sicer je bila mama tista, ki je dala pobudo, je ona opazila. (UČ31) In spet sem se kot učiteljica počutila neprijetno, kako da nisem pomislila na to. (UČ32) Punca je bila namreč tako delavna, da je kompenzirala nekatere težave. Ugotovijo pa se je ravno tako, da je disleksija. Ne huda oblika. In se je nekako prekrila. (UČ33) In na višji stopnji učitelj ne ve. Ali slabše bere, ker je tehniko slabše usvojil, ali kaj. (UČ34) Mama je bila pa tista, ki je zelo bdela nad njo in je opazila da bi pa že morala v tem času narediti korake naprej. Šla je mislim da na "lastno pest" in so ugotovili disleksijo. (UČ35) Tako, da potrebuješ neke izkušnje in neko znanje, da to sploh opaziš in se vprašaš čemu lahko to pripišeš. (UČ36)
- /
- /
- Pri teh dveh primerih, ki sem jih opisala, sem se počutila nemočno. (UČ37)
- Pomagam, da lahko sledi pouku. (UČ38) Vedno sem na voljo za dodatno razlago. (UČ39)
- V primeru, ki sem ga opisala, se je mama zelo aktivno angažirala za težave. (UČ40) So pa tudi drugačni starši. Odvisno od posameznika. (UČ41)
- Eni od teh otrok, ki prejemajo DSP so delavni. Zlasti če jih starši doma "terajo". Včasih še preveč. So delavni in to bodo imeli še naprej. Dobro izhodišče. (UČ42) Če pa so ležerni in se zanašajo samo na pomoč, jim pa seveda to škodi. (UČ43)
- Absolutno je večja informiranost. (UČ44) Če razmislim o letih nazaj, nismo niti vedeli za disleksijo. Tudi učitelji ne. Govorim o štiridesetih letih nazaj. (UČ45) Tako, da potem pa od kadar imamo specialno pedagoginjo, v začetku je bila samo ena, pa nas je ta redno, na konferencah nam predstavljala določene pojave in nas tudi opozarjala ter izobraževala v to smer. Že sama. Nam ostrila pozornost za te stvari. Potem so organizirali tudi predavanja. Mislim, da je bilo to kar pomembno, da se je ona pojavila. Je delala že z otroki v prvem razredu. (UČ46)
- Ja, staršem učitelji svetujemo (UČ47) in jih spodbudimo. (UČ48) Spomnim se primera, ko sem bila razredničarka in smo postopek usmerjanja staršem svetovali. So nam povedali, da so že bili prvič, potem pa niso več šli. (UČ49)
- Da bi prav dali vlogo, če so starši nasprotovali, mislim da nismo. (UČ50) Ker ne vem niti, če je protokol takšen, da je to možno. (UČ51) Vedno v dogovoru s starši. (UČ52) Po navadi je tako, da jih slabe ocene najbolj motivirajo in spodbudijo, da se odločijo za usmerjanje. (UČ53) Proti njihovi volji pa se ne spomnim primera. (UČ54)
- To večinoma storijo že na nižji stopnji. (UČ55)
- Kar vem, je da učitelj napiše poročilo. (UČ56) Zbere se tudi druga dokumentacija (UČ57) in potem starši dajo vlogo, kateri priložijo to dokumentacijo. (UČ58)
- Nekajkrat sem napisala poročilo o otroku. (UČ59) Kot razredničarka sodelujem tudi na sestanku s starši, (UČ60) pa pri sestavljanju individualiziranega programa. (UČ61)
- Bi se morala prav spomniti. Včasih smo bili bolj razredniki vključeni se mi zdi. (UČ62) Smo sicer tudi sedaj zmeraj posredno vključeni, na sestanku da nas seznani izvajalci, (UČ63) potem na evalvacijah zagotovo. (UČ64) Ampak, da bi prav pisala poročilo je bilo pred par leti. Se spomnim, da je bil nek vprašalnik, nek obrazec, kjer si zabeležil opažanja. Dokaj celovito. Mislim, da je bilo vključenih več plati. (UČ65) Od samega učenja, (UČ66) znanja, (UČ67) do obnašanja. (UČ68)
- /
- /

- Osnutek pripravijo izvajalke. Ker se mi zdi, da je to res povezano z neko specifiko, ki jo one poznajo. So strokovnjakinje. (UČ69) Mi pa sodelujemo in nas zmeraj vključijo v tem smislu, da nas vprašajo ali bi še kaj predlagale. (UČ70) Nam dajo zmeraj v pregled to, predno se podpiše. (UČ71)
- Da bi jaz prav vedela, ne. Mislim, da izvajalci o tem več vedo. Ne vem, če je to prav formalno, da pridejo na skupni sestanek starši in otrok. Možno, da ja, pa tega ne vem. (UČ72) Vsekakor pa ko dela izvajalka z otrokom, se pogovorita, mu pojasni prilagoditve. (UČ73) Otroci se zavedajo pravic, prilagoditev, ki jim pripadajo. (UČ74) Mislim, da so celo razdelane tudi dolžnosti kdo mara kaj. (UČ75)
- Sodelujejo še starši. Ko je narejen nek osnutek s strani šole, se pokliče starše, se jim predstavi, povabi k komentarjem, dopolnitvi in nato se načrt podpiše. (UČ76) Pa seveda učitelji, (UČ77) tista, ki bo izvajala pomoč (UČ78) in razredničarka. (UČ79)
- Dvakrat na leto. (UČ80)
- /
- Otroci z izvajalkami dela na primanjkljaju, (UČ81) usvajanju snovi, (UČ82) utrjevanju, (UČ83) učenju različnih metod in podobno. (UČ84)
- V nekaterih primerih je izvajalka dodatne strokovne pomoči učiteljica, ki otroku nudi učno pomoč. Recimo učiteljica slovenščine. (UČ85) Sem tudi že kdaj prej, tudi za druge predmete kot razredničarka. In letos imam tudi enega učenca, s katerim sodelujem. Izvajalka mi je rekla, da se lahko pogovoriva o čemer koli, kar bi ga težilo in je povezano s šolo. Ker sem tudi razredničarka temu otroku. In delava tudi moj predmet. (UČ86) Se srečujeva pred poukom. (UČ87) Izvajalke pa jih večinoma vzamejo med poukom. (UČ88)
- Sledim priporočilom izvajalk. (UČ89)
- Pozitivno. (UČ90) Jaz osebno še nisem imela primera, da bi se kdo izmikal. (UČ91) Ali da bi imel občutek stigmatizacije. (UČ92) Od kolegov pa sem že slišala, da so bili kdaj takšni primeri, ampak jaz ga nisem doživela. (UČ93)
- /
- /
- Mogoče je včasih problem to fizično sodelovanje. (UČ94) Opazila sem, da je dosti lažje, če ima izvajalka kabinet v zgornjem nadstropju in se mimo grede lahko pogovoriva. Medtem ko pa ena, ki je odspodaj, si mora vzeti več časa, da pride do mene. (UČ95) Zato je včasih premalo sodelovanja. (UČ96) Včasih tudi pošljem po e-asistentu kakšen učni list. (UČ97) Ampak moram pa reči, da nisem redna. Če bi mi one res rekle, da moram vsako uro v naprej povedati po e-asistentu, potem bi. Ampak ker ne zahtevajo tega od mene ali pa pričakujejo, sem jih tudi že vprašala, tega ne počnem. (UČ98) V glavnem da se dogovorimo sproti. (UČ99) Si pa z izvajalko na vsake toliko ali pa ko se pojavi problem, zagotovo vzamemo čas in se pogovorimo. (UČ100)
- Zagotovo se težave zmanjšajo. (UČ101)
- V napredovanju, (UČ102) v samostojnosti, (UČ103) prevzemanju odgovornosti, (UČ104) da se aktivirajo. (UČ105) Vsi delamo na tem, tudi izvajalke, da jih usmerjamo, da sami vprašajo kar morajo. (UČ106) V tem napredujejo vsi. (UČ107) Sedaj vprašanje kako bi bilo, če ne bi bilo tega. (UČ108) Ampak vidiš da je koristno. (UČ109)
- Čeprav se izboljšajo, (UČ110) mislim, da niso glavno merilo uspešnosti. (UČ111)
- Tehtam med tem kolikšen je delež staršev v primerjavi z deležem šole in učencem, ki ne nazadnje more tudi počasi prevzemati odgovornost. (UČ112) Zelo različno. Mislim, da se na vprašanje kdo je najbolj odgovoren ne da odgovoriti enoznačno, (UČ113) ker so primeri ko starši enostavno niso sposobni prevzemati tega. In takrat je šola tista, ki mora bolj poprijeti. (UČ114) In ko so starši zavzeti, kompetentni, potem seveda avtomatično več prejemajo. (UČ115) Šola pa je zagotovo tukaj strokovna institucija, ki vodi vse skupaj. (UČ116) Mislim, da je dokaj enakomerno med starši in šolo. Potem pa odvisno od primera. (UČ117)
- Šola zagotovo ni glava. (UČ118)
- To strijo v nižjih razredih. (UČ119)
- V zadnjih letih nisem opazila zafrkavanja. (UČ120) Prej pa morda kaj malega. Ampak da bi bilo kaj hujšega, mislim, da ne. (UČ121) Ker gre to za nek proces od prvega razreda naprej in so nekako že navajeni. (UČ122) Se je pa tudi že zgodilo, da si videl pri kakšnem otroku, kot da se je malo nelagodno počutili, pa je recimo prišel vprašati, če lahko piše izven pouka, ne pri urah. To bolj pri teh, ki so pomoč dobili kasneje. (UČ123) Drugače pa nisem opazila kakšnega zbadanja, to ne. Se mi zdi, da so že zelo navajeni. (UČ124)
- /
- Po mojih izkušnjah so starši večinoma kar zadovoljni (UČ125) in kooperativni (UČ126) in tudi hvaležni. (UČ127) Večina, precej takih. Eni so izrazito prezahtevni (UČ128) in bi hoteli poleg napisanih pravic še en kup drugih. (UČ129) Nikoli zadovoljni, (UČ130) nikoli zadosti narejenega. (UČ131) Prav gledajo pod prste. (UČ132) Taki so redki, ampak so. (UČ133) Ne vem, po mojem mnenju je večina zadovoljnih. Ker drugače bi nasprotovali. (UČ134)
- Odvisno od staršev. (UČ135)

- Morda je res, da se preveč pričakuje od šole. (UČ136) Da se starši zanašajo na šolo in pričakujejo več kot so sami pripravljeni narediti. (UČ137)
- Vsekakor se imam na koga obrniti, če sem v stiski. Izvajalke dodatne strokovne pomoči, tudi svetovalna služba. Jaz se čutim popolnoma podprta. (UČ138) Sedaj včasih si mislim, da bi morala tudi jaz več vedeti. (UČ139) Se izobrazit. (UČ140) Čeprav smo imeli nekaj izobraževanj, (UČ141) ampak po drugi strani pa se mi zdi da so one tako kompetentne, da karkoli ti ni jasno, lahko njih vprašaš. (UČ142) Jaz pa imam že toliko dela s svojim predmetom, da se ne zmorem še ne vem kako intenzivno izobraževati. (UČ143) Čeprav bi mi nova znanja prišla prav. (UČ144)
- Družinski zakonik, kot vem, tisti ki je bil zavržen, je predvideval, da bi bile uzakonjene dolžnosti staršev. Ne samo pravice. In mislim, da bi bilo to zelo koristno. Ne samo za te otroke, ampak na sploh. Ker danes je tako, da se vsi skupaj zavedamo samo pravic in premalo dolžnosti in da se marsikateri starš za tem skriva in nimaš kje prijeti. To da bi moral starš priti na roditeljski sestanek, vsaj dvakrat na govorilne ure, to ni nikjer zapisano in ti kot učitelj nimaš kaj, če sam ni pripravljen. (UČ145) Pa da se tudi doma več dela. (UČ146)

9.7.5. Intervju UD

- Prilagam stvari, da so vsi uslišani. (UD1) Vsako toliko naredim tudi eno "štih provo", da preverim koliko učenci znajo, kje se nahajajo. Tega testa ne ocenjujem. Če pa odpišejo dobro, jih nagradim, lahko oceno vpišem tudi v redovalnico. (UD2) Ves čas se je res treba prilagajati. (UD3)
- Najprej za tiste, ki so malo bolj sposobni. Pa seveda za določen predmet, saj vemo, da nismo vsi povsod nadarjeni. Tiste, ki zaznam, da delajo hitreje, da delajo več, imam vedno tako pripravljeno, da ko delamo vaje, imajo oni še dodatne vaje. Ali na tabli ali na listu, v učbeniku. V glavnem rečem vedno, da če kdo reši prej in če želi, ima možnost, da te naloge dobi. (UD4) Ko delamo vaje na tablo, je uravnan tempo za sredino, ker teh učencev je največ. (UD5) Tisti, ki ima težave, vedno sedi v ospredju, tako da mu sledim. (UD6) Pazim, da ne gre zgolj za prepisovanje iz table. (UD7) Vmes povprašam zakaj je tako, tako da vidim da sledijo. (UD8) Če so otroci, ki imajo težave s pisanjem – takšnih je kar nekaj, ki bi predmetu zmogli slediti, ampak zaostajajo ker počasi pišejo – za tiste poskrbim. Nekaj časa, v šestem razredu še, jim tudi jaz kaj prepisem s table, dopišem, da jih ne čakamo. Poskrbim pa da vsi prepišejo. (UD9) Ko pa je razlaga, je pa razlaga tako naravnana, da izzovem in tiste, ki so boljši (s kakšnimi cvetkami) in pa tiste, ki imajo težave. (UD10) Ob razlagi in ob zaključku pozovem, da oni ponovijo snov. Da preverim, če so razumeli. (UD11) Kar pa se tiče dopolnilnega pouka. Ta je postal v zadnjem modernem času posebna stvar. Dvajset let nazaj je bil dopolnilni pouk na urniku in so otroci kar hodili k dopolnilnem pouku. In so po navadi k dopolnilnem pouku hodili učenci, ki so imeli ocene dva ali ena. (UD12) Danes pa teh otrok ne vidiš pri dopolnilnem pouku, jih moreš loviti, jih moraš opozarjati. (UD13) Jaz tudi nimam dopolnilnega pouka redno na urniku, ker nimam niti ur za to. Poskrbim pa, da je vedno pred kontrolno nalogo, da so tri, štiri ure dopolnilnega pouka. Pa tudi če me učenci vprašajo, da bi želeli dopolnilni pouk, jim omogočim. Ampak te želje ni. Povem po pravici. (UD14) Potem, ko pa je dopolnilni pouk, pa pridejo prej tisti učenci, ki imajo oceno pet. (UD15) Tako, da če pridejo boljši učenci, prilagodim dopolnilni pouk skupini, ki jo imam pred sabo. (UD16) Vsekakor pa, če pridejo eni in drugi, imajo prednost in možnost, tisti, ki imajo težave. (UD17)
- Z izvajalko dodatne strokovne pomoči redno sodelujem. (UD18) Jaz en dan prej dam izvajalki mojo pripravo. Pošljem po e-pošti prosojnico, ki jo bom uporabila drugi dan pri pouku. (UD19) Hkrati pa ji dam tudi napotke kaj od tega naj z otrokom naredi. V smislu kaj je bistveno, kaj je tisto kar bi želela da naredi. (UD20) Se pa zgodi tudi, da rečem, da bom jaz to in to delala, vendar zanj te potrebe ni, ker ima druge težave, pa naj z njim dela raje nekaj drugega. (UD21) Dejansko se zmeniva tudi kolikšen del svoje ure bo ona namenila predmetu in kolikšen del ure bo ona naredila drugo delo. Se pravi kaj je tisto kar rabi drugo narediti. (UD22)
- Preko govorilnih ur. (UD23) V glavnem če je kakršna koli težava, starši pridejo. Pa ne samo pri otrocih, ki imajo ena. Pri vseh. (UD24) Bi pa res treba vse starše pripraviti, da prihajajo na roditeljski sestanek, da sodelujejo s strokovnjaki, da sodelujejo z institucijami. (UD25) Včasih, če staršev ni in so težave, jih tudi vabimo. (UD26)
- Dodatna strokovna pomoč ja. (UD27) Vendar jaz mislim, da jo je v zadnjem času preveč. (UD28) Dejansko dodatna strokovna pomoč bi morala biti samo za učence, ki imajo res težave na določenem področju. Primanjkljaj. (UD29) Je pa sedaj tako. Velikokrat je ta dodatna strokovna pomoč namenjena staršem in ne otrokom. Dejansko ker starši doma ne opravljajo svojega dela kot bi treba, se potem pokažejo težave v šoli. Dejansko, če bi bil drugačen odnos doma, teh primanjkljajev ne bi bilo. (UD30) Ti primanjkljaji nastanejo po mojem v zgodnjem otroštvu. In je odvisno kako je vzgoja in kako so postavljeni odnosi doma do vstopa v šolo. (UD31) In se točno vidi. Ko ima otrok dodatno strokovno pomoč zares zaradi primanjkljaja in starši sodelujejo ter delajo tako kot je treba, ta primanjkljaj ostaja, zmeraj ostaja, ampak počasi se zmanjšuje in otrok normalno dela. (UD32) Tam pa kjer je druga stvar v ozadju, pa je pri otrocih v sedmem, osmem

razredu še vedno ista zgodba. Še vedno ne prinašajo potrebščin. Ampak to niso primanjkljaji za dodatno strokovno pomoč. (UD33) In še ena stvar je. Dodatna strokovna pomoč bi morala biti tako sestavljena, da dejansko jo specialni učitelj, defektolog dela na svojem področju, kjer je strokovnjak. (UD34) Učitelj svojega predmeta zagotovo boljše razloži snov kot jo razloži defektolog. Tukaj učenec malo izgubi. In mora biti tista dodatna strokovna pomoč tako narejena, da pridobi na drugem delu toliko več. (UD35)

- Z dodatno strokovno pomočjo imam učenca v sedmem razredu. (UD36)
- /
- Če so starši opazili, so bile težave že v vrtcu. (UD37) Nekaj te pomoči je tudi že v vrtcu. (UD38) Drugače pa je to učiteljica prva, ki opazi. (UD39) Se mi zdi, da je prav in da je njeno mnenje kar tehtno. (UD40)
- Po mojem mnenju kar hitro. (UD41)
- Učne težave (UD42) se kažejo tudi kot vedenjske težave. Pride eno z drugim. Potem se to na predmetni stopnji odraža še bolj. (UD43) Vedenjske težave, ki ostajajo, se potem na predmetni stopnji izkažejo oziroma so posledica še učne težave. (UD44) Ti otroci, ki imajo na čustvenem oziroma vedenjskem področju primanjkljaje, so praviloma skoraj vsi zelo bistri. In teh učnih težav ni toliko v nižjih razredih, ker še zmorejo stvari delati doma. Ko pa so višji in zahtevnejši razredi, pa se konča. (UD45) Se vrti v krogu. Ne veš kaj je prej. Ali učna ali vedenjska. (UD46) Ampak tudi vedenjske so zelo pogoste. (UD47)
- Če jih zaznam in ima ta otrok dodatno strokovno pomoč, jo sprejemem (UD48) in skušam razumeti kaj je. (UD49) Če pa zaznam, da ima težave in ni bilo prej nič narejenega, se pa zelo slabo počutim. (UD50) Potem pa ne veš kje bi začel. (UD51) Kje je vzrok, da ta otrok nima nobene pomoči. (UD52) Takrat čutim nemoč. (UD53)
- /
- Starši zaznajo. (UD54)
- Otroci, ki zaznajo, da rabijo pomoč in ki želijo premagati, sodelujejo in delajo. (UD55) Tisti, ki pa ne, pa pač ne. Mislijo, da bodo s pomočjo vse rešili. (UD56)
- Mislim, da starše na prvem roditeljskem sestanku svetovalna služba seznani. (UD57)
- Osebno nisem imela primera, da bi se vloga dajala na višji stopnji. (UD58) Sem pa imela primer, ko je bil otrok usmerjen potem v prilagojen program. (UD59)
- Vedno smo starše poklicali. Zmeraj so bili starši zraven. (UD60)
- /
- Je pa res, da se to včasih zavleče. Celoten postopek se zavleče. (UD61)
- Sodelovala sem tako kot sodeluje učitelj. Sodelovala sem v celotnem postopku, (UD62) ampak vodila ga je psihologinja. (UD63) Napisala sem poročilo o opažanjih. (UD64)
- Mnenje sem kar nekajkrat napisala. (UD65) Predvsem opažanja v razredu. (UD66) Kar se tiče primanjkljaja na učnem področju. (UD67) Pa tudi primanjkljaja na vedenjskem področju. Se pravi psihične težave. (UD68) Tisti obrazec, ki imamo za opažanja učiteljev. (UD69)
- Vodi običajno psihologinja ali pa katera druga izvajalka. (UD70)
- Kar hitro. (UD71) V bistvu je to že skoraj prej pripravljeno, ko pričakujemo. Ko je odločba pravnomočna, je to že narejeno. Po navadi so otroci že prej vključeni v ISP in potem tudi začne takoj izvajati dodatno strokovno pomoč. Ko pa se začne izvajati dodatna strokovna pomoč, je individualiziran program že narejen. (UD72) Tako, da je zelo hitro narejeno vse. (UD73)
- Večinoma ga sestavi izvajalka. (UD74) Sem pa seveda kot učiteljica seznanjena. Ga moram tudi podpisati. (UD75)
- Izvajalka ga vključi. Seveda na način, ki je njemu prilagojen. (UD76)
- Učitelj, (UD77) izvajalka, (UD78) starši. (UD79)
- Dvakrat na leto. (UD80)
- Pričakovanja v tem smislu, da bo otroku lažje. (UD81) Pa da bo tisti primanjkljaj, ki ga otrok ima, da bo malo manjši. (UD82) Oziroma da ga bo nekako premagal. (UD83) Sedaj tako je. V šestem razredu je že malo prepozno. To je že precej zamujenega. Tam bi moralo končati in ne začeti. (UD84) Vemo pa da se tudi v srednjih šolah dajejo odločbe. To pa tudi vemo, pa ne bom komentirala. (UD85) Sem pa že imela primer, ko se je vloga dala šele v šestem razredu. (UD86) Ker če imajo otroci skrbne starše, starši še zmorejo kaj pomagati ko so v nižjih razredih. Potem pa se ustavi. (UD87) Jaz imam sedaj eno punco, ki govorim, da bi morala imeti dodatno pomoč, pa ni bilo odziva s strani staršev. (UD88)
- Gredo ven iz razreda, delajo individualno. (UD89)
- Redno sodelovanje z izvajalko je ključno. (UD90)
- Prilagajanje glede na potrebe otroka. (UD91)
- Radi hodijo ven. (UD92) Edino lani sem imela primer učenca, ki ga učiteljica ni mogla drugače vzeti ven kot med športno vzgojo. Pa smo potem nekaj zamenjali, da ni šel med športno vzgojo, ker normalno da ne bo šel med športno, če ima šport rad. Tam nima primanjkljaja. (UD93)
- /

- Da otrok res odpravlja in manjša primanjkljaj. (UD94)
- Ko jaz sama pri sebi presojam to dodatno strokovno pomoč. Recimo, ko zunaj pišejo. Če bi bil to moj otrok, bi bistveno rajši da piše samo dva, pa da ve da je dva, da s tem nekaj pridobi, da ve kaj ni naredil, zakaj ni tri in štiri, kot da ima ne vem kako dodatno strokovno pomoč, s podaljšanim časom, s pisanjem zunaj in tako naprej. (UD95) Posebej tam pri osmem, devetem razredu se mi zdi dvomljivo. (UD96) Čez par let bodo šli v službe. Ampak tam ne bo dodatne strokovne pomoči. Jaz se to sprašujem. Imamo devetošolce, ki imajo dodatno strokovno pomoč. In ti praviloma ne bodo šli v gimnazije. Bodo šli v poklicne šole. Pa a bodo v službah imeli dodatno strokovno pomoč? Jih bo v službi kdo spomnil kaj morejo narediti. Mislim, ne vem. (UD97) Jaz mislim, da v nižjih ja, ampak sedmi, osmi, deveti razred, je meni dodatna strokovna pomoč nekoliko vprašljiva. (UD98) Dejansko ti otroci ne pridobijo izkušnje, da če nečesa ne naredijo, da ne bodo dobili pozitivne ocene. (UD99) Če v službi nečesa ne narediš, ne dobiš plače. Ampak te izkušnje oni nimajo. Vedno nekdo zanje poskrbi. Imaš to, imaš ono, imaš nalogo, jutri pišeš test, pridi bova ponavljala itd. (UD100) Podaljšan čas, da izkaže znanje. Ja, do ene mere. Ampak saj tudi jaz nimam vedno časa, da bi eno stvar delala deset ur, če bi jo morala v eni. Meni tudi zvonec zveni po petinštiridesetih minutah. In to izkušnjo, da moraš v nekem času nekaj narediti, nimajo. (UD101) Res podaljšan čas v devetem razredu le v izjemnih primerih. (UD102)
- Napredek je zagotovo opazen. (UD103) Prav je, da otroci s primanjkljaji imajo pomoč in da jim pomagajo premagovati te primanjkljaje. (UD104)
- Ta, da se otrok tega primanjkljaja zaveda (UD105) in da pozna način kako ga zmanjšati oziroma kako iti mimo tega primanjkljaja, da je uspešen. (UD106)
- Ni nujno da je ocena štiri. Samo dva. Lahko je tudi ena, (UD107) ampak če veš kaj si naredil, kje si napredoval, ja. (UD108) Se pa ocene z dodatno strokovno pomočjo izboljšajo. (UD109)
- V prvi vrsti je odgovornost otroka. Če mu to privzgojimo, potem ni problema. (UD110) Ko greš v službo je tvoja odgovornost, da si zaslužiš plačo. In to jih moramo navaditi. Navaditi jih živeti. Vzgoja za življenje mora biti prisotna skozi. Tudi doma. (UD111)
- To je breme vseh učiteljev. Ne samo pri dodatni strokovni pomoči. Breme učitelja je to, da se čuti odgovornega za negativno oceno. (UD112) Če starši pridejo s tem namenom, da bi me obtožili, če znaš argumentirati zakaj je takšna ocena, ni problem. Samo treba je pokazati s pravimi argumenti. Kaj je naredil otrok, kaj si naredil ti, kdaj je bil brez naloge, kdaj ni sodeloval pri pouku itd. In potem je staršem povedati, da če pridejo marca meseca, da se je šolsko leto začelo septembra. S pravimi argumenti se da. (UD113)
- /
- Sedaj je to že tako utečeno, da jim je samo po sebi umevno. (UD114) Še kakšen drugi se prijavi, da bi šel ven pisat, pa da bi imel podaljšan čas. (UD115) To je tisto kar sem prej rekla. Niso počasni samo tisti, ki imajo odločbo. So počasni tudi drugi. Tudi kakšen drugi piše štiri namesto pet ker je malo bolj počasen ali pa ker se ustraši. (UD116) Tudi drugi bi pisal v drugih okoliščinah boljše, pa nima te pravice. To se mi zdi malo sporno. (UD117)
- Ko sem priča zafrikavanja zaradi drugačnega, se pogovorim. (UD118) Imela sem tudi že kar nekaj razrednih ur. (UD119) Lani sem bila razrednik razreda, kjer je bilo od sedemnajstih učencev, šest učencev z dodatno strokovno pomočjo. Je bilo kar hudo. (UD120) In smo se o tem kar dosti pogovarjali. (UD121) Vsak ima šibko točko in na to je treba učence opozoriti. (UD122) Saj potem razumejo. (UD123)
- Ampak so pa njihova pričakovanja včasih nespremenljiva. (UD124) Starši pričakujejo, da bodo vse rešili v šoli. Da bo dodatna strokovna pomoč rešila vse. (UD125) In pričakujejo, da bodo tudi pozitivne ocene. (UD126) Kar pa ni res. Za pozitivno oceno morajo tudi otroci nekaj sami narediti. (UD127)
- Dodatna strokovna pomoč je namenjena otroku, ne pa staršem. (UD128) Je pa treba dostikrat zraven še starše učiti. Ker ni dovolj, da rečeš staršu naj poskrbi da bo tako pa tako. Da daš neko navodilo. Ampak se moraš s starši znova in znova pogovarjati kaj lahko otroku dovolijo, kaj ne, kaj naj z otrokom naredijo. (UD129) Čeprav bi morala biti pomoč za otroka in ne starša. (UD130) Kakšen obseg pomoči nudijo prej in potem, pa je res odvisno od staršev. (UD131) Tisti starši, ki prej niso delali, jih tudi potem zelo težko dobiš na svojo stran. (UD132) Kar se tiče učne snovi ne morem pričakovati in tudi ne pričakujem od staršev, da bodo otroku pomagali. Ker je snov na predmetni stopnji zahtevna. (UD133) Kar se pa tiče drugih stvari kot starš za premagovanje primanjkljajev – doslednost, red, pomoč organizacije – zelo malo staršev je, ki se potem obrne. (UD134) Tisti, ki že prej delajo na tem pa ostanejo. (UD135) Zares se jih malo obrne, oziroma so to kratkotrajni obrati. Tako da traja štirinajst dni, potem pa jih moraš znova poklicati. (UD136)
- Pripravo na življenje. (UD137)
- Še bolj podprla v tem smislu, da bi imela možnost brez dolge procedure, da bi rekla ali bomo tako in tako delali, torej ali se boš teh minimalnih pravil držal, ali pa bomo ukinili dodatno strokovno pomoč. Da se otrok zaveda, da je lahko ob pomoč. (UD138) Jaz na primer domačih nalog ne dajem dosti. Za petnajst minut. Ampak če otrok prihaja brez domače naloge cel mesec, potem pa bo imel dodatno strokovno pomoč, podaljšan čas. Jaz bi mu ga ukinila. (UD139)

- Ja, se mi zdi da včasih so pa tudi s to dodatno strokovno pomočjo potem učenci še dodatno obremenjeni. Posebno če imajo ure izven pouka. Pa imajo še učno pomoč, ki je pravilo izven pouka. Ni to zmeraj da so preobremenjeni, ampak včasih pa se zgodi. (UD140) Posebno takrat, ko otrok še dela dosti doma. Potem pa je pri pouku, učna pomoč izven pouka, pa še doma. Zato je smiselno več pomoči med poukom. (UD141) Pa recimo, da je res poskrbljeno, da če gre otrok ven med uro, da dobiti res tisto minimalno kar bi dobil pri uri, da mu ni potrebno potem še dodatno to delati. (UD142)

9.7.6. Intervju UE

- Ko sproti med urami ponavljamo, pokličem koga pred tablo. (UE1) Ni pa da bi za ponavljanje delali ne vem kakšne vaje, ker zmanjka časa. (UE2)
- Sedaj to je problem. Mi se preveč ukvarjamo s temi, ki imajo DSP, kakor s tistimi, ki so recimo nadarjeni. Meni je žal tega. (UE3) Jaz se nadarjenim lahko posvetim, ko imam tekmovanje. Tako, da jih dejansko pritegnem. Da tiste ta boljše porinem na regijsko tekmovanje. In potem s tistimi, za katere vidim, da imajo motivacijo in neko znanje in vidim da so dobri v temu, da potem z njimi nekaj delam in da poskusim razviti neke stvari, ker vidim, da so res uspešni in se jim preko tekmovanja posvetim. (UE4) Seveda eni se mi izmuznejo, ker ne moreš vse. (UE5) Nekateri pa spodbudim, ker lahko že preko testa vidim in jih dejansko potem usmerjam. Jim rečem naj pridejo na tekmovanje, ker vem da so dobri. Letos jih je pet dobilo srebrno priznanje, ena gre celo na državno. In se mi zdi, da to je tisto moje, kar lahko res s temi nadarjenimi naredim. (UE6) Tisti, ki so v sredini, pač ostanejo v sredini. (UE7) Se pa preveč res ukvarjamo s tistimi, ki imajo DSP. Razne prilagoditve, spodbujanje, pa kako ti pomagam, pa kako ti skrajšam, pa boš po koščkih, pa boš to pa boš ono. (UE8) Tako, da je ogromno nekega dela, da pride do tiste dvojke. (UE9) Ampak ukvarjamo se pa preveč, res. (UE10)
- Ko otroci pridejo na višjo stopnjo, si z učiteljicami iz nižje stopnje predamo DSP-je. Imamo sestanek, že tam na začetku leta. Najprej smo imeli na koncu avgusta. Ampak teh otrok še ne poznaš na koncu avgusta, ker jih komaj dobiš septembra. Pa tudi tam september, oktober ne veš. Da opazim kdo sodeluje, kdo ne, kdo ima težave, rabiš ena dva, tri mesece. No in potem imamo ta sestanek. Mislim, da smo ga letos imeli novembra. Tako, da že malo vizualno veš kateri otrok je kateri. (UE11) In nam je bilo potem lažje. So nam učiteljice iz petega razreda predale vse zadeve in težave, ki so zaznale. So nam povedale in si lahko bolj pozoren ter spremljaš pri učencu te zadeve. (UE12) Tak sestanek je le za otroke, ki pridejo iz petega v šesti razred. (UE13) Z izvajalkami DSP pa sodelujem na tak način, da ima izvajalka moje prosojnice. Če kaj spremenim, obrnem, ji na novo dam na ključek. (UE14) En dan prej si izmenjamo stvari, si povemo kaj in kako. (UE15) Je za moj predmet ista izvajalka že vsa leta, tako, da bi šla lahko skoraj da že učiti v razred. (UE16) Po novem sodelujem tudi s psihologinjo. (UE17) Najboljše je, da se malo prej dobimo, da se izvajalka pozanima. (UE18) No pa sodelujem še z dvema, s katerimi pa si informacije izmenjamo preko e-pošte, ker se bolj malo vidimo na šoli. (UE19) Tako, da se potem sproti usklajujemo. (UE20) Tudi kar se tiče testov. Vidijo kdaj pišemo test, tako, da se potem tisti teden ali pa še en teden prej zmenimo kdo bo koga vzel. (UE21) Lahko tudi ena več učencev vzame. (UE22)
- Starši večinoma pridejo na govorilne ure, če je kakšna težava. (UE23) Recimo, če je enka, se bodo odzvali in prišli na govorilne. (UE24) Tako, da jaz jih načeloma niti ne vabim. Ker mislim, da je dolžnost staršev, da se pozanimajo kakšne ocene ima otrok. (UE25) Dobro v njih par primerih, ko je bilo res na tesno s temi ocenami, sem poklicala mamo. (UE26) Ja, po navadi se starši odzovejo, ko je slabša ocena. Ko so ocene dokaj solidne, jih po navadi ni. (UE27)
- Jaz bi tako rekla. DSP ja, ampak za določene učence. Ne za vse. Ker enim koristi. Ampak takih je mogoče 20% do 30%. (UE29) Vsi ostali se mi zdi, da to izkoriščajo. (UE30) Pa tudi starši. (UE31) Se mi zdi, da je to kot da bi ene zasebne inštrukcije. (UE32) V smislu, da če ima učenec pomoč v šoli, sedaj pa jim ne rabi nič doma delat. So pač taki učenci, ko dela učenec z učiteljico v šoli in dejansko potem doma ne naredi niti domače naloge, niti ne prebere tiste snovi. Nič dejansko. (UE33) In starši res smatrajo, da je to tako. Neke inštrukcije. (UE34) Prelagajo tisto delo, ki bi ga morali oni narediti popoldne, na učitelja DSP. (UE35)
- Razredničarka sem trem otrokom, ki prejemajo dodatno strokovno pomoč. (UE36) Drugače je pa še veliko drugih otrok, ki imajo pomoč pri mojem predmetu, ampak jim nisem razredničarka. V vsakem razredu je vsaj eden, če ne dva, tudi tri. (UE37)
- Jaz gledam, da ne delam razlik. Meni so vsi enaki. (UE38)
- Ker je to predmet, katerega otroci prej nimajo, se povežem s petim razredom. (UE39) In tisti učenci, ki imajo že v četrtem, petem težave, se te težave potem nadaljujejo naprej. In se točno vidi. (UE40) Ko vidim, da piše otrok enko v šestem razredu, potem se pogovorimo, če je imel težave tudi v petem razredu. (UE41) In dejansko potem pridemo do istega zaključka. Če se tam težave že pojavijo, se potem vlečejo naprej. In so še hujše težave, se samo še stopnjujejo. (UE42)

- Ko pridejo na višjo stopnjo se jih že zavedajo. (UE43)
- Takoj vidiš, da na primer nima prostorske predstave. (UE44)
- /
- Jaz imam recimo dopolnilni pouk enajst ur za vse razrede. Od šestega do devetega. In sedaj si moram jaz to razporediti enakomerno na vse razrede. In imamo sistem, da združimo paralelki. (UE45) Se dobimo eno uro pred testom. In imamo na ta način dopolnilni pouk. (UE46) Me pa lahko med poukom kadarkoli vprašajo. Tako, da to smo dogovorjeni. (UE47) Govorim jim, da sproti rešujemo. Ne čakaj, da mine deset ur in mi šele potem povedati, da niso razumeli nekaj iz začetka leta. Tako, da sproti no. (UE48) Jim tudi predlagam kje bi dobili še kakšne dodatne vaje. Jim kar pokažem na internetu. (UE49) Tako, da individualno. Odvisno kakšen primanjkljaj ima kdo. (UE50) Ter, kot rečeno z dopolnilnim pred testom. (UE51)
- Ko je slaba ocena, starši pridejo na govorilne ure. (UE52)
- Odvisno od posameznika. (UE53) Nekateri se zbudijo pred testom recimo. Tisti teden ali pa par dni prej. Pa pridejo vprašati kakšno stvar, če ne razumejo. (UE54) Jaz jim povem, da sem zjutraj pred osmo v šoli in tudi po pouku in da lahko pridejo vprašati kadar koli želijo. (UE55) Smo recimo imeli eno nalogo in smo bile na razpolago tri učiteljice, ampak jih je to pomoč izkoristila le dobra tretjina, če gledamo na splošno vse učence. Ti, ki imajo DSP, pa tudi tretjina približno. Mislim res, se jim ponudiš, pa ne pridejo. (UE56) Ko gre voda v grlo, ko je slaba ocena, potem pa se spomnijo vsi. In otroci in starši. (UE57) Res kriza pred testom. (UE58)
- /
- Velika večina otrok, ki pride na zgornjo stopnjo že ima odločbo. (UE59) So pa tudi otroci, pri katerih hude težave opazimo v šestem razredu in takrat potem starši dajo vlogo. (UE60) Prav jaz konkretno nisem še svetovala postopka usmerjanja. (UE61) Ker dejansko se na svetovalno službo obrnemo v takem primeru. No najprej na razrednika. Mu poveš, da ima otrok težave. Tudi točno pri kateri snovi. Tako, da greš najprej do razrednika (UE62) in potem svetovalna služba in oni predlagajo staršem. (UE63) Psihologinja. (UE64)
- /
- /
- To ni tako hitro. Se stvari zavlečejo. (UE65) Mislim pa, da je dosti teh DSP-jev podeljenih tako. Da dejansko ne bi niti potrebovali. (UE66) Sedaj je prav popularno. So ti starši prav zgrabili. Je postal DSP prav modna muha. (UE67) Določeni starši to prav izkoriščajo. (UE68)
- /
- /
- Večinoma svetovalna služba (UE69) in strokovnjakinje iz tega področja. (UE70)
- /
- Po navadi izvajalka napiše, (UE71) pa dobim v pregled. Tako, da jaz še dopišem določeno stvar. Sedaj če se mi zdi, da je tam vse napisano, potem ne dopolnjujem. Ampak ja, mi pošljejo v pregled predno gre naprej. (UE72) Ga tudi dopišem. (UE73)
- Smo imeli pri njih učencih, da imajo napovedano spraševanje. In smo v bistvu ugotovili, da se ne držijo tistega dogovora. Tisti datum ko je, ko bi moral biti vprašan, ga ni bilo v šolo. (UE74) In smo lani dvema takšnima učencema napovedano spraševanje ukinili, ker dejansko nima smisla, da se zmeniš za en datum, ko ga ni. (UE75) Takšne določene stvari potem ugotavljamo vsi in se pač zmenimo. (UE76)
- Izvajalke, (UE77) učiteljica (UE78) in starši. (UE79)
- Ko opazimo določene stvari (npr. da učenca na datum ko bi moral biti vprašan, ni v šolo), skličemo sestanek in se zmenimo kako naprej. (UE80) Ali če nekaj zaznamo, da bi mu bila kakšna prilagoditev dobrodošla, jo tam dopišemo. (UE81) Če pa vidimo, da je kakšna takšna stvar, jo lahko tudi črtamo. (UE82) Uradno pa je evalvacija na pol leta. (UE83)
- Predvsem to, da sem pozorna nanj že pri pouku. Da ga dosti bolj spremljam kot ostale. (UE84) Ker določeni imajo težave že pri organizaciji, pri lepljenju listov. (UE85) Mislim, če je učiteljica zraven, ni problem, bo ona poskrbela. (UE86) Ampak če jo ni, imam vedno v mislih, da moram njega bolj pogledat, ga prekontrolirati, morda malo bolj ustno spodbuditi. Ja dejansko si na tistega učenca pozoren. Hočeš, nočeš. (UE87) Tudi po navadi malo zaostajajo z zapisom. Saj se takoj vidi kdo zaostaja. (UE88)
- Polovico ur na teden so učenci v razredu, polovico izven z izvajalko DSP. (UE89) Ker drugače nimaš nekega stika. Da tudi malo vidiš kaj otrok dela, da se spremlja. (UE90)
- Lahko se učitelj postavi na glavo, če otrok doma ne dela nimaš kaj. (UE91) Če otrok pokaže nek interes, da vidiš da je popoldne nekaj naredil ali pa da vsaj malo sodeluje. Sej so oddaje, vse živo, nema da nema. Da vsaj vidiš, da je nekaj videl po televiziji, da dvigne roko, da pokaže nek interes, veš da mu še dodatno razložiš. (UE92) Ampak so res nekateri, ki ne naredijo popolnoma nič in se res zanašajo na ta DSP. (UE93)
- Otroci, ki prejemajo DSP imajo prilagoditve tudi v razredu. (UE94) Seveda jim pomagaš z več podvprašanji, (UE95) razdeliš na manjše koščke, da ni tako obsežno. (UE96) Saj na splošno vsem pomagamo na ta način. Pri ustnemu res. (UE97) Pisno pa običajno pišejo izven razreda. (UE98) Tako, da se

jim potem ali dodatno prebere navodila, (UE99) malo usmeri v neko stvar. (UE100) Je pa res, da moraš pri nekaterih prav stati zraven njega, da bo nekaj. (UE101) Se pa potem dogovorimo, da če na primer učenec ne uspe prepisati, ker je malo daljši zapis, da se snov fotokopira. (UE102)

- /
- So določeni učenci, ki ko so z učiteljico, je še nekaj. Ko pa nje ni zraven, pa se to razpusti. Tako, da če imaš potem še dvajset drugih učencev, seveda ne moreš biti ti toliko enemu učencu posvečen. (UE103) Seveda ga kontroliraš, ampak potem imaš pa na drugi strani učence, ki so nadarjeni. Pa ga nekaj zanima, kar je videl ne vem kje. In je ta razkorak zelo velik. (UE104) In imam slab občutek, če ene ali pa druge zapostavljam. (UE105) Res se je težko odločiti komu se boš posvetil. (UE106)
- So seveda neke prednosti. Da je v šoli pravilno usmerjen, (UE107) da učiteljica z njim dela, mu pomaga. (UE108) Mu razloži stvari na drugačen način. (UE109) Mislim, tak učenec je lahko uspešen (UE110) in videti je, da te stvari delujejo. Se izboljšajo tudi ocene. (UE111)
- Nekateri so te prilagoditve res izkoriščali. (UE112) In potem so tudi ostali učenci to videli. So sami rekli, da določenega učenca ne bo, ko ima datum za bit vprašan. (UE113)
- Pri tistih, ki delajo, se težave zmanjšajo. (UE114)
- /
- Lahko se ocene izboljšajo, če dobro dela doma in v šoli. (UE115) Ker eni so recimo samo neorganizirani. Rabijo, da se jim list zalepi, da se jim uredi zapiske recimo. Ne rabijo toliko, da bi pa sedaj treba z njimi strategije učenja ne vem kaj. Rabijo, da so samo v nekem redu, da se potem doma lahko iz česa uči. So čisto različni, no. (UE116)
- Vsi skupaj. (UE117)
- Grozno se počutim. Ne počutiš se dobro. (UE118) Mi tukaj res vlagamo. Jaz imam teh delovnih listov, prosojnic, mislim vsega. Na vse možne načine se trudiš kako boš učencu približal snov. (UE119) Je res, da je moj predmet tak, da imaš vsako uro novo snov. Seveda ti ponoviš snov, ki si jo prejšnjo uro spoznal. Ampak nimaš ti nekega časa, da boš nekaj utrjeval. In je res tempo. Snovi je ogromno, ur je malo (UE120) in otroci so prisiljeni nekaj doma narediti. Če ne drugo, vsaj domačo nalogo. In jaz jim rečem, naj si doma vzamejo maksimalno deset minut in tisti dan ko imajo na urniku naj samo ponovijo kar smo naredili pri pouku. In redkokateri je, da to dela. Saj so tudi drugi učenci, ki doma ne naredijo nič. In potem so tukaj res takšni učenci, ki bi morali doma še dodatno delat, v primerjavi z drugimi. (UE121) In potem je res grozno, ko te po vsem tem trudu obtožijo, da si ti kriv. (UE122) Težko je, res. (UE123)
- Jim pač rečem, da imajo določene prilagoditve in da jih moram spoštovati. (UE124) Da vem, da ni prav, da izkoriščajo. Da če se nekaj zmenimo, da se tega držimo, ker tudi druge opozarjam na to. (UE125) Povem tudi zakaj imajo pomoč. (UE126)
- Tudi drugi učenci vidijo, da nekateri učenci z DSP to izkoriščajo. Enim ni prav. Saj vidijo takoj. (UE127) Ampak ti si dejansko vezan na tisto, da ima npr. napovedano spraševanje in tistega datuma se moraš držati. (UE128) Se je že zgodilo, da je kakšen učenec drugemu zabrusil, da bi moral biti vprašan, pa da ga ni bilo. (UE129) Tako, da nekaj zafrkavanja že je. (UE130)
- Pogovorimo se v razredu. (UE131)
- Kot pravim, nekateri preveč prelagajo na šolo. (UE132)
- Pretirano zadovoljstvo staršev je tudi vprašljivo. (UE133) Aha, ker v šoli za vse poskrbijo, sedaj pa meni tega ne rabi. To je tako dvorezno. Kakor vzameš. (UE134)
- Meni se zdi smiselno, da bi bila pomoč obojestranska. (UE135) Da mi učitelji poskrbimo za te stvari, da se pravilno izvajajo in prilagoditve, torej da se piše zunaj, da se podaljša čas in vse tako naprej. Da pač to mi naredimo, ker je naša dolžnost. (UE136) Ampak da tudi učenci čutijo dolžnost, da se morajo tega držati. Kar se tiče prinašanja pripomočkov, delanja domačih nalog. (UE137) Se pravi, da oni nekaj zapišejo na list, neko pogodbo, se podpišejo spodaj, da vejo kaj to pomeni. Da imajo tudi oni določene dolžnosti in da jih v bistvu spoštujejo. (UE138) Ker mislim, da večini ni najbolj jasno. Oni vidijo vse prilagoditve. Se pa eni ne zavedajo, da morajo doma kaj narediti, da morajo domačo nalogo narediti, da morajo pripomočke nositi v šolo in pomoč ja, ampak da tudi oni naredijo, da se zavedajo kaj so podpisali, da se tudi oni to držijo. (UE139) In dejansko, če se to krši z njihove strani, da se recimo zmanjša število ur ali se DSP ukine ali kakor koli. Da se tukaj naredi en rez. Eni vse nekaj bi, ampak se ne zavedajo tega, da imajo tudi oni za narediti določene stvari tukaj zraven. In da so potem res nekaj posledice, da se jih prisili, da to spoštujejo. (UE140) Da ve, da je to ena resna stvar. Da so prilagoditve, ampak pod določenimi pogoji. (UE141) Vsako leto imamo težave z enimi, ki vzamejo to pomoč kot samoumevno (UE142) in potem seveda pokličeš starše (UE143) in poveš razredniku. (UE144) Ampak to gre potem spet v svoje tire. Se ponavlja z leta v leto. (UE145)
- Glede na pogoje, ki so, težko. (UE146) Smo si pa vsi v pomoč. Vpraša za nasvet. Smo eni z drugim. (UE147) Dejansko tudi učiteljica, ki ga eno uro vzame, potem ne ve kaj se drugo uro pri pouku dela. In zato

se potem pogovorimo. Recimo je bil brez naloge, pri ustnem preverjanju ni znal tega pa tega ipd. Tako, da to redno delamo. (UE148)

- Jaz sem se pogovarjala s kolegico, ki uči v Ljubljani. Sem ji povedala, da mi ogromno časa vzame, da snov po e-pošti napišem, da prilepim zraven delovni list ipd. To ti vzame vsakič vsaj deset minut. (UE149) In potem mi je povedala, da ti v Ljubljani nihče ne pove kaj moraš delati s tistim, ki ima DSP. Povedo samo temo in kako učiteljica DSP-ja to obdela z otrokom, je to njena stvar. Ne pošiljajo delovnih listov, niti prosojnic. In se je čudila, da kako mi to delamo za vsakega. (UE150) Jaz imam recimo deset teh otrok in če za enega porabim deset minut, je to že sto minut v tednu. (UE151) Ni nikjer napisano kaj točno moraš ti narediti za določenega učenca. Kaj si dolžen narediti. (UE152) Ali moraš res učiteljici podati vso snov ali je ona dejansko dolžna izvedeti samo naslov teme oziroma tisto učno temo tisto temo, pa se potem sama pozanimati in poiskati kako bo temu učencu nudila to pomoč, kot imajo druge. (UE153)

9.7.7. Intervju UF

- Poleg moje razlage imamo tudi skupinske debate. (UF1) Postavljam razna vprašanja. (UF2)
- Jaz vedno gledam, da ko imamo pogovor oziroma razgovor, da vedno vključujem vse učence. Tako pridne, kot tudi tiste, ki so manj uspešni. Da dobijo vsi pravico do odgovora (UF3) oziroma da jih včasih, ko so bolj neodzivni, spodbudiš, da tudi oni sodelujejo, da ne zaspijo tam. (UF4)
- S temi, ki imajo DSP, sodelujem z učiteljico, ki to pomoč izvaja. To gotovo. (UF5) Sedaj po navadi v zadnjem času gredo večinoma ven. (UF6) Tako, da sodelujem tako, da pripravim stvari kaj bomo pri uri delali, kaj naj naredijo odzunaj, katere vaje, katero snov. (UF7) Po zaključku vedno vprašam kako je bilo, kako je šlo. (UF8)
- S starši kot učiteljica, če nisem razredničarka, po navadi nimam nekih stikov. (UF9) Razen če so kakšni problemi. Potem pa ja, na govorilnih. (UF10)
- Jaz mislim, da je v redu. Po večini jaz mislim, da jim zelo pomaga. (UF11) Je pa zelo različno kako na določenega otroka vpliva. (UF12) Ko so oni pri tej uri pomoči, je le delo individualno in jaz mislim, da vseeno drugače izpeljano kot če je otrok v razredu. (UF13)
- Prav pri mojem predmetu morda eden na oddelek. (UF14)
- Če se ne oglasi, ga pozovem. (UF15) Potem spoštujem in se usklajujem glede prilagoditev, ki jih imajo. Na primer napovedano spraševanje, pisanje testov. (UF16) Drugače pa nič posebnega. Da bi jih prav posebno izpostavljala ne. (UF17) Vedo pa da me lahko kadarkoli vprašajo, če kakšna stvar ne gre. To sem vedno na voljo. (UF18)
- Moj predmet je šele v zadnji triadi in je po navadi težava odkrita že prej. Da bi jaz šele ugotavljala, da ima nekdo neke težave, po navadi ne. Običajno so vsi že prej prepoznani in potem vemo v naprej, da ima ta otrok težave. (UF19) Učiteljice, ki izvajajo DSP in otroka poznajo, že nekako predvidijo pri katerih predmetih bo imel težave. In tako še predno imajo nek predmet, se lahko predvidi, da bo nek otrok pri tem predmetu uro DSP potreboval. In po navadi to kar drži. (UF20)
- Tega ne vem, ker se prvič srečam z otroki na višji stopnji. Takrat se že zavedajo. (UF21)
- Nimam teh informacij. (UF22)
- Če vidiš, da ima otrok težave, greš njemu naproti, da težave reši. (UF23)
- Je pa težko kot učitelj ugotavljat kje so težave. Ali je to res posledica nekega nedela, koliko pa je to posledica primanjkljaja. (UF24)
- Res vam ne znam povedati. (UF25)
- O tem boste več izvedela od učiteljic, ki učijo nižje razrede. Verjetno je odvisno od posameznika. (UF26)
- Mislim, da gre to preko razrednika. (UF27)
- Nisem imela nobenega takega primera, da bi prav jaz osebno svetovala usmerjanje. Ker res mislim, da je pri meni že toliko pozno, da se vse prej naredi. (UF28)
- Nisem sodelovala pri takem primeru. (UF29)
- Nisem imela primera, da bi starši oddali vlogo tako pozno. (UF30)
- Ko se zbere dokumentacija, (UF31) se poda vloga (UF32) in se čaka na odločbo. (UF33)
- Sem bila že velikokrat razrednik otrokom, ki so imeli odločbo. Ampak, da bi bila jaz v tem postopku usmerjanja, kjer bi šele ugotavljali primanjkljaje, nisem bila nikoli. So bili vedno otroci, ki so bili že prej usmerjeni. (UF34)
- Mislim, da sem mnenje pisala dvakrat, ko je šlo za naprej v srednjo šolo. Za prehod potem ko so končali osnovno šolo. (UF35) Jaz sem se v mnenju osredotočila na tisto, kar sem jaz opazila. Težko rečeš kako je bilo pri drugih predmetih. Vidiš, kar vidiš. (UF36) Malo tudi skozi pogovor z učencem, kjer vidiš kaj ti pove. To je tisto kar ti je oprijemljivo. (UF37) In pa če se z drugimi učitelji kaj posvetuješ, kako pri drugih

predmetih dela. (UF38) Na višji stopnji je to bistveno drugače, ker si z učencem manj kot na nižji stopnji. Na nižji stopnji si ti z njim cel dan in ga drugače vidiš. (UF39)

- Predvsem razredničarka (UF40) in strokovne delavke. (UF41)
- Zelo hitro. (UF42)
- IP večinoma prevzame izvajalka dodatne strokovne pomoči. (UF43) Jaz sem po navadi kot razrednik zraven, ko smo s programom seznanili starše. (UF44) Po da sem povedala še svoj pogled. (UF45)
- Program se vedno piše in sestavlja tako, da bo v korist otroka. (UF46)
- Izvajalka dodatne pomoči, (UF47) razrednik, (UF48) starši (UF49) in otrok. (UF50)
- Po polletju. (UF51)
- Meni se zdi, da vsakemu otroku, tudi če ni DSP, je individualno nekoliko lažje. (UF52) Se lahko konkretno ustaviš tam, kjer tistemu otroku dela težave. Saj jaz ko predam kaj naj delajo, okvirno povem kaj je treba. Potem pa izvajalka vidi kje so večje težave in kje manj in kje je treba več narediti. (UF53) Da je otroku lažje. (UF54)
- Nikoli ni pri vseh urah iz razreda. (UF55) V zadnjem času se jemlje kar od pouka. (UF56) En čas vem da smo imeli navado, da je imel dodatno uro, ki je bila namenjena temu, da je individualno bolj utrdil snov. Sedaj v zadnjem čas pa se jemlje ven pri rednih urah. (UF57)
- Da sem mu na voljo, ko rabi dodatno razlago (UF58) in da sodelujem z izvajalko pomoči. (UF59)
- Enako kot pri vseh. (UF60)
- Ja po večini gredo radi. (UF61) Je pa res, da jo včasih nekoliko odklanjajo. Pa ne zaradi tega, ker bi jim bilo tam slabo, ampak ker vedo, da bodo morali biti individualno bolj aktivno kot pa bi bili v razredu. V razredu enostavno ti nimaš fokusa na enega otroka vseh petinštirideset minut in se lahko vmes malo oddahne, odpočije, kar pri individualnem delu ne more. In zato včasih rečejo, da bi šli raje malo v razred. (UF62)
- Nič posebnega. Enako kot pri drugih učencih. (UF63)
- Otroku lahko potem lažje sledi pri pouku. (UF64) Pa recimo, če mu ni bilo tisto uro, ko je bil v razredu, ni bilo kaj jasno, lahko naslednjo uro, ko je individualno kakšno stvar še vpraša. (UF65) Jaz kot učiteljica moram v razredu, glede na to, da imam različne učence, zaobjeti vso snov. Se pravi tudi tiste najbolj zahtevne cilje. In tisti, ki so šibki se lahko malo zgubijo. Pri dodatni strokovni pomoči pa se lahko dogovorimo, da nima smisla delati na najvišjih ciljeh in lahko delajo na minimalnih, temeljnih ciljeh in te bolj utrdijo. (UF66) Učiteljica lahko tudi razloži snov z drugimi besedami. (UF67)
- Jaz ne najdem slabosti. (UF68) Nisem nikoli imela slabih izkušenj z dodatno strokovno pomočjo. (UF69) Jaz mislim, da je gotovo otrokom samo v korist. (UF70) Sedaj mogoče le to, če bi se preveč zanašali na to da jim bo izvajalka dodatne strokovne pomoči prinesla vse na pladnju in da se ni treba njim potruditi. Ampak mislim, da so izvajalke že toliko "zverzirane", da ne dopustijo tega, da bi jih preveč ujčkale. (UF71) Drugo nič. (UF72)
- Sigurno se težave z dodatno strokovno pomočjo zmanjšajo. (UF73)
- Jaz mislim da to, da otrok lažje dela. Se pravi, da mu je samo pridobivanje znanja pri nekem predmetu lažje kot če te dodatne strokovne pomoči ne bi imel. (UF74) Da je uspešnejši. (UF75) Da najde neke metode s katerimi lažje to snov razume in jo sprejema. (UF76)
- Sedaj tako, spet težko rečem. Ker večinoma ti, ki so pri meni imajo že dodatno strokovno pomoč prej. (UF77) Ampak jaz mislim, da gotovo dobro vpliva. Da bi bilo brez dodatne strokovne pomoči bistveno težje. (UF78)
- To pa težko rečem. Jaz mislim, da vsi skupaj. In učitelj in izvajalec in učenec in starši. (UF79)
- To pa še zdaleč ne drži. (UF80) Ti kot učitelj seveda moraš narediti vse in omogočiti otroku, da napreduje. Ampak po domače povedano, se ti lahko na glavo postaviš, ampak če otrok ne bo delal ne bo učinka. (UF81) Tako, da to res ne drži. (UF82)
- Ker učim v višjih razredih, prilagoditev ne razlagam. Otroci običajno že vedo kakšne prilagoditve ima njegov sošolec ali sošolka. (UF83)
- Mislim, da zafrkavanja ni. (UF84) Mislim, da je te pomoči že zelo veliko, tako da ostali otroci ne jemljejo kot da je pa sedaj ta otrok nekaj drugačen. Ampak sprejmejo to kot nekaj normalnega. Verjetno, če bi bilo teh otrok manj, bi bilo zafrkavanja več. Ampak sedaj je pa res v vsakem razredu kdo. Niti ne samo eden, ampak več. (UF85)
- Nisem še opazila, da bi se kdo neprimerno obnašal ali pa dajal neke neprimerne komentarje. (UF86) Če bi bila pa priča temu, bi se pa sigurno odzvala. (UF87)
- Kar sem jaz imela stikov, starši dobro sprejemajo pomoč, ker otroka dobro poznajo in vedo koliko je sposoben. (UF88) Jaz mislim, kot poslušam na konferencah, da so večje težave v nižjih razredih. Verjamem, da je kot staršu težko sprejeti, da ima tvoj otrok težave. (UF89) Ampak potem skozi leta vidijo kje so težave, spoznajo da ni zgolj odgovornost učitelja. Ker ko se srečajo s prvim učiteljem, ga najverjetneje njega obtožijo. Potem pa ko se začnejo težave pojavljati pri različnih učiteljih, potem to starši nekako sprejmejo in

nekako kar imam jaz stika kasneje, že vedo kaj in kako. In so tudi hvaležni za vsako pomoč. Sploh pa zato, da je otrok uspešen, da napreduje in da nima negativnih ocen. (UF90)

- Tu jaz težko rečem. Verjamem pa, da je dodatna strokovna pomoč neka razbremenitev za starše. (UF91) Niti kot starš ne moreš vsega spremljati. Snov je vsako leto težja, zahtevna. To je zelo težko za starše. Jaz mislim, da starš lahko nekako pomaga na razredni stopnji, na predmetni pa zelo težko. Ker so stvari res specifične. Se moraš res v snov poglobiti. In vprašanje tudi koliko boš znal snov razložiti. Lahko učitelj razlaga na en način, starš na drugi in je otrok samo zbežan. (UF92)
- Jaz mislim, da pri mojih predmetih, da če imajo eno uro pomoči, da jim je to za predmet čisto dovolj. (UF93) Verjetno pa jim je težje pri predmetih, kjer pomoči nimajo. (UF94) Verjetno so pa te, ki izvajajo malo fleksibilne, pa včasih delajo tudi predmet, ki ni predviden, če otrok izrazi željo, da pri nekem predmetu trenutno potrebuje pomoč. (UF95)
- Jaz mislim, da smo tukaj tako povezani v kolektivu, da se lahko kadarkoli obrnem po pomoč. Ne čutim neke dodatne potrebe. Če karkoli rabim, se vedno lahko na nekoga obrnem. (UF96)
- Da bi sedaj na hitro našla še kaj, kar bi se dalo spremeniti, ne najdem nič. Meni se zdi čisto v redu tako, kot se izvaja. (UF97)

9.8. Primer odprtega kodiranja – otroci

Koliko si star/-a in kateri razred trenutno obiskuješ?

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Podtema	Tema
OA1	Stara sem devet let. Letos jih bom imela deset.	Devet let	Starost	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
OA2	Obiskujem četrty razred.	Četrty razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
OB1	Devet let imam.	Devet let	Starost	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
OB2	Hodim pa v četrty razred.	Četrty razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
OC1	Sedaj sem peti razred. Ampak sem enkrat ponavljal, kar pomeni, da sem eno leto starejši od svojih sošolcev.	Ponavljal peti razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
OC2	Imel bom dvanajst let.	Dvanajst let	Starost	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
OČ1	Sem šesti razred	Šesti razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
OČ2	in imam dvanajst let.	Dvanajst let	Starost	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
OD1	Jaz hodim v šesti razred.	Šesti razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
OD2	Imel bom dvanajst let. Za enkrat jih imam še enajst.	Enajst let	Starost	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
OE1	Sedaj bom imel trinajst let.	Trinajst let	Starost	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
OE2	Sem v sedmem razredu.	Sedmi razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
OF1	Osmi razred.	Osmi razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
OF2	Letos bom imel petnajst let.	Petnajst let	Starost	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
OG1	Osmi razred sem sedaj.	Osmi razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
OG2	Imam trinajst let in	Trinajst let	Starost	Otrokovi	Splošne

	pol, skoraj štirinajst.			osnovni podatki	informacije
OH1	Sem osmi razred.	Osmi razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
OH2	Letos bom imel štirinajst let.	Trinajst let	Starost	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
OI1	Letos bom imela petnajst let.	Štirinajst let	Starost	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
OI2	Sem deveti razred.	Deveti razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
OJ1	Deveti razred sem.	Deveti razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
OJ2	Imam štirinajst let.	Štirinajst let	Starost	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije

9.9. Primer odprtega kodiranja – starši

Koliko je vaš otrok star in kateri razred trenutno obiskuje?

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Podtema	Tema
SA1	Trenutno je v prvem razredu.	Prvi razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
SA2	Stara je sedem let.	Sedem let	Starost	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
SB1	Obiskuje četrti razred.	Četrti razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
SB2	Je imela nedolgo nazaj deset let.	Deset let	Starost	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
SC1	Sin je sedaj v četrtem razredu.	Četrti razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
SČ1	Je v petem razredu.	Peti razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
SD1	Sin je sedaj drugič v petem razredu. Ponavljja peti razred.	Ponavljjal peti razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
SE1	Je šesti razred.	Šesti razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
SE2	Ima dvanajst let,	Dvanajst let	Starost	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
SE3	ker je ponavljala tretji razred.	Ponavljjal tretji razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
SF1	Hodi sedaj v šesti razred.	Šesti razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
SG1	Trenutno je v osmem razredu,	Osmi razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
SG2	kar pomeni, da ima trinajst let.	Trinajst let	Starost	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
SH1	Trenutno je v osmem razredu.	Osmi razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
SI1	V osmem razredu je.	Osmi razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije
SJ1	Deveti razred je sedaj.	Deveti razred	Razred	Otrokovi osnovni podatki	Splošne informacije

9.10. Primer odprtega kodiranja – učitelji

Prosim, opišite, kako poskrbite za dobro klimo v razredu.

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Podtema	Tema
UA1	Spodbujam otroke k sodelovanju,	Spodbujanje k sodelovanju	Skrb učitelja za dobro klimo v razredu	Izkušnje učiteljev	Splošne informacije
UA2	jih pohvalim.	Pohvala	Skrb učitelja za dobro klimo v razredu	Izkušnje učiteljev	Splošne informacije
UB1	Spodbujam k enakopravnosti.	Spodbujanje k enakopravnosti	Skrb učitelja za dobro klimo v razredu	Izkušnje učiteljev	Splošne informacije
UC1	Z različnimi metodami dela	Različne metode dela	Skrb učitelja za dobro klimo v razredu	Izkušnje učiteljev	Splošne informacije
UC2	in veliko lastno angažiranostjo.	Lastna angažiranost	Skrb učitelja za dobro klimo v razredu	Izkušnje učiteljev	Splošne informacije
UČ1	Postavljam vprašanja,	Postavljanje vprašanj	Skrb učitelja za dobro klimo v razredu	Izkušnje učiteljev	Splošne informacije
UČ2	jih vabim, da povezujejo stvari.	Spodbujanje, da učenci povezujejo stvari	Skrb učitelja za dobro klimo v razredu	Izkušnje učiteljev	Splošne informacije
UD1	Prilagajam stvari, da so vsi uslišani.	Prilagajanje	Skrb učitelja za dobro klimo v razredu	Izkušnje učiteljev	Splošne informacije
UD2	Vsako toliko naredim tudi eno "štih provo", da preverim koliko učenci znajo, kje se nahajajo. Tega testa ne ocenjujem. Če pa odpišejo dobro, jih nagradim, lahko oceno vpišem tudi v redovalnico.	Sprotna preverjanja znanja, ki pokažejo kje so učenci	Skrb učitelja za dobro klimo v razredu	Izkušnje učiteljev	Splošne informacije
UD3	Ves čas se je res treba prilagajati.	Prilagajanje	Skrb učitelja za dobro klimo v razredu	Izkušnje učiteljev	Splošne informacije
UE1	Ko sproti med urami ponavljamo, pokličem koga pred tablo.	Klicanje učencev pred tablo	Skrb učitelja za dobro klimo v razredu	Izkušnje učiteljev	Splošne informacije
UE2	Ni pa da bi za ponavljanje delali ne vem kakšne vaje, ker zmanjka časa.	Za ponavljanje zmanjka časa	Skrb učitelja za dobro klimo v razredu	Izkušnje učiteljev	Splošne informacije
UF1	Poleg moje razlage imamo tudi skupinske debate.	Skupinske debate	Skrb učitelja za dobro klimo v razredu	Izkušnje učiteljev	Splošne informacije
UF2	Postavljam razna vprašanja.	Postavljanje vprašanj	Skrb učitelja za dobro klimo v razredu	Izkušnje učiteljev	Splošne informacije

9.11. Osno kodiranje

TEMA 1: Splošne informacije

➤ OTROKOVI OSNOVNI PODATKI

- Razred
 - Prvi razred (SA1)
 - Četrty razred (SB1, SC1, OA2, OB2)
 - Peti razred (SČ1)
 - Šesti razred (SE1, SF1, OČ1, OD1)
 - Sedmi razred (OE2)
 - Osmi razred (SG1, SH1, SI1, OF1, OG1, OH1)
 - Deveti razred (SJ1, OI2, OJ1)
 - Ponavljal tretji razred (SE3)
 - Ponavljal peti razred (SD1, OC1)
- Starost
 - Sedem let (SA2)
 - Devet let (OA1, OB1)
 - Deset let (SB2)
 - Enajst let (OD2)
 - Dvanajst let (SE2, OC2, OČ2)
 - Trinajst let (SG2, OE1, OG2, OH2)
 - Štirinajst let (OI1, OJ2)
 - Petnajst let (OF2)
- Čas prejemanja dodatne strokovne pomoči
 - Eno leto (SB115)
 - Dve leti (SA41, SA58, SC90, SE68, SD73, OC37, OF27)
 - Tri leta (SF84, SH52, OA22, OČ24, OG28, OI30, OJ41)
 - Tri do štiri leta (SH38)
 - Štiri leta (SC90, SJ51, OB36)
 - Pet let (SI66, OH24)
 - Osem let (SG74, SG99)
 - Od ponavljanja razreda dalje (OF28)
 - Več let (OH27)

➤ POTEK OTROKOVEGA OBIČAJNEGA DNE

- Celoten dan
 - Otrokov običajen dan v šoli je enak kot pri drugih otrocih (SD2, SJ2)
- Čas pred začetkom pouka
 - ✖ Doma
 - Zgodnje vstajanje (SA3)
 - Obisk starih staršev pred odhodom v šolo (SA4)
 - ✖ Prihod v šolo
 - V šolo z avtobusom (SC4, OB4, OC3, OF3, OJ3)
 - V šolo peš (SH2, OA3)
 - V šolo peljejo starši (OB3, OI3)
 - V šoli otroka zaradi težav s hojo prevzame spremljevalka (SČ3)
 - V šolo pride malo pred začetkom pouka (SČ2, SG3, SH3, OD3)
 - ✖ Jutranje varstvo
 - Ni v jutranjem varstvu (SA5, SB4, SČ5, SH4, OG3, OI4)
 - Je v jutranjem varstvu (SE7, SI2, OC5, OE3)
 - Nekaj dni na teden v jutranjem varstvu (SC6)
 - V jutranjem varstvu napiše domačo nalogo in se uči (SI3, OC7)
 - ✖ Druge jutranje aktivnosti pred začetkom pouka
 - Druženje v jedilnici (OJ4)
 - Predura (OC4, OD4, OF4, OG5, OH3, OI6, OJ5, OJ7)
 - Logopedinja pred začetkom pouka (OB5)

- Čas med poukom
 - Pouk se začne prezgodaj (OC6, OC8)
 - Pri pouku (OF5, OH5, OJ6)
 - Cel pouk otroka spremlja spremljevalka (SČ4)
 - Različno število ur glede na dan (OG4)
 - Povprečno na dan pet ur (OI5)
- Čas po pouku
 - ✖ Odhod iz šole
 - Po pouku gre takoj domov (SH5, OA4, OC10, OD6, OE5, OH4)
 - V šolo otroka pridejo iskati starši (SČ6, SG5)
 - ✖ Popoldansko podaljšano bivanje
 - Ni v popoldanskem podaljšanem bivanju (SB3, SČ7, SG4, OF6)
 - Nerač ostaja v popoldanskem podaljšanem bivanju (SI4)
 - Nekaj dni na teden je v popoldanskem podaljšanem bivanju (OE4)
 - Je v popoldanskem podaljšanem bivanju (SA6, SC7, OC11)
 - V popoldanskem podaljšanem bivanju začne pisati domačo nalogo (SC8, OC12)
 - ✖ Kosilo v šoli
 - Na kosilu v šoli le nekajkrat (SB5, OA5, OD5)
 - Vsak dan na kosilu v šoli (OC9, OE6)
 - ✖ Ostale popoldanske aktivnosti
 - Hodi k dopolnilnemu pouku (SF2, OB10, OD7, OH6)
 - Takoj po koncu pouka napiše domačo nalogo (SE5)
 - Obisk starih staršev po pouku (SE4)
 - Po pouku dodatne dejavnosti (SC5)
 - Karate (OB9)
 - Popoldan se uči (SE6)

➤ OTROKOVA MOČNA IN ŠIBKA PODROČJA

- Otrokova močna področja
 - ✖ Dobre osebnostne lastnosti
 - Pomoč sošolcem (SA11)
 - Hitro navezovanje stika (SA12)
 - Zgovornost (SA13)
 - Radovednost (SA14)
 - Trud (SČ23)
 - Delavnost (SF23, SG38, SC58, SB160)
 - Velika merila zase (SF24)
 - Dober spomin (SB33)
 - Ogromno znanja (SG155)
 - ✖ Šolski predmeti , kjer je otrok uspešen
 - Predmeti, kjer se ne rabi učiti na pamet (SI21)
 - Jeziki (SC32)
 - Angleščina (SF19, SI17, OD19, OF16)
 - Slovenščina (SC33, OB23, OE19)
 - Pisanje spisov (SČ21)
 - Družba (SD12, OB26, OC27)
 - Naravoslovje (SD13, OB25, OC26)
 - Biologija (OJ29)
 - Gospodinjstvo (OD20)
 - Zgodovina (OČ12, OJ28)
 - Geografija (OJ31)
 - Matematika (SF18, SJ11, SB34, OB24, OD17, OE18, OF19, OI17)
 - Fizika (SG26, SI20, SJ12, OI16)
 - Astronomija (OF17)
 - Kemija (OF18, OI18)
 - Tehnika (OG14)
 - Športna vzgoja (OA14, OC28, OČ13, OD18, OE20, OH17, OJ30)

- Otrokova šibka področja
 - ✱ Vrsta primanjkljaja
 - Disleksija (SH15, SD18)
 - Govorno-jezikovna motnja (SB35, SG27)
 - ✱ Vrste težav
 - Težave na področju jezika (SA16)
 - Težave z govorom (SB39, SG106)
 - Težave z izgovarjavo (SC34)
 - Težave z besednim zakladom (SB36, SB38)
 - Težave pri besedilnih nalogah (SB42)
 - Nerazumevanje besed (SB37, SB41, SB47, SI62)
 - Težave pri branju na glas (SH20)
 - Težave na področju gibanja (SA15)
 - Težave s fino grafomotoriko (SC35, SF20)
 - Težave s pisanjem (SH14)
 - Težave pri delu s škarjami (SC40)
 - Težave na področju pozornosti (SA17, SG105)
 - Težave s koncentracijo (SD17, SE15, SE18, SI22)
 - Otroke ne zna izdelati to, kar je naročeno (OB28)
 - Otrok težko sledi (SH13)
 - Otrok ne zna strniti najpomembnejših stvari (SG32)
 - Otrok težko usklajuje misli in delo (SC42)
 - Otrok potrebuje nekaj časa, da razume (SB79, SD70)
 - Otrok zaostaja za drugimi sošolci (SH16, OC31)
 - Otrok je bolj otročji kot drugi (SG107)
 - Otrok si določene stvari razlaga drugače kot so mišljene (SG108)
 - Otrok pri pouku ne piše (SI98)
 - Otrok je trmast (SI18, SJ13, SI81, SI86)
 - Otroka je sram (SJ76)
 - ✱ Šolski predmeti, kjer ima otrok težave
 - Matematika (SČ22, SD14, SE16, OČ15, OJ32)
 - Geometrija (SC41, SG29, OČ18, OI20)
 - Angleščina (SH17, SD16, SE17, SG31, SH18, OC29, OČ14, OE21, OG15, OI22)
 - Slovenščina (SB43, SD15, SG30, SH19, SI23, OA15, OC30, OČ16, OD21, OI21)
 - Naravoslovje (SC37, OF21)
 - Biologija (SG28)
 - Fizika (OH18)
 - Zgodovina (OI19)
 - Tehnika (SC38, SF22, OF20)
 - Likovni pouk (SC39, SF21, OB27)
 - Glasba (OČ17)

➤ IZKUŠNJE OTROKA V ŠOLI

- Počutje otroka v šoli
 - ✱ Dobro počutje
 - V šoli se dobro počuti (SA7, SC14, SE8, OA6, OC13, OČ3, OD8, OI7)
 - V razredu se dobro počuti (SB7, SD4)
 - Kar se tiče šolskega dela se dobro počuti (SG6)
 - Učiteljice poročajo, da se otrok v šoli dobro počuti (SC19)
 - Otrok gre rad v šolo (SD3, SC18, OB11, OE7)
 - Včasih je dobro, ne pa vedno (OH7)
 - ✱ Dogodek, ko se je otrok v šoli počutil dobro
 - Ni dobrega dogodka (OD9, OF8, OH8)
 - Se ne spomni prijetnega dogodka (OJ9)
 - Šola v naravi kot lepa izkušnja (OA7, OC14, OE9)
 - Športni dan kot lepa izkušnja (OB12, OC15)
 - Obisk psihologinje kot lepa izkušnja (OČ4)

- Smeh ob norčijah sošolca kot lepe izkušnje (OG8)
- Sodelovanje v skupinah s sošolci kot lepe izkušnje (OI8)
- × Slabo počutje
 - V šoli se ne počuti dobro (OF7, OG6)
 - Otrok ne gre rad v šolo (SČ8, SF4, SI5)
 - Šola otroku ni užitek (SČ9, OJ8)
- × Dogodek, ko se je otrok v šoli počutil slabo
 - Ni slabega dogodka (OA8, OD10, OE10, OH9)
 - Ni veliko slabih dogodkov (OJ10)
 - Pretep starejših otrok kot primer slabega dogodka (OB13)
 - Zafrkavanje kot primer slabega dogodka (OJ11)
 - Ponavljanje razreda kot primer slabega dogodka (OC16)
 - Slaba izkušnja na enodnevnem izletu kot primer slabega dogodka (OC17)
 - Obmetavanje s kostanji kot primer slabega dogodka (OG9)
 - Klepetanje v razredu kot primer slabega dogodka (OI9)
 - Veliko domače naloge kot primer slabega dogodka (OČ5)
 - Šolske obveznosti kot primer slabega dogodka (OF9)
- Razumevanje s sošolci
 - × V preteklosti
 - V preteklosti otrok v šoli brez družbe (SJ3, SE9, SJ6)
 - V preteklosti so otroka zafrkavali sošolci (SC15, OJ12)
 - V preteklosti so otroka zafrkavali starejši učenci (SC16, OB16, OJ13)
 - × Dobro razumevanje s sošolci
 - Z nekaterimi se razumejo, z drugimi ne (OH10)
 - Dobro razumevanje s sošolci (SI6, SJ4, SC20, SE10, SH7, SI7, SJ7, OA9, OE8, OB14, OB17, OC18, OC20, OČ6, OE11, OF10, OG10, OI10)
 - S sošolci se družijo (OG7)
 - Druženje z istimi sošolci od prvega razreda dalje (OD13, OJ17)
 - Sošolci si med seboj pomagajo (OC19, OE12, OI11)
 - Sošolce vpraša za pomoč (SJ5)
 - Med sošolci je otrok lepo sprejet (SB8)
 - Sošolci se ne norčujejo (OB18)
 - Ni velikih problemov (OJ16)
 - × Nerazumevanje s sošolci
 - Starši so se bali, da otrok s strani sošolcev ne bo sprejet (SB10, SČ17, SB122)
 - Manjši spori med otroki so normalni (SB9, SF7)
 - Bolezen otroka odmika od vrstnikov (SČ16)
 - Nerazumevanje s sošolci (SG7, SF5, OD11)
 - Pogosto kreganje s sošolci (OD12)
 - Med sošolci otrok ni sprejet (SG8, SG14)
 - Sošolci otroka zafrkavajo (SF6)
 - Nočejo vsi sošolci pomagati (OE13, OE53)
 - Otrok se težko vklopi v družbo (SČ10, SČ15)
 - Otrok je vesel, če kdo pristopi k njemu (SČ11)
 - Otrok nima najboljšega prijatelja/prijateljice (SČ12, SČ14)
 - Otrok komaj čaka, da spozna nove prijatelje (OJ15)
 - × Poročanje otroka o nerazumevanju s sošolci
 - Nerazumevanja s sošolci otrok še ni omenil (SA8)
 - Otrok učiteljem ni poročal o zafrkavanju (OJ14)
 - Otrok o nerazumevanju s sošolci doma ne govori (SČ13)
 - Otrok stisko zaradi nerazumevanja s sošolci izraža tudi doma (SF8)
 - Doma se o nerazumevanju s sošolci pogovarjajo (SG12)
 - × Želje otroka po spremembah glede razumevanja s sošolci
 - Otrok si sprememb glede odnosa s sošolci ne želi (OA10, OB19, OC22, OČ7, OE14, OF11, OG11, OI12)
 - Otrok si želi, da bi se s sošolci bolje razumeli (OD14)
 - Otrok si želi, da bi ga sošolci pustili na miru (OH11)

- ✱ Vpliv nerazumevanja na otroka
 - Nerazumevanje s sošolci vpliva na otrokovo počutje (SG11)
 - Nerazumevanje s sošolci ne vpliva na šolsko delo (SG10)
- ✱ Odzivi učiteljev
 - Učitelji poskrbijo za vključenost otroka (SC30)
 - Učitelji so se na zafrkavanje pravočasno in ustrezno odzvali (SC17, OB15)
 - Poročanja učiteljev in otroka o razumevanju s sošolci niso skladna (SG13)
- Otrokovo mnenje o strokovnih delavcih
 - ✱ Opis učiteljev
 - Večinoma so učitelji v redu (OJ25)
 - Učitelji so v redu (OA11, OB20, OC23, OČ8, OD15, OH12)
 - Učitelji so prijazni (OE15)
 - Različno od učitelja do učitelja (OJ18, OJ20)
 - Učiteljice so bolj razumevajoče kot učitelji (OG12)
 - Učitelji otroku niso všeč (OF12)
 - ✱ Kaj je otrokom všeč pri učiteljih
 - Ko otrok rabi, učitelji pomagajo (OA12, OI13, OČ10, OE16, OH14, OH16, OI14, OJ19)
 - Dobro razlaganje snovi (OB21)
 - Malo domačih nalog (OB22, OJ26)
 - So razumljivi (OČ9, OJ21)
 - Niso preveč strogi (OI15)
 - Se znajo pohecati (OJ22)
 - Se pogovarjajo z učenci (OJ23)
 - ✱ Kaj otroke moti pri učiteljih
 - Otroka pri učiteljih nič ne moti (OB22, OC25, OČ11, OD16)
 - Neenakomerno razporejene domače naloge (OJ27)
 - Včasih bi učitelji lahko bolj pomagali (OA13)
 - Včasih so učitelji preveč strogi (OE17)
 - Včasih se z učitelji ne da dogovarjati (OG13)
 - Nekateri učitelji so preveč resni (OJ24)
 - Učitelji ne znajo objasniti stvari (OF13)
 - Učitelji ne znajo pritegniti pozornosti (OF14)
 - Učitelji ne znajo podajati snovi na zanimiv način (OF15)
 - Ob nemiru v razredu, učitelji ne morejo pomagati posamezniku (OH15)
 - Le ena učiteljica slabo razlaga snov (OH13)
- Drugačno obravnavanje otroka
 - ✱ Pogostost drugačnega obravnavanja otroka
 - Nikoli niso otroka obravnavali drugače od drugih učencev (SA10, SB25, SB32, SC31, SČ20, SD11, SE14, SF14, SG20, SG23)
 - Včasih strokovni delavci delajo razlike (SH10)
 - ✱ Mnenje oz. počutje staršev ob drugačnem obravnavanju otroka
 - Staršem ne bi bilo prav, če bi se od otroka več/manj zahtevalo (SG22)
 - Manjše zahteve bi bile v otrokovo škodo (SG24)
 - Starši se ne počutijo dobro, ko otroka obravnavajo drugače (SI15)
 - Zaradi dodatne strokovne pomoči otrok ne rabi potuhe (SG25)
 - Drugačno obravnavanje ni pošteno (SI16)
 - Sošolci opazijo drugačno obravnavanje nekaterih učencev (SI14)
 - ✱ Primeri drugačnega obravnavanja otroka
 - Nekateri učitelji imajo otroka na piki (SI11, SI13)
 - Nekaterim učencem izvajalke dodatne strokovne pomoči pomagajo več kot drugim (SH11)
 - Kljub temu, da otrok dvigne roko, ga učitelj ne pokliče (SI19)
 - Razlike glede na to ali si iz vasi ali iz mesta (SJ10)
 - Učiteljica ocenila zvezek, čeprav so bili dogovorjeni, da zaradi otrokovih težav z zvezkom ne komplicirajo (SH12)

➤ **IZKUŠNJE UČITELJEV**

- Število učencev z dodatno strokovno pomočjo v razredu
 - ✱ Številčno
 - Odvisno od leta do leta (UB21)
 - Odstotek otrok iz leta v leto narašča (UA19)
 - Šestnajst logopedsko obravnavanih (UA17)
 - Tri učenci imajo individualno strokovno pomoč (UC24)
 - En učenec je v postopku (UC22)
 - Za enega učenca se pripravlja postopek (UC23)
 - Lani šest otrok z dodatno strokovno pomočjo (UB22, UD120)
 - Pri enem učencu se pomoč izvaja samo ob daljši bolezni (UC25)
 - En otrok z dodatno strokovno pomočjo (UA23, UC21)
 - Pri svojem predmetu se srečuje z več otroki, ki prejemajo pomoč (UČ26, UE37, UF14)
 - Razredničarka enemu otroku z dodatno strokovno pomočjo (UČ25, UD36)
 - Razredničarka trem otrokom z dodatno strokovno pomočjo (UE36)
 - ✱ Razlogi za naraščanje števila otrok z dodatno strokovno pomočjo
 - Razlog za vedno večje število otrok je večje število vlog (UA20)
 - Razlog za večje število otrok je, da komisija prej kot nekoč podeli odločbo (UA21)
- Skrb učitelja za dobro klimo v razredu
 - Različne metode dela (UC1)
 - Lastna angažiranost (UC2)
 - Prilagajanje (UD1, UD3)
 - Spodbujanje k sodelovanju (UA1)
 - Spodbujanje k enakopravnosti (UB1)
 - Spodbujanje, da učenci povezujejo stvari (UČ2)
 - Postavljanje vprašanj (UČ1, UF2)
 - Sprotna preverjanja znanja, ki pokažejo kje so učenci (UD2)
 - Klicanje učencev pred tablo (UE1)
 - Skupinske debate (UF1)
 - Pohvala (UA2)
 - Za ponavljanje zmanjka časa (UE2)
- Skrb učitelja za enakopravno sodelovanje vseh učencev
 - ✱ Možnosti zagotavljanja enakopravnosti
 - Težje je zagotoviti enakopravno sodelovanje (UB2)
 - Tisti, ki so v sredini, ostanejo v sredini (UE7)
 - Nekateri učenci se izmuznejo (UE5)
 - Vključenost otroka je odvisna tudi od njegove lastne angažiranosti (UČ8)
 - Otroci, ki nikoli ne dvignejo roko so manj vključeni (UČ7)
 - Razlaga naravnana na vse učence (UD10)
 - Na tabli je tempo dela uravnan za povprečnega učenca (UD5)
 - Učitelj se preveč ukvarja s tistimi otroci, ki imajo težave (UE3, UE8, UE10)
 - Veliko dela z nekaterimi otroci, da pridejo do ocene dva (UE9)
 - ✱ Različne metode dela
 - Diferenciacija (UB3, UC4)
 - Individualizacija (UC3)
 - Prilagajanje (UB5, UC5)
 - Doslednost (UC6)
 - Različne težavnosti nalog (UB4)
 - Dodatne naloge za tiste, ki so hitrejši (UD4)
 - Sprotno postavljanje vprašanj, da učitelj preveri, če učenci sledijo (UD8)
 - Tisti, ki ima težave, sedi v prvi vrsti (UD6)
 - Dvigovanje rok (UČ3)
 - Besedo dobi učenec, ki redko dvigne roko (UČ4, UČ6)
 - Spodbujanje tistih, ki so bolj neodzivni k sodelovanju (UF4)
 - Spodbujanje tistih, ki zaostajajo (UA3)
 - Plusi za spodbujanje aktivnosti (UČ5)
 - Ob koncu razlage snov ponovijo učenci (UD11)

- Vključevanje vseh otrok v skupinske debate (UF3)
- Pozornost učitelja, da otrok zgolj ne prepisuje s table (UD7)
- Pomoč učencem, ki zaostajajo zaradi počasnega pisanja (UD9)
- Upoštevanje priporočil (UC7)
- Nadarjenim učencem se učitelj posveti preko tekmovanja (UE4, UE6)
- ✱ **Dopolnilni pouk**
 - Včasih so k dopolnilnem pouku hodili otroci, ki so imeli težave (UD12)
 - Danes k dopolnilnemu pouku pogosteje pridejo učenci z dobrimi ocenami (UD15)
 - Danes otroci s težavami neradi hodijo k dopolnilnemu pouku (UD13)
 - Dopolnilni pouk pred testi oziroma, ko zanj prosijo učenci (UD14)
 - Prilagajanje dopolnilnega pouka skupini, ki je prisotna (UD16)
 - Prednost pri dopolnilnem pouku imajo učenci s težavami (UD17)
- **Odnos učitelja do otroka, ki prejema dodatno strokovno pomoč**
 - Brez razlik med učenci (UE38)
 - Otroka posebej ne izpostavlja (UČ27, UF17)
 - Vedno na voljo, da jo otrok vpraša za pomoč (UF18)
 - Približati se tam, kjer je otrok (UA24)
 - Uporaba metod primernih potrebam otroka (UB23)
 - Individualizacija pristopa glede na potrebe otroka (UC26)
 - Spoštovanje otrokovih prilagoditev (UF16)
 - Pozove otroka, če se ne oglasi (UF15)
- **Sodelovanje učitelja z ostalimi strokovnimi delavci**
 - ✱ **Osebe, s katerimi sodeluje učitelj**
 - Najpogosteje sodelovanje med učiteljem in izvajalko dodatne strokovne pomoči (UC8)
 - Dogovarjanje z izvajalkami dodatne strokovne pomoči (UC10, UF5, UČ100, UE148)
 - Sodelovanje učitelja s psihologinjo (UE17)
 - Sodelovanje učitelja z razrednikom (UE144)
 - Dogovarjanje z učenci (UC11)
 - ✱ **Pogostost sodelovanja**
 - Več otrok z dodatno strokovno pomočjo pomeni več sodelovanja (UB6)
 - Manj otrok z dodatno strokovno pomočjo pomeni manj sodelovanja (UB7)
 - Sodelovati je potrebno vsakodnevno (UC9)
 - Posvet z izvajalko pred in po koncu ure (UB9)
 - Po koncu ure učitelj pri izvajalki preveri kako je bilo (UF8)
 - Redno sodelovanje z izvajalkami dodatne strokovne pomoči (UČ10, UD18)
 - Sprotno usklajevanje (UE20, UČ99)
 - Redko kdaj ne pride do povratne informacije (UB10)
 - En dan prej učitelj izvajalki posreduje pripravo na uro (UD19, UE15)
 - Najboljše je, če se učitelj in izvajalka dobita nekaj časa pred uro (UE18)
 - Dogovarjanje pred testi (UE21)
 - ✱ **Način sodelovanja**
 - Sodelovanje preko elektronske pošte (UE19, UČ97)
 - ✱ **Namen sodelovanja**
 - Predajanje snovi med učitelji in izvajalci (UA5, UE14, UF7)
 - Učitelj izvajalki pove, katere stvari so pomembne (UD20)
 - Učitelj izvajalki pove, katere stvari niso nujen za razumevanje (UD21)
 - Dogovor med učiteljem in izvajalko kolikšen del ure bo namenjen snovi, kolikšen pa odpravljanju primanjkljaja (UD22)
 - Pomembno je, da izvajalka sledi temi v razredu (UA4)
 - V otrokovo korist je, če izvajalka ve, katere cilje mora otrok doseči (UČ11)
 - Predaja informacij pomaga, da lažje spremljaš otroka (UE12)
 - Povratne informacije izvajalke pomagajo pri nadaljnjem delu učitelja (UB11)
 - Učitelj izvajalke dodatne strokovne pomoči vpraša za nasvet (UB8)
 - Predaja informacij med učitelji ob prihodu otroka na višjo stopnjo (UE11, UE13, UE39, UE41)
 - ✱ **Zadovoljstvo s sodelovanjem**
 - Dobro sodelovanje z izvajalkami dodatne strokovne pomoči (UČ9)

- Mnenje učitelja o dodatni strokovni pomoči
 - ✱ Pozitivno mnenje
 - Učitelj podpira dodatno strokovno pomoč (UC16, UD27, UF11, UC97, UD104)
 - Prav je, da pomoč obstaja (UC14, UE28)
 - Pomoč je koristna (UČ109)
 - Pomoč je otrokom samo v korist (UF70)
 - V nižjih razredih je pomoč za vse otroke koristna (UČ16)
 - Za tiste, ki imajo primanjkljaj, je pomoč dobra (UA16)
 - Ko ima otrok pomoč zaradi primanjkljaja, se ta zmanjšuje (UD32)
 - V večini primerov je pomoč ustrezno dodeljena (UB18)
 - Pomoč učenci dobro sprejemajo (UC15)
 - Individualno delo je drugače izpeljano kot skupinsko (UF13)
 - ✱ Negativno mnenje
 - Pomoč na otroke različno vpliva (UF12)
 - Ne morejo biti vsi otroci uspešni (UA13)
 - Primanjkljaji nastanejo v zgodnjem otroštvu (UD31)
 - Ko otrok nima primanjkljaja, se situacija ne izboljša (UD33)
 - Izvajalec pomoči bi moral delati na svojem področju, kjer je strokovnjak (UD34)
 - Otrok nekoliko izgubi, saj defektolog ne more obvladati vseh predmetov (UD35)
 - Včasih bi prilagoditev rabil tudi kakšen drugi učenec (UD116)
 - Tudi drugi učenci bi v drugačnih okoliščinah verjetno pisali boljše (UD117)
 - ✱ Prevelika razširjenost pomoči
 - Preveč se je razširilo (UA8, UD28)
 - Dodatna strokovna pomoč je postala modna muha (UE67)
 - Nekje bi treba postaviti mejo (UA12)
 - Treba bo zmanjšati število otrok (UA22)
 - Vztrajanje v rednem programu kljub velikim težavam ni smiselno (UC18)
 - Pomoč bi morali dobiti res tisti, ki imajo odstopanja (UA9, UC17, UD29, UE29)
 - Nekateri otroci pomoči ne bi rabili (UC19, UE66)
 - Včasih je vzrok težav nedelo otroka (UB20)
 - Nekateri otroci bi rabili le malo več vaje (UA11, UB85)
 - Nekateri otroci bi rabili le drugačen odnos doma (UD30)
 - ✱ Izkoriščanje pomoči
 - Nekateri otroci pomoč izkoriščajo (UA10, UE30, UE93)
 - Nekateri otroci pomoč jemljejo kot samoumevno (UE142, UE145)
 - Nekateri otroci se v višjih razredih na pomoč preveč zanašajo (UČ17)
 - Nekateri otroci so zaradi pomoči razvjeni (UČ22)
 - Dodatna strokovna pomoč včasih daje potuho (UA14, UB19)
 - Potuha otroku je v njegovo škodo (UA15, UČ24)
 - Dodatna strokovna pomoč kot zasebne inštrukcije (UE32, UE34)
 - ✱ Pomoč v višjih razredih
 - V višjih razredih bi treba pomoč zmanjšati (UČ19)
 - V višjih razredih bi moral otrok prevzemati več odgovornosti (UČ20)
 - V višjih razredih bi moral otrok dobiti več pomoči pri odpravljanju primanjkljaja kot pri učni snovi (UČ21)
 - ✱ Starši in dodatna strokovna pomoč
 - Nekateri starši v pomoči vidijo lažjo pot skozi življenje (UC20)
 - Na pomoč se tudi starši preveč zanašajo (UČ18, UE31)
 - Nekateri starši pomoč izkoriščajo (UE68)
 - Dodatna strokovna pomoč je namenjena otroku ne staršem (UD128, UD130)
 - Pri dodatni strokovni pomoči je velikokrat potrebno učiti tudi starše (UD129)

➤ SODELOVANJE STARŠEV IN ŠOLE

- Osebe, s katerimi starši sodelujejo
 - Sodelovanje z učitelji (SD9, SF11, SG16)
 - Sodelovanje z izvajalci dodatne strokovne pomoči (SD10, SF10, SG17, SG19)
- Pogostost sodelovanja staršev in strokovnih delavcev
 - Redko sodelovanje s starši (UČ12, UF9)

- V preteklosti pogostejše sodelovanje z učiteljico (SB14)
- Sodelovanje s strokovnimi delavci že od začetka (SJ9)
- Sodelovanje staršev in strokovnih delavcev, ko se pojavi problem (SB13)
- Sodelovanje staršev in strokovnih delavcev po potrebi (SB18)
- S starši otrok z dodatno strokovno pomočjo je potrebno pogostejše sodelovanje (UB17)
- Starši otrok z dodatno strokovno pomočjo pogosteje pridejo na govorilne ure (UB12)
- Starše otrok z dodatno strokovno pomočjo se pogosteje vabi v šolo (UB13)
- Način sodelovanja staršev in strokovnih delavcev
 - Dogovor o načinu sodelovanja z učiteljico na začetku leta (SB17)
 - Pogovor s starši (UC13)
 - Sodelovanje preko telefona (SG18, SE55, SF81, SG124, SČ100, UE143)
 - Sodelovanje na govorilnih urah (SH8, UA6, UC12, UD23, UE23, UF10)
 - Starši sami pridejo na govorilne ure (UB14, UČ13, UD24)
 - Starši pridejo na govorilne ure ob slabi oceni (UE24, UE27)
 - Starši sami ne pridejo na govorilne ure, ker se počutijo neprijetno (UB15)
 - Vabljenje staršev ob opaženih spremembah otroka (UA7)
 - Vabljenje staršev ob problemu (UČ15, UD26, UE26)
 - Ko se starše povabi v šolo, pridejo (UB16)
 - Učitelj staršev večinoma ne vabi v šolo (UE25)
 - Učitelj staršev ne vabi v šolo samo zato, ker ima otrok dodatno strokovno pomoč (UČ14)
 - Vsi starši bi se morali udeleževati sestankov in redno sodelovati s šolo (UD25)
- Izkušnje staršev s sodelovanjem s šolo
 - Starši se nočejo prepogosto vtikati (SH9)
 - Starši otroka spodbujajo, da sam dobi potrebne informacije (SB15)
 - Z nekaterimi strokovnimi delavci se ujamejo bolj, z drugimi manj (SB11, SI10)
 - Pozitivne izkušnje sodelovanja s strokovnimi delavci (SA9, SC21, SČ18, SE11, SF9, SG15, SB155)
 - Dobro sodelovanje z izvajalci dodatne strokovne pomoči (SB21, SB23, SB156, SČ101)
 - Zadovoljni z izvajalci dodatne strokovne pomoči (SE12)
 - Z eno učiteljico so se še posebej ujeli (SB30)
 - Starši ne bi nič spremenili (SD5)
 - Ena pozitivna izkušnja je vplivala na to, da se je otrok sprostil (SB31)
 - Poznanstvo vpliva na sodelovanje staršev in strokovnih delavcev (SB12)
 - Strokovni delavci pomagali že pred odločbo (SČ19)
 - Ponujeno še več pomoči, kot so na koncu sprejeli (SF17)
 - Tudi otrok se razume s strokovnimi delavci (SC27, SE13)
 - Le z eno učiteljico se starši niso ujeli (SF13)
- Stvari, ki so staršem všeč pri delu strokovnih delavcev
 - Strokovni delavci se potrudijo (SC22, SC29, SF15)
 - Strokovni delavci se angažirajo (SC23, SB26)
 - Strokovni delavci so samoiniciativni (SC24)
 - Strokovni delavci otroka začutijo (SC25)
 - Strokovni delavci otroku znajo pomagati (SC26, SC28)
 - Strokovni delavci otroku želijo pomagati (SI8, SF16)
 - Strokovni delavci strmiijo k temu kako otroku najboljše pomagati (SD8)
 - Strokovni delavci težave prepoznajo (SB28)
 - Strokovni delavci težave razumejo (SB27)
 - Strokovni delavci prisluhnejo staršem (SD7)
 - Strokovni delavci si za starše vzamejo čas (SG165)
 - Starši dobijo vse informacije, ki jih potrebujejo (SF12, SF139)
 - Starši vedo na koga se obrniti ob problemu (SD6)
 - Sprotno obveščanje in komuniciranje med starši in izvajalci (SB22)
 - Strokovni delavci gledajo na težave kot na izziv (SB29)
 - Razlaga pridobljene ocene (SG153)
- Stvari, ki starše motijo pri delu strokovnih delavcev
 - Učitelj ne preveri, ali si je otrok določeno stvar zapisal (SB19)
 - Nekateri strokovni delavci prepogosto kaznujejo (SI9)

- Starši pogrešajo bolj natančna navodila strokovnega delavca (SB20)
- Strokovni delavci bi se morali bolj zavedati, da otroku ne ležijo vsi predmeti (SI12)
- Neprimeren odziv strokovnega delavca, da ima problem starš in ne otrok (SB24)
- Strokovni delavci so posumili, da so starši krivi za težave (SJ8)

TEMA 2: Čas pred izdajo odločbe

➤ **ZAČETEK OTROKOVIH TEŽAV**

- Čas zavedanja težav po poročanju staršev
 - Kmalu po rojstvu (SA19, SF25, SG33, SI24)
 - V vrtcu (SB44)
 - Pred šolo (SC43)
 - V šoli (SČ24)
 - V prvem razredu (SD22, SE19, SF44)
 - Pred tretjim razredom (SD19)
 - Konec tretjega razreda (SH22)
 - Četrty razred (SJ14, SJ25)
- Tisti, ki so po mnenju učiteljev prvi opazili težave
 - Starši (UČ31, UČ35)
 - Starši z drugačnimi očmi gledajo na svojega otroka in ne vidijo problema (UB25)
 - Starši opazijo, če so težave že v vrtcu (UD37)
 - V vrtcu redko usmerjanje (UA28, UA31)
 - Nekaj pomoči je že v vrtcu (UD38)
 - Šola (UA25)
 - V prvem razredu (UC27)
 - Učitelji (UA30, UB24, UČ28, UD39)
 - Učitelji že na srečanju pred začetkom prvega razreda (UA29)
 - Učitelji, ker imajo več otrok, ki jih lahko primerjajo (UA27, UB26)
 - Učitelj potrebuje znanje, da težave lahko opazi (UČ36)
 - Mnenje učitelja je tehtno (UD40)
 - Že v naprej je mogoče predvideti pri katerih predmetih bo otrok imel težave (UE40, UE42, UF20)
 - Včasih se zgodi, da učitelji prezrejo težave (UČ30, UČ32)
 - Na višji stopnji učitelj težko razloči kaj je vzrok težav (UČ34)
 - Na višji stopnji otroci že imajo pomoč (UC28, UČ29, UF19)
- Prvi znaki težav
 - ✱ Na splošno
 - Različno od otroka do otroka (UC30)
 - Težave na različnih področjih (UA26)
 - Otroci včasih z močnimi področji prekrivajo težave (UČ33)
 - Težave prišle in odšle (SG53)
 - Učitelj ne ve kaj so prvi znaki težav, ker uči v višjih razredih (UF22)
 - ✱ Težave z govorom, gibanjem in motoriko
 - Težave z govorom (SA21, SC49, UA49, UB136)
 - Pozno začel govoriti (SG34, SB46)
 - Nerazvit ustni predel (SC44)
 - Hrano pljuval ven (SC45)
 - Težave na gibalnem področju (UA38)
 - Težave s hojo (SA20, SČ25)
 - Padci (SF26)
 - Težave s fino motoriko (SD24)
 - Nič ni risal (SF28, SG50)
 - Hitro odnehal z igro (SG35)
 - ✱ Težave na čustveno-socialnem področju
 - Čustvene težave (UB31)
 - Težave na čustveno-socialnem področju (UA39, UA43)
 - Različno obnašanje v različnih situacijah (SB69)
 - Navezanost na starše (UA46)

- Nesamostojnost (UA40, UA42)
- Brez družbe (UA44)
- Opažene razlike v primerjavi s sestrami/brati (SF29, SB51)
- ✱ Težave povezane s šolo
 - Videlo se je, da ni zrel za šolo (SE21)
 - Opažene razlike v primerjavi s sošolci (UA41, UA48)
 - Zaostajanje za sošolci (SD21, SD23, SI31, UE88)
 - Učne težave (UD42, UD44)
 - Vedenjske težave (UD43, UD47)
 - Težko je razločiti ali je prej učna ali vedenjska težava (UD46)
 - Odklanjanje šolskega dela (UB30)
 - Težko se je prilagodil na nekaj resnega (SI25)
 - Porabil je veliko časa za šolsko delo (SE22)
 - Težave s šolskim redom (UA45)
 - Težave pri organizaciji (UE85)
 - Težave z zbranostjo (SE23)
 - Pozabljal (SI30)
 - Zamenjevanje črk pri branju (SH23)
 - Neorganiziranost (UE116)
 - Brez prostorske predstave (UE44)
 - Še več učnih težav v višjih razredih (UD45)
- Občutki staršev ob začetku otrokovih težav
 - Brez groznih občutkov (SB48, SC51)
 - Brez pretiranega strahu (SB49)
 - Sprejemanje otroka takšnega kot je (SA22, SČ26)
 - Zavedanje, da niso vsi otroci enaki (SB53)
 - Soočenje z realnostjo (SA23, SD26)
 - Pogled na težave kot na stvar odrasčanja (SB50)
 - Težave so družinske, zato so vedeli kako stvari gredo (SD25)
 - Ni ti vseeno (SB52, SE24)
 - Te prizadene (SČ27)
 - Žalost (SE25)
 - Razočaranje (SG36)
 - Nemoč (SF43)
 - Sekiranje (SB116)
 - Strah kako bo naprej (SI26, SG49, SG52)
 - Strah staršev, da vidijo nekaj kar ni (SF31)
 - Težko, ko kljub večkratni razlagi ni rezultata (SB55)
 - Želja pomagati otroku (SI27, SJ17)
 - Nevednost od kje težave (SH24)
 - Veš, da je nekaj narobe z otrokom, pa ne veš kaj (SG47)
 - S preiskavami želeli izvedeti kaj je narobe (SC50, SC76)
 - Nekateri starši si zatiskajo oči (SF133)
 - O občutkih so se pogovarjali s pedopsihiatrinjo (SD27)
 - Slabi občutki kasneje minejo (SG37)
- Občutki učiteljev ob začetku otrokovih težav
 - Različni občutki (UC32)
 - Občutki nemoči (UČ37, UD53)
 - Želja biti profesionalen (UC31)
 - Najhujše je, ko želiš otroku pomagati pa ne znaš ali pa otrok ne sprejema pomoči (UC33)
 - Slabo počutje v primeru, da kljub težavam prej ni bilo nič narejeno (UD50)
 - Jeza, da se ni ukrepalo prej (UA47)
 - Ne veš kaj je vzrok, da otrok nima pomoči kljub potrebi (UD52)
 - Ne veš kje bi začel, če otrok kljub potrebi nima pomoči (UD51)
 - V primeru zaznanih težav sprejme dodatno strokovno pomoč (UD48)
- Otrokovo zavedanje težav
 - Starši ne vedo kdaj se je otrok začel zavedati težav (SČ28)

- Na začetku se ni zavedal težav (SB56, SD28, SE26, SG39, SE27)
- Ko so otroci majhni se težav ne zavedajo (UB29)
- V nižjih razredih se otrok težav ne zaveda (UA32, UA37, UB32)
- V primeru dobre samopodobe, otrok kasneje opazi težave (UB28)
- V primeru slabe samopodobe, otrok prej opazi težave (UB27)
- Otrok se težav zaveda na svoj način (UC29)
- Težav se še danes ne zaveda (SA24)
- Težav se danes zaveda (SB57)
- Težav se zaveda od začetka (SI28)
- Težav se zaveda kar hitro (UD41)
- Težav se je začel zavedati zelo kmalu (SH25, SJ18)
- Težave se je zavedal že v vrtcu (SC52)
- Težav se je začel zavedati v šoli (SF33, SD29)
- Na višji stopnji se težav že zavedajo (UE43, UF21)
- Odziv otroka na težave
 - ✱ Po poročanju staršev
 - Se ni posebej odzval na težave (SA25)
 - Ni se počutil manjvrednega (SG42, SČ30)
 - Čeprav se ni zavedal kaj ga moti, ga je to obremenjevalo (SF36)
 - Nerač hodil v vrtec, ker se je čutil drugačen (SC53)
 - Umikanje (SJ16, SJ19)
 - Jok (SB58)
 - Slaba volja (SD30)
 - Sram (SJ15, SH26)
 - Skoraj depresiven (SD31)
 - Se je razjezil (SF35)
 - Sam sebi rekel, da je zabit (SI29)
 - Bil tiho (SJ20)
 - Bil sam (SJ21)
 - Razmišljala o drugih stvareh in ne o snovi (SJ22)
 - Smilil sam sebi (SČ29)
 - Imel svoje "fore" (SF34)
 - Spraševal zakaj mora k različnim strokovnim delavkam (SG40)
 - Rekel, da ne bi več hodil k defektologinji (SG43)
 - ✱ Po poročanju otroka
 - Se več učil (OE24, OG17)
 - Za pomoč vprašal doma (OA16, OC32, OD22)
 - Za pomoč vprašal starše (OB30, OE22, OI25)
 - Za pomoč vprašal sestre (OB31)
 - Za pomoč vprašal sošolce (OI24, OJ33)
 - Za pomoč vprašal učiteljico (OB29, OC19, OE23, OF22, OH19, OI23, OJ34)
 - Začel obiskovati dopolnilni pouk (OG16)
 - ✱ Po poročanju učiteljev
 - Odvisno od posameznika do posameznika (UE53, UF26)
 - Izmikanje odgovornostim (UA33, UA64)
 - Zavračanje dela (UA34)
 - Izgovor, da ne zna (UA35)
 - Izgovor, da bo doma (UA36)
 - Zanašanje na pomoč v šoli (UČ43, UD56)
 - Ponujeno pomoč otroci redko izkoristijo (UE56)
 - Odziv šele ob slabi oceni (UE57)
 - Delavnost le pred testom (UE54, UE58)
 - Delavnost (UČ42, UD55)
- Odlog šolanja
 - Dvom ali vpisati v šolo ali ne (SC9, SB60, SG68, SG71)
 - Vzgojiteljica odsvetovala vpis v šolo (SC10, SC12)
 - Logopedinja predlagala vpis v prvi razred (SC62)

- Defektologinja predlagala vpis v prvi razred (SG69)
- Učiteljica meni, daje prav, da imajo starši to pravico (UA89)
- Testiranje (SB61, SC61)
- Sodelovanje s šolo pred vpisom (SB62)
- Za odlog šolanja so se odločili (SA18)
- Za odlog šolanja se niso odločili (SC13, SC47, SB63)
- V šolo s petimi leti (SE20, SB59)
- Obžalujejo, da šolanja niso odložili (SE43)
- Ne obžalujejo, da šolanja niso odložili (SG70)

➤ **POMOČ STARŠEV OB ZAČETKU TEŽAV**

- Prvi odziv staršev (po poročanju učiteljev)
 - ✖ Razno
 - Učitelj ne ve kakšen je prvi odziv staršev, ker se srečuje s starejšimi otroki (UF25)
 - Odvisno od posameznika (UČ41)
 - Različni starši potrebujejo različno dolgo časa, da se sprijaznijo (UA63, UC38)
 - ✖ Negativni odzivi
 - Starši ne ukrepajo dovolj hitro (UA18)
 - Le ob slabi oceni starši pridejo na govorilne ure (UE52)
 - Zanikanje (UC36)
 - Stiska (UB36)
 - Strah (UB37, UB40)
 - Prenašanje krivde na druge (UC39)
 - Starši se ne odzovejo na priporočila učitelja (UD88)
 - Sprva zadržanost do dodatne strokovne pomoči zaradi predsodkov (UB38)
 - Starši imajo težave predvsem, ko gre za usmerjanje v prilagojen program (UA59)
 - Starši potrebujejo čas, da se sprijaznijo, da je prilagojen program primeren za otroka (UA61)
 - Starši potrebujejo čas, da učitelju zaupajo (UA62)
 - Nasprotovanje med staršema (UA60)
 - V primeru nasprotovanja staršev, k sodelovanju povabijo specialno pedagoginjo (UA57)
 - ✖ Pozitivni odzivi
 - Starši zaznajo težave (UD54)
 - Kasneje, ko starši vidijo težave, se odzovejo (UC37)
 - Aktivna angažiranost za težave (UČ40)
 - Pomoč iščejo pri učitelju (UB43)
 - Po pojasnitvi namena dodatne strokovne pomoči je staršem lažje (UB39)
 - Strinjanje in sodelovanje s šolo (UA58)
- Oseba, ki je pomagala
 - Starši (OB32, OC33, OD23, OE26, OF23, OH20)
 - Mama (OA17, OG19)
 - Mama, ki je doma ravno zato, da bi pomagala otroku (SB65, SB100)
 - Sorojenci (SH28, SI34, OG20)
 - Tisti, ki je bil najbližje (OI26)
- Pogostost pomoči staršev
 - Pred šolo otroka niso silili s šolskimi stvarmi (SG51)
 - Od začetka težav dalje (SA26, SB64, SČ31, SF37)
 - Vsak dan (SE28)
 - Veliko pomagali (OJ37)
 - Izmenjsko delo onemogočalo pomoč (SI33)
- Vrsta pomoči staršev
 - Delo z otrokom doma (SA27, SB66, SI32, UA56)
 - Starši so se v šoli pozanimali kako določeno stvar razložiti (SF39)
 - Ponavljanje skupaj z otrokom (SD34, OC35)
 - Se učili skupaj z otrokom (SH27, SJ23, OA18, OE27, OI28)
 - Razlaganje (SB40, OD24, OF24, OG21, OJ38)
 - Delanje domačin nalog skupaj z otrokom (OA19, OB34, OC34, OČ21, OE28, OF25, OH21, OI27)

- Delanje dodatnih vaj skupaj z otrokom (SC36, SD35)
- Pogovor z otrokom (SD32, SG41, SG44, SG61)
- Iskanje pomoči pri pediatru (SF27)
- Obiskovanje razvojne ambulante (SC46)
- Obiskovanje različnih specialistov (SC48, SF134)
- Obiskovanje svetovalnega centra (SB68, SG60)
- Posledice pomoči staršev
 - Kljub delu ni bilo rezultatov (SE29, SG62)
 - Starši vedno niso znali pomagati (SF38)
 - Določenih stvari starši otroku niso razlagali, da ne bi naredili zmede (SF40)
- Odziv na iskanje pomoči staršev
 - Staršem do vstopa v šolo ni nihče prisluhnil (SF30)
 - Neposluh pediatra (SF42)
 - Dobra podpora zdravnice (SB54)

➤ **ODZIV IN POMOČ ŠOLE OB ZAČETKU TEŽAV**

- Predšolska vzgoja
 - Težave opazili že v vrtcu (SA29, SB67, SC65, SF41)
 - Vzgojiteljica opazila drugačne težave kot starši (SB45)
 - Drugačno obravnavanje v primerjavi z vrstniki (SC56)
 - Vzgojiteljica ni razumela otrokovih težav (SC54)
 - Pomoč že v vrtcu (SA30)
 - Obiskovanje logopedinje v vrtcu (SC60)
 - Gibalne vaje že v vrtcu (SA33)
- Opažene težave v šoli
 - Starši opazili pred šolo (SA28, SE31)
 - V šoli niso opazili težav (SH29)
 - Težave pri gibanju ni bilo težko opaziti (SČ32)
 - Prva je težave opazila učiteljica (SD36, SE30, SF46, SG46, SI35, SJ24)
- Oseba, ki je v šoli prva nudila pomoč
 - Na začetku v šoli ni nihče nudil pomoč (SH30, SI36, SH31, SI38)
 - Pomoč poiskali sami, saj s strani šole ni bilo odziva (SH32)
 - Pomoč v šoli nadaljevala ista strokovna delavka kot v vrtcu (SA32)
 - Vsi strokovni delavci (SC66)
 - Učiteljica (SB70, SD37, SE32, SF49, SG59, SF47, SJ26, OB33, OČ20, OE25, OG18, OJ36)
 - Pedagoginja, kljub temu da so obljubili defektologa (SG56)
 - Defektologinja oz. specialna pedagoginja (SB71, SE33, SF48, SG57, SG58)
 - Sošolka (OJ35)
- Prvi odziv učitelja na otrokove težave
 - Učitelje je o vrstah težav informirala specialna pedagoginja (UČ46)
 - Težko je ugotoviti ali so težave posledica nedela ali posledica primanjkljaja (UF24)
 - Presodiš ali so težave, ki bodo izzvenele ali so resne težave (UB35)
 - Skuša razumeti kaj je narobe (UD49)
 - Iskanje pomoči pri strokovnih delavcih na šoli (UA53)
 - Pogovor z ostalimi strokovnimi delavci (UA55)
 - Iskanje pomoči pri psihologinji (UA50)
 - Iskanje pomoči pri socialni delavki (UA51)
 - Iskanje pomoči pri specialni pedagoginji (UA52)
 - Pogovor s starši (UA54, UA67, UB34)
 - Pogovor z otrokom (UC34)
 - Trud takoj pomagati otroku (UB33)
 - Pomoč otroku, da reši težave (UF23)
 - Pomoč otroku, da lahko sledi pouku (UČ38)
 - Individualizacija (UC35, UE50)
 - Dodatna razlaga (UČ39)
 - Spodbujanje otroka k sprotneemu reševanju težav (UE48)
 - Na voljo za vprašanja (UE47, UE55)

- Pove za dodatne vaje (UE49)
- Predlagal testiranje (UA68)
- Dopolnilni pouk pred testom (UE46, UE51)
- Enakomerna razporeditev dopolnilnega pouka za vse razrede (UE45)
- Pogostost pomoči v šoli ob začetku težav
 - Enkrat tedensko (SA31)
 - Enkrat tedensko dopolnilni pouk (SB74)
 - Redno udeleževanje dopolnilnega pouka (OE32)
 - Dodatna pomoč, ko so izvajalke imele čas (SB75, SE35)
 - Včasih rabiš vse, včasih nobenega (SB78)
- Vrsta pomoči v šoli ob začetku težav
 - Podoben način izvajanja pomoči kot v vrtcu (SA34)
 - Dodatna pomoč kljub temu, da ni bilo odločbe (SB72, SČ35, SE34, SD48, SB92, SE53, SF66, OG29)
 - Fizična pomoč (SČ33)
 - Spremljevanje (SČ34)
 - Dodatna razlaga (SD39, OA20, OB35, OC36, OD25, OE29, OG23, OH22, OI29)
 - Učna pomoč (SG21, OČ22, OD26)
 - Pomoč pri matematiki (SD40)
 - Dopolnilni pouk (SB73, SD41, SJ27, OA21, OČ23, OE30, OF26, OH23, OJ40)
 - Dopolnilni pouk pred testom (OE31)
 - Podaljšano pisanje testov (SD38)
 - Otroka posedli v prvo vrsto (SČ37)
- (Ne)zadovoljstvo z dobljeno pomočjo šole ob začetku težav
 - So bili zadovoljni (SA37, SB77, SC68, SČ36, SD42, SF50, SJ28)
 - V šoli so se zelo angažirali (SD43)
 - Zadovoljstvo za dodatno pomoč, kljub temu, da ni bilo še odločbe (SB76, SB93)
 - Stvar je šla na boljše, ko se je vključila defektologinja (SG65)
 - Niso bili zadovoljni (SI39)
 - Razredničarka le rekla, da starši otroka nekam peljejo (SG54)
 - V prvih treh razredih je učiteljica otroka samo kritizirala (SI37)
 - Razočarani, ker so otroka obtožili, da je len (SH34)
 - Dopolnilni pouk ni dober, ker učitelj snov razloži na enak način kot pri pouku (OG22)
- Pomoč, ki je staršem manjkala ob začetku težav
 - Niso pogrešali nobene pomoči (SA38, SB80, SC69, SČ38, SF51)
 - Pogrešali so več informacij (SG55, SG66)
 - Pogrešali so večjo zavzetost (SH35)
 - Pogrešali so strokovno pomoč (SE36)
 - Pogrešali so pogostejšo pomoč (SE37)
 - Pogrešali so pomoč učiteljice (SH36, SI40)
 - Starši niso vedeli na koga naj se obrnejo po pomoč (SG48)
 - Učiteljica bi morala bolj razumeti stvari (SI41)
 - Otroku bi se morali bolj približati (SJ29)
 - Uporabljati bi morali različne vrste pristopov, ne le kričanje (SJ30)

TEMA 3: Postopek usmerjanja

➤ **ODDAJA ZAHTEVE ZA UVEDBO POSTOPKA USMERJANJA**

- Seznani tev z možnostjo usmerjanja
 - Včasih se je o težavah manj vedelo in govorilo (UČ45)
 - Včasih prvi informirali učitelji (UC40)
 - Učitelj še nikoli ni svetoval postopka usmerjanja (UE61)
 - Danes je večja informiranost o možnosti dodatne strokovne pomoči (UČ44)
 - Starši vedeli sami (SB81, UC41)
 - Preko medijev (UC42)
 - V vrtcu (SA39, SC70, SC78)
 - Pred šolo starši niso vedeli, da to obstaja (SE41, SI43)
 - Učitelje starši redko sami vprašajo (UB42)

- Starši bi želeli, da bi jih s to možnostjo seznanili prej (SE42)
- Šola (SF52, SF45, UA65)
- Učiteljica (SD49, UB41, UB44, UČ47)
- Defektologinja (SČ39, SF53, SG67, SG72, SI42, SJ31)
- Razredničarka (UA66, UA69, UF27, UČ49, UE62)
- Psihologinja (SD50, SE38, SE40, SH37, SE47, UE64)
- Socialna delavka (SE39)
- Svetovalna služba (UE63)
- Svetovalna služba na prvem roditeljskem sestanku (UD57)
- Seznanili učiteljica, nato odločajo drugi strokovnjaki (UC44)
- Najprej svetovanje individualne strokovne pomoči (UC43)
- Učitelji starše tudi spodbujajo (UČ48)
- Na višji stopnji se običajno ne dajejo več vloge (UD58, UE59, UF28)
- Vloge na višji stopnji le v redkih primerih (UE60)
- Primer preusmerjanja v prilagojen program (UD59)
- Čas oddane zahteve
 - Po koncu testiranj v svetovalnem centru (SB83)
 - Prva zahteva v vrtcu (SA40)
 - Druga zahteva ob vpisu v prvi razred (SA42, SA49)
 - Pred začetkom prvega razreda (SG73, SG75, SC11, SC67, SC77)
 - Tretji razred (SČ40, SD20, SD51, SF54, SI44, SB95)
 - Četrty razred (SE44, SJ32)
 - Peti razred (OE33)
 - Šele v šestem razredu (UD86)
 - Na višji stopnji, ker prej so starši zmogli sami pomagati (UD87)
- Začetek postopka usmerjanja s strani šole
 - Učitelj ne ve, ali je možno, da šola poda zahtevo (UČ51)
 - Ni bilo primera, da bi zaradi nasprotovanja staršev zahtevo podala šola (UB45, UČ50, UČ52, UČ54, UD60, UF29)
 - Najpogosteje se pod vlogo podpišejo starši (UA70)
 - V zadnjem času zahtevo večinoma podajo starši (UC46)
 - Slabe ocene starše spodbudijo, da podajo zahtevo sami (UČ53)
 - V preteklosti nekaj primerov, ko je zahtevo podala šola (UC45)
- Občutki staršev ob oddaji zahteve
 - Brez posebnih občutkov (SA43, SČ41, SH39)
 - Ni bilo dodatne stiske (SC73)
 - Olajšanje (SE45)
 - Vedeli so, da bodo le koristi (SE46)
 - Zavedali so se, da ne bo niti prvi niti zadnji (SI47)
 - Pozitivne izkušnje zaradi sprotnega reševanja težav (SC72)
 - Ker so bili vsi prijazni, je bilo lažje (SC71)
 - Želeli so pomagati otroku (SJ34)
 - Želeli so poskusiti nekaj novega (SI45)
 - Ne veš kaj pričakovati (SG76)
 - Veš, da je nekaj narobe z otrokom, pa ne veš kaj (SB84)
 - Ni bilo enostavno (SF55)
 - Slaba vest (SF56)
 - Strah (SF58)
 - Strah, da bo otrok zaradi odločbe zaznamovan (SF32)
 - Strah, da bo otrok prehitro obupal (SI65)
 - Strah, kako se bo otrok odzval (SJ50)
 - Dvom, ali so naredili prav (SF57, SF59)
 - Slabi občutki so kmalu po odločbi izginili (SF60)
- Občutki učitelja ob oddaji zahteve
 - Zahteva se večinoma odda na nižji stopnji, zato učitelj nima izkušenj (UČ55, UF30)
 - Veselje, da bo otrok dobil potrebno pomoč (UC47)

- Odziv otroka ob oddaji zahteve
 - Brez posebnosti (SA51)
 - Na začetku otrok ni razumel zakaj to potrebuje (SE58)
 - Otrok se ni zavedal (SG88)
 - Starši mu niso takoj povedali za odločbo (SG89)
 - Otrok še sedaj ne ve katere prednosti vse ima (SG90, SG104)
 - Ni bilo problemov (SJ42)
 - Otrok ni nič rekel (SČ51)
 - Otrok je sprejel dodatne ure (SD61, SB102)
 - Otrok se ni upiral (SF69, SI53)
 - Otroka je bilo sram pred sošolci (SE59)
 - Otrok se je bal kako bo (SF72, OI33)
 - Otrok je vprašal zakaj to rabi (SF70)
 - Otrok spraševal zakaj mu starši toliko več pomagajo kot njegovi sestri (SB106)
 - Na vprašanja otroka so starši odgovarjali iskreno, brez laži (SB107, SF71)

➤ **PRIČAKOVANJA GLEDE ODLOČBE**

- Pričakovanja staršev glede odločbe
 - * Kar so povedali starši sami
 - Brez velikih pričakovanj (SB113, SD67, SJ49)
 - Starši niso vedeli kaj lahko pričakujejo (SC89, SG97)
 - Zavedanje, da učiteljica dodatne razlage v razredu ne more nuditi (SD71)
 - Da bo otrok dobil dodatno pomoč (SA57, SH51)
 - Da bo otrok dobil fizično pomoč (SČ58)
 - Da bo otrok dobil pomoč in ne potuho (SF83)
 - Da sedaj ne bo več izgovorov, da ni časa (SB114)
 - Da bo šlo otroku ob pomoči boljše (SF82)
 - Da bodo otroku stvari razložili (SD68)
 - Da bodo z otrokom stvari ponovili na njemu prilagojen način (SD69)
 - Da bodo rezultati (SE66)
 - Da bo doma treba manj delati (SE67)
 - Da se bo spremenila negativna samopodoba otroka (SI64)
 - * Kar so povedali učitelji
 - Različna pričakovanja (UA107)
 - Nekateri starši so prezahtevni (UČ128)
 - Nesprejemljiva pričakovanja (UD124)
 - Dolžnosti prevračajo na šolo (UA108, UE132)
 - Poleg napisanih pravic bi želeli starši se druge (UČ129)
 - Da se bodo odpravile vse težave (UC123)
 - Da bo dodatna strokovna pomoč rešila vse (UD125)
 - Višje ocene (UB114, UD126)
 - Pričakovanja glede višjih ocen so razumljiva (UB115)
 - Nemogoče je pričakovati višjo oceno, če otrok nič ne dela (UD127)
 - S časom se pričakovanja zmanjšajo (UC124)
 - Skozi leta starši spoznajo, da ni zgolj odgovornost učitelja, da otrok napreduje (UF90)
- Pričakovanja otroka glede odločbe
 - Otrok ni vedel kaj lahko pričakuje (OA39)
- Pričakovanja učiteljev glede odločbe
 - Brez posebnih pričakovanj (UC71)
 - V šestem razredu je že prepozno za pomoč (UD84)
 - V srednjih šolah je že prepozno za pomoč (UD85)
 - Otroku se pomaga že pred odločbo (UC73)
 - Odločba je potrditel, da so na pravi poti (UC72)
 - Da bo otrok dobil dodatno razlago (UA81)
 - Da bo otroku lažje (UD81, UF54)
 - Da se bo otrokov primanjkljaj zmanjšal (UD82)
 - Da bo otrokov primanjkljaj premagan (UD83)

- Da bo otrok imel prilagoditve (UB73)
- Da bo izvajalka sledila programu v razredu (UA82)
- Individualno delo z otrokom (UF52)
- Konkretna pomoč tam, kamor je najbolj potrebno (UF53)
- Da bo učitelj ob sebi imel nekoga, ki bo mu pomagal svetoval (UB72)

➤ **OPIS POSTOPKA USMERJANJA TER ČAS ČAKANJA NA ODLOČBO**

- Opis postopka usmerjanja
 - ✖ Ne vedo
 - Otrok se podrobnosti postopka ne spomni (OA23, OB37, OČ25, OD27, OH26)
 - Vse so uredili starši (OH25)
 - ✖ Pred oddajo vloge
 - Pogovor s starši (OF29)
 - Pogovor z otrokom (OC38)
 - Zbiranje dokumentacije (SA44, UB46, UC48, UČ57, UF31)
 - Pridobitev poročila zdravnika (SA45, SB87, SC75, SČ42, SE50, SF61)
 - Pridobitev poročila učitelja (SB88, SČ43, UČ56)
 - Psihologinja zaprosila za poročilo šole (SH40)
 - Pregled pri pedopsihiatru (SD45, SD52)
 - Pogovor s psihologinjo, ki ni zaposlena na šoli (SE48, SD55, SJ39, OG25)
 - Branje pri psihologinji, ki ni zaposlena na šoli (OG26)
 - Pogovor s socialno delavko, ki ni zaposlena na šoli (SE49)
 - Pogovori v Ljubljani, vendar se ne spomnijo kje (SI49, SJ35, OJ42)
 - Srečanja v Luciji (OE34)
 - ✖ Testiranje otroka
 - Testiranje (SD44, SB82)
 - Testiranje na svetovalnem centru (SB85)
 - Testirala slovenistka (SH33)
 - Ob ponovni oddaji zahteve ponovno testiranje (SG79, SG83)
 - Brez zdravil je otrok teste naredil minimalno (SG80)
 - Testi so bili ob ponovnem testiranju otroka bistveno drugačni kot prvič, ko je bil brez zdravil (SG81)
 - ✖ Sestava vloge in pošiljanje
 - Vlogo sestavili skupaj starši in šola (SD53)
 - Dokumentacijo je na komisijo poslala šola (SB86, SI48)
 - Oddaja vloge (SD46, SC74, SF62, SG77, SJ36, UC49, UF32)
 - Starši oddajo vlogo (UČ58)
 - Po poslani dokumentaciji čakanje (SA46, UF33)
 - Na komisijo niso bili klicani na pogovor (SD54, SG78)
 - Šola zamerila, ker so šli na svojo roko (SH41)
 - ✖ Izdaja odločbe
 - Na podlagi dokumentacije izdali odločbo (SČ46, UB47)
 - Možnost pritožbe na odločbo (SB89)
 - V odločbi opredeljeno od kdaj naprej velja pomoč (SB90)
 - V odločbi opredeljena pomoč, ki otroku pripada (UA71)
 - Konec leta potrebna nova vloga (SE104)
 - V novi triadi potrebno ponoviti postopek (SC121, SC123)
 - V primeru želje po spremembah, potrebna nova vloga (SA82)
- Čas čakanja na odločbo
 - ✖ Celoten postopek
 - Celoten postopek veliko časa (SB94, UA72, UB48, UD61, UE65)
 - Celoten postopek dve leti (SJ38)
 - Celoten postopek dve do tri leta (OJ43)
 - ✖ Po oddaji vloge
 - Veliko časa (SA47, SD47, SJ33, SJ37, SB91, OG24)
 - Predolgo (SF64)
 - Pol leta (SČ47, SD56, SE52, SG84)
 - Eno leto (SF63)

- Pet mesecev (OG27)
- Hitro – tri mesece (SH42)
- Ni trajalo dolgo – v istem šolskem letu (SI51)
- Zaradi že omogočene pomoči, so starše prosili, če je lahko odločba nekoliko kasneje (SČ48)

➤ **POMOČ ŠOLE V POSTOPKU USMERJANJA**

- Oseba, ki je pomagala oz. sodelovala
 - Otroci (UB55)
 - Starši (UB57)
 - Defektologinja oz. specialna pedagoginja (SČ44, SB98, SČ49, SG85, UA79, UC59)
 - Strokovne delavke (UB58, UE70, UF41)
 - Učiteljica (SB97, UB56)
 - Razredničarka (UF40)
 - Svetovalna služba (UE69)
 - Psihologinja (UA80, UC58)
 - Postopek vodila psihologinja (UD63, UD70)
- Vrsta pomoči šole
 - Ob vstopu v šolo je otrok že imel pomoč (SC79)
 - Ni pomagala šola, ampak vrtec (SA48, SC80)
 - Šola ni pomagala (SH43)
 - Šola je zelo pomagala (SF65)
 - Otroci so bili spremljeni (SB96)
 - Usmerjanje in svetovanje (SD57)
 - Natančno predstavili celoten postopek (SE54)
 - Seznanitev s postopkom usmerjanja (SG86, SJ40)
 - Povedali so, kaj bo potem drugače (SI52)
 - Defektologinja poskrbela za šolski del (SČ45)
- Vloga učitelja v postopku usmerjanja
 - Učitelj v postopku ne sodeluje, ker so otroci na višji stopnji večinoma že usmerjeni (UF34)
 - Sodelovanje v celotnem postopku (UD62)
 - Zaznavanje težav (UC50)
 - Pomoč in prilagoditve otroku v razredu (UC53)
 - Vključitev otroka v podaljšano bivanje (UC54)
 - Seznanitev staršev (UA73, UC51, UČ60)
 - Sodelovanje z drugimi strokovnimi delavci (UA74, UC52)
 - Pisanje poročila (UA75, UB49, UČ59, UD64)
 - Sodelovanje pri sestavi individualiziranega programa (UČ61)
 - V primeru usmerjanja v prilagojen program so bili učitelji včasih klicani na komisijo (UB50)
 - Pomoč zunanjih institucij (UC55)
- Pomoč, ki so jo starši pogrešali skozi postopek usmerjanja
 - Niso pogrešali nič (SB99, SD58)
- Prvi pogovor z otrokom
 - Otroci se ne spomni (OH28)
 - Doma (SB101, SB105, SF67, SG87, OF31)
 - Svetovalna delavka v vrtcu (SA50)
 - Starši ne vedo, ali se je z otrokom v šoli kdo pogovoril (SH44)
 - V šoli nihče (OF30)
 - V šoli (SC81)
 - Izvajalka dodatne strokovne pomoči (SB103, SF68, SČ50, OE35)
 - Učiteljica (SD59)
 - Šolska svetovalna delavka (OI31)
 - Psihologinja (SD60, SE56)
 - Psihologinja, ki ni zaposlena na šoli (SJ41)
 - Socialna delavka (SE57)
 - Otroci so dobili vse potrebne informacije (OI32)
 - Pogovor z otrokom v šoli je smiselna (SB104)

➤ **MNENJE O OTROKU, KI JE BILO DEL DOKUMENTACIJE**

- Sestava mnenja
 - ✱ Vključenost učitelja
 - Včasih so bili razredniki v sestavo mnenja bolj vključeni (UČ62)
 - Učitelj nekajkrat napisal mnenje (UF35)
 - Učitelj pogosto napiše mnenje (UD65)
 - Na višji stopnji je težje, ker otroka manj vidiš (UF39)
 - Sodelovanje vseh strokovnih delavcev (UA77)
 - ✱ Vsebina mnenja
 - Po predpisanem obrazcu (UA76, UB51, UC56, UČ65, UD69)
 - Čim bolj podrobno (UB52)
 - Bolj podrobno opišeš tista področja, kjer ima otrok težave (UB54)
 - Opis vseh področji (UB53)
 - Opis vseh težav (UA78)
 - Opis opazanj v razredu (UC57, UD66, UF36)
 - Opis opazanj pridobljenih skozi pogovor z otrokom (UF37)
 - Opis opazanj pridobljenih skozi pogovor z drugimi učitelji (UF38)
 - Opis obnašanja (UČ68)
 - Opis primanjkljaja na vedenjskem področju (UD68)
 - Opis primanjkljaja na učnem področju (UD67)
 - Opis učenja (UČ66)
 - Opis znanja (UČ67)

➤ **IZDELAVA INDIVIDUALIZIRANEGA PROGRAMA**

- Hitrost izdelave
 - Starši se ne spomnijo (SA52)
 - Učitelj ne ve kakšen je rok za izdelavo individualiziranega programa (UC61)
 - Pripravil že pred odločbo (SB108, UD72)
 - Zelo hitro (SD62, UD73, UF42)
 - Kar hitro (SG91, SH47, SI54, SJ43, UD71)
 - Čim prej kot se da (UC60)
 - Ko je prišla odločba (SČ52, SF74)
 - Kmalu po odločbi (SC84)
 - Približno en mesec po odločbi (SE60, UB59)
 - Dlje časa traja le v primeru šolskih počitnic (UB60)
- Osebe, ki sodelujejo pri pripravi
 - Otroci (UF50)
 - Starši (UB67, UB70, UC67, UČ76, UD79, UE79, UF49)
 - Razredničarka (UČ79, UE78, UF48)
 - Vsi učitelji, ki učijo otroka (UB68, UČ77, UD77)
 - Izvajalka dodatne strokovne pomoči (UB69, UČ78, UD78, UE77, UF47)
- Vloga staršev pri pripravi in spremljanju
 - Starši niso sodelovali (SA53)
 - Le podpis (SA54, SH48)
 - Program predstavljen staršem (SČ55, SG92, SI55, SJ44)
 - Starši so vključeni (SB109, SC85, SD64)
 - Starše vprašajo za mnenje (SE61, SF76, SG93, SJ45)
 - Mnenje staršev se upošteva (SG94)
 - Izmenjava mnenj med straši in psihologinjo (SE62)
 - Skupni sestanki (SC86)
 - Redni pogovori na govorilnih urah (SF77)
 - Dogovor o dolžnostih šole in dolžnostih staršev (SČ54)
 - Staršem sporočijo vsako spremembo (SF75)
- Vloga učitelja pri pripravi in spremljanju
 - V preteklosti so učitelji pogostejše sestavljali individualiziran program (UC62)
 - Kdo sestavi program je odvisno od dogovora med učiteljem in izvajalko pomoči (UC63)
 - Sestava individualiziranega programa je timsko delo (UC64)

- Sestava v sodelovanju z izvajalko dodatne strokovne pomoči (UB61, UB63)
- Osnutek individualiziranega programa pripravijo izvajalke pomoči (UČ69)
- Individualiziran program večinoma sestavi izvajalka pomoči (UD74, UE71, UF43)
- Izvajalke pomoči učitelje vprašajo za morebitne dodatne predloge (UČ70, UF45)
- Učitelji imajo težave z izrazoslovjem (UB62)
- Učitelj individualiziran program dobi v pregled (UČ71, UE72)
- Učitelj mora individualiziran program podpisati (UD75, UE73)
- Razrednik sodeluje pri sestanku, kjer starše seznani s programom (UF44)
- Otrokov glas pri izdelavi
 - Starši nimajo informacij (SA55)
 - Otrokov glas se upošteva (SB110, SC87, SE63, SF78, SG95)
 - Ko je otrok izrazil željo po spremembi, je bila le-ta upoštevana (SF79, SJ47)
 - Bolj kot otroci, sodelujejo starši (SI58)
 - Starši poročajo otroku (SI59)
 - Otroku poročajo starši in učitelji (UB65)
 - Otrok na sestanku s starši ni prisoten (UB64)
 - Učitelj ne ve, ali je otrok na sestanku s starši prisoten (UČ72)
 - Predlog, da bi bil otrok prisoten na sestanku ni slab (UB66)
 - Izvajalka otroka vključi na njemu prilagojen način (UD76)
 - Mlajšim otrokom se individualiziran program ne predstavi (UC66)
 - Starejšim otrokom se individualiziran program predstavi (UC65)
 - Izvajalka otroku pojasni prilagoditve (UČ73)
 - Otroci se zavedajo pravic in prilagoditev (UČ74)
 - V programu se opredeli tudi dolžnosti otroka (UČ75)
 - Nekateri otroci se ne držijo dogovorov (UE74)
- Ocena izdelanega programa
 - Delajo v otrokovo korist (SA56, SG96)
 - Program je v otrokovo korist (SČ56, SD66, SE64, UF46)
 - Program je v redu (SB111, SČ57, SJ48)
 - Program je odličen (SC88, SF80)
 - Potrebe otroka se pri pripravi programa upoštevajo (SD65)
 - V programu piše tisto, kar bi napisali tudi starši (SB112)
 - Otrok je zadovoljen (SE65)
 - Dodatne prilagoditve učitelji ne upoštevajo (SH49, SH50)
- Evalvacija
 - Pregled preteklega leta in skupno sestavljanje novega programa (SI56)
 - Naredi se vsako leto znova (SČ53, SJ46, SI50)
 - Dvakrat letno (UB71, UČ80, UD80)
 - Vsake pol leta (UE83)
 - Ob polletju (UC68, UF51)
 - Ob koncu šolskega leta (UC69)
 - Trikrat letno (SD63)
 - Tekom leta se program usklajuje z dejanskimi potrebami (SI57)
 - Prilagoditve, ki se jih otrok ne drži, ukinejo (UE75)
 - Sprotno dogovarjanje (UE76, UE80)
 - Sprotno dopisovanje prilagoditev (UE81)
 - Sprotno ukinjanje prilagoditev (UE82)
 - Vsak dan pri sodelovanju učitelja in izvajalca pomoči (UC70)

TEMA 4: Čas po izdaji odločbe

➤ **OBČUTKI IN SPREJEMANJE DODATNE STROKOVNE POMOČI DANES**

- Občutki staršev danes
 - Pretirano zadovoljstvo staršev je vprašljivo (UE133)
 - Starši dobro sprejemajo pomoč (UF88)
 - Starši otroka vidijo kot popolnoma običajnega (SC2, SG134)
 - Otroka vzgajajo kot normalnega otroka (SB118, SG135)
 - V redu je (SJ52)

- Važno, da je otroku v korist (SI67)
- Zadovoljstvo za obstoj pomoči (SA59, SČ60, SD74)
- Olajšanje (SE69)
- Danes se ne sekirajo več (SB117)
- Žal, da niso že prej oddali vloge (SF85)
- Drugim staršem svetujejo, da ukrepajo prej (SF137)
- Prepričanje, da bi šlo brez pomoči otroku slabše (SF86)
- Starši se težav ne sramujejo (SF145)
- Podaljšali bodo tudi v srednji šoli (SJ53)
- Veseli, da bodo otroku tudi v srednji šoli omogočili pomoč (SJ54)
- Če nimajo informacij, zanje vprašajo (SF143)
- Starši težje pomoč sprejmejo v nižjih razredih (UF89)
- Sprijaznjenost (SG100)
- Težko je, ko bi rad pomagal, pa ne veš kako (SF140)
- Razmišljajo o ukinitvi pomoči (SH53)
- Starši niso pametni ali pustiti ali ukiniti pomoč (SH54)
- Nekateri starši se sramujejo (SF144)
- Občutki učiteljev danes
 - Nič posebnega (UA91, UF63)
 - Želja pomagati otroku (UB82)
 - V razredu je težko biti posvečen enemu učencu (UE103, UE106)
 - Težko je zaradi velikega razkoraka med otroki s težavami in nadarjenimi otroki (UE104)
 - Slab občutek, če katerega otroka zapostavlja (UE105)
- Otrokovo sprejemanje pomoči danes
 - ✖ Razno
 - Otroku ne ve kako se počuti glede dodatne strokovne pomoči (OF32)
 - Otroku je včasih dobro, včasih ne (OG30)
 - ✖ Dobro sprejemanje dodatne strokovne pomoči
 - Otroku se je hitro navadil na dodatno strokovno pomoč (SF73, OC40)
 - Otroku dobro sprejema pomoč (SČ61, SI68, SJ73, OA24, OC39, OČ26, OD28, OE36, OH29, OI34, OJ44, UA90, UB80, UČ90)
 - Otroku ne tarna, da ne bi šel na dodatne ure (SC83, SD75, SG103, SJ55, UB79, UC90, UČ91)
 - Otroku gre rad na dodatne ure (SA60, SF3, SB120, UC86, UD92, UF61)
 - Otroku komaj čaka dodatne ure (SC91, SE70)
 - Otroku je všeč na dodatnih urah (OB38, UB81)
 - Otroku se razume z izvajalko (SB119, SF92)
 - Otroku je zadovoljen za pomoč (UC85)
 - Otroku vidi, da je uspešen (UC87)
 - Ker je otrok z dodatno pomočjo več, se ne počuti posebnega (SI69)
 - Otroku se ne počuti stigmatiziran (UČ92)
 - ✖ Slabo sprejemanje dodatne strokovne pomoči
 - V nižjih razredih otrok ni rad hodil na dodatne ure (SG101, UC88)
 - V nižjih razredih otrok ni rad hodil na dodatne ure, ker ni vedel kaj je njihov namen (UC89)
 - Otroku ne rad hodi na dodatne ure (SH6, SH45, UČ93)
 - Otroku ne gre rad na dodatne ure med predmetom, kjer nima težav (UD93)
 - Otroku bi bil raje v razredu (SH46, SH55)
 - Otroku bi bil raje v razredu, kjer ne rabi biti ves čas skoncentriran (UF62)
 - Otroku je dodatna pomoč odveč (SF87)
 - Otroku je pomoč odveč, ker vidi, da bo zmogel (SF88)
 - Pogovor staršev z otrokom, ko ne želi na dodatne ure (SG102)
- Sprejemanje otroka s strani sošolcev
 - ✖ Dobro sprejemanje s strani sošolcev
 - O zafrkavanju ni nikoli nič rekel (SB123, SČ64, SG116, SI70, SJ56)
 - Sošolci nič ne rečejo (OA25, OČ27, OG32, OI35)
 - Sošolci so le enkrat vprašali o dodatni strokovni pomoči (OC42, OE37)
 - Sošolci ne zafrkavajo (OB39, OC43, OF33, OH30, OJ45, UČ120, UČ124, UF84)
 - Dobro razumevanje s sošolci (SA61, SC92, SE73, OE38, UA105)

- Otroka so lepo sprejeli (SČ65, SD76, OC41, UA106)
- Ker se rad šali, so ga sošolci lepo sprejeli (SC59)
- Iz otrokove bolezni se sošolci ne delajo norca (SČ66)
- Otroci razumejo (SI71)
- K dodatnim uram bi šli radi tudi sošolci (SB121, UD115)
- Ostali otroci na dodatno strokovno pomoč ne gledajo kot na privilegij (SG115)
- Nanj ne gledajo slabšalno (UA104)
- Pomoč je že vsakdanja zato ostali učenci vedo zakaj se gre (UC121, UČ122, UD114, UF85)
- * Slabo sprejemanje s strani sošolcev
 - Dopuščanje možnosti, da bo do zafrkavanja prišlo v višjih razredih (SB124)
 - Zafrkavanje na začetku (SE72, SH56, UČ121)
 - Otroka so spraševali zakaj gre ven iz razreda (SH57)
 - Bolj nesramni so otroci v nižjih razredih (SE74)
 - Sošolci otroka zafrkavajo (SF89, SF93, OD29, OD32, UE130)
 - Zafrkavanje na hodniku (UC120)
 - Otroka zafrkavajo, da rabi pomoč, ker je z njim nekaj narobe (SF94)
 - Zafrkavanje na račun nespoštovanja prilagoditev (UE129)
 - Otroka niso sprejeli takega kot je (SG110)
 - Otroku je nerodno (SH58, UČ123)
 - Vrstniki niso strpni, da bi otroku razložili stvari, ki jih ne razume (SG109)
 - V primeru prepisa na drugo šolo, otroka še vedno ne bi sprejeli (SG111)
 - Tudi otroci brez težav se ne razumejo z vsemi (SG112)
 - Ostali učenci opazijo prilagoditve otroka (UB106)
 - Ljubosumje (UB107)
 - Sošolci so nevoščljivi, ker ima otrok napovedano spraševanje (OJ46)
 - Ostali učenci mislijo, da ima otrok boljše pogoje (UB108)
 - Ostali učenci mislijo, da se otroku bolj popušča (UB109)
 - Ostali učenci mislijo, da se otroka bolje pripravi na test (UB110)
 - Ostali učenci mislijo, da ima otrok dodatne ugodnosti (UB111)
 - Sošolci vidijo, da nekateri pomoč izkoriščajo (UE127)
- * Odziv staršev in učiteljev
 - Otrok sam rešuje težave z zafrkavanjem (OD31)
 - Določene stvari morajo otroci sami predelati (SG114)
 - Otrok se z učitelji ne pogovarja o zafrkavanju (OD30)
 - Starši se o zafrkavanju sošolcev z otrokom pogovarjajo (SF90)
 - Pogovor s starši o zafrkavanju sošolcev je otroku v pomoč (SF91)
 - Učiteljem je za otroka mar (SG113)
 - Sprotno reševanje težav (UB112)
 - Učitelj dela s celim razredom (UB113, UE131)
 - Učitelj se z otroki pogovori (UC122, UD118, UD121)
 - Učitelj ima razredne ure z otroki (UD119)
 - Učence je potrebno opozoriti, da ima vsak šibko točko (UD122)
 - Po pogovoru otroci razumejo (UD123)
 - Neprimerne obnašanje učitelj še ni opazil (UF86)
 - V primeru, da bi učitelj opazil neprimerno obnašanje, bi se odzval (UF87)
- * Starši otrok, ki nimajo dodatne strokovne pomoči
 - Bolj kot otroci so problem starši (SB125, SF100)
 - Drugi starši nimajo informacij o dodatni strokovni pomoči (SF96, SG118)
 - Dokler starši ne poskusijo na svoji koži, ne razumejo (SF97, SF99)
 - Nekateri starši mislijo, da z odločbo otroku ni potrebno nič delati (SB126, SF95, SG117)
 - Osebna izkušnja, ko so otrok brez odločbe in njegovi starši obsojali prilagoditve (SF98)

➤ IZVAJANJE DODATNE STROKOVNE POMOČI

- Izvajalci dodatne strokovne pomoči
 - Včasih vse učiteljice (UA83)
 - Defektologinja oziroma specialna pedagoginja (SA66, SČ68, SE77, SF103, SG126, SJ58, OA26, OB40, OC44, OČ29, OD33, OE39, OF34, OG33, OH31, OI36, OJ48, OD38, UA84)

- Logopedinja (SA67, OA27, OB41)
- Logopedinja, ki ni zaposlena na šoli (OB42)
- Psihologinja (SE76, SF104, SJ59, OČ28, OD34, OI37, OD36)
- Razredničarka (OD35, OD37, UČ86)
- Učiteljica slovenščine (OD39, UČ85)
- Učiteljica matematike (OJ47)
- Za določen predmet vedno ista izvajalka dodatne strokovne pomoči (UE16)
- Prispevek učitelja
 - Enake metode dela za vse otroke (UF60)
 - Ni vedno možnosti za individualno delo (UA87)
 - Ni časa za ponavljanje (UE120)
 - Če otrok doma ne dela, učitelj nima kaj (UE91)
 - Če učitelj vidi, da otrok dela tudi doma, mu snov z veseljem dodatno razloži (UE92)
 - Različni načini kako približati snov (UE119)
 - Individualizacija (UC82)
 - Individualno spodbujanje za delo (UA86, UA88, UE101)
 - Spodbujanje otrok, da si doma vzamejo nekaj minut za določen predmet (UE121)
 - Spremljanje otroka pri pouku (UE84, UE87)
 - Sodelovanje z otrokom v razredu (UB75)
 - Otroku na voljo, ko potrebuje dodatno razlago (UF58)
 - Diferenciacija (UC83)
 - Spoštovanje prilagoditev otroka (UE128)
 - Prilagajanje glede na potrebe otroka (UB78, UC84, UD91)
 - Pomoč z več podvprašanji (UE95, UE100)
 - Pomoč pri ustnem spraševanju (UE97)
 - Razdeljevanje snovi na manjše dele (UE96)
 - Dodatno branje navodil (UE99)
 - Fotokopiranje snovi (UE102)
 - Sodelovanje s starši (UB76)
 - Sodelovanje z izvajalko dodatne strokovne pomoči (UB77, UD90, UF59)
 - Sodelovanje na sestanku (UČ63)
 - Sodelovanje pri evalvacijah (UČ64)
 - Dodatno usposabljanje (UA85)
 - Sledenje priporočilom izvajalke (UČ89)
- Pogostost dodatne strokovne pomoči
 - Pomoč logopedinje eno uro tedensko (SA68, SB133, SC95)
 - Pomoč specialne pedagoginje dve uri tedensko (SA69)
 - Dodatna strokovna pomoč namesto športne vzgoje (SČ63)
 - Dve uri na teden (SE75, SH59, OC48, OČ40, OE43, OF40, OG43, OJ50)
 - Tri ure na teden (SD77)
 - Štiri ure na teden (SB6, SC3, SB127, SB129, SG127, OH32, OD42, OH35, OI42)
 - Štiri do pet ur na teden (SČ71)
 - Pet ur na teden (SČ96, OB45)
 - Maksimalno število ur (SG82)
 - Po potrebi dodatna ura (SH60)
 - Število ur bodo zmanjšali (OD43)
- Način dela
 - ✖ Prilagoditev načina dela
 - O načinu dela se dogovorijo (UC76)
 - Način dela prilagodijo specifikam (UC77)
 - Način dela prilagodijo učni snovi (UC79)
 - Način dela je odvisen od vrste prilagoditev (UC78)
 - ✖ Pomoč med ali izven časa pouka
 - Pomoč med poukom (SC93, OI40, UF56, UČ88)
 - Pomoč izven pouku (SC94, SC82, OI39, OJ49, OJ51, UF57, UČ87)
 - Zadovoljstvo za pomoč izven časa pouka (OI41, OJ52)

- ✱ Pomoč v ali izven razreda
 - Izvajalka pride po otroka v razred (SČ62, SB132, OA30)
 - Pomoč izven razreda (SA63, SD78, SF101, SG120, SI74, OB6, OC45, OČ30, OE40, OF38, OG40, UF6, UC81, UD89)
 - Individualna pomoč (SC96, SČ70, SI60, SI73, OG37, UC74, UC102)
 - Pomoč v razredu (SJ57, SA62, SB130, SG119, SG122, OB8, OČ31, OF39, UE86, UB74, UC75, UC80)
 - Kombiniranje pomoči v in izven razreda (UE89, UF55)
 - Kombiniranje pomoči v in izven razreda, da lahko tudi učitelj spremlja otroka (UE90)
 - Starši ne vedo ali izvajalka kdaj pride v razred (SF102)
 - Zadovoljstvo za kombiniranje pomoči v in izven razreda (SA64, SG121)
 - Zadovoljstvo za pomoč izven razreda (SB131, SB136, OČ32)
 - Za določene predmete boljše individualno delo (SA65)
 - Ena izvajalka včasih za test vzame več učencev (UE22)
 - Včasih pri urah po več učencev skupaj (OG35)
 - Otroku je bolj všeč, če jih je pri urah več skupaj (OG36)
- ✱ Področja, kjer otrok dobi pomoč
 - Delo na primanjkljaju (UČ81)
 - Pomoč kamor rabi (SB128, SJ60, OB44, OČ36, OG38, UF95)
 - Delo na predmetih, kjer je otrok šibek (SČ69, SI72, OH33, OI38)
 - Pomoč pri slovenščini (OE41, OF35)
 - Pomoč pri matematiki (OE42)
- ✱ Potek ure
 - Na začetku ure nekaj minut igre (OG34)
 - Z izvajalko delata tisto, kar sošolci v razredu (OB7, OA28, OB43, OČ33)
 - Razlaga snovi (OD40, OG41)
 - Usvajanje nove snovi (UČ82)
 - Učenje različnih metod (UČ84)
 - Ponavljanje in utrjevanje snovi (OC46, OČ38, OG42, UČ83)
 - Prepisovanje manjkajoče snovi (OD41)
 - Logopedinja uči izgovarjavo besed (OA29)
 - Pogovor s psihologinjo (OČ39)
 - Domačin nalog pri dodatni strokovni pomoči ne pišejo (OC47)
 - Starši nimajo informacij ali se odpadle ure nadomeščajo (SB154)
 - Redna spremljevalka (SČ67, SČ72)
- Druge prilagoditve, ki jih ima otrok
 - ✱ Vrsta prilagoditev
 - Starši ne vedo za druge prilagoditve (SA70)
 - V preteklosti pisanje testov izven razreda (SI75)
 - Vse teste piše izven razreda (SB134, SČ73, SE78, SG130, SG137, OČ37)
 - Določene teste piše izven razreda (SD79, SC98, OF37, OH34, OD45, UE98)
 - V preteklosti podaljšan čas pisanja testov (SC97)
 - Podaljšan čas pisanja testov (SD80, SE79, SF110, SG129, SH62, SI61, SI77, SJ61, SG136, OF36, OD44, OG44, OH37, OJ53)
 - V preteklosti napovedano spraševanje (SI76)
 - Napovedano spraševanje (SG133, OJ54)
 - Napovedano spraševanje pri določenih predmetih (OG45)
 - Za ustno spraševanje se otrok sam javi (SB135)
 - Izvajalka prebere navodila nalog (SD84, SG138)
 - Izvajalka spodbuja otroka, ko izgubi koncentracijo (SD85)
 - Dopuščanje napak pri določenih črkah (SF111)
 - Dopuščanje odstopanj pri geometriji (SF112)
 - Dobi enako nalogo, vendar lahko reši manj (SC55)
 - Manj domačih nalog (SG131)
 - Ocena pri likovnem glede na napredek (SČ74)
 - Omogočeno pisanje z velikimi tiskanimi črkami (OJ55)
 - Dopolnilni pouk (SA35)

- Kvadrat s števili (SD81, SG132)
- Računalnik pri matematiki (SD82)
- Možnost računalnika za pisanje, ki pa ga ne uporablja (SD83, SF105)
- Računalnika ne uporablja niti doma (SF107)
- Svetovalni center (SE51)
- Določene prilagoditve v razredu (UE94)
- ✖ Ustreznost prilagoditev
 - V življenju niso prilagoditve vedno mogoče (SF109)
 - Prilagoditve morajo biti do določene meje (SF106, SF108)
 - Otrok pove, da podaljšane časa ne potrebuje več (SH63)
 - Prilagoditve so ustrezne (SD86, SD107, OH38)
- Obrazložitev prilagoditev v razredu
 - V višjih razredih razlaga prilagoditev ni potrebna (UC117)
 - Razlaga prilagoditev je potrebna takoj po začetku le-teh (UC118, UČ119, UF83)
 - Na začetku je nujno razredu razložiti prilagoditve na njim prilagojen način (UC116)
 - Naloga učitelja je, da razredu objasni prilagoditve nekaterih učencev (UB100)
 - Ko so v razredu otroci z odločbo, je potrebno delati s celim razredom (UB102)
 - Učitelj razredu pove kakšne prilagoditve obstajajo (UB103, UE124)
 - Učitelj razredu pove zakaj imajo nekateri prilagoditve (UB104, UE126)
 - Podrobnosti o učencih učitelj razredu ne govori (UB105)
 - Razredu je potrebno prilagoditve predstaviti kot pomoč za otroka (UC119)
 - Učitelj razredu pove, da ni prav, da se prilagoditve izkoriščajo (UE125)
 - Razred razume prilagoditve (UB101)
- Ocena strokovnih delavcev
 - Brez pripomb (SD87)
 - Dobre strokovne delavke (SA71, SC99, SE80, SF113)
 - Med seboj sodelujejo (SG128, SD101)
 - Izvajalka dela v dobro otroka (SG125)
 - Ima vse lastnosti, ki jih otrok potrebuje (SB141)
 - Starši izvajalki zaupajo in se ne vtikajo (SG123)
 - Strokovnost (SB137, SB140, SČ75, SG139)
 - Razumevajoča (SE81)
 - Prilagodi se otroku (SJ62)
 - Posveti se otroku (SE82, SI78)
 - Otroka zna pritegniti (SE71)
 - Prijateljska (SB138)
 - Materinska (SB139)
 - Si vzame čas za otroka (SG63)
 - Zna svetovati (SČ76, SČ102, SF141)
 - Zna zaznati težave (SG142, SD109, SF132)
 - Zna usmeriti k specialistom (SG143)
 - Redno se izobražuje (SG141)
 - Dobro razumevanje z otroki (SC100)
 - Enako obravnavanje vseh (SC57, SC125)
 - Defektolog v Ljubljani reče, da nima z otrokom kaj delat, ker je v šoli za vse poskrbljeno (SG140)
 - Uporaba defektološke terapije (SG144)
 - Na drugih šolah imajo starši več problemov (SD88)
 - Starši ne vedo, ali so izvajalke dovolj usposobljene (SI79)
 - Različno od izvajalke do izvajalke (SH64, SJ82)
 - S trenutno izvajalko starši niso zadovoljni (SH65)
- **PREDNOSTI IN SLABOSTI DODATNE STROKOVNE POMOČI**
 - Prednosti dodatne strokovne pomoči
 - Ni prednosti (SH66)
 - Starši ne vedo kaj je dobra stvar (SH76)
 - Na sploh dobro (SA84, SE96, SG159, SB142, OA40, OH39, OČ48, OH45, OJ62)

- Dodatna strokovna pomoč si zasluži oceno pet (OB48)
- Celostni pristop (SC106, SC126, UB83)
- Otroku dobi kar rabi (SA72, OA41, OJ64)
- Otroku se pomaga (SČ77, SI82, SI96, SJ75, OH36, OI43, OG58, UE108)
- Individualno delo (OA34, OA36, OF50, OI52, UC98)
- V razredu se posamezniku ni mogoče tako prilagajati kot pri individualnem delu (UC99)
- Kar otrok presliši pri pouku, osvoji na dodatnih urah (SC101)
- Dodatna razlaga (SD89, SE83, SJ63, SČ89, SD102, SJ77, OB46, OC49, OČ41, OG46, OI44, OB54, OC59, OE51, UF65)
- Strokovna razlaga (SI46)
- Stvari razložijo na drugačen način (SC102, SE84, SD90, UE109, UF67)
- Drugačne metode dela (SC124, SČ90)
- Strokovni delavci vedo kaj narediti, da se pri otroku zgodi premik (SC103)
- Več časa, da otrok lahko razume snov (OA35)
- Problemi se sproti zaznajo in rešujejo (SG145)
- Otroku lažje sledi pri pouku (UF64)
- Prilagajanje ciljev otroku (UF66)
- Izvajalke opazijo stvari, ki jih starši ne vidijo (SČ91, SC105)
- Boljše ocene (SE85, OE44, OF42, UC92, UE111)
- Pomaga pri uspehu (SI83, UE110)
- Napredovanje otroka (SF128, OD52, UC91)
- Odprava primanjkljaja (UA92, UD94)
- Zadovoljstvo otroka (UC93)
- Nova znanja (OA31)
- Ni kaznovanja zaradi ne narejene domače naloge (OC50)
- Ker se ne moreš zafrkavati, bolj poslušaj (OF41)
- Strokovne delavke svetujejo tudi staršem (SC104)
- Možnost spreminjanja in dogovarjanja (OH46, OJ63)
- Otroku je pravilno usmerjen (UE107)
- Brez pomoči se otroku ubije samozavest (SF114)
- Brez pomoči otrok nima priložnosti pokazati kaj zna (SF115)
- Izvajalke ne pustijo, da bi otroci izkoriščali pomoč (UF71)
- Defektologinja, ki je zaposlena na šoli, je hkrati tudi članica komisije (UB86)
- Slabosti dodatne strokovne pomoči
 - Ni slabosti (SB143, SC107, SD91, SE86, SH67, SJ64, SC127, SČ92, SD103, SE97, SF129, SG160, OA32, OB47, OC51, OČ42, OE45, OH40, OI45, OJ56, OB55, OČ49, OJ65, UF68, UF72)
 - Brez slabih izkušenj (UF69)
 - Otroku ne ve kaj so slabosti (OD46, OF43, OD53, OF51)
 - Slabosti so (UC94)
 - Prepozno ukrepanje (SF135)
 - Pozno prepoznavanje težav s strani šole (SH80)
 - Premalo ur (SA36, SA73, SA85)
 - Nekdo te vedno zafrkava (SG146)
 - Nekateri učitelji ne upoštevajo prilagoditev (SH21, SI63, OG57)
 - Premalo pozornosti s strani učiteljice (SB157)
 - Premalo sodelovanja med učitelji in izvajalkami (SH77, SH79, OČ35, OG49, UČ94, UČ96, UČ98)
 - Razhajanja med učiteljico in izvajalko (UC96)
 - Fizična oddaljenost med učiteljem in izvajalko (UČ95)
 - Odsotnost iz razreda (OG47, OJ57, UC95)
 - Otroku mora prekiniti delo v skupini, ko ga pride izvajalka iskati (OG31)
 - Otroku mora iz razreda, tudi ko je tam zanimivo (OG59)
 - Če otrok ve, da se v razredu zabavajo, je ura z izvajalko nesmiselna, ker otrok ne sledi (OG60)
 - Otroku ne izve kaj je učiteljica povedala v razredu (SČ78, OC61, OE55)
 - Zaradi odsotnosti iz razreda, otroku nima snovi (SI97, OE54)

- Zaradi odsotnosti iz razreda, otrok ne ve kaj je za domačo nalogo (OA42, OČ34, OG48, OC60, OE52)
- Kaznovanje, ker je otrok brez domače naloge, za katero ni niti vedel (SH78, SI99, OG50)
- Otroci si ne upa povedati, da nima naloge, ker je bil na individualnih urah (SČ79)
- Dodatne ure, ko so sošolci prosti (OG61)
- Nesmiselno je ure nameniti predmetom, kjer otrok ni šibek – raje tistim, kjer res potrebuje pomoč (OG39, OG62)
- Pomoč dobijo tudi tisti, ki jo ne bi rabili (UA93, UB84)
- Prevelike prilagoditve lahko škodijo otroku (UD95)
- Otroci ne dobijo izkušnje, da če nekaj ne naredijo, ne dobijo pozitivne ocene (UD99)
- Otroci nimajo izkušnje, da je v določenem času potrebno nekaj narediti (UD101)
- Vedno nekdo drugi skrbi namesto otroka (UD100)
- Prilagoditve so v višjih razredih dvomljive (UD96, UD98, UD102)
- Nekateri otroci izkoriščajo prilagoditve (UE112)
- Ostali učenci opazijo, da določen otrok izkorišča prilagoditve (UE113)
- Po končani šoli otroci ne bodo imeli več prilagoditev (UD97)
- V srednji šoli se bo moral otrok sam znajti (SI84)

➤ SPREMEMBE PRI TEŽAVAH IN OCENAH

- Zmanjševanje težav
 - Težko primerjati, ker ima pomoč od začetka (SG14)
 - Isto kot prej (SH68, OG51)
 - Doma še vedno veliko učenja (OD47, OF47, OI50)
 - Zavedanje, da bo potrebno še veliko dela (SA75)
 - Težave se v manjši meri zmanjšajo pri tistih, kjer starši preložijo odgovornost le na šolo (UB88)
 - Otroci ne ve ali ima manj težav (OČ43)
 - Velik napredek (SA74, SF116)
 - Opažen napredek (SJ69, SI80, UD103)
 - Manj težav (SJ65, OČ44, OI46, UA94, UB87, UC100, UČ101, UE114, UF73)
 - Ni več težav (SG64)
 - Napreduje in se razvija (SJ66)
 - Težave se lažje obvladujejo (SD92)
 - Pozitivne posledice na vseh področjih (SE87)
 - Za razliko od nekoč, sedaj vedno ve kaj je za domačo nalogo (SB144)
 - Za razliko od nekoč, sedaj piše test v razredu in reši v predvidenem času (SF117)
 - Za razliko od nekoč, sedaj sprašuje kar jo zanima (SJ67)
 - Bolj zgovoren in družaben (SE89)
 - Bolj se vključuje v družbo (SJ68)
 - Bolj samostojen (SC108, SE88)
 - Boljša koncentracija (SI85)
 - Osebnostne spremembe na boljše (SF148)
 - Ob sebi ima nekoga, na katerega se vedno lahko zanese (SČ80)
 - Boljše razumevanje snovi (OA33, OE47, OI47, OJ58)
 - Lažje sledi pouku (OC52, OF46)
 - Manj šolskega dela doma (OB49, OC53, OF44, OH41, OI48)
- Spremembe pri ocenah
 - Ni možno oceniti zaradi pomoči od prvega razreda dalje (SA77, SC109, SG148, OB50)
 - Ni možno oceniti zaradi pomoči od razredne stopnje naprej (UF77)
 - Z opisnimi ocenami se ne da primerjati (SČ82, SD93, SI87, OA37, OČ45)
 - Nima še ocen (SA76)
 - Otroci ne ve ali so se njegove ocene spremenile (OD48, OG52, OJ59)
 - Negativen ni dobila nikoli (SB146)
 - Nikoli niso bile ocene kritične (SČ81)
 - Ocene so konstantne (SB145, SH69, OH42)
 - Ocene so se izboljšale (SE90, SF118, OC21, OC54, OE48, OF45, UA100, UČ110, UD109, UE115)

- Pomoč vpliva na uspeh (SI88, OB51, OC55, OI49, UF78)
- Ocene niso odvisne samo od pomoči v šoli, ampak tudi od dela doma (OG53)
- Ocene so nerealne glede na znanje (UB90)
- Ocene so glede na znanje previsoke (UB91)
- Previsoke nerealne ocene niso v otrokovo korist (UB92)

➤ **ODGOVORNOST ZA NAPREDEK IN MERJENJE USPEŠNOSTI DODATNE STROKOVNE POMOČI**

- Odgovornost za napredek
 - Na vprašanje se ne da odgovoriti enoznačno (UČ113)
 - Učitelj se ne more odločiti kakšen je delež staršev, kakšen delež otoka in kakšen delež šole (UČ112)
 - Otroci (SH71, UD110)
 - Brez sodelovanja otroka se trud ostalih ne obrestuje (SČ84, SD95, SF120, SG151)
 - Otroka moramo pripraviti na odgovornost (UD111)
 - Ne smeš pričakovati nekaj, kar otrok ne zmore (SC112)
 - Ključnega pomena je kaj se dogaja doma (SB147, SC111, SJ71, UC108)
 - Starši (SI90, SF142)
 - Starši spodbujajo otroka (UB121)
 - Ko so starši kompetentni in zavzeti so bolj odgovorni (UČ115)
 - Šola vodi vse skupaj (UČ116)
 - Ko starši niso sposobni, je šola bolj odgovorna (UČ114, UB122)
 - Na drugem mestu je učitelj (SB148, SC113)
 - Učitelji (SH70, SI91, UB120)
 - Izvajalke dodatne strokovne pomoči (SB149, SG149, SI89)
 - Enakomerno razdeljena odgovornost med starši in šolo (UČ117)
 - Kombinacija vseh (SC110, SC114, SČ83, SD94, SE91, SF119, SG150, UA101, UB93, UC107, UE117, UF79)
 - Če ni sodelovanja, se ne da (SB150)
 - Kjer je medsebojno zaupanje, spoštovanje in sodelovanje, je otrok na najboljši poti (UC109)
- Občutki učitelja ob misli, da je le on odgovoren
 - Takšno mnenje je pogosto (UE33, UE35, UA102)
 - V zadnjem času starši vse bolj prelagajo odgovornost na šolo (UB96)
 - Učitelj se lahko trudi, vendar če otrok ne bo delal sam, ne bo učinka (UF81)
 - Dokler starš ne vidi drugega otroka, ne ve kaj je z njegovim narobe (UC112)
 - Manj zaupanja in spoštovanja učiteljev kot nekoč (UB99)
 - Opažen zmanjšan obisk govorilnih ur (UB98)
 - Starši niso pripravljeni vložiti veliko truda, vseeno pa od otroka veliko pričakujejo (UB97)
 - Vsak starš želi svojemu otroku najboljše (UC111)
 - Učiteljevo breme je, da se počuti odgovoren za negativno oceno (UD112)
 - Takšno mnenje ni pravilno (UA103, UČ118, UF80, UF82)
 - Težko je (UB94, UE123)
 - Vedno, ko nimaš podpore staršev je težko (UB95)
 - Učitelj se grozno počuti (UE118, UE122)
 - Ob obtožbah je potrebno staršem podati argumente zakaj takšna ocena (UD113)
 - Težko je sprejeti, da potrebuje otrok pomoč (UC113)
 - Učitelj takšne občutke staršev sprejme zaradi zavedanja, da je to en način soočenja s težavami (UC110, UC114)
 - Učitelj starše poskuša razumeti (UC115)
- Kriteriji merjenja uspešnosti dodatne strokovne pomoči
 - ✖ Ocene
 - Ocene niso pomembne (SD97, UD107)
 - Ocene so nerealne (UB89)
 - Ocene so postranskega pomena (SB151, SF122)
 - Nekateri učitelji preveč poudarka dajejo ocenam (SG156)
 - Samozavest pelje v ocene (SC119)
 - Ocene so le eden od pokazateljev (SE92, SF123, SG152, UC101, UČ111)

- Ocene so pokazatelj (UA95, UA97)
- Ocene veliko povedo (SI92, SJ70, SJ72)
- × Drugi kriteriji
 - Vprašanje kako bi bilo brez pomoči (UČ108)
 - Napredek otroka (SA78, SČ85, SD96, SF121, SH73, UA96, UČ102, UČ107)
 - Uspešnost otroka (UF75)
 - Koliko otrok razume (SD98, UA99)
 - Koliko otrok ve (SG154, SF124)
 - Večja samostojnost (UA98, UČ103, UČ106)
 - Večja aktivnost otroka (UČ105)
 - Lažje sledenje učni snovi (UF74)
 - Otroci lažje povedo svoje mnenje (UC105)
 - Lažje izražanje otroka (UC103)
 - Otroci se lažje odprejo (UC104)
 - Prezemanje odgovornosti (UČ104)
 - Počutje otroka (SC116, SČ86, SI93)
 - Zadovoljstvo otroka (SC115, UC106)
 - Veselje otroka ob uspehu (SC118)
 - Spremembe pri čustvovanju (SE93)
 - Kako rad gre otrok na ure dodatne strokovne pomoči (SC117)
 - Pomembno je, da otrok ve kje je napredoval (UD108)
 - Otrokovo zavedanje primanjkljaja (UD105)
 - Otrok pozna načine kako zmanjšati primanjkljaj (UD106)
 - Otrok pozna načine kako lažje razumeti snov (UF76)
 - Opažen napredek pri učiteljih (SF125)

➤ **(NE)URESNIČENA PRIČAKOVANJA**

- Uresničena pričakovanja
 - Niso imeli pričakovanj (SG157, SG158, OA38, OB52, OC56, OE49, OI51, OB53, OE50)
 - Otrok se ne spomni ali je imel pričakovanja (OH43)
 - Večina uresničeno (SA79)
 - Pričakovanja so se uresničila (SD72, SB152, SC120, SD99, SE94, SF126, SI94, SČ88, SD100, SE95, SF127, SI95, SJ74, OČ46, OJ60)
 - Kar so obljubili, so dobili (SG98)
 - Otrok je dobil več kot so pričakovali (SČ87)
 - Otrok je napredoval (OC57, OD49)
 - Dodatna razlaga (OF48, OG54)
 - Pomoč, kjer je potrebno (OG55)
 - Postopno zmanjševanje ur (OD50)
 - Starši so zadovoljni (UČ125, UČ134)
 - Starši so hvaležni (UČ127)
 - Starši so kooperativni (UČ126)
- Neuresničena pričakovanja
 - Nič ni takega, da bi pričakovali, pa se ni uresničilo (OC58, OČ47, OD51, OJ61)
 - Otrok ne ve, ali je kaj takega kar je pričakoval, pa se ni uresničilo (OF49, OH44)
 - Mislili so, da bo boljše (SH74)
 - Pričakovali več ur (SA80, SA83)
 - Pričakovali več pomoči, tam kjer jo otrok res rabi (SH75)
 - Pričakovali, da bo prej (SB153)
 - Pričakovali, da se bodo vsi držali dogovorov (OG56)
 - Nemoč vplivanja na odločitev komisije (SA81)
 - Nekateri starši niso nikoli zadovoljni (UČ130)
 - Nekateri starši so nezadovoljni (UČ133)
 - Za nekatere starše ni nikoli dovolj narejenega (UČ131)
 - Nekateri starši ti ves čas gledajo pod prste (UČ132)

➤ **POMOČ STARŠEV PO IZDAJI ODLOČBE**

- Nemogoče primerjati oziroma različno od staršev do staršev
 - Težko primerjati, ker ima pomoč od začetka (SC63)
 - Odvisno od staršev (UČ135, UD131)
- Več kot prej
 - Starše dodatna pomoč motivira, da tudi sami več pomagajo (UA109, UB117)
 - Veliko domačega dela (SC64)
 - Le kratek čas več pomagajo (UD136)
- Manj kot prej
 - Doma manj delajo (SE98, SI100, SJ79, OC62, OG63, OH48, OI54, OJ66, UA111, UB116)
 - Dodatna strokovna pomoč je razbremenitev za starše (UF91)
 - Dodatna razlaga defektologinje se pri domačem delu pozna (SČ93)
 - Dodatna strokovna pomoč pomaga, da otrok hitreje razume (SD105)
 - Otrok rabi samo nekoga, da je zraven (SE99)
 - Tisto kar zmore, otrok naredi sam (SB159, SE100)
 - Otrok dela sam (SF130, OJ39)
 - Samostojno pisanje domačih nalog (OE56)
 - Letos se je za nekatere teste otrok naučil sam (SB163)
 - Otrok se je navadil sam učiti (SI102, SI105, OE57, OG64)
 - Na preverjanje se otrok pripravi sam (SC128)
 - Starši z otrokom le še ponovijo (SC129, SG162)
 - Otroka spodbujajo k samostojnosti (SB16, SI101, SI104)
 - Snov na predmetni stopnji je prezahtevna, da bi starši pomagali (UD133, UF92)
 - Starši po začetku dodatne pomoči menijo, da lahko vse naredi v šoli (UA110)
 - Prepričanje staršev, da lahko sedaj manj pomagajo je dvorezno (UE134)
- Enako kot prej
 - Starši še vedno pomagajo (SA86, SB158, SČ94, OB56)
 - Starši pomagajo enako kot prej (OA43, OČ50, OD54, OF52, UA112)
 - Domačega dela je isto (SD104, SG161, SH81, SD33, SG45)
 - Tisti starši, ki prej niso delali, tudi potem ne (UD132, UD134)
 - Tisti starši, ki so prej pomagali, tudi potem še vedno pomagajo (UD135)
- Pogostost pomoči doma po izdaji odločbe
 - Vsak dan (SA87)
 - Pogostost pomoči doma je odvisna od učne snovi (SB164)
 - Kjer je problem, starši pomagajo (SB161, OH49)
 - Po počitnicah otrok potrebuje nekaj časa, da začne delati (SI103)
 - Če starši ne znajo razložiti, otrok vpraša učiteljico (SB162)

➤ **ŽELJE**

- Otrok bi še potreboval
 - Nič več ne bi potreboval (SC130, SČ95, SČ99, SD106, SE101, SG163, SJ80, OA44, OB57, OC63, OČ51, OD55, OE58, OF53, OG65, OH50, OI55, OJ67, UF93)
 - Naj ostane kot je (SB165, SD108, OH51)
 - Dodatne ure ne bi spremenile niti poslabšale situacije (SČ97)
 - Dodatne ure bi bile prenaporne (SČ98)
 - Še kakšno dodatno uro pomoči (SJ78, UA113)
 - Ukrepanje prej (SF136)
 - Defektolog že v vrtcu (SF131)
 - Ure bi morali nameniti predmetom, ki so bolj kritični (SH61)
 - Pomoč res tam, kjer jo otrok rabi (SH82, UF94)
 - Pomoč prilagojena otroku (SH83)
 - Pogostejša pohvala otroka (SB166)
 - Otroku priskrbeti snov, ki jo je zamudil v razredu (SI106)
 - Otroku povedati kaj je za domačo nalogo, ko ni v razredu (SI107)
 - Obojestransko pomoč – šole in otroka (UE135)
 - Da učitelji naredijo kar je njihova dolžnost (UE136)
 - Da otrok spoštuje svoje dolžnosti (UE137, UE139, UE141)

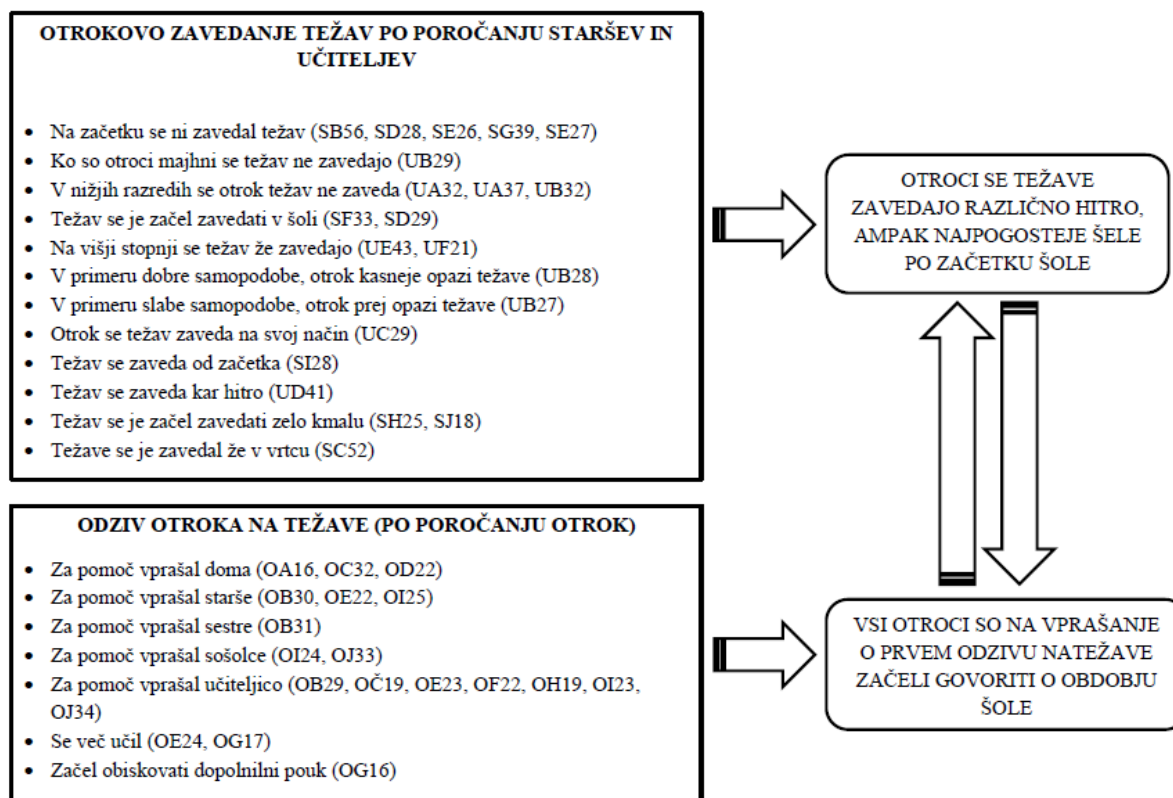
- Pripravo na življenje (UD137)
- Manj ur za tiste, ki pomoči ne potrebujejo nujno (UA114)
- Drugačno delo v razredu (UB118, UB123)
- Več domačega dela (UB119)
- Timsko sodelovanje (UC125, UC127)
- Zaupanje staršev (UC126)
- Manjša pričakovanja staršev od šole (UČ137)
- Manjša pričakovanja otroka od šole (UČ136)
- Starši bi še potrebovali
 - Nič več ne bi potrebovali (SC131, SE102, SG164, SI108)
 - Boljše sodelovanje med vsemi (SA88)
 - Redni skupni sestanki vseh (SA89)
 - Bolj konkretno obveščanje (SB167)
 - Dodatna znanja (SD110)
 - Manj odgovornosti na starših (SH72, SH84)
 - Bolj osebni odnos učiteljic (SJ81)
 - Da učiteljica ostalim otrokom razloži kaj pomeni dodatna strokovna pomoč (SB168)
 - Da bi dobili več podpore s strani zdravstva (SF138)
- Učitelji bi še potrebovali
 - Nič več ne bi potrebovali (UA115)
 - Dobra strokovna podpora na šoli (UB124, UC128, UČ138, UČ142, UE147, UF96)
 - Glede na obstoječe pogoje, bi težko še kaj potreboval (UE146)
 - Vedno večja inkluzija v redne programe (UB127)
 - Nekaj izobraževanj so imeli (UČ141)
 - Zmanjka časa za intenzivna izobraževanja (UČ143)
 - Dodatna izobraževanja (UB125, UČ140)
 - Nova znanja (UB126, UČ139, UČ144)
 - Stalno pomoč zaradi pogostih občutkov nemoči (UB128)
 - Svetovanje med poukom (UB129)
 - Večje možnosti ukrepanja v primeru nespoštovanja dolžnosti otroka (UD138)
- Možne spremembe glede izvajanja dodatne strokovne pomoči
 - Nič drugega (UA116, UF97)
 - Naj ostane kot je (OE46, OH47, OI53)
 - Spremembe šolskega sistema (UB132, UB137)
 - Spremembe v učnih načrtih (UB130)
 - Predvidene igre v prvem razredu ni več (UB133)
 - V primeru spremembe učnih načrtov otroci ne bi imeli toliko težav (UB131)
 - Več dela doma (UB134, UČ146)
 - Uzakonjene dolžnosti staršev (UČ145)
 - Upoštevanje vseh priporočil (UC129)
 - Skrb, da otroci ne bodo preobremenjeni (UD140)
 - Pomoč med poukom (UD141)
 - Spodbude na gibalnem področju (UB135)
 - Da pri uri dobi res tisto minimalno (UD142)
 - Da se otrok podpiše pod svoje dolžnosti (UE138)
 - V primeru kršenja dolžnosti otroka, zmanjšanje pomoči ali prilagoditev (UE140, UD139)
 - Ukinitve prilagoditev, ki niso za otroka več nujne (UČ23)
 - Priprava snovi za izvajalko vzame veliko časa (UE149, UE151)
 - V drugih krajih izvajalki povedo le temo učne ure (UE150, UE153)
 - Potreben bi bil zapis kaj so dolžnosti učitelja glede priprave snovi za izvajalko (UE152)

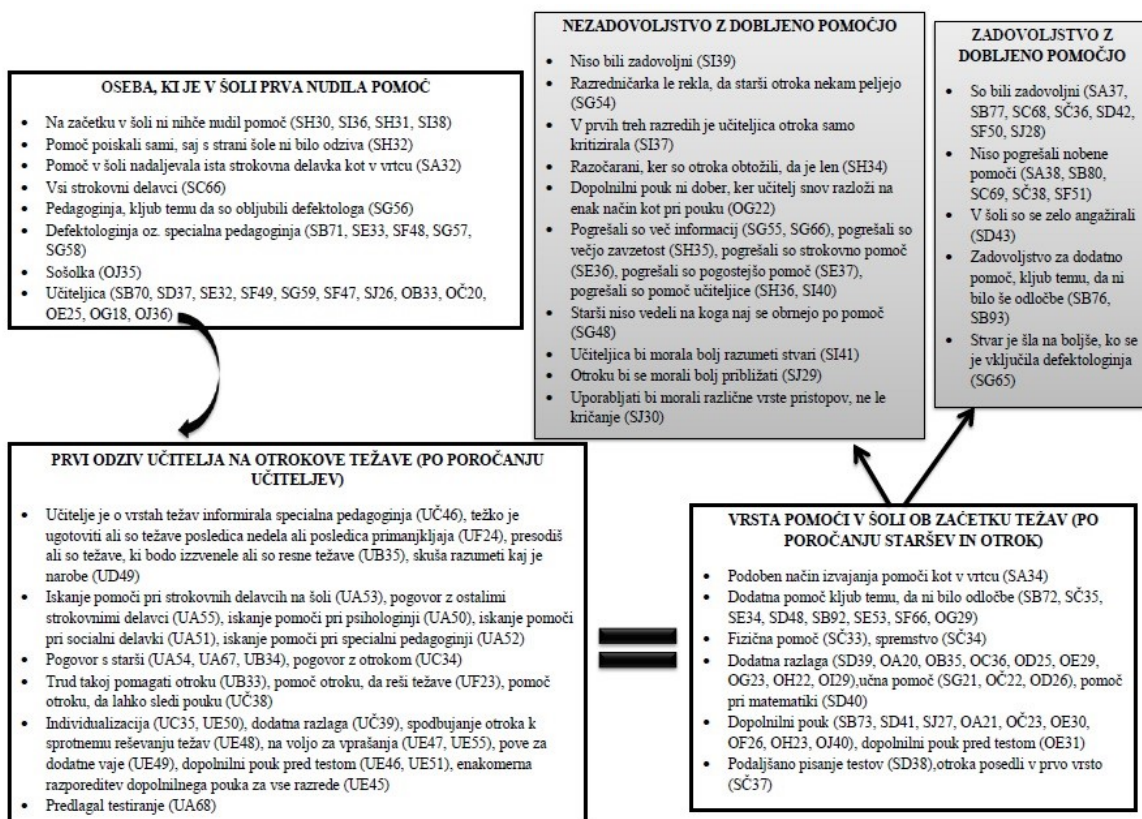
➤ SKRBI

- Skrbi staršev
 - Ni skrbi (SA90, SB169, SD111)
 - Otrokova prihodnost je otrokova skrb (SD112)
 - Če bo šlo naprej tako kot do sedaj, bo odlično (SF147)
 - Vse manj skrbi (SF146)

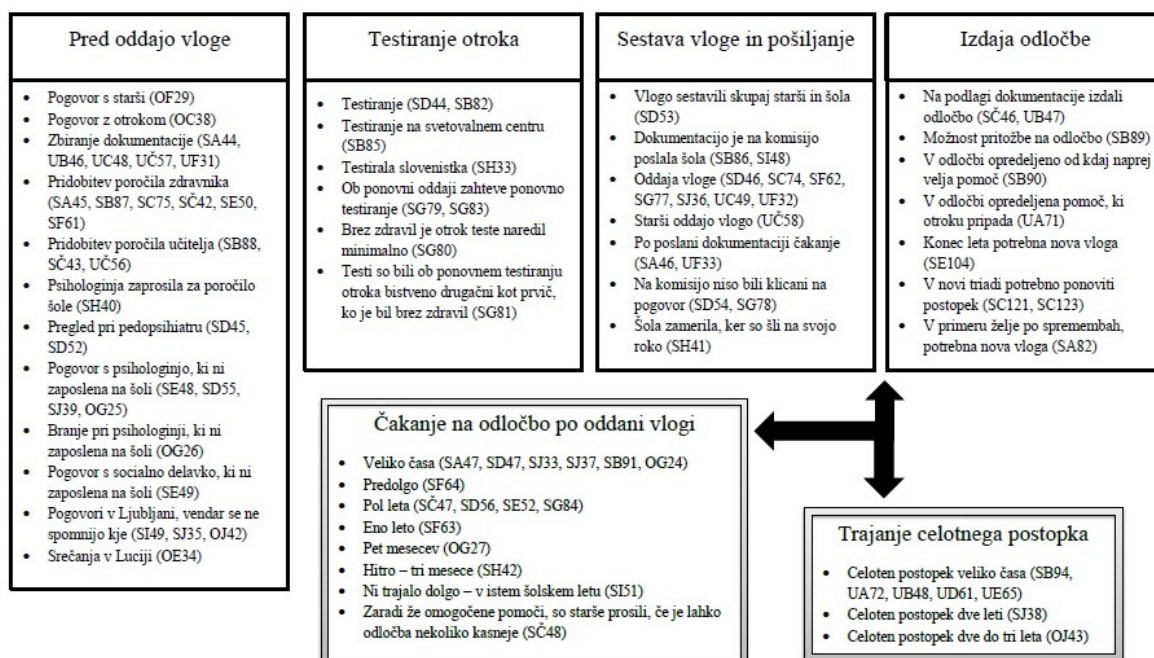
- Včasih več, včasih manj skrbi (SČ103)
- Skrb kako bo naprej (SČ106)
- Kako bo, ko bodo različni učitelji (SB170)
- Kako bo v višjih razredih z zafrkavanjem otroka (SB171)
- Kako bo v srednji šoli (SČ105, SG166, SH85, SI109, SJ83)
- Skrb, da bi ukinili dodatno strokovno pomoč (SE103, SC122)
- Puberteta (SČ104)

9.12. Odnosno kodiranje

OPIS POSTOPKA USMERJANJA

- Brez velikih pričakovanj (SB113, SD67, SJ49)
- Starši niso vedeli kaj lahko pričakujejo (SC89, SG97)
- Otrok ni vedel kaj lahko pričakuje (OA39)
- Zavedanje, da učiteljica dodatne razlage v razredu ne more nuditi (SD71)
- Da bo otrok dobil dodatno pomoč (SA57, SH51)
- Da bo otrok dobil fizično pomoč (SC58)
- Da bo otrok dobil pomoč in ne potuho (SF83)
- Da sedaj ne bo več izgovorov, da ni časa (SB114)
- Da bo šlo otroku ob pomoči boljše (SF82)
- Da bodo otroku stvari razložili (SD68)
- Da bodo z otrokom stvari ponovili na njemu prilagojen način (SD69)
- Da bodo rezultati (SE66)
- Da bo doma treba manj delati (SE67)
- Da se bo spremenila negativna samopodoba otroka (SI64)

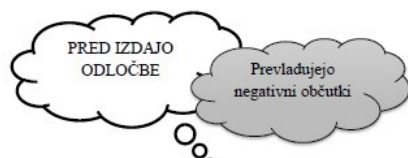
Neuresničeno

Uresničeno

- Nič ni takega, da bi pričakovali, pa se ni uresničilo (OC58, OČ47, OD51, OJ61)
- Otrok ne ve, ali je kaj takega kar je pričakoval, pa se ni uresničilo (OF49, OH44)
- Mislili so, da bo boljše (SH74)
- Pričakovali več ur (SA80, SA83)
- Pričakovali več pomoči, tam kjer jo otrok res rabi (SH75)
- Pričakovali, da bo prej (SB153)
- Pričakovali, da se bodo vsi držali dogovorov (OG56)
- Nemoč vplivanja na odločitev komisije (SA81)

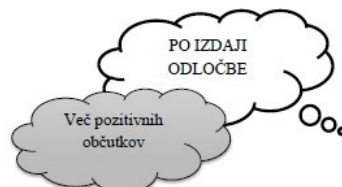
- Niso imeli pričakovanj (SG157, SG158, OA38, OB52, OC56, OE49, OI51, OB53, OE50)
- Otrok se ne spomni ali je imel pričakovanja (OH43)
- Večina uresničeno (SA79)
- Pričakovanja so se uresničila (SD72, SB152, SC120, SD99, SE94, SF126, SI94, SC88, SD100, SE95, SF127, SI95, SJ74, OČ46, OJ60)
- Kar so obljubili, so dobili (SG98)
- Otrok je dobil več kot so pričakovali (SC87)
- Otrok je napredoval (OC57, OD49)
- Dodatna razlaga (OF48, OG54)
- Pomoč, kjer je potrebno (OG55)
- Postopno zmanjševanje ur (OD50)

...OBČUTKI STARŠEV...

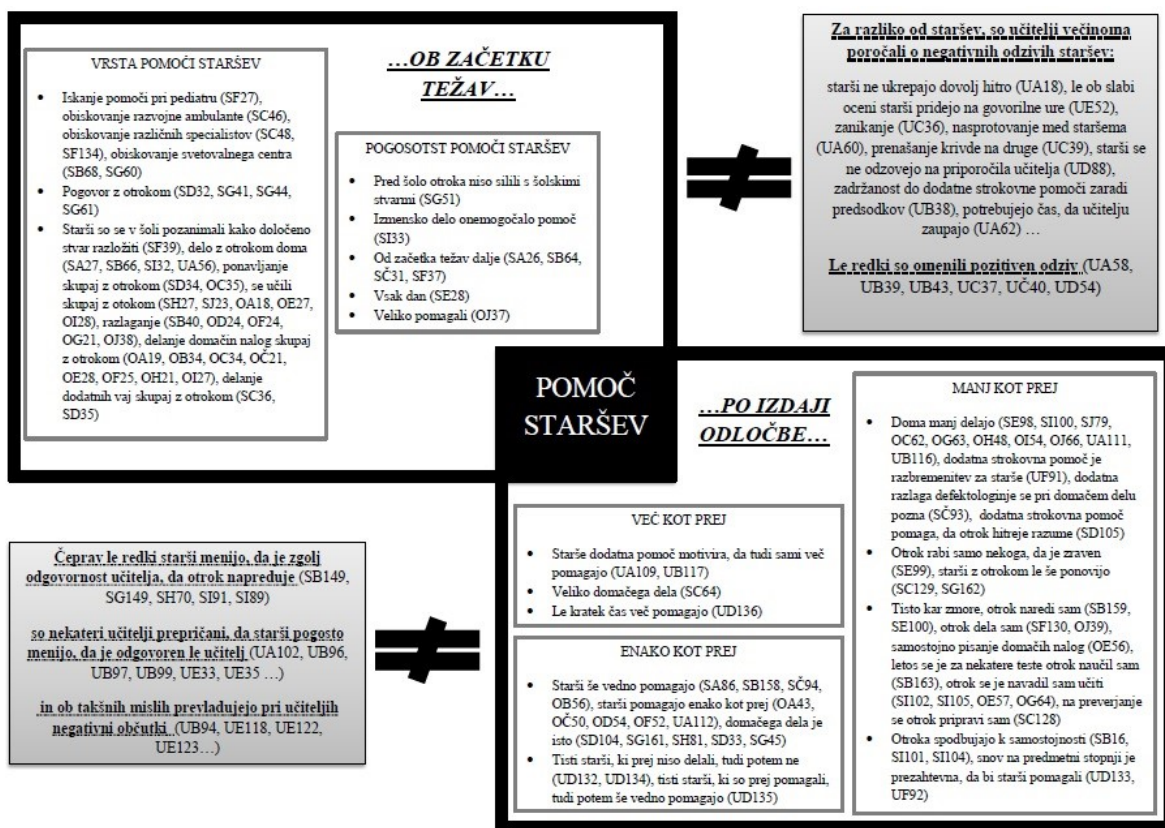

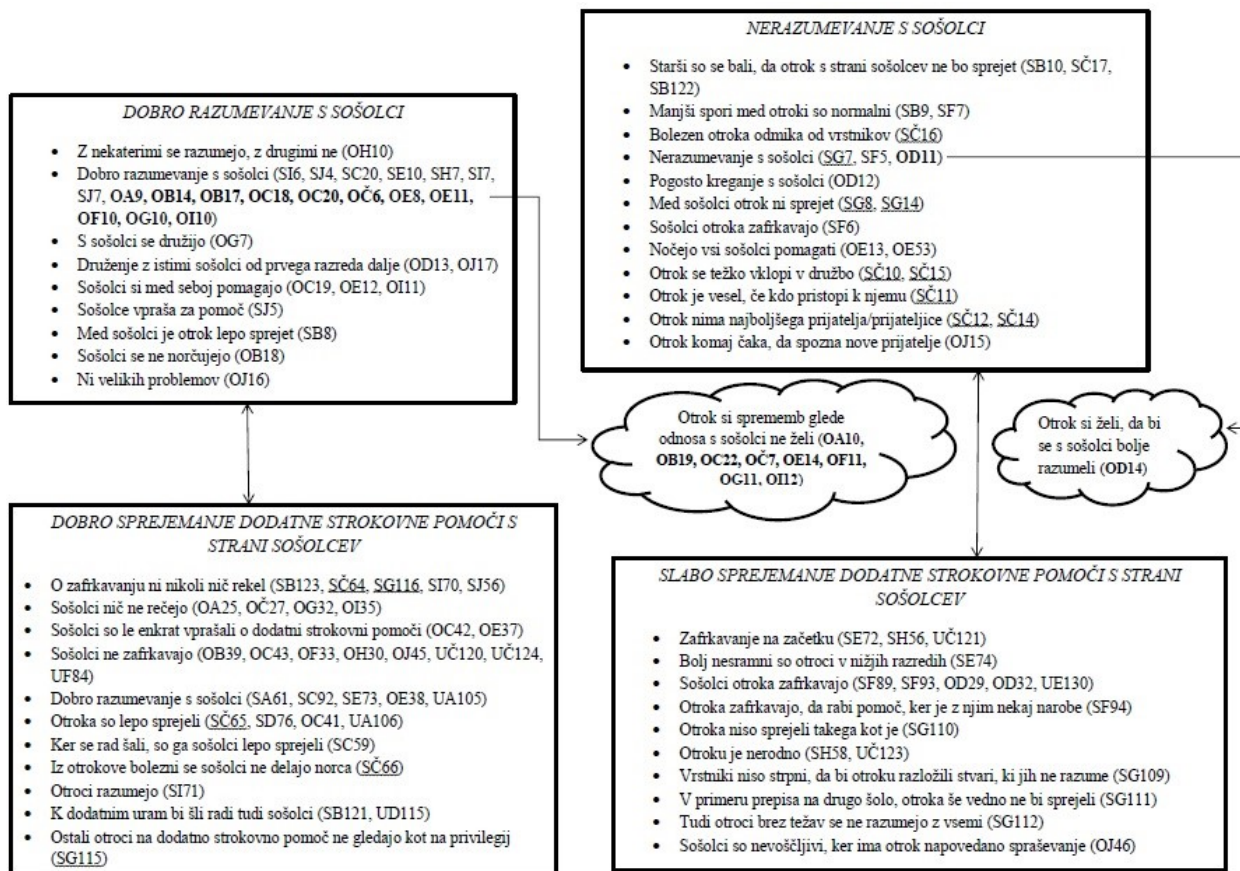
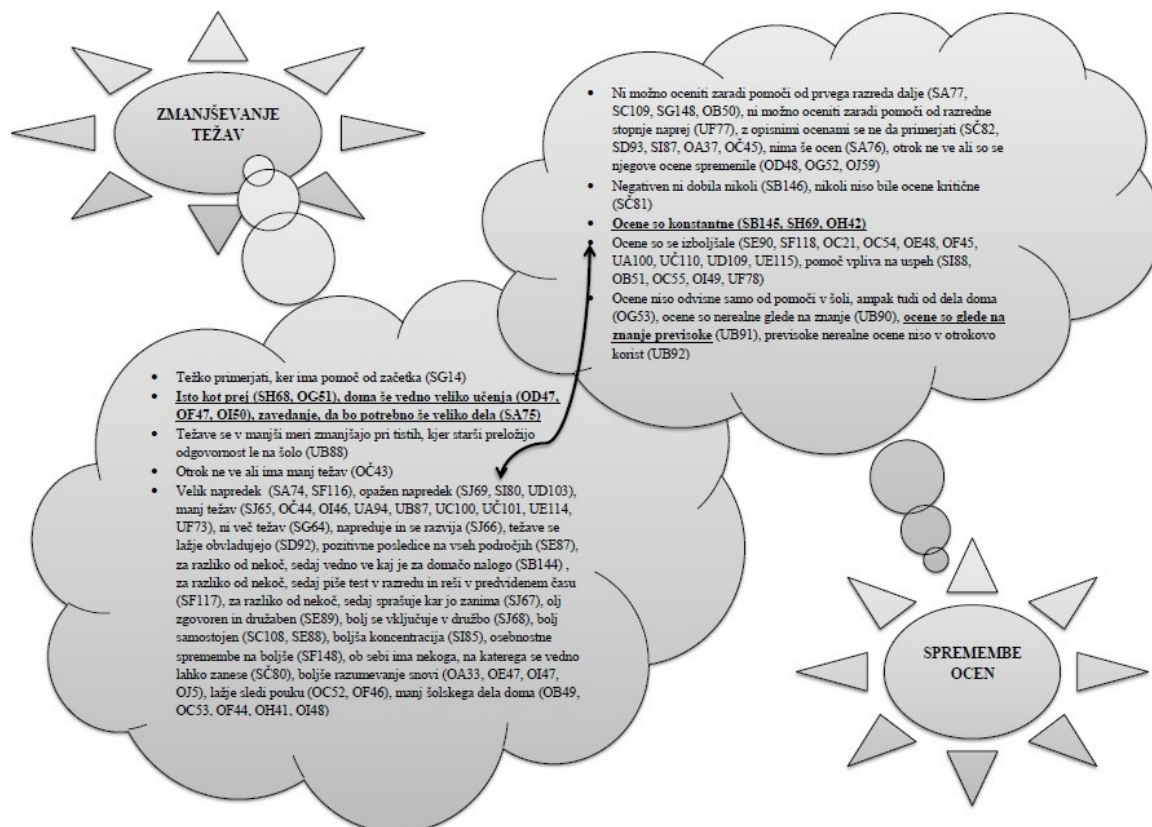
- Brez groznih občutkov (SB48, SC51), brez pretiranega strahu (SB49)
- Zavedanje, da niso vsi otroci enaki (SB53), sprejemanje otroka takšnega kot je (SA22, SC26), soočenje z realnostjo (SA23, SD26), pogled na težave kot na stvar odrasčanja (SB50), težave so družinske, zato so vedeli kako stvari gredo (SD25)
- Nekateri starši si zatiskajo oči (SF133)
- Ni ti vseeno (SB52, SE24), te prizadene (SC27), žalost (SE25), razočaranje (SG36), nemoč (SF43), sekiranje (SB116), strah kako bo naprej (SI26, SG49, SG52), strah staršev, da vidijo nekaj kar ni (SF31), težko, ko kljub večkratni razlagi ni rezultata (SB55), želja pomagati otroku (SI27, SJ17)
- Nevednost od kje težave (SH24), veš, da je nekaj narobe z otrokom, pa ne veš kaj (SG47), s preiskavami želeli izvedeti kaj je narobe (SC50, SC76)
- Slabi občutki kasneje minejo (SG37)

- Brez posebnih občutkov (SA43, SC41, SH39)
- Ni bilo dodatne stiske (SC73), zavedali so se, da ne bo niti prvi niti zadnji (SI47)
- Pozitivne izkušnje zaradi sprotnega reševanja težav (SC72), ker so bili vsi prijazni, je bilo lažje (SC71)
- Olajšanje (SE45), vedeli so, da bodo le koristi (SE46)
- Želeli so pomagati otroku (SJ34), želeli so poskusiti nekaj novega (SI45)
- Ne veš kaj pričakovati (SG76), veš, da je nekaj narobe z otrokom, pa ne veš kaj (SB84)
- Ni bilo enostavno (SF55), slaba vest (SF56), strah (SF58), strah, da bo otrok zaradi odločbe zaznamovan (SF32), strah, da bo otrok prehitro obupal (SI65), strah, kako se bo otrok odzval (SJ50), dvom, ali so naredili prav (SF57, SF59)
- Slabi občutki so kmalu po odločbi izginili (SF60)

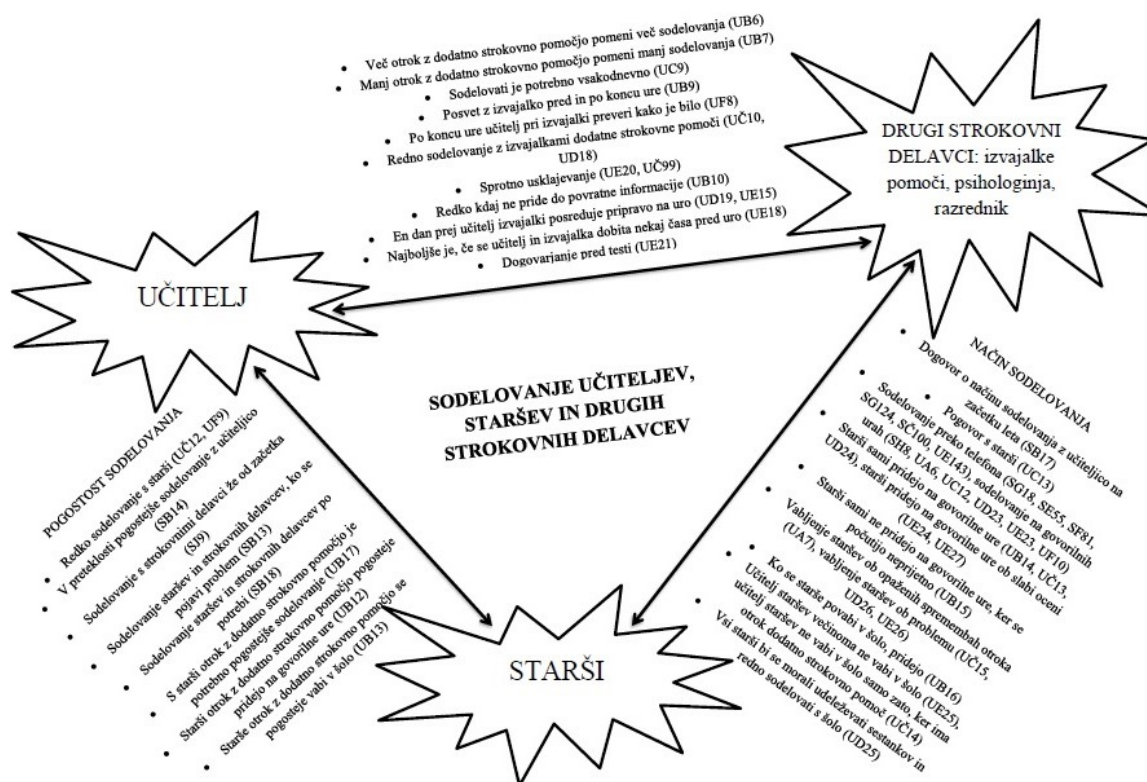
- Starši otroka vidijo kot popolnoma običajnega (SC2, SG134), otroka vzgajajo kot normalnega otroka (SB118, SG135)
- V redu je (SJ52), važno, da je otroku v korist (SI67), zadovoljstvo za obstoj pomoči (SA59, SC60, SD74)
- Olajšanje (SE69), danes se ne sekirajo več (SB117), žal, da niso že prej oddali vloge (SF85), drugim staršem svetujejo, da ukrepajo prej (SF137), prepričanje, da bi šlo brez pomoči otroku slabše (SF86), starši se težav ne sramujejo (SF145)
- Podaljšali bodo tudi v srednji šoli (SJ53), veseli, da bodo otroku tudi v srednji šoli omogočili pomoč (SJ54)
- Težko je, ko bi rad pomagal, pa ne veš kako (SF140), sprijaznjenost (SG100), nekateri starši se sramujejo (SF144), razmišljajo o ukinitvi pomoči (SH53), starši niso pametni ali pustiti ali ukiniti pomoč (SH54)

DOBRE STVARI STROKOVNIH DELAVCEV		SLABE STVARI STROKOVNIH DELAVCEV	
Po mnenju otrok	Po mnenju staršev	Po mnenju otrok	Po mnenju staršev
- Večinoma so učitelji v redu (OJ25) - Učitelji so v redu (OA11, OB20, OC23, OČ8, OD15, OH12) - Učitelji so prijazni (OE15) - Ko otrok rabi, učitelji pomagajo (OA12, OH13, OČ10, OE16, OH14, OH16, OH14, OJ19) - Dobro razlaganje snovi (OB21) - Malo domačih nalog (OB22, OJ26) - So razumljivi (OČ9, OJ21) - Niso preveč strogi (OH15) - Se znajo pohecati (OJ22) - Se pogovarjajo z učenci (OJ23)	- Strokovni delavci se potrudijo (SC22, SC29, SF15) - Strokovni delavci se angažirajo (SC23, SB26) - Strokovni delavci so samoiniciativni (SC24) - Strokovni delavci otroka začitajo (SC25) - Strokovni delavci otroku znajo pomagati (SC26, SC28) - Strokovni delavci otroku želijo pomagati (SI8, SF16) - Strokovni delavci strmiyo k temu kako otroku najboljše pomagati (SD8) - Strokovni delavci težave prepoznajo (SB28), strokovni delavci težave razumejo (SB27) - Strokovni delavci prishlunejo staršem (SD7), strokovni delavci si za starše vzamejo čas (SG165), starši dobijo vse informacije, ki jih potrebujejo (SF12, SF139), starši vedo na koga se obrniti ob problemu (SD6) - Sprotno obveščanje in komuniciranje med starši in izvajalci (SB22) - Strokovni delavci gledajo na težave kot na izziv (SB29) - Razlaga pridobljene ocene (SG153)	- Učiteljice so bolj razumevajoče kot učitelji (OG12) - Učitelji otroku niso všeč (OF12) - Neenakomerno razporejene domače naloge (OJ27) - Včasih bi učitelji lahko bolj pomagali (OA13) - Včasih so učitelji preveč strogi (OE17) - Včasih se z učitelji ne da dogovarjati (OG13) - Nekateri učitelji so preveč resni (OJ24) - Učitelji ne znajo objasniti stvari (OF13) - Učitelji ne znajo pritegniti pozornosti (OF14) - Učitelji ne znajo podajati snovi na zanimiv način (OF15) - Ob nemiru v razredu, učitelji ne morejo pomagati posamezniku (OH15) - Le ena učiteljica slabo razlaga snov (OH13)	- Učitelj ne preveri, ali si je otrok določeno stvar zapisal (SB19) - Nekateri strokovni delavci prepogosto kaznujejo (SI9) - Starši pogrešajo bolj natančna navodila strokovnega delavca (SB20) - Strokovni delavci bi se morali bolj zavedati, da otroku ne ležijo vsi predmeti (SI12) - Neprimeren odziv strokovnega delavca, da ima problem starš in ne otrok (SB24) - Strokovni delavci so posumili, da so starši krivi za težave (SJ8)

STROKOVNI DELAVCI

PREDNOSTI DODATNE STROKOVNE POMOČI

- Na sploh dobro (SA84, SE96, SG159, SB142, OA40, OH39, OC48, OH45, OJ62) , dodatna strokovna pomoč si zasluži oceno pet (OB48)
- Celostni pristop (SC106, SC126, UB83)
- Otroci dobi kar rabi (SA72, OA41, OJ64), otroku se pomaga (SC77, SI82, SI96, SJ75, OH36, OI43, OG58, UE108)
- Individualno delo (OA34, OA36, OF50, OI52, UC98, v razredu se posamezniku ni mogoče tako prilagajati kot pri individualnem delu (UC99)
- Kar otrok preliše pri pouku, osvoji na dodatnih urah (SC101)
- Dodatna razlaga (SD89, SE83, SJ63, SC89, SD102, SJ77, OB46, OC49, OC41, OG46, OI44, OB54, OC59, OE51, UF65) , strokovna razlaga (SI46), stvari razložijo na drugačen način (SC102, SE84, SD90, UE109, UF67) , drugačne metode dela (SC124, SC90) , strokovni delavci vedo kaj narediti, da se pri otroku zgodi premik (SC103), izvajalke opazijo stvari, ki jih starši ne vidijo (SC91, SC105)
- Več časa, da otrok lahko razume snov (OA35)
- Problemi se sproti zaznajo in rešujejo (SG145)
- Otroci lažje sledi pri pouku (UF64)
- Prilagajanje ciljev otroku (UF66)
- Boljše ocene (SE85, OE44, OF42, UC92, UE111) , pomaga pri uspehu (SI83, UE110) , napredovanje otroka (SF128, OD52, UC91)
- Odprava primanjkljaja (UA92, UD94)
- Zadovoljstvo otroka (UC93)
- Nova znanja (OA31)
- Ni kaznovanja zaradi ne narejene domače naloge (OC5, ker se ne moreš zafrkavati, bolj poslušaj (OF41)
- Strokovne delavke svetujejo tudi staršem (SC104)
- Možnost spreminjanja in dogovarjanja (OH46, OJ63)
- Otroci je pravilno usmerjeni (UE107)
- Brez pomoči se otroku ubije samozavest (SF114), brez pomoči otrok nima priložnosti pokazati kaj zna (SF115)
- Izvajalke ne pustijo, da bi otroci izkoriščali pomoč (UF71)
- Defektologinja, ki je zaposlena na šoli, je hkrati tudi članica komisije (UB86)

SLABOSTI DODATNE STROKOVNE POMOČI

- Prepozno ukrepanje (SF135), pozno prepoznavanje težav s strani šole (SH80)
- Premalo ur (SA36, SA73, SA85)
- Nekdo te vedno zafrkava (SG146)
- Nekateri učitelji ne upoštevajo prilagoditev (SH21, SI63, OG57), premalo pozornosti s strani učiteljice (SB157)
- Premalo sodelovanja med učitelji in izvajalkami (SH77, SH79, OC35, OG49, UC94, UC96, UC98) , razhajanja med učiteljico in izvajalko (UC96), fizična oddaljenost med učiteljem in izvajalko (UC95)
- Odsotnost iz razreda (OG47, OJ57, UC95), otrok mora prekiniti delo v skupini, ko ga pride izvajalka iskati (OG31), otrok mora iz razreda, tudi ko je tam zanimivo (OG59), če otrok ve, da se v razredu zabavajo, je ura z izvajalko nesmiselna, ker otrok ne sledi (OG60), otrok ne izve kaj je učiteljica povedala v razredu (SC78, OC61, OE55), zaradi odsotnosti iz razreda, otrok nima snovi (SI97, OE54), zaradi odsotnosti iz razreda, otrok ne ve kaj je za domačo nalogo (OA42, OC34, OG48, OC60, OE52), kaznovanje, ker je otrok brez domače naloge, za katero ni niti vedel (SH78, SI99, OG50, otrok si ne upa povedati, da nima naloge, ker je bil na individualnih urah (SC79)
- Dodatne ure, ko so sošolci prosti (OG61), nesmiselno je ure nameniti predmetom, kjer otrok ni šibek – raje tistim, kjer res potrebuje pomoč (OG39, OG62)
- Pomoč dobijo tudi tisti, ki jo ne bi rabili (UA93, UB84), prevelike prilagoditve lahko škodijo otroku (UD95)
- Otroci ne dobijo izkušnje, da če nekaj ne naredijo, ne dobijo pozitivne ocene (UD99), otroci nimajo izkušnje, da je v določenem času potrebno nekaj narediti (UD101), vedno nekdo drugi skrbi namesto otroka (UD100)
- Prilagoditve so v višjih razredih dvomljive (UD96, UD98, UD102), nekateri otroci izkoriščajo prilagoditve (UE112), ostali učenci opazijo, da določen otrok izkorišča prilagoditve (UE113), po končani šoli otroci ne bodo imeli več prilagoditev (UD97), v srednji šoli se bo moral otrok sam znajti (SI84)

POZITIVNO MNENJE UČITELJA O DODATNI STROKOVNI POMOČI

- Učitelj podpira dodatno strokovno pomoč (UC16, UD27, UF11, UC97, UD104)
- Prav je, da pomoč obstaja (UC14, UE28)
- Pomoč je koristna (UC109)
- Pomoč je otrokom samo v korist (UF70)
- V nižjih razredih je pomoč za vse otroke koristna (UC16)
- Za tiste, ki imajo primanjkljaj, je pomoč dobra (UA16)
- Ko ima otrok pomoč zaradi primanjkljaja, se ta zmanjšuje (UD32)
- V večini primerov je pomoč ustrezno dodeljena (UB18)
- Pomoč učenci dobro sprejemajo (UC15)
- Individualno delo je drugače izpeljano kot skupinsko (UF13)

NEGATIVNO MNENJE UČITELJA O DODATNI STROKOVNI POMOČI

- Prevelika razširjenost pomoči (UA8, UD28, UE67, UA12, UA22 ...)
- Nekateri otroci pomoči ne bi rabili (UC19, UE66)
- Nekateri otroci pomoč izkoriščajo (UA10, UE30, UE93)
- Dodatna strokovna pomoč včasih daje potnho (UA14, UB19)
- Potnha otroku je v njegovo škodo (UA15, UC24)
- Nekateri otroci se v višjih razredih na pomoč preveč zanašajo (UC17)
- V višjih razredih bi moral otrok prevzemati več odgovornosti (UC20)
- V višjih razredih bi treba pomoč zmanjšati (UC19)
- Nekateri otroci pomoč jemljejo kot samoumevno (UE142, UE145)
- Otroci nekoliko izgubi, saj defektolog ne more obvladati vseh predmetov (UD35)
- ...

Otrok bi še potreboval

- Ukrepanje prej (SF136), defektolog že v vrtcu (SF131)
- Ure bi morali nameniti predmetom, ki so bolj kritični (SH61), pomoč res tam, kjer jo otrok rabi (SH82, UF94), pomoč prilagojena otroku (SH83), še kakšno dodatno uro pomoči (SJ78, UA113)
- Pogostejša pohvala otroka (SB166)
- Otroku priskrbiti snov, ki jo je zamudil v razredu (SI106), otroku povedati kaj je za domačo nalogo, ko ni v razredu (SI107)
- Pripravo na življenje (UD137)
- Drugačno delo v razredu (UB118, UB123), več domačega dela (UB119)
- Obojestransko pomoč – šole in otroka (UE135), da učitelji naredijo kar je njihova dolžnost (UE136), da otrok spoštuje svoje dolžnosti (UE137, UE139, UE141), manjša pričakovanja otroka od šole (UC136)
- Timsko sodelovanje (UC125, UC127), zaupanje staršev (UC126), manjša pričakovanja staršev od šole (UC137)
- Manj ur za tiste, ki pomoči ne potrebujejo nujno (UA114)

MOŽNE SPREMEMBE

- Spremembe šolskega sistema (UB132, UB137), spremembe v učnih načrtih (UB130), predvidene igre v prvem razredu ni več (UB133), v primeru spremembe učnih načrtov otroci ne bi imeli toliko težav (UB131)
- Več dela doma (UB134, UC146), da se otrok podpiše pod svoje dolžnosti (UE138), v primeru kršenja dolžnosti otroka, zmanjšanje pomoči ali prilagoditev (UE140, UD139), ukinitvev prilagoditev, ki niso za otroka več mune (UC23)
- Uzakonjene dolžnosti staršev (UC145)
- Upoštevanje vseh priporočil (UC129), skrb, da otroci ne bodo preobremenjeni (UD140)
- Pomoč med poukom (UD141), spodbude na gibalnem področju (UB135), da pri uri dobi res tisto minimalno (UD142)
- Priprava snovi za izvajalko vzame veliko časa (UE149, UE151), v drugih krajih izvajalki povedo le temo učne ure (UE150, UE153), potreben bi bil zapis kaj so dolžnosti učitelja glede priprave snovi za izvajalko (UE152)

ŽELJE

Starši bi še potrebovali

- Boljše sodelovanje med vsemi (SA88)
- Redni skupni sestanki vseh (SA89)
- Bolj konkretno obveščanje (SB167)
- Dodatna znanja (SD110)
- Manj odgovornosti na starših (SH72, SH84)
- Bolj osebni odnos učiteljic (SJ81)
- Da učiteljica ostalim otrokom razloži kaj pomeni dodatna strokovna pomoč (SB168)
- Da bi dobili več podpore s strani zdravstva (SF138)

Učitelji bi še potrebovali

- Zmanjka časa za intenzivna izobraževanja (UC143)
- Dodatna izobraževanja (UB125, UC140)
- Nova znanja (UB126, UC139, UC144)
- Stalno pomoč zaradi pogostih občutkov nemoči (UB128)
- Svetovanje med poukom (UB129)
- Večje možnosti ukrepanja v primeru nespoštovanja dolžnosti otroka (UD138)